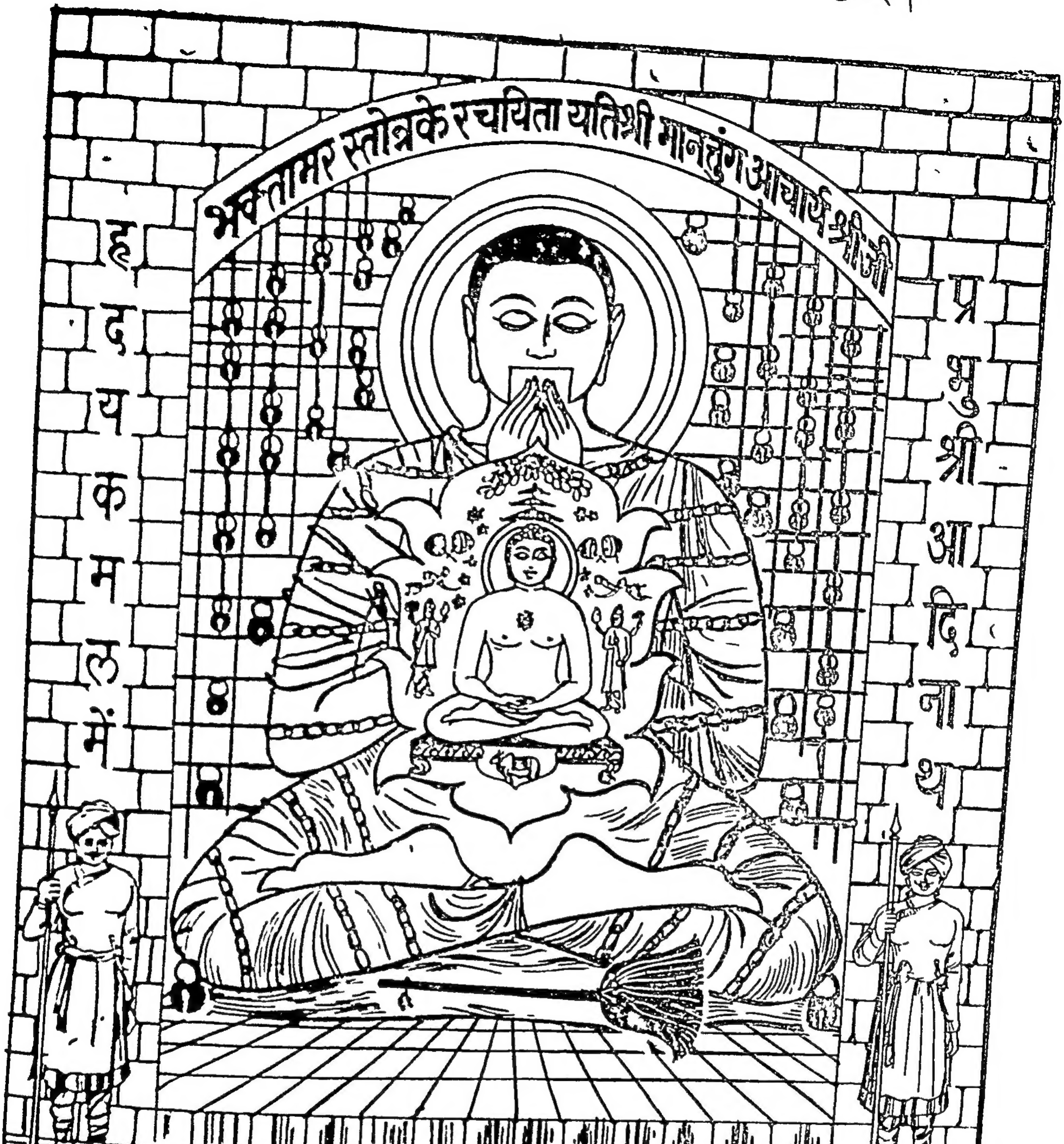

मानतुंग आचार्य बने भक्तिरसमें लयलीन।
परमात्माने किया बसेरा हृदयमें बने तल्लीन॥
चरमराकर टूटे ताले, गुंज उठी भक्ति शहनाई।
भवोभवके कर्म बंधन तोडकर फैल गई रोशनाई॥

ॐ अर्हन्

४२१

સચિત્ર ભક્તામર સ્તોત્ર
તથા
કલ્યાણમંદિરાદિ સ્તોત્રો

☆

પ્રાપ્તિસ્થાન

શ્રી ગુજરાતી વર્ધમાન સ્થાનકવાસી જૈન સંઘ
નં. ૧૧, ૪ થો ક્રોસ, ગાંધીનગર, બેંગલોર-૫૬૦ ૦૦૯.

આવૃત્તિ બીજી બેંગલોર પ્રત : ૫૦૦

વીર સંવત ૨૫૦૭ માગસર વદી ૧૩ વિક્રમ સંવત ૨૦૩૭

મૂળ કિંમત ૧૬-૦૦
વેચાણ કિંમત ૧૧-૦૦

પોસ્ટેજ અલગ

પ્રકાશક :
શ્રી ગુજરાતી શ્વે. સ્થાનકવાસી જૈન સંઘ
નં ૧૧, ૪થો ક્રોસ, ગાંધીનગર, બેંગલોર-૫૬૦૦૦૯.

પ્રકાશક :
શ્રી શ્વેતાંબર સ્થા. જૈન સંઘ
શેઠ રતિલાલ વિઠ્ઠલદાસ ગોસલીયા ધર્મસ્થાનક
૨૨૦, મહાવીરનગર
સાંગલી (મહારાષ્ટ્ર)

પ્રત . ૫૦૦૦

આવૃત્તિ બીજી

પ્રકાશન :

કારતક સુદ ૧૫
તા. ૩૦-૧૧-૧૯૮૨

મુદ્રક :
નીતિન જે. ખખાણી
નીતિન ટ્રેડર્સ
૪૦૧, બજારવાલા ચેમ્બર્સ
૩૧૩/૩૧૫, નરસીનાથ સ્ટ્રીટ
મુંબઈ—૪૦૦ ૦૦૯
ફોન :- ૩૩૨૭૫૪

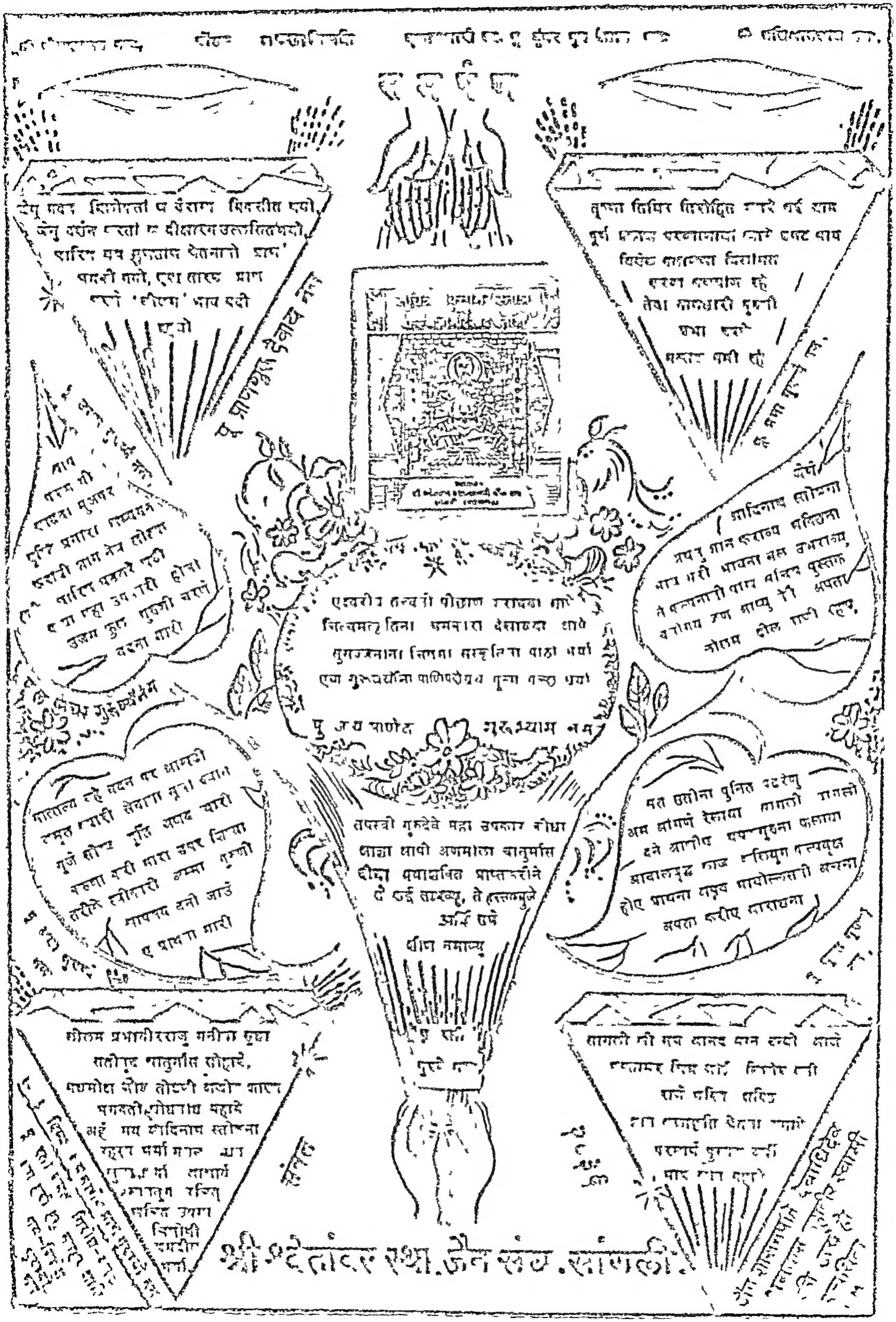

तपस्वी गुरुदेवे महा उपकार कीधा
आज्ञा आपी अणमोल चातुर्मास
दीक्षा पर्यायाधिक प्राप्त करीने
श्री श्वेतांबर स्था. जैन संघ. सांगली.

८२।

सो. के. प. पू. वा. ब्र. प्राणलालजी महाराज साहेबनी पच्चीसमी श्रद्धांजलीना स्मृतिदिने पवित्रग्रन्थ प्रकाशन

परमोपकारी, परमतारक, परम पूज्य, गोंडल संप्रदायना मुकानी, समाजसुधारक, चतुर्विधसंघना शासन-शिल्पी, साडत्रीश वर्ष सुसंयम यात्रामा रत्नत्रयना रणकारे-जैन धर्मनो डंको आलममा बजावनार, नरनारीना प्राणने जाग्रत करनार, कलियुगमा सत्युगनी साक्षत्मूर्ति समा, समयज्ञ, सौराष्ट्रकेसरी, स्वर्गस्थ, गुरुदेव प्राणलालजी महाराज साहेबनी पच्चीसमी स्वर्गारोहण रजत जयती संवत् बेहजार साडत्रीश, मागशरवदी त्रयोदशी ता. ३–१–८१ शनिवार स्मृति दिने परम पूज्य भावयोगिनी बा. ब्र. लीलमकुंवरजी सतीवृंदना सानिध्यमा दान–शील–तप भावनी यज्ञवेदिकामा पंच परमेष्टीना मंत्रोच्चार जापनो होम करता प्राभाविक स्तोत्रार्थ चित्रावली–ग्रंथनु प्रकाशन करता सांगली श्री संघ सौभाग्यशील बनी रह्यो छे ..

संघना अभ्युदयनी निशानीरूप सहेजे सुवर्ण दिन प्राप्त थयो, तेथी धन्यता अनुभवीए छीए

सांगली श्री संघवती

मंत्रीश्री

रमणीकलाल शाहना

जय–जिनेन्द्र

પ્રસ્તાવના

બા. બ્ર ભાવયોગિનિ પૂજ્ય મહાસતીજીશ્રી લીલમબાઈ સ્વામી આદીઠાણા ૪. નું સં. ૨૦૩૭ ની સાલનું ચાતુર્માસ અમારા સંઘની આગ્રહભરી વિનંતીથી અમને પ્રાપ્ત થયું. અમારા નવા બંધાયેલ જૈન-ભવનમાં આ પ્રથમ જ ચાતુર્માસ યોજાયું અને તે માટે અમારા સંઘના સર્વે ભાઈઓ તથા બહેનોને અતિ ઉત્સાહ અને ઉમંગ હતો. સાંગલીથી કર્ણાટકનાં જુદાં-જુદાં ગામોને સારો એવો ધર્મ-લાભ આપ્યો અને કર્ણાટકના ઐતિહાસિક સ્થળોની પણ તેમણે મુલાકાત લીધી અને ઉગ્ર વિહાર કરી તેમણે બેંગલોરના આંગણે મંગળ પ્રવેશ કર્યો. પૂજ્ય મહાસતીજીના આગમનની સાથે જ ધર્મ-કાર્યોથી લગભગ વંચિત એવા અમારા સમાજે પૂજ્ય મહાસતીજીના ધાર્મિક પ્રવચનો તથા અન્ય પ્રવૃત્તિઓમાં સારો એવો રસ લેવાનુ શરૂ કર્યું હરેક રવિવારે સમિત્ર તકના પર સ્તોત્રની ગાથાઓનું વાંચન તથા અર્થઘટન પૂજ્ય મહાસતીજીએ કરવાનું શરૂ કર્યું અને ત્યારથી પૂજ્ય મહાસતીજીએ રચેલ આ પુસ્તક કે જેની ચોતરફ ખૂબ માંગણી થઈ રહી છે. પણ પ્રથમ આવૃત્તિનાં બધા જ પુસ્તકો વેચાઈ ગયાં હોવાથી હવે તે સંપ્રાપ્ય નથી તેમ જાણતાં આ દ્વિતિય આવૃતિ શ્રી સાંગલી-સંઘની સાથે સહ-પ્રકાશક તરીકે છપાવવી તેવો અમારા શ્રી સંઘે નિર્ણય લીધો.

આ પુસ્તકના સહ-પ્રકાશક તરીકે અમને સાથે રાખવા બદલ અમે શ્રી શ્વેતાંબર સ્થાનકવાસી જૈન સંઘ સાંગલીના ઋણી છીએ.

પૂજ્ય મહાસતીજી તથા તેમની સાથેના સાધ્વીવૃંદની પ્રેરણાથી જ અમે આ પુસ્તક છપાવવાનો નિર્ણય લઈ શકયા છીએ. તેથી તેમનાં ચરણકમળોમાં અમારા પ્રણામ પાઠવી તેમના પણ અમે સહુ ખૂબજ કૃતાર્થી થયા છીએ.

આ પુસ્તકના પ્રકાશનનો નિર્ણય લેવાયા બાદ ફોટાઓ માટે તથા જ્ઞાન-દાનમાં ઘણા ભાઈઓ તથા બહેનોએ સારી એવી રકમ લખાવી અમારા આ નમ્ર પ્રયાસને પ્રોત્સાહન આપ્યું તે બદલ તેઓ સહુના પણ અમે સહુ ખૂબ આભારી છીએ.

આ પુસ્તકના પ્રૂફ-રીડિંગનું કાર્ય બ્યાવરના પંડિત શ્રી ભારીલજીએ કર્યું તથા શ્રી નિતીનભાઈ બદાણીએ ખૂબ જહેમત લઈ આ પુસ્તક ઝડપથી અને સમયસર છાપી આપ્યું તે બદલ તેઓ બંનેના પણ અમે ખૂબ આભારી છીએ.

છેવટે જેમણે પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે આ પુસ્તકના પ્રકાશનમાં અમને સહકાર આપેલ છે તે સહુના પણ અમે ઋણી છીએ.

શ્રી શ્વે. વ સ્થા. જૈન-સંઘ, બેંગલોર,
માનદ-મંત્રી શ્રી મહેન્દ્ર તુરખીયા તથા
સહમંત્રી શ્રી રોહિત કપાસીના
જય જીનેન્દ્ર

શ્રી ગુજરાતી વર્ધમાન સ્થાનકવાસી જૈન સંઘ, બેંગલોરની ઉજ્વળ રૂપરેખા

હિંદભરમાં રળિયામણા શહેર તરીકે જેની સુખ્યાતી ચારકોર ફેલાયેલી છે એવા બેંગલોર શહેરમાં પચાસ વર્ષ પહેલા આપણા જૂજ-જાજ કુટુંબો જ અત્રે વસેલા હતાં એટલી જૂજ સંખ્યા હોવા છતા, એ વેળાએ, કોઈની પેઢીની જગ્યામાં સંવત્સરી-પ્રતિક્રમણ તથા ક્ષમાપનાના માંગલિક પ્રસંગે અવશ્ય ઉજવાતા વખતના વહેવા સાથે આપણા સમાજની સંખ્યા વધતી ચાલી અને જેમ જેમ જરૂરત ઉપસ્થિત થઈ તે પ્રમાણે મોટી જગ્યાઓ ભાડે રાખીને પણ પર્યુષણ-પર્વ આનંદ મંગલના સુરમ્ય વાતાવરણમાં ઉજવાવા લાગ્યા પરંતુ, શ્રી સંઘ પાસે પોતાની કહી શકાય તેવી જગ્યા ન હોવાથી ખોટ મનમાં વસતી ચાલી કેટલાક શ્રાવકોએ વિશેષ રસ લઈને સંવત ૧૯૫૫ મા શ્રી સંઘની સ્થાપના કરી અને પ્રથમ ચરણ રૂપે, જ્ઞાન-શાળાની શુભ શરૂઆત થઈ જોગાનુજોગ, પૂજ્ય મહારાજ સાહેબ શ્રી કેવળ મુનિશ્રીનુ અત્રેના ચીકપેટ સ્થાનકમાં ચોમાસુ થયુ તેઓશ્રીની પણ પ્રેરણા થઈ કે, "અહીના ગુજરાતીભાઈઓ પણ એક ઉપાશ્રયની રચના કરે તો સોનામા સુગંધ ભળે" સૌના દિલમાં આ વાત હતી અને તેમાં આવી સુંદર પ્રેરણા ભળી કે જેના ફલસ્વરૂપે એ વેળાએ "જૈનભુવન" નિમિત્તો ફંડ ઊભુ થયુ કુદરતે પણ સાથ આપ્યો અને અત્રેના ગાંધીનગર જેવા શાંત અને સુરમ્ય વિસ્તારમા તૈયાર મકાન સાથેની જગ્યા લેવાઈ પ્રભુની પણ મહેર થઈ કે, આ જગ્યામા પૂજ્ય મહારાજસાહેબ ૧૦૮ ઉપાધ્યાય શ્રી પુષ્કર મુનિશ્રીનો શેષકાળ નિમિત્તો પાદ-સ્પર્શ થયો કોલાહલભર્યા મહાનગરોમાં શાંત સ્થળ ભાગ્યે જ મળે. ઉપાશ્રય એ ઉપાસના માટેનો પવિત્ર વાસ ગણાય છે આ કારણે માટે, આ જગ્યા બહુ જ આદર્શ જગ્યા ગણાય. પૂજ્ય મહારાજશ્રીને પણ ધર્મ-ધ્યાન માટે આ જગ્યાની પસંદગી યોગ્ય લાગી, એ અમારા શ્રી સંઘના સદ્-ભાગ્ય હતા. ૧૯૭૮ થી આ જગ્યા મધ્યેનુ મકાન પાડીને સંપૂર્ણપણે નવેસરથી બાંધકામ શરૂ થયુ. ભોયતળિયુ તથા પ્રથમ માળ પૂર્ણ થયો આટલુ ચણતર થતાં, શેષકાળ નિમિત્તો, પંજાબ કેસરી પૂજ્ય કેસરદેવીજી મહાસતીજી આદીઠાણા ૧૧ નો પવિત્ર પાદ્-સ્પર્શ થયો અને ત્યારબાદ, ખંભાત સંપ્રદાયના પૂજ્ય આચાર્યશ્રી ૧૦૦૮ શ્રી કાંતિઋષિજી મહારાજ સાહેબ આદીઠાણા ૫નો પણ પવિત્ર પાદ્-સ્પર્શ થયો તેમજ તેઓશ્રીના વરદ્હસ્તે એક દિક્ષાનો પવિત્ર પ્રસંગ પણ આ જગ્યામાં ઉજવાયો. આમ, પૂજ્ય મુનિવરો તેમજ પૂજ્ય મહાસતીજી દ્વારા ધર્મલાભ પ્રાપ્ત થવો શરૂ થયો અને રીતસરના ધર્મ-બીજ વવાયા. સને ૧૯૮૧ મા (ગત વર્ષમા) ગોંડલ સંપ્રદાયના ભાવયોગિનિ વિદુષી પૂજ્ય લીલમબાઈ મહાસતીજી આદીઠાણા ૪ નુ સર્વ પ્રથમ ચાતુર્માસ અહીના સંઘને આ જગ્યામા પ્રાપ્ત થયુ. પરિણામે, ધર્મ-બીજને અંકુર ફૂટયા અમને ભરોસો છેકે, આવી શાંત અને સાતાકારી જગ્યામાં અવારનવાર, પૂજ્ય મુનિવરો—મહાસતીજીઓનો ધર્મ-લાભ અમને પ્રાપ્ત થતો રહેશે કે જેમના પરિણામે, ધર્મનુ વટવૃક્ષ નિર્માણ થશે. આ જગ્યામા હજુ બીજા બે માળ થવાના છે. ચણતરકાર્ય પ્રગતિમાં છે. આશા છે કે, વહેલાસર, આ આખી યોજના સંપૂર્ણ સાકારરૂપ ધારણ કરશે આ જૈનભુવનનો મેલરનાં (અંડર ગ્રાઉન્ડ) ભાગમા ભોજનાલય, આયંબીલશાળા તથા જ્ઞાનશાળા તરીકે વપરાશ ચાલુ છે, તેની ઉપરના ભાગમાં એટલે કે ભોયતળિયે લગ્નની વાડી તરીકે ઉપયોગ થાય છે પ્રથમ માળે વ્યાખ્યાન હોલ રહેશે અને બીજે માળે અતિથિ-ગૃહ નિર્માણ થશે સહેજે જણાવીએ કે, બાંધકામનો જ ખર્ચ બાર લાખ જેવો થશે તેવી ધારણા છે કૃપાળુ શાસનદેવની પરમકૃપાથી આ કાર્ય નિર્વિઘ્ને વહેલાસર પૂર્ણ થશે અને આ જગ્યામાં મુખ્યત્વે, ધાર્મિક આંદોલનો અને સ્પંદનો રેલાય, ફેલાય અને પ્રસરે તેવા યોગ અમને પ્રાપ્ત થતા રહેશે. આમ, પ્રમાણમા અમારા નાના સંઘનુ એક સોનેરી સ્વપ્ન સાકાર થઈ રહ્યુ છે તેનો અમારા શ્રી સંઘને આનંદ છે, સંતોષ છે.

અમારો શ્રી સંઘ નાનો અને ઉગતો ગણાય તેમ છતા આપણા સૌના સદ્ભાગ્યે, આપણા દેશમાં અનેક શ્રી સંઘોએ માતબર અને નક્કર પ્રગતિ સાધી છે, તેઓમાંથી પ્રેરણા પ્રાપ્ત કરીને અનેક સુકાર્યો કરવાની પરમાત્મા અમોને શક્તિ આપે તેવી નમ્ર-પ્રાર્થના સહ વિરમીએ છીએ.

કાર્યવાહક સમીતીના સભ્યો તથા ટ્રસ્ટીઓની યાદી

સને ૧૯૮૦-૮૧ ના ટ્રસ્ટીઓ તથા
કાર્યવાહક કમિટી.

સર્વશ્રી ટ્રસ્ટીઓ

૧. ત્ર્યંબકલાલ મગનલાલ તુરખીયા (કાયમી ટ્રસ્ટી)
૨. જ્યોતીન્દ્ર વી. દોશી
૩. મધુકરભાઈ એસ. મહેતા
૪. નરેન્દ્ર એમ દેસાઈ
૫. પ્રાણલાલ કે. સંઘરાજકા

સર્વશ્રી કાર્યવાહક કમિટી

૧. કનકકુમાર બીલખીયા	પ્રમુખ
૨. પ્રાણલાલ કે. સંઘરાજકા	ઉપ-પ્રમુખ
૩. ભરત આર. પારેખ	મંત્રી
૪. મહેન્દ્ર એ. તુરખીયા	સહ મંત્રી
૫. કેશવલાલ ટી. દામાણી	ખજાનચી
૬. જ્યોતીન્દ્ર વી. દોશી	સભ્ય
૭. મધુકર એસ. મહેતા	,,
૮. નરેન્દ્ર એમ. દેસાઈ	,,
૯. રશ્મીકાંત કે. મહેતા	,,
૧૦. રોહીત કે. મહેતા	,
૧૧. મહેન્દ્ર જે. મહેતા	,,
૧૨. વનેચંદ એ બાટવીયા	,,
૧૩. મણીલાલ કે. તુરખીયા	,,
૧૪. ત્ર્યંબકલાલ એમ. તુરખીયા	,,
૧૫. મનસુખલાલ પી. શેઠ	,,

સને ૧૯૮૨-૮૩ ના ટ્રસ્ટીઓ તથા કાર્યવાહક કમિટી

સર્વશ્રી ટ્રસ્ટીઓ

૧. ત્ર્યંબકલાલ મગનલાલ તુરખીયા (કાયમી ટ્રસ્ટી)
૨. મધુકરભાઈ એસ. મહેતા
૩. નરેન્દ્ર એમ દેસાઈ
૪. કનકકુમાર કે. બીલખીયા
૫. સુરેશ સી. શાહ

સર્વશ્રી કાર્યવાહક કમિટી

૧ જ્યોતિન્દ્ર વી. દોશી	પ્રમુખ
૨. કેશવલાલ ટી દામાણી	ઉપપ્રમુખ
૩. મહેન્દ્ર એ તુરખીયા	મંત્રી
૪. રોહીત બી કપાસી	સહમંત્રી
૫. ત્ર્યંબકલાલ એમ. તુરખીયા	ખજાનચી
૬. કનકકુમાર કે. બીલખીયા	સભ્ય
૭ મધુકરભાઈ એસ. મહેતા	,,
૮. નરેન્દ્ર એમ. દેસાઈ	,,
૯. મહેન્દ્ર જે. મહેતા	,,
૧૦. ભરત આર. પારેખ	,,
૧૧. સુરેશ જે. બગડીયા	,,
૧૨. મહેન્દ્ર એસ. કામદાર	,,
૧૩. નગીન ટી. કોઠારી	,,
૧૪. પ્રાણલાલ કે. સંઘરાજકા	,,
૧૫. સુરેશ સી. શાહ	,,

સ્વ. હરિલાલ જેચંદ દોશી

જન્મ-૧૮-૧૨-૧૯૦૨
નિર્વાણ-૨૨-૧૧-૧૯૮૦

તમે હતા નિસ્પૃહ, સમભાવી, વીતરાગ, ધર્મે-અને આચાર વિચારે જીવન તમારુ સમપિત હતું દરિદ્રોની સેવા અને સત્યની ઉપાસના કાજે. માણસાઈ અને સત્કાર્યોની તમે પ્રગટાવેલ જ્યોત અખંડ રાખશુ અમે તમે ચીધેલા રાહે ચાલીને સમાજે આપ્યુ તેથી અધિક તમે તેને આપ્યું. તમે બક્ષી ઉદ્યોગ સંચાલન ને દેશ દાઝ અને લોકાભિમુખતાની ભાવના. પ્રેમ ઔદાર્યની અનોખી ભાત પાડી તમે સમાજ અને અને કુટુંબ જીવનના વણાટમાં કંડારેલું માનવતાનું પાવનકારી સોણલું

લિ. દોશી પરિવાર

ગં. સ્વ. સમરતબેન હરિલાલ દોશી

આપે અમારા જીવનમાં ધર્મરૂપી બીજ વાવી સંસ્કારરૂપી સિંચન કરેલ છે. જેના સ્વરૂપે કુટુંબમા ધર્મ ભાવના અડગ શ્રદ્ધા રૂપી ગુણો ફેલાઈ રહ્યા છે આપનો માયાળુ પ્રેમાળ સ્વભાવ, ધર્મ પ્રત્યેની અડગ શ્રદ્ધા પરોપકારી વૃત્તિ, નીરંતર રહો

સ્વ. જમનાદાસ અમરશી તેજાણી સ્વ. વ્રજકુંવર જમનાદાસ તેજાણી

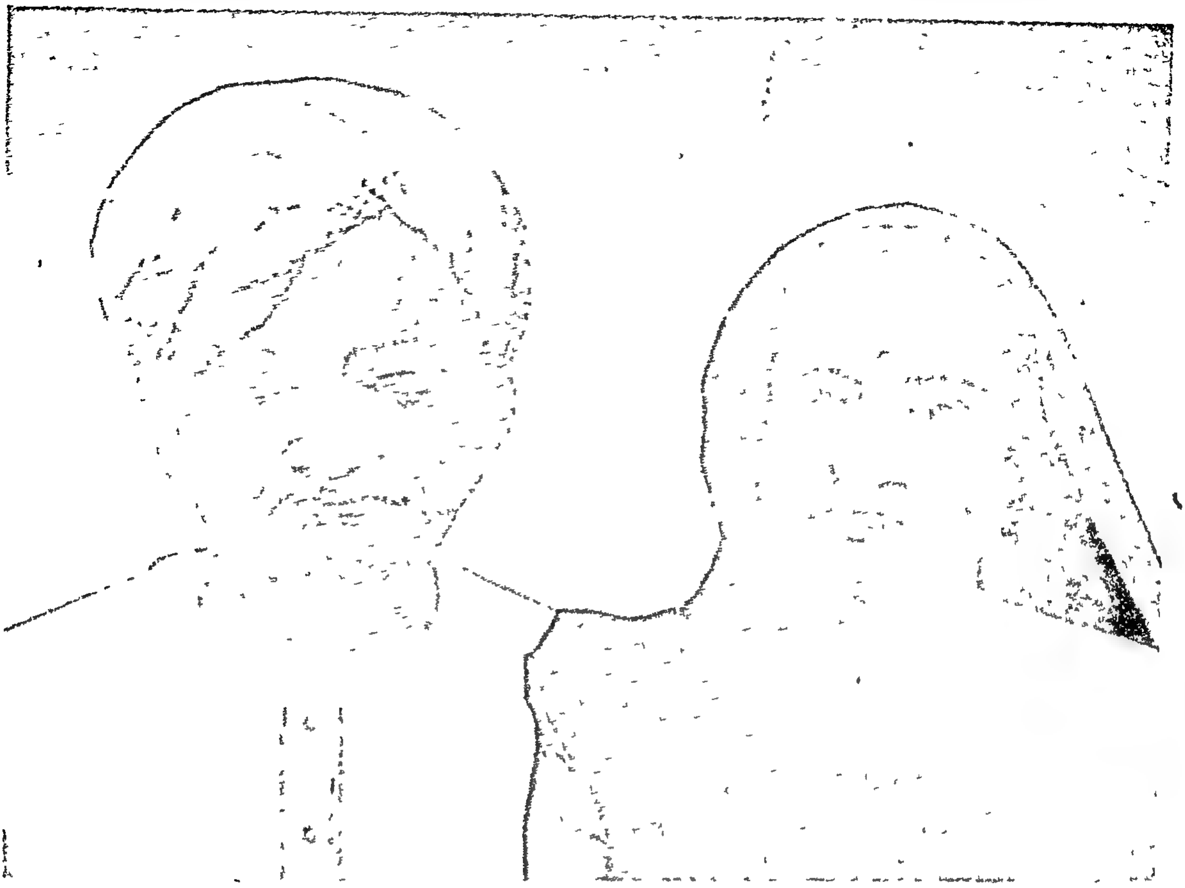

(બા. બ્ર. પૂજ્ય લીલમબાઈ મહાસતીજીનાં સંસારી માતા-પિતા)

સાવરકુંડલાના મહાજનના અગ્રગણ્ય એવા પરમ પિતાશ્રી ! ! સંતપ્રાણ તથા મહાસતીજીઓના પ્રવચન સાંભળી વાર્તાઓનું મનન કરી આબાલ વૃદ્ધોને વાર્તા કહી, ભૂલકાઓને દેવગુરુધર્મનું નામ હૈયે વસી રહે તે માટે નવકારમંત્ર બોલાવી રોજ ઘેર પ્રભાવના કરનાર ! ! ! એ જ પ્રભાવે અમારી પાંચ ભાઈની લાડલી એક જ બહેનને વૈરાગ્યનું સીંચન કરનાર ! "ઊઠો બેલીડા ઉતાવળા થઈ" એવી પ્રાતઃકાલીન પ્રાર્થના વડે કટુંબ પરિવારને જગાડનારા સદાચારનું સિંચન કરનાર ! ? ભદ્રિક પરિણામી, સામાયિક કર્યા પછી કરેલી પ્રાર્થનામાં લીન ભાવે પરલોક પ્રયાણ કરનાર ‥ ‥

તથા દયામયી કારુણ્ય મૂર્તિ પ્યારી મા ! ! !

આજે પણ સ્વજન પરિજન પરિચયી તમારી તસ્વીર જોતા અશ્રુભરી આંખે નમન કરે છે અને તમારા ગુણાનુવાદ ગાતા કહે છે કે …

"હૈયામાં ભરેલા હેત ! નેત્રમાં રહેલા અમીનાર ! ! દુઃખી દીન પ્રત્યે રહેલી હમદર્દી ! ! ! વડીલો પ્રત્યે રહેલ આદર વિનયતા ! ! ! ! વડિલો પ્રત્યેક રહેલી મર્યાદા ! અતિથિ પ્રત્યે મીઠો આવકાર ! ભૂખ્યાને ભોજન ! ! દર્દીને દવા ! ! ! આવી જોગમાયા હવે ક્યાંથી પુન જોવા મળશે ? ? ! એ બધાના મીઠા આશીર્વાદે પ્રાપ્ત થયેલા યુધિષ્ઠિર સમા ધર્મપ્રેમી જ્યેષ્ઠપુત્ર જયેન્દ્રભાઈએ સેવા કરીને એ આ કટુંબ પરિવાર વડીલોનાં શ્રીમુખે મહાવીર ધુન સાંભળતાં આવિભાર થતાં સમાધિ ભાવે પાંચ પાંડવ સમ પુત્રો અને એક લાડકી પુત્રીને છોડી સૌભાગ્યના ચુંદડી ઓઢી સ્વર્ગ સંચરી જનાર ….

એવા પ્રેમાળ પિતા ને સ્વ. મમતાળુ માતા આપ સરળ અને નિરાભિમાન જીવન જીવી ગયા. એ જ માર્ગ ઉપર અમે ચાલતા રહીએ એવી ભાવના સાથે આપના શુભ આશીર્વાદ માંગીએ છીએ

આ પુસ્તકને તૈયાર કરનાર બા.બ્ર. પૂજ્ય ગો. સં. પ્ર. ના પ્રાણ આગમ અભ્યાસી બા.બ્ર. લીલમબાઈ મહાસતીજીના અમે ઋણી છીએ

આપનો પરિવાર

સ્વ. જયેન્દ્ર જમનાદાસ તેજાણી શ્રી જેઠાલાલ જમનાદાસ તેજાણી
સ્વ. શાંતિલાલ " " " મનસુખલાલ " "
સ્વ. હિંમતલાલ " " તથા તેમનો પરિવાર

સ્વ. મોનાબેન (મીનાબેન) અતુલકુમાર સંઘવી

જન્મ ૧૬-૩-૧૯૫૪ સ્વર્ગવાસ ૫-૧૦-૧૯૮૧

તમે કેવા હતા, કેવા નહિ, અમને સાભરે નહિ; તમારાં સ્નેહના અમૃત બિંદુઓનું પાન કર્યું ના કર્યું, ત્યાં તો તમે પ્રભુ ચરણને પ્યારુ ગણ્યું અને અમે તમારાં સ્નેહથી વંચિત રહ્યા. યથાશક્તિ સત્કર્મો કરી શકીએ તેવી અતરની આરઝૂ ! પ્રભુ તમારા આત્માને જ્યા હોય ત્યા અપૂર્વ શાનિ અર્પે ! !

સંઘવી પરિવાર

સ્વર્ગસ્થ શ્રી દલપતરાય ઘેલાભાઈ ખીમાણી
(ઉપલેટાવાળા)

૨૮ વર્ષની ભરયુવાનીમાં ચિરવિદાય સં. ૨૦૦૪ વૈશાખ વદ ૧૧ ને શુક્રવાર દિનાંક ૧૭-૪-૧૯૪૭ જેમની અપ્રતિમ પ્રતિભા અદ્ભુત કૌશલ, અનુપમ સાહસિકતા અને મિલનસાર-માયાળુ, વિનોદ-પ્રિય સ્વભાવની ઊંડી છાપ અત્યારે પણ અન્તસ્થલમાં અંકિત છે જેમની મધુર સ્મૃતિઓ સદાને માટે જાગ્રત જ રહેવાની છે.

ચિત્રમય ભક્તામર સ્તોત્રના પ્રકાશનમાં
સપ્રેમ સહયોગ

લિ. ગં. સ્વ. કાન્તાબેન દલપતરાય ખીમાણી
શ્રી ચંદ્રકાન્ત દલપતરાય ખીમાણી
તથા પરિવારના શ્રદ્ધાંજલી

ફૂલ ગયું ! ફોરમ રહી !

જયશ્રીબેન રાજેન્દ્રકુમાર બાટવીયા

(જન્મ ૫-૯-૫૭) (સ્વર્ગવાસ ૨૯-૧-૮૨)

ભૂલાય કેમ રે આવા સ્વજન. વિસરાય કેમ રે આવા સ્વજન"

સપ્રેમ સાદર શ્રદ્ધાંજલી.

અર્પણ સમર્પણ

રે આવી આવી મદભર મસ્ત જવાની, પણ શુ ચાર દિનનું ચાંદરડુ એ થવાની,
કે આવી આવીને ઘડીકમા ચાલી જવાની ? વસંતની મહેક શી પમરી ન પમરી ત્યા,
હાથતાળી દઈ શુ એ પાનખર થવાની ? ના, ના એવી ક્રૂરતા ના કદી કોઈ આચરે,
ત્યારે ઓ કરપીણ ક્રૂર કાળ ! આવી નિષ્ઠુર કરણી તુ કાં કરે ?
સૌજન્ય ને શીલ ઉત્તમ તમારા, વિસર્યાં ન વિસરાય ગુણો તમારા,
યુવાની જ્યાં આવી ત્યા અલ્પ સમયે, તમે અમારાથી ચિર વિદાય લીધી ! !

હૈયું સુકોમળ અને સ્નેહભર્યું, દિલ દયાળુનું ને દિલાવર હતુ શાંત, સમજુ ને મિલનસાર સ્વભાવ એવા અ. સૌ. જયશ્રીબેન રાજેન્દ્રકુમાર વનેચંદભાઈ બાટવીયા

લિ. બાટવીયા પરિવાર

સ્વ. ચીમનલાલ રાયચંદભાઈ મહેતા. (પાલનપુરવાળા)

સ્વ. કેશરબાઈ ચીમનલાલભાઈ

અમારા જીવનમાં આપે ધર્મરૂપી બીજ વાવી, સંસ્કારરૂપી સિંચન કરેલ છે. જેના સ્વરૂપે કુટુંબમાં ધર્મભાવના, અડગ શ્રદ્ધારૂપી ગુણો ફેલાઈ રહ્યા છે. દાન વિગેરે કરવાની ભાવના અને પ્રેરણા એ આપશ્રીના આપેલા સંસ્કારોનો જ પ્રતાપ છે. તે બદલ અમો બધા કુટુંબીજનો આપના ઋણી છીએ

લિ

મોહનકુમાર ચીમનલાલ મહેતા

સ્વ. રતિલાલ ભાયચંદભાઈ મહેતા
(પાલનપુરવાલા)

જન્મ તા. ૧૪-૧૧-૧૯૦૧
સ્વર્ગવાસ ૫-૧-૧૯૬૬

સ્વ. લીલાબેન રતિલાલ બી. મહેતા
(પાલનપુરવાલા)

જન્મ તા. ૩૧-૩-૧૯૧૧
સ્વર્ગવાસ તા. ૧૯-૨-૧૯૮૨

સ્વ. જયંતીલાલ મંગળજીભાઈ મહેતા. (પાલનપુરવાળા.)

જન્મ : ૧૯-૧૧-૧૯૨૨ દેહવિલય · ૫-૧૨-૧૯૮૦

હરપળે હરકાર્યમાં
હર સમયે આવે સ્મરણ
કદી પણ ભૂલી શકેના
આપનાં મીઠાં સ્મરણ
ફૂલ ગયું પણ ફોરમ મૂકી ગઈ
પ્રભુ દેજો શક્તિ તમ વિયોગની
પ્રાર્થના કરીએ પ્રભુ આપ પાસે
તમ આત્માને પરમ શાન્તિ આપે

લિ. વિમળા જયંતીલાલ
અરૂણકુમાર જયંતીલાલ
સ્વાતિ અરૂણકુમાર
નેહા અરૂણકુમાર

ગો. સં. ભાવયોગિની લીલમબાઈ મ.ના. સંસારી બંધુ
સ્વ. જેચંદ જમનાદાસ તેજાણી

તેજાણીનો તેજસ્વી તારલો,
તેજ પાથરી ચાલ્યો ગયો.
સમર્પી શાસન શણગાર સતી લીલમને,
ખુદ સંસારી સાધુ બન્યો.
વળાવી ઉષા–પ્રભાને વિતરાગ વાટે
આદર્શ શ્રાવક સીમાસ્તંભ બન્યો
પ્રગટાવી દાન, શીલ, તપ ત્યાગનો યજ્ઞ,
સ્વયં સમિધ બન્યો
સ્વજનો સ્નેહીઓને સત્ કાર્યોમા પ્રેરી
ઉત્સાહની ઉષ્મા ભરતો ગયો
સ્વપ્નવત્ સંસારનો ભરોસો નથી,
એવી વીર વાણી પીતો ગયો
પલમા પ્રાણ પંખેરૂ આમ જ ઉડી જાય છે
તે શાસ્ત્ર સિદ્ધ કરતો ગયો

(અનસુયા)

તેજાણી પરિવાર હસ્તે ધીરેન્દ્ર

સ્વ. શાહ ઉજમશી કચરાભાઈ (ચુડાવાળા)

સ્વર્ગવાસ તા. ૨-૧-૧૯૫૪

અમારા જીવનમાં આપે ધર્મરૂપી બીજ વાવ્યું અને સંસ્કાર રૂપી જળ સિંચન કર્યું જેનાફળ રૂપે આજે અમારા સહ કુટુંબમાં સદ્‌ગુણોની સૌરભ ફેલાઇ રહી છે. પૂ. સાધુ–સાધ્વીજીઓની સેવા તથા ધર્મના મહત્વના અને સમાજ સેવાના કાર્યો કરવાની તેમજ દાન કરવાની પ્રેરણા એ આપશ્રીના આપેલા સંસ્કારનો જ પ્રતાપ છે તે બદલ અમો બધા કુટુંબીજનો આપના ઋણી છીએ

આપના સુપુત્રો

પ્રેમચંદ ઉજમશી શાહ

લલ્લુભાઈ ઉજમશી શાહ

હીંમતલાલ ઉજમશી શાહ

કાન્તીલાલ ઉજમશી શાહ

સ્વ. પિતાશ્રી ચંદુલાલભાઈ લલ્લુભાઈ. સ્વ. માતુશ્રી ચંચીબાઈ ચંદુલાલભાઈ મહેતા (પાલનપુરવાળા)

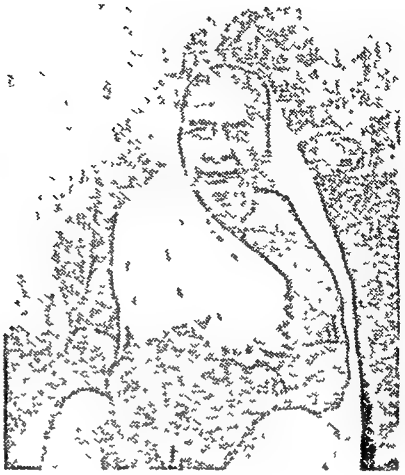

જેમનું માનવજીવન ધર્મપરાયણ, સેવાભાવી, પરોપકારી અને સંસ્કારી હતું કુટુંબને મીઠી છાયા સમાન હતા જેમનો માયાળુ, પ્રેમાળ સ્વભાવ, ધર્મ પ્રત્યેની અડગ શ્રદ્ધા, પરોપકારી વૃત્તિ, આજે પણ યાદગાર રહી ગયેલ છે

લિ. રસીકલાલ ચંદુલાલ મહેતા
કીરીટકુમાર ચંદુલાલ મહેતા

સ્વ. પ્રવીણભાઈ ચંદુલાલ મહેતા (પાલનપુરવાળા)

કુટુંબના દરેક નાનામોટા સભ્યો પ્રત્યે ઘણા જ ઉદાર, માયાળુ અને લાગણીપ્રધાન હતા. કુટુંબના દરેક નાનામોટા પ્રસંગોએ બધાની સલાહ લઈ દરેકો માર્ગદર્શન આપતા, અને કુટુંબના દરેક સભ્યો કેમ આગળ આવે તે જ તેમની ભાવના હતી. તન, મન, ધનથી બની શકે તેટલી સહાય આપવા હમેશા તત્પર રહેતા.

પ્રભુ તેમના આત્માને શાન્તી આપે

લિ. ગુમતીબહેન પ્રવીણભાઈ મહેતા
અનુપ પ્રવીણભાઈ
ગિરીશ પ્રવીણભાઈ
અર્ચના પ્રવીણભાઈ

સ્વ. વિપીનભાઈ કકલભાઈ મોદી (પાલનપુરવાળા)

કકલભાઈનો તેજસ્વી તારલો તેજ પાથરી ચાલ્યો ગયો
સ્વજનો સ્નેહીઓને રડતા મૂકી ચાલ્યો પ્રભુને દરબાર
સ્વપ્નવત્ સંસારનો ભરોસો નથી એવી વીર વાણી પીતો ગયો.
પલમાં પ્રાણ પંખેરુ આમ જ ઊડી જાય છે તે શાસ્ત્રને સિદ્ધ કરતો ગયો

લિ. સમગ્ર પરિવાર

પૂ. પિતાશ્રી મગનલાલ કેશવજી તુરખીયા

પૂ. પિતાશ્રી લાકડીઆમાં જન્મ લઈ નાની વયમાં જ તે સમયે પરદેશ કે દેશાવર ગણાતા એ બેંગલોરમાં સ્થાયી થઈ આપબળે સાધનસંપન્ન તથા સમૃદ્ધિ પ્રાપ્ત કરતા સમાજ તથા સ્થા. જૈનસંઘમાં અગ્રણી સ્થાન ધરાવતા હતા. ધર્મપ્રત્યે અથાગ શ્રદ્ધા શ્રી સંઘ તથા પૂ. સાધુસાધ્વીજીઓની વૈયાવચ્ચ આદી સદ્‌ગુણોને અંગે જીવનને શ્રેયકારી અને ધન્ય બનાવેલ.

શાસનદેવ તમારા આત્માને ચિર શાંતિ અર્પે એજ પ્રાર્થના. તમારા પુણ્ય પ્રતાપે સમસ્ત પરિવાર શીતળતા અનુભવીએ છીએ.

દેહવિલય સને ૨૦-૯-૭૧

પૂ. માતુશ્રી હેમકુંવરબહેન મગનલાલ તુરખીયા

દેહવિલય સને ૧૦-૮-૧૯૬૫

આપનો પ્રેમાળ અને નમ્ર સ્વભાવ, [illegible]

[illegible]

સ્વ. જેઠાલાલ રતનશી બગડીયા
સ્વર્ગવાસ ૨૦-૯-૧૯૭૯

સ્વ. ચંપાબેન જેઠાલાલ બગડીયા
સ્વર્ગવાસ ૧૪-૧૨-૧૯૭૨

સ્વ. મૂળચંદ પ્રાણજી દેસાઈ

અગસરાવાળીના સ્મરણ
દેહવિલય ૧૮-૩-૧૯

સ્વ. શાંતાબેન મૂળચંદ દેસાઈ

અગસરાવાળીના સ્મરણાર્થે
દેહવિલય [illegible] ૧૯૮૧

સ્વ. કાંતીલાલ કરશનજી મહેતા

ન્મ સને ૧૯૧૩

દેહવિલય
૧૨-૭-૧૯૭૫

આપના ઋણી
પત્ની ગ. સ્વ. મુકતાબેન
પુત્રો રોહીત તથા પ્રકાશ
પુત્ર વધૂઓ, પુત્રીઓ
તથા
આપનો પરિવાર

સ્વ. ટોકરશી હંસરાજ દામાણી

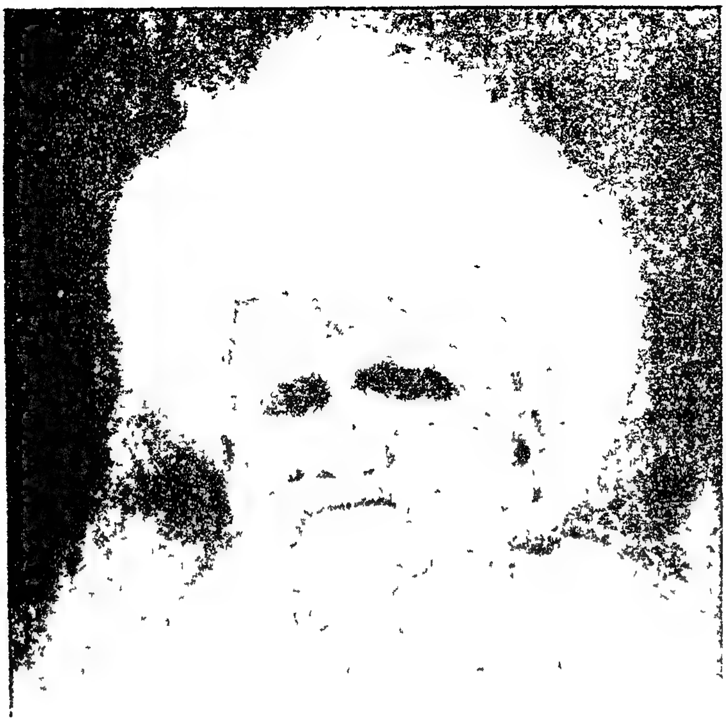

જન્મ ઈ સ ૧૮૭૬
સ્વર્ગવાસ · ઈ સ ૧૯૫૧

ગં. સ્વ. રેવાકુંવરબેન ટોકરશી દામાણી

સ્વ. પ્રવીણભાઈ જેશીંગલાલ મહેતા (પાલનપુરવાળા)

જન્મ : ૧૩ ૭-૧૯૨૯ સ્વર્ગવાસ : ૧૧-૧૦-૧૯૮૦

આપશ્રીનો સ્વભાવ નિખાલસ અને નિડર હતો. છતાંય પ્રેમાળ અને અત્યત લાગણીપ્રધાન આપનો વહેવાર હતો.

સેવાભાવથી અને ઉદાર ચિત્તે અનેક જનોને આપે વિવિધ પ્રકારે સહાય કરી છે. આપે નાની ઉમરમા અનુકૂળ તેમજ પ્રતિકૂળ સંયોગોમા ધૈર્ય રાખી જે માર્ગ-દર્શન આપ્યુ છે એજ રમને કૃપાળુ ભગવાન અમો આગળ વધવા પ્રેરણા અર્પે એજ પ્રાર્થના

લિ.
શ્રીમતી કાન્તાબેન પ્રવીણભાઈ મહેતા
તથા
કુટુંબીજનો તરફથી

ડૉ. વલ્લભજી ટેકરશી દોશી

જન્મ : ૧૮૯૯

સ્વર્ગવાસ : ૧૯૫૭

શ્રીમતી દિવાળીબેન વલ્લભજી દોશી

જન્મ : [illegible]

સ્વર્ગવાસ : [illegible]

શ્રી હરસુખલાલ વલ્લભજી દોશી

જન્મ : ૧૯૦૬ સ્વર્ગવાસ : ૧૯૩૩

હરસુખલાલનો તેજસ્વી તારલો તેજ પાથરી ચાલ્યો ગયો
સ્વજનો સ્નેહીઓ ને રડતા મૂકી, ચાલ્યો પ્રભુને દરબાર
સ્વપ્નવત્ સંસારનો ભરોસો નથી એવી વીર વાણી પીતો ગયો.
પલમાં પ્રાણ પંખેરુ આમ જ ઊડી જાય છે તે શાસ્ત્રને સિદ્ધ કરતો ગયો

લિ. સમગ્ર પરિવાર

શ્રી મણીલાલ કેશવજી તુરખીયા શ્રીમતી હિરાગૌરી મણીલાલ તુરખીયા

(લાઠીવાળા)

આપનું માનવજીવન ધર્મપરાયણ, સેવાભાવી, પરોપકારી અને સંસ્કારી છે. આપ કુટુંબની મીઠી છાયા સમાન છો. આપના મમતા, પ્રેમાળ સ્વભાવ, ધર્મ પ્રત્યેની અતૂટ શ્રદ્ધા, પરોપકારી વૃત્તિ, નિરંતર રહે.

લિ. આપના સમગ્ર પરિવાર

સ્વ. છગનલાલ વનમાળીદાસ ગાંગાણી (ધોરાજીવાળા)

આજે અમો જે કાંઈ છીએ, તે આપના જ શીખેલા ધર્મ, શ્રદ્ધા, સેવા અને કુટુંબ વાત્સલ્ય ભાવનાના સંસ્કારોનું જ ફળ છે, અને શાસનદેવ પાસે એ જ પ્રાર્થના છે કે આપના માર્ગદર્શન પ્રત્યે અમો હમેશાં સતત જાગૃત રહીએ 'વહેતા જળ નિર્મળ અને ધનદોલત દેતા ભલા"

લિ આપનો પરિવાર પુત્ર, પુત્રવધુ અને પૌત્ર

દ સુરેશકુમાર સી. શાહ (સપન્ના બુક સ્ટોલવાળા બેંગલોર)

ગં. સ્વ. રંભાબેન છગનલાલ ગાંગાણી (ધોરાજીવાળા)

ધર્મપ્રત્યે અખૂટ શ્રદ્ધા અને સંસ્કારોથી આપ અમારા જીવનને માર્ગદર્શન આપી રહેલ છો આપે ૭૦ વર્ષની વયે અઠાઈ કરી આત્માની કોમલતા સિદ્ધ કરી છે

લિ. આપનો પરિવાર પુત્ર, પુત્રવધૂ, પૌત્ર

દ. . સુરેશકુમાર સી શાહ

સપન્ના બુકસ્ટોલવાળા

બેંગલોર--૧

સ્વ. કાશીબેન મગનલાલ દેસાણી (અમરેલીવાળા)

આપના સ્વભાવ અને પ્રેમાળ [illegible] હૃદય હમ્મેશ [illegible], કુટુંબ પ્રત્યેનું વાત્સલ્ય, ધર્મ પ્રત્યેની શ્રદ્ધા, [illegible] અને સાધુ સંતોની સેવા કરવાની હંમેશાં તમન્ના એ આપના [illegible] [illegible], નીતી. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] કરી હતી

લિ

મગનલાલ [illegible] દેસાણી

તથા

પુત્રો [illegible], [illegible] તથા

[illegible] ના પરિવાર

સ્વ. પૂજ્ય પિતાશ્રી કેશવલાલ મોહનલાલ બીલખીયા

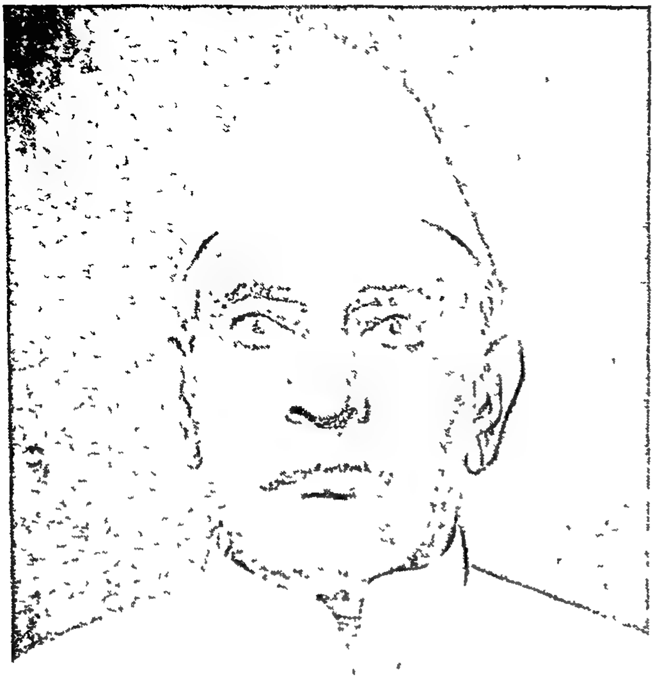

જન્મ પીપળવા (સૌરાષ્ટ્ર)
દેહવિલય પાર્લા–મુંબઈ
તા ૩–૯–૧૯૭૯

આપે બતાવેલ સત્ય, નીતિ અને સદાચારની રાહે ચાલી સામાજિક તથા ધાર્મિક પ્રવૃત્તિઓમા ભાગ લઈ યથાશક્તિ આત્મશુદ્ધિથી આપની પ્રેરણજ્યોતને અખંડ રાખી જીવન સફળ કરી શકીએ એજ પ્રભુ-પ્રાર્થના

લિ આપના ગુણાનુરાગી
મધુબાળા બીલખીયા
કનકકુમાર બીલખીયા

૮

સ્વ. પૂજ્ય પિતાશ્રી હિમતલાલ કેશવજી પારેખ

જન્મ બારીગઢા (સૌરાષ્ટ્ર)
તા. ૮–૧૧–૧૯૦૬
દેહવિલય–આકોલાથી એ ગલોર સ્થાનકના ભૂમિપૂજન પર આવતા હતા ત્યારે રસ્તામા
તા ૧૦–૮–૧૯૭૮

આપે બતાવેલ સત્ય, નીતિ અને સદાચારની રાહે ચાલી સામાજિક તથા ધાર્મિક પ્રવૃત્તિઓમા ભાગ લઈ યથાશક્તિ આત્મ-શુદ્ધિથી આપની પ્રેરણજ્યોતને અખંડ રાખી જીવન સફળ કરી શકીએ એજ પ્રભુપ્રાર્થના

લિ આપના ગુણાનુરાગી
મધુબાળા બીલખીયા
કનકકુમાર બીલખીયા

સ્વ. શીવલાલ કપુરચંદ કામદાર (હૈદરાબાદ)

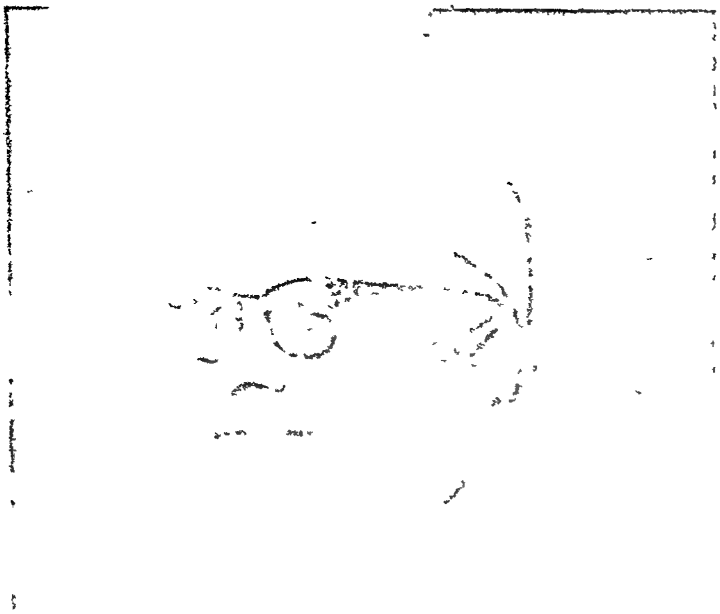

જન્મ ૧૯૦૫
દેહવિલય ૧૯૭૮

આપે બતાવેલ સત્યનીતિ અને સદાચરની રાહે ચાલી સામાજિક તથા ધાર્મિક પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લઈ યથાશક્તિ આત્મ શુદ્ધિથી આપની પ્રેરણા જ્યોતને અમારા જીવન સફળ કરી શકીએ એજ પ્રભુપ્રાર્થના

લિ. આપના ગુણાનુરાગી આપના
સમસ્ત પરિવાર

સ્વ. વિનોદરાય હરજીવનદાસ ગાંધી

[illegible]

[illegible]

ભકિતનો અમૂલ્ય ખજાનો ભકતામર

સાધના પથનો પ્રત્યેક પથિક પરમ ભકિતપૂર્વક પોતાના આરાધ્યદેવ જિનેશ્વરની ભકિતમાં ભાવ-વિભોર બની કર્મસમૂહનો ક્ષય કરી "સત્યં, શિવં, સુંદરમ્" સ્વરૂપને પ્રાપ્ત કરી શકે છે. આ ઉદ્દેશથી પ્રસ્તુત ગ્રંથમા ભકિતરસપ્રધાન ઉચ્ચકોટિની આ આદિનાથ સ્તોત્ર ભકતામરની રચનાને સચિત્ર બનાવી જૈન સમૂહ સમક્ષ પ્રગટ કરવામાં આવી છે.

અતિમધુર "વસંતતિલકા" છંદમા અદ્ભુત શબ્દસૌષ્ઠવપૂર્ણ આ સ્તોત્રના એક એક અક્ષરમાં હિલોળા લેતા ભકિતસુધાના સાગરમા ઉદ્દ્ગાતા જ નહી શ્રોતાઓના પણ ત્રિવિધ તાપનું શમન થાય છે. અને તેને અનિર્વચનીય આનંદ પ્રદાન કરે છે. મનના તારને પ્રભુ સાથે જોડવાની આ સ્તોત્રમાં અદ્ભુત ક્ષમતા છે. આ સ્તોત્રના માધ્યમથી મનના તાર અનંત શકિતશાલી, અક્ષય, અવ્યાબાધ, અનંત સુખના ધામ જિનેશ્વર પ્રભુની સાથે જોડી દેતાં મનમંદિર દિવ્ય જ્યોતિથી ઝગમગી ઊઠે છે. સાધક જો નિમેષ માત્ર પણ પોતાના મનના તાર પ્રભુ સાથે જોડી રાખે તો અવશ્યમેવ સ્વયં પણ પ્રભુમય બની જાય છે.

ખરેખર "ભકતામરસ્તોત્ર" ઘણું જ પ્રભાવક અને ચમત્કારપૂર્ણ છે. આજે જૈન જગતમાં જેટલાં સ્તોત્રો પ્રચલિત છે તેમા સર્વાધિક લોકપ્રિય આ સ્તોત્ર છે.

બા બ્ર. ભાવયોગિની વિદુષી સાધ્વી શ્રી લીલમબાઈ મહાસતીજીએ પોતાના મંગલ પ્રવચનોમાં "ભકતામર સ્તોત્ર"ના લાક્ષણીક શૈલીએ હાર્દિક ભાવો પ્રગટ કર્યા છે. તે ભાવોથી પ્રેરિત થઈ સાંગલી શ્રી સંઘ આવા ભાવસભર સચિત્ર ભકતામરસ્તોત્રનુ પ્રકાશન કરી રહ્યા છે તે માટે આનંદનો વિષય છે.

આ અપૂર્વ પ્રકાશન આબાલવૃદ્ધ જનો માટે જિનભકિતના અનન્ય અનુરાગી બનાવવાનું પરમ સૌભાગ્ય પ્રદાન કરશે.

ભકતામરની ભકિત કરવાથી જીવ શિવ બને છે, નર નારાયણ થાય છે અને ભકત ભગવાન પણ બની શકે છે. તેથી ભકતામરની ભકિતનું બીજુ શું વધારે મૂલ્ય હોઈ શકે? ખરેખર ભકતામર સ્તોત્ર તો ભકતનો અમૂલ્ય ખજાનો છે

તા. ૧૯-૧૦-'૮૦
વિજયાદશમી

ગિરીશ મુનિ
કલકત્તા

સ્વ. મહાપુરુષ શ્રી ૭ તપસ્વીજી માણેકચંદજી સ્વામી

[તપસ્વી પૂ. માણેકચંદ્રજી મહારાજ]

યોગનિષ્ઠ યુગદ્રષ્ટા જ્ઞાનકલાધર પ્રતિ-

સુંદર સમીરે પ્રસરાવી સુવાસ
જે સુવાસે દશાંગી સુખ સાંપડે
એવાં સુરવૃક્ષો ક્યાં પ્રગટ્યાં હશે ?
જેની સુગંધ ચોપાસ ફરી તનમનમાં અડે ॥૧॥
કોણ કૃષિકાર કોણ માળી,
કોણે મેઘ બની ધરતી પર નીર વરસાવ્યાં ?
જેના કારણે આવા અદ્ભુત અલૌકિક
સુગંધી સુરવૃક્ષોનાં સુમનો સરજાયાં ? ॥૨॥
કોઈ અણખેડેલી ધરતી પર માનવકણો
અજ્ઞાન અંધકારમાં. આથમી રહ્યા હતાં.
કરુણાભર્યા કાળજે, અસ્તને ઉદિત કરવા કાજે
ધર્મ ધરતી પર રોપી દીધા હતાં-॥૩॥
કાર્ય કુશળતાથી કૃષિકારે, ગુણગગનમાં રહી
જ્ઞાનનીર ભરી વચન વાદળાં વરસાવ્યાં
માનવ કણનાં કણસલા નિપજાવી માણેક માળીએ સીંચી
સુંદર સુમનોનાં સુરવૃક્ષો સરજાવ્યાં- ॥૪॥
મહાતપતેજથી માર્તંડ થયા,
શીતળવાણીથી ચંદ્ર સમા શોભતાં,
સંઘમાં સંસ્કૃતિની દેન આપી
જ્ઞાનગરિમા લાલિમાથી માણેક ઓપતાં ॥૫॥
માતા કુંવર પ્રેમજીના પ્રેમાળ નંદે,
અનેક કલારૂપો ધારણ કર્યા.
જયમંધુ ગુરુનો જય કરી
દેશોદેશ વિચરી જ્ઞાનભંડારો ભર્યા. ॥૬॥
જૈન શાસનના ઝંડા ફરકાવી,
ગોંડલ ગચ્છગાદીધરની શોભા વધારી
સમાધિ સ્થિત સંથારે સીઝતાં શ્વેતાંબર
સંત જોઈ લે સખિ ! ધારી ધારી. ॥૭॥
જેનાં પગલે પગલે પ્રકાશ પથરાય
જેનાં નામે પાતક જાય ભાગી
એવાં રવિ રવાના થાય રવિ દિને
બનો સહુ ગુણાનુરાગી. ॥૮॥

:રચયિતાઃ સાધ્વી લીલમ

સૌરાષ્ટ્ર કેસરી

આ.પ્ર.સ્વ.પૂ.ગુ.પ્રાણલાલજી મ.સા.ની ગુણપ્રશસ્તિ

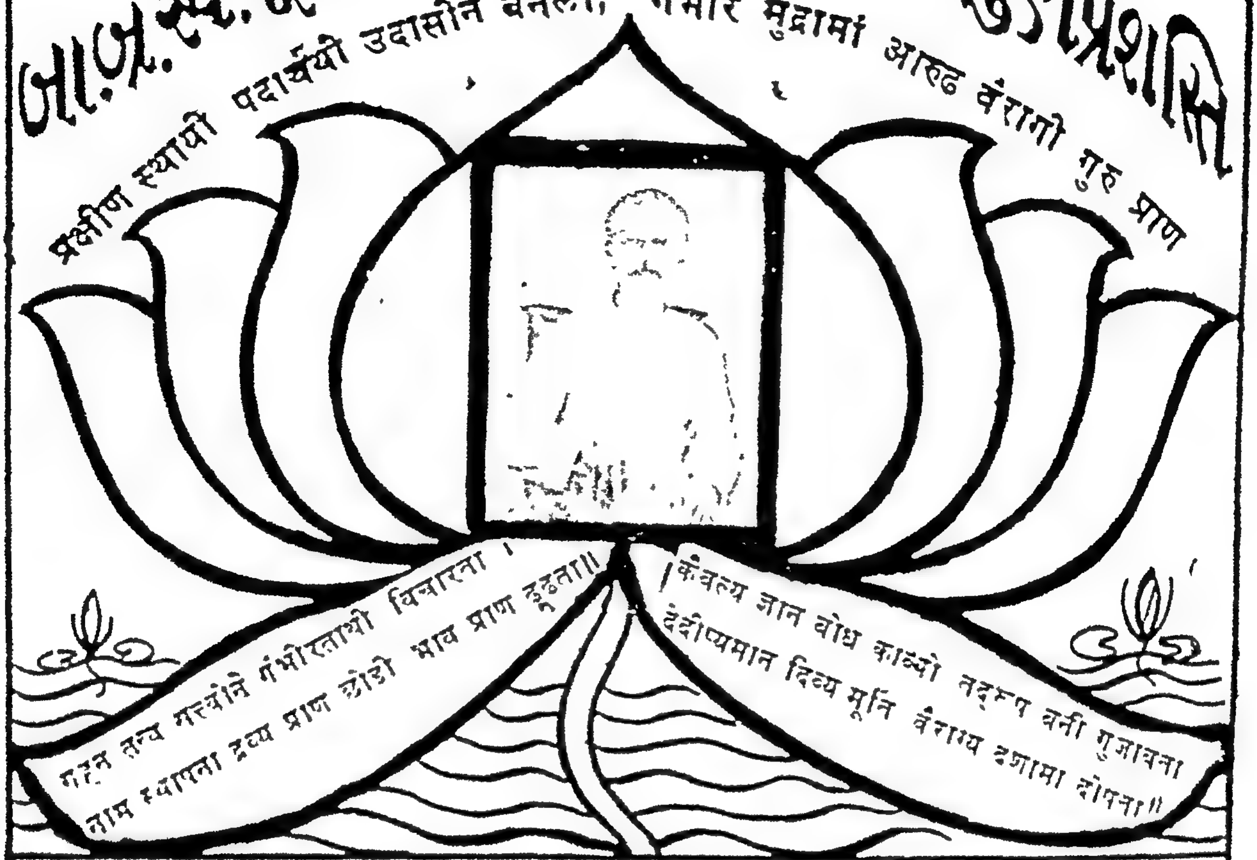

गति गजनी वृत्ति हमनी, लीधो ने प्यारा प्राण ।
ध्वनि नो दुदुभिनी वहेती, कमनी वीरना गान॥
वीरना वहेती रोमेरोममा, धैर्यनो हतो न भान ।
आजे स्वर्गमा तु क्या गुमानो ? नामथी निजे मारा मान ॥

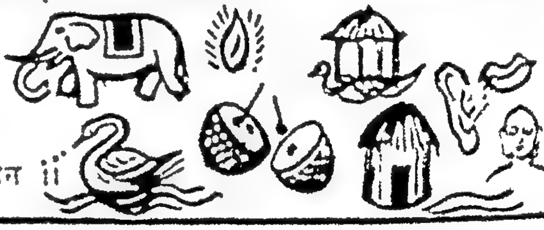

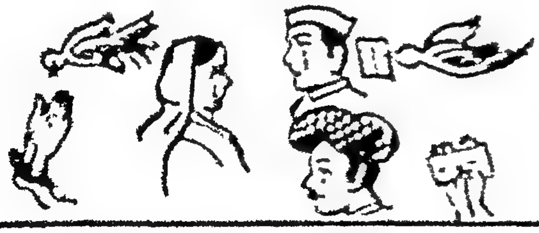

परदेशी पपीहा विनवु रे, म्हारो गहेशो नैना जाशे ।
पपीहा उडी गयो रे ।
मानसर नही तेरा जानिए, मननी प्राण हराय रे ...
गुरुदेव अमर थयो रे ॥

गुरुमाईनो [illegible] गुरु
[illegible] गुरु
गुरु [illegible] गुरु
गुरु [illegible] गुरु

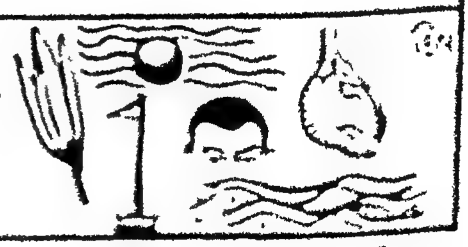

સૌરાષ્ટ્ર કેસરી

ગો.સં.સ્વ.પૂ.ગુ. પ્રાણલાલજી મ.સા.ની ગુણપ્રશસ્તિ

संयमावस्था

श्रामण्यथी कंडारेली पंचाचारनी प्रतिकृति, नूरशूरथी शोभती संत प्राण प्रतिमा

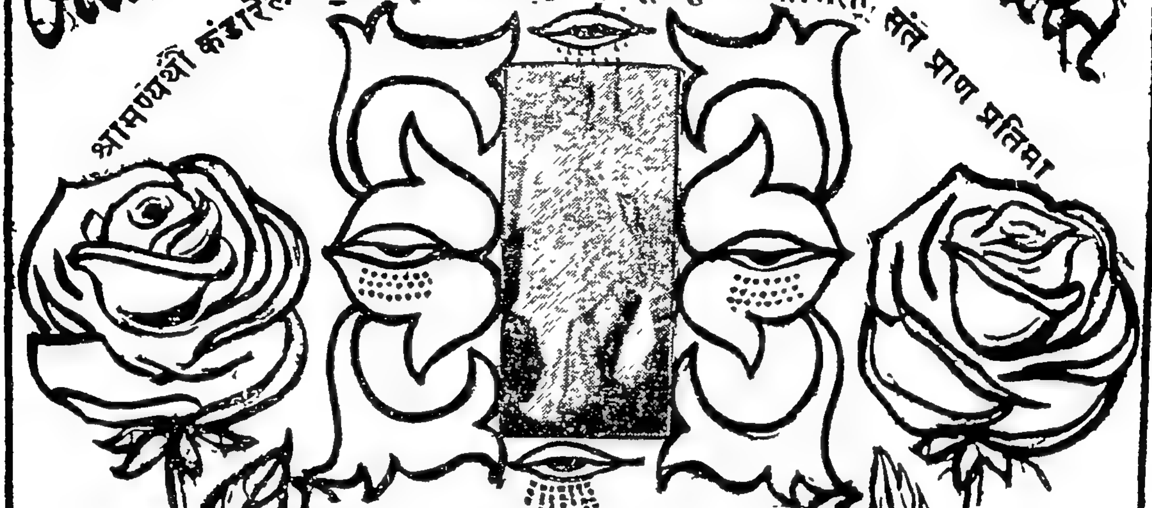

ससार सिद्धदशानु सतुलन करी भोग त्यागे ।
विभ्रतिना वचनमा वीतरागतानो वेणु वागे ॥
लज्जा–दया–सयम ब्रह्मचर्य यति धर्म दीपावे ।
गोचरीए गमन करता अहिंसा ज्योत जगावे ॥

प्रकृति पल्लवमा पितरो, एना परलोके थया प्रयाण रे ।
भवभ्रमणथी भडक्याने कई, अतरे जाग्या प्राण रे गुरू
प्रज्ञा प्रदीप प्रगटावनार भेटचा, अेने जयमाणेक गुरू राजरे गुरू
खलकना खेल खोटा जाणीने, कई किशोर वन्या योगिराजरे . गुरू

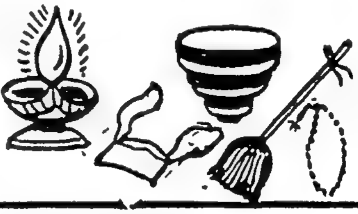

विनम्र भावे शिश झुकावता, जेम अरविंदे अलि लीन रे गुरू
शासन शिक्षा ज्ञाननी भिक्षा, करजोडी मागे प्राण रे गुरू
कृपा सिन्धु ज्ञान पियुष पाता, जाणे क्षीर समुद्रे डूज्यो चंद रे गुरू
सुरनर गुणगान करता, देखी गुरु शिष्यनी जोड रे ..गुरु

शात रस टपके मुखपर जेना, आभा खीलती जेम भाण रे गुरू
आचार ओपता अगे अगमा, साक्षात् मूलगुण मूर्ति रे ..गुरू
स्वाध्याय गुजती कठाग्रे अेना, अर्थ रमे घटमायरे गुरू
अतरपट खुल्याता आगमे, श्वासे रमे वीतरागरे गुरू

સૌરાષ્ટ્ર
કેસરી
ા.બ્ર.સ્વ. પૂ.ગુ.પ્રાણલાલજી મ.સા.ની ગુણપ્રશસ્તિ
निधनावस्था
स्मित वेरतां देहोत्सर्गी मृत्युंजय समाधिस्थ संत गुरु प्राण
देहमाया उतारी ।
राग दीधो विसारी ॥
स्वर्ग गया, जगावी–!
!!

અનુક્રમણિકા

નામ	પૃષ્ઠ
પ્રથમ ખંડ	
ભક્તામર સ્તોત્રમ્	૪
મરાઠી ભક્તામર સ્તોત્રમ્	૧૧૧
ખંડ બીજો	
પ્રાર્થના	૧૧૯
અનાનુપૂર્વી	૧૨૧
પચ્ચક્ખાણ કે પાઠ	૧૨૪
તીર્થંકર ભગવંતો કે માતા પિતા એવં લાંછનાદિકા યંત્ર	૧૨૫
નવકારસી પોરસી આદિનું સમયપત્રક	૧૨૬
કલ્યાણમંદિર સ્તોત્રમ્	૧૨૭
શ્રી ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ સ્તોત્રમ્	૧૭૧
શ્રી ઉવસગ્ગહરં સ્તોત્ર	૧૮૨
વીર સ્તુતિ	૧૮૮
વીર સ્તુતિના ગુજરાતી અનુવાદના શ્લોક	૧૯૮
રત્નાકર પચ્ચીસી	૨૦૧
જિનપંજર સ્તોત્ર	૨૦૫
શ્રી પરમાનંદ પચ્ચીસી	૨૦૬
સામાયિક બત્રીશી	૨૦૭
નવકારસી કા પ્રત્યાખ્યાન પાઠ	૨૦૯

શ્રી જૈન સમાજના કર્ણધાર ગુરૂદેવ
શ્રી પ્રાણલાલજી મહારાજ સાહેબ

અહિંસાનો આહલેક જગાડનાર પૂ. ગુરુદેવની ગુણગાથા

સૌરાષ્ટ્ર–મંડલ–વિભાગ–સુકોણ–વર્તિ
  વેરાવલં સુખકરં વરપટ્ટણં હિ
યેનાત્મજન્મ વિભવેન વિભૂષિતં ચ
   ગુણ્યશ્ચિરં વિજયતાં મુનિ પ્રાણલાલ... ॥૧॥
પ્રાચી દિશા દિનકરોદય ભાગ્યશીલા,
  કુક્ષૌ તથૈવ સુતરત્નભૃતા સુશીલા.
દક્ષા ચ યસ્ય જનન કુંવરીતિ નામા
  ગુણ્યશ્ચિરં વિજયતાં મુનિ પ્રાણલાલ ..॥૨॥
  જાત પિતા વિમલશીલ સુપુત્રલાભાદ્.
  ધન્ય પ્રકામમતિલંઘિતપાપપુંજ
શ્રાદ્ધ સુધી પ્રશમશાન્તમના સ યસ્ય,
  ગુણ્યશ્ચિરં વિજયતાં મુનિ પ્રાણલાલ .. ॥૩॥
બાલ્યાત્ સુસાધુજનસંગમવૃદ્ધભક્તિ:
  વૈરાગ્યરાગવિશદેન વિશુદ્ધ વૃત્તિ:
અંત: સદા જ્વલતિ યસ્ય વિરાગદીપો
   ગુણ્યશ્ચિરં વિજયતાં મુનિ પ્રાણલાલ. ..॥૪॥
દીક્ષાં દધૌ ભગવતી જયચંદ્ર પાર્શ્વે
  સ્થાને સ યો બગસરેતિ વિશાલકીર્તિ:,
  કલ્યાણમુજ્જ્વલશિવં ખલુ લબ્ધકામો
   ગુણ્યશ્ચિરં વિજયતાં મુનિ પ્રાણલાલ .. ॥૫॥
સદ્ધર્મદેશકવરો પ્રથિતો હિ લોકે
  સચ્છાસ્રતત્ત્વસુવિલોકનતીવ્રબુદ્ધિ:
ભવ્યાત્મચિત્તકમલે દયશુભ્રસૂર્યો,
  ગુણ્યશ્ચિર વિજયતાં મુનિ પ્રાણલાલ .. ॥૬॥
વ્યાખ્યાનદાનકુશલો મતિમાન્ ગુણજ્ઞ:
  શૌર્યાન્વિતો વિશદબોધનિધિ: સુધીર:,
વિદ્યાપ્રચારકરણે વિનિબદ્ધકક્ષૌ
  ગુણ્યશ્ચિરં વિજયતાં મુનિ પ્રાણલાલ ...॥૭॥
ચિત્તં પ્રસીદતિ સદૈવ સ ભક્તિભાજાં
  પુણ્યાત્મનો વિરતિવન્મુખદર્શનેન
નશ્યન્તિ યસ્ય દુરિતાનિ વચં શ્રવેણ
  ગુણ્યશ્ચિરં વિજયતાં મુનિ પ્રાણલાલ... ॥૮॥
ભક્ત્યામયા વિરચિતં સ્તુતિ પત્રપુષ્પં,
  સૌજન્યભાવવિમલંસ સમર્પ્યતે-તત્
યાચે ચિરં વસતુ વિશ્વહિતાય સંઘે
  ગુણ્યશ્ચિરં સદા વિજયતાં મુનિ પ્રાણલાલા....॥૯॥

રચયિતા–**મદનલાલ ચૌધરી**

શ્રી.ઉ.સ્વ.ગુ.પૂ. પ્રાણલાલજી મહારાજ

મુનિપુંગવ પૂ. ગુરુદેવ પ્રાણલાલજી મ. સા. ના ગુણાનુવાદ

વાચ યમો ય સ મહાતપસ્વી, સર્વૈકનિષ્ઠો નિજધર્મવૃત્તિ,
બભ્રાજ માસાદિતપ પ્રકામ, વંદ્યો જયેન્દ્રમુનિ રાજરાજ ॥૧॥

તસ્મિન્ કાલે પ્રવચનપટુર્જૈનધર્મોપદેષ્ટા,
આસીત્પ્રાજ્ઞ સ મૃદુવચન સ્વાન્યકલ્યાણકાંક્ષી
યઃ સ્યાદ્વાદે બહુકુશલતામાત્મારક્તો નિનાય,
નિત્યં વર્ધસ્તપસિ નિરત પૂજ્યમાણિક્યચન્દ્ર ॥૨॥

આચાર્ય ડુંગરસિંહસ્યસુગચ્છસૂર્યમ્
ચારિત્રરત્નજયમાણિકચન્દ્રશિષ્યમ્
તેજસ્વિન સુવિમલં ગુણસાગરં તમ્,
શ્રીપ્રાણલાલગુરુરાજમહ નમામિ ॥૩॥

સજ્જ્ઞાનદર્શનચારિત્રપવિત્રચિત્તામ્
સદ્ધર્મદેશકવરં વરદં વરેણ્યમ્
સૌરાષ્ટ્રકેસરીપદં દધત સુવિજ્ઞમ્ શ્રીપ્રાણલાલ—ગુરુરાજમહં નમામિ ॥૪॥

જ્ઞાનસ્ય પુંજમમલ પરમં વિશુદ્ધ, ભિત્વાન્ધકારપટલનિબિડ સમૂલં
સજ્જ્યોતિરેકતરણં કિરણૈઃ સ્ફુરન્તમ્, શ્રીપ્રાણલાલગુરુરાજમહં નમામિ ॥૫॥

બાલ્યેઽપિ સંયમરુચિસ્તવબોધપૂર્વા, સંસ્મ્યત્ પટલં વૈર્યવિકાસમુચ્ચમ્
રત્નત્રયં પ્રકટિતં પ્રકટં વિશુધ્ધમ્, શ્રીપ્રાણલાલ-ગુરુરાજમહં નમામિ ॥૬॥

મુક્તેઃ પથપ્રગટેન પ્રવરપ્રદીપં, યદ્વર્તિ ધૂમરહિતં જ્વલિતં સદૈવ,
દૂરીકૃતં સ્વકિરણૈર્નિબિડાન્ધકારમ્, શ્રી પ્રાણલાલ ગુરુરાજમહ નમામિ ॥૭॥

સૂર્યોદયેઽહિ કમલાનિ યથા ભવન્તિ, ત્વદર્શનેન સકલાઃ મનુજા પ્રહૃષ્ટાઃ
સૌમ્યં પ્રશાન્તમમલં વદનં યતસ્તે, શ્રીપ્રાણલાલ-ગુરુરાજમહં નમામિ ॥૮॥

નિત્યં પ્રસાદસદનં વદન ત્વદીયમ્, પીયૂષવર્ષી નયને હૃદય વિશુદ્ધમ્
વાણી સદૈવ મધુરા હ્યમૃતં શ્રવન્તી, શ્રીપ્રાણલાલ-ગુરુરાજમહ નમામિ ॥૯॥

એકાવતારભવિકં ભવિનાં શરણ્યમ્, આરાધનાં વિદધતોત્કટભાવભક્ત્યા ॥૧૦॥
બદ્ધંત્વયા નનુ શુભં જિનનામ કર્મ, શ્રીપ્રાણલાલ ગુરુ રાજમહં નમામિ ॥૧૦॥

શ્રીપ્રાણલાલ ગુણિન ગુણપુષ્પ પુંજમ્ ઉન્નીય કીર્તિસુરભીકૃતસૂત્રબદ્ધમ્
યોધેવરેન્દુ રચિતં સુખદ સુમાલ્યમ્ કંઠે, બિભર્તિ સમુપૈતિ તમાશુ લક્ષ્મીઃ ॥૧૧॥

રચિત વીરપુત્રેણ "પ્રાણ" ગુરુગુણાષ્ટકમ્
ય પઠેચ્છૃણુયાદ ભક્ત્યા, શિવં સ લભતે ધ્રુવમ્ ॥૧૨॥

તપસમ્રાટ
પૂ. રતિલાલજી
મહારાજ

વર્તમાન તપસમ્રાટ પ્રતિ :-

તપ તેજથી દીપે છે ભાલ જેનાં, આંખલડિયે તો અમીની વર્ષા,
અનેક ડૂબતાના તારક ગુરુદેવના શ્રીમુખે બોધામૃત ભર્યા;
ત્રિમૂર્તિ "જયમાણેક પ્રાણ"ની કૃપા અંતરે વસી,
ભક્તજનોની તો ભીડ જામે, હૈયાં દર્શનપિપાસી ॥૧॥

પરમાર્થ કરવા ગ્રામાનુગ્રામ સંતો વિચરે, દિલે દયા ઊભરાય
દીન દુઃખી પીડિત પાપી જનોનાં પાપો, પેખી કાળજે કરુણાની ધાર,
માન અપમાન સમ ગણે પરવા ન કરે કોઈની, ઓલિયા બની ઓળખાય
ધાર્મિક ક્રિયા વ્રત તપ જપમાં સ્થાપિત કરે, એ નોધારાનાં આધાર ॥૨॥

મોહમયી નગરીમાં પધરામણી થાયે, સંવત બે હજાર છત્રીશે
ઠેર ઠેર સ્વાગત કરી સંઘ જમણ રચાય ભાવભર્યા ઉલ્લાસે,
મુમુક્ષુ બાળાઓ તારી સંયમમંત્ર સુણાવવા (અર્પવા) માણેકપુર સોહાવે,
ગોંડલ ગચ્છ ગૌરવનો જયધ્વજ ફરકાવી, જૈન શાસન ગજાવે ॥૩॥

અર્ધ વીરાસન મુદ્રામાં, પ્રાણ પટ્ટોધર બિરાજે
શક્રસ્તવ નમોત્થુણંમાં સિદ્ધ અહં નાદ ગાજે,
ચતુર્વિધ સંઘના શિરછત્ર બની રહ્યા છો આજે તમે
સંસારથી 'મુક્ત' બનવા 'લીલમ' કર જોડી નમે ॥૪॥

રચયિતા–સાધ્વી લીલમ

જિજ્ઞાસુ તારું દર્શન

પ્રિય પાઠકગણ !

તમારા હસ્ત હથેલી રૂપ પત્રમાં, અંગુલીરૂપ ખીલેલા કમલ-કર્ણિકાના મધ્યભાગમાં આસન-બદ્ધ અજન્મા, અજર, અમર, અક્ષય, અવિનાશી, અનંતગુણી, અવ્યાબાધ, અનંત શક્તિ-ધારક, અવ્યય, અચિન્ત્ય અગમ અગોચર, એક, અનેક, અનંગકેતુ, અમલ, નિરંજન, નિરાકાર, નિર્મોહી, નિર્વિકારી, શુદ્ધ, બુદ્ધ, ચૈતન્યઘન, સ્વયં જ્યોતિર્મય દશાને પ્રાપ્ત થયેલા અરિહંત પરમાત્માને હૃદયકમલમાં સ્થાપિત કરતા કર્મરૂપ સંયોગ સંબંધની સાંકળથી બંધાયેલા, સરાગી દેહાલયમાં તૃષ્ણાતાળાથી જકડાયેલા ચેતનદેવને મુક્ત કરવા પ્રાર્થનામાં લીન બની, એક એક તાળાં તોડવા માટે પ્રભુનું આલંબન લઈ રહેલા, માનતુંગ સૂરીશ્વર શ્રીની તસ્વીરથી શોભતું ટેમરવરણું કલ્પતરુ સમું પુસ્તક જ્યારે શોભશે ત્યારે મોટા ટાઈટલમાં લખાયેલું નામ વાંચવા નેત્રકમલ ખુલ્લાં રાખી, સ્થિરાસને બેસી, આકૃતિના કલરને કીકીમાં ભરશે, વચન યોગ વાંચશે, શ્રોત્રપુટ બોલ બંધ કરી ને અંતરંગમાં અવાજ આંદોલિત કરી અંતરના તાર ઝંકૃત કરશે, રસેન્દ્રિય (જિહ્વા) રસપૂર્વક અદ્ભુત સંગીતની સરગમ છેડશે, તે કાવ્ય સાધશે, નાસિકા પ્રાણાયામ કરશે, ઇન્દ્રિયો પ્રત્યાહાર કરશે, સ્પર્શેન્દ્રિય શીતળતા અનુભવશે, વૃત્તિ વિષય સ્રોતમાંથી ખસી પ્રતિસ્રોતી બની સ્વરૂપ (અંતર્મુખ) બની દોડશે અને ચેતનરાજ [illegible] સિદ્ધ બનવા જાગૃત થશે, નિજાત્માનુભૂતિની અદ્ભુત [illegible] સ્વમાં જ ખીલેલી જણાશે, મૂળ સ્થાન મારું [illegible] છે તેવા ભાનનું જ્ઞાન થશે, અલૌકિક ભક્તિયોગમાં વીતરાગના વિચરણ કરી શકશે, 'નમિ' 'નમિ' પોકાર પ્રાર્થનામાં થતા જશે, અરિહંતની આરિહંત મન મનાતી થશે અને જ્યારે પુસ્તક [illegible] અને શ્રાવકના કર્તવ્ય સહિત [illegible] વાર્તા મન મંદિરમાં પ્રવેશ કરશે, ત્યાર પછી એક શ્લોકનું [illegible] [illegible]

કલ્પના સાકાર કેમ બની ?

[illegible]

સૂતરને તાંતણે બાંધી કૂવામાંથી પાણી કાઢી ચંપાનગરીનાં દ્વાર ખોલતી હોય તેવાં ચિત્રો પણ સ્થાનકવાસીઓના ઘેર જોવા મળે છે તે તો સંસ્કૃતિના સંસ્કાર માટે યોગ્ય છે, પરંતુ સ્થાનકવાસી ગણાતા જૈનો ઘેર ઘેર કેટલાયે સરાગી દેવોની તસ્વીરો રાખી ધૂપ-દીપ-આરતી ઉતારતા, માનતા, વાંદતા, પૂજતા થઇ ગયા છે. "અહિંસા પરમો ધર્મ", એ સૂત્રને વરેલી જૈન જનતા આ રીતનું વલણ કરે તે ખરેખર ખેદજનક છે. જાણવા મળે છે કે આની પાછળ એક જ કારણ છે કે,—

આર્થિક સ્થિતિએ મૂંઝાતો દુઃખિયારો—શારીરિક કારણોથી પીડાતો, મેલી વિદ્યાનો ભોગ બનેલો—જ્ઞાન-વિહોણો માનવી આવી શ્રદ્ધામાં ખોવાઈ જઈ શાંતિ પ્રાપ્ત કરવા મથામણ કરતો હોય છે. બીજી બાજુ જોઇએ તો આ યુગ પલટાયો છે. બાળકથી માંડી વૃદ્ધ પર્યંત ચિત્ર દ્વારા જ અવનવી ચીજોનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી શકે છે મુખ દ્વારા એક વાત કહી શકાય તો ચિત્રો દ્વારા સો સો વાતો સમજાવી શકાય છે. આધુનિક બાળપોથી ચિત્રોથી લચકતી હોય છે. બાળકોને બારાક્ષરી પણ ચિત્ર સહિત શીખવાય છે. ચિત્ર શીઘ્રતમ ચિત્તને આકર્ષિત કરી શકે છે સંસ્કાર દૃઢ કરવામાં અજબ જાદુઈ અસર કરે છે વ્યાપારી વર્ગ એડવર્ટાઇઝ ચિત્રો દ્વારા જ કરે છે યુવાનો પણ હીરોઇનનાં પોસ્ટરો જોઇ પિક્ચરો જોવા લાલાયિત બની જાય છે. આવી ચિત્રની દુનિયામાં પ્રવહનન કરી રહેલાને વિકારી વિલાસી વાતાવરણમાંથી મુક્ત કરાવવા માટે સંત-સતીજીઓ હૈયે હિતચિંતા કરી રહ્યાં હોય છે. જ્ઞાનવિહાણાંને ચિત્રસહિત જ્ઞાનવંત બનાવવા માટે પુરુષાર્થ ખેડી રહ્યાં હોય છે. એવી હિતચિંતાએ મારા અંતરમાં પણ વાસ કર્યો, મને અતિ પ્યારૂં દ્વાદશાંગીના સારરૂપ, ચૌદ પૂર્વના સારરૂપ પ્રભાવિક સ્તોત્ર "ભક્તામરના ચિત્રો મારી કલ્પનામાં અત્યારનવાર આવ્યા જ કરતાં હતાં અને ચિત્રો દોરાવવાની પ્રેરણા આપ્યા જ કરતાં હતાં. હું પણ જાણી શકતી નથી કે આ પુસ્તક કેમ બની ગયું ? મારી ભાવના તો આવાં ચિત્રો ગામેગામ રાખી ભક્તામરના અર્થો બેસાડવા અને સામાયિકના પ્રથમ પાઠનું મહાત્મ્ય સમજાવવું ત્યાં સુધીની હતી તે મુજબ સાંગલી મુકામે પણ શ્રાવક બંધુ પાસે આવાં ભક્તામરના ચિત્રો દોરાવી તેના પર પ્રવચન આપતી હતી આવું સાંભળીને શ્રોતાઓએ નિર્ણય લીધો કે આ ચિત્રો પુસ્તકારૂઢ કરાવીએ તો જૈન જનતાને પૂર્ણ લાભ મળે. પરંતુ મેં આ વાક્યો સાંભળી મૌનગ્રહણ કર્યું. અંતે સંઘના કાર્યકર્તા શેઠશ્રી અમુલખભાઈ મોતીચંદભાઈ અમારા આત્મબંધુ તપસ્વી ગુરુદેવ મહારાજશ્રીની તથા ગોંડલ શ્રમણ સંરક્ષણ સમિતિની રજા લઈ આવ્યા. અને આર્ટીસ્ટ પાસે ફરીથી ચિત્રો દોરાવીને પણ આ પુસ્તક સાંગલી શ્રીસંઘ બહાર પાડી રહ્યો છે આ પુસ્તકમાં અશુદ્ધિ ન રહી જાય, ચિત્રો અધૂરાં ન રહી જાય તેની કાળજી, જૈન સમાજ માં જ્ઞાનની અધૂરાશ હોવાને કારણે, અમારે લેવી પડી અને આ રીતે કલ્પના સંસ્કાર બની પુસ્તકરૂપે પ્રસિદ્ધિ પામે છે તેમાં પરમ કરુણાવતાર ત્રિલોકીનાથ તીર્થંકર પરમાત્મા

જિજ્ઞાસુ તારું દર્શન

પ્રિય પાઠકગણ !

તમારા હસ્ત હથેલી રૂપ પત્રમાં, અંગુલીરૂપ ખીલેલા કમલ--કર્ણિકાના મધ્યભાગમાં આસનબદ્ધ અજન્મા, અજર, અમર, અક્ષય, અવિનાશી, અનંતગુણી, અવ્યાબાધ, અનંત શકિતધારક, અવ્યય, અચિંત્ય અગમ અગોચર, એક, અનેક, અનંગકેતુ, અમલ, નિરંજન, નિરાકાર, નિર્મોહી, નિર્વિકારી, શુદ્ધ, બુદ્ધ, ચૈતન્યઘન, સ્વયં જ્યોતિર્મય દશાને પ્રાપ્ત થયેલા અરિહંત પરમાત્માને હૃદયકમલમાં સ્થાપિત કરતા કર્મરૂપ સંયોગ સંબંધની સાંકળથી બંધાયેલા, સરાગી દેહાલયમાં તૃષ્ણાતાળાથી જકડાયેલા ચેતનદેવને મુકત કરવા પ્રાર્થનામાં લીન બની, એક એક તાળાં તોડવા માટે પ્રભુનુ આલંબન લઈ રહેલા, માનતુંગ સૂરીશ્વર શ્રીની તસ્વીરથી શોભતું કેસરવરણું કલ્પતરુ સમું પુસ્તક જ્યારે શોભશે ત્યારે મોટા ટાઈટલમાં લખાયેલું નામ વાંચવાં નેત્રકમલ ખુલ્લાં રાખી, સ્થિરાસને બેસી, આકૃતિના કલરને કીકીમાં ભરશે, વચન યોગ વાંચશે, ઓષ્ટપુટ ખોલ બંધ કરી ને અંતરંગમાં અવાજ આંદોલિત કરી અંતરના તાર ઝંકૃત કરશે, રસેન્દ્રિય (જિહ્વા) રસપૂર્વક અદ્ભુત સંગીતની સરગમ છેડશે, તે શ્રોત્ર સુણશે, નાસિકા પ્રાણાયામ કરશે, ઇન્દ્રિયો પ્રત્યાહાર કરશે, સ્પર્શેન્દ્રિય શીતળતા અનુભવશે, વૃત્તિ વિષય શ્રોતમાંથી ખસી પ્રતિશ્રોતી બની સ્વરૂપ (અંતર્મુખ) ભણી દોડશે અને ચેતનરામ ચમકી ચિદ્રૂપ બનવા જાગૃત થશે, ચિત્ચમત્કૃતિની અદ્ભુત સુખશય્યા સ્વમાં જ બિછાવેલી જણાશે, મૂળ સ્થાન મારૂં આજ છે એવા ભાનનું જ્ઞાન થશે, અલૌકિક ભક્તિયોગમાં વીતરાગતા વિચરણ કરી રહેશે, 'તુંહિ' 'તુંહિ' પોકાર પ્રાર્થનામાં થતા જશે, અરિહંતની અરિહંત ધૂન મચતી રહેશે અને જ્યારે પુસ્તક ખોલાશે અને શ્રાવકના કર્તવ્ય સહિત દેખાની રાજસભાની વાર્તા મનમંદિરમાં પ્રવેશ કરશે, ત્યાર પછી એક શ્લોકનું આબેહૂબ ચિત્રપરિચય સહિત સ્વાધ્યાય ગુંજશે ત્યારે અશ્લીલ ચિત્ર જોવાનું બંધ થઈ જશે એમ મારૂં દિલ દિમાગ દિવ્ય દૃષ્ટિ વડે તને નિહાળી રહ્યું છે

કલ્પના સાકાર કેમ બની ?

આ રીતનું પુસ્તક સ્થાનકવાસી સમાજ માટે પ્રથમવાર પ્રસિદ્ધ થઈ રહ્યું છે. આમ તો વિચારતાં ઘણાં સંત-સતીજીઓનાં ચિત્તને આકર્ષિત કરે તેવાં ચિત્રોથી મઢેલાં વ્યાખ્યાન-પુસ્તકો તથા સ્વર્ગસ્થ સંત સતીજીઓનાં જીવનચરિત્રોમાં દર પ્રકરણે નાનાં નાનાં ચિત્રો નજરે પડે છે તેમજ ઉપાશ્રયોમાં અષ્ટ મંગળ, ચૌદ સ્વપ્ન અંકિત થયેલાં દેખાય છે. અરે આ પ્રદેશમાં તો ઢંઢણ મુનિશ્વર ગોચરી જતા હોય, આહાર વહોરતા હોય, આહાર અભિગ્રહ પ્રમાણે મળ્યો નથી પણ વાસુદેવની લબ્ધિને કારણે છે તેમ જાણી પરઠવા માટે લાડવાનું ચૂર્ણ કરતાં કેવળ જ્ઞાન પામી રહ્યા હોય તથા સતી મૃગાવતી આર્યાજી

સૂતરને તાંતણે બાંધી કૂવામાંથી પાણી કાઢી ચંપાનગરીનાં દ્વાર ખોલતી હોય તેવાં ચિત્રો પણ સ્થાનકવાસીઓના ઘેર જોવા મળે છે તે તો સંસ્કૃતિના સંસ્કાર માટે યોગ્ય છે, પરંતુ સ્થાનકવાસી ગણાતા જૈનો ઘેર ઘેર કેટલાયે સરાગી દેવોની તસ્વીરો રાખી ધૂપ-દીપ-આરતી ઉતારતા, માનતા, વાંદતા, પૂજતા થઇ ગયા છે. "અહિંસા પરમો ધર્મ", એ સૂત્રને વરેલી જૈન જનતા આ રીતનું વલણ કરે તે ખરેખર ખેદજનક છે. જાણવા મળે છે કે આની પાછળ એક જ કારણ છે કે,—

આર્થિક સ્થિતિએ મૂંઝાતો દુઃખિયારો—શારીરિક કારણોથી પીડાતો, મેલી વિદ્યાનો ભોગ બનેલો—જ્ઞાન-વિહોણો માનવી આવી શ્રદ્ધામાં ખોવાઈ જઈ શાંતિ પ્રાપ્ત કરવા મથામણ કરતો હોય છે. બીજી બાજુ જોઈએ તો આ યુગ પલટાયો છે. બાળકથી માંડી વૃદ્ધ પર્યંત ચિત્ર દ્વારા જ અવનવી ચીજોનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી શકે છે મુખ દ્વારા એક વાત કહી શકાય તો ચિત્રો દ્વારા સો સો વાતો સમજાવી શકાય છે. આધુનિક બાળપોથી ચિત્રોથી લચકતી હોય છે. બાળકોને બારાક્ષરી પણ ચિત્ર સહિત શીખવાય છે. ચિત્ર શીઘ્રતયા ચિત્તને આકર્ષિત કરી શકે છે સંસ્કાર દૃઢ કરવામાં અજબ જાદુઈ અસર કરે છે વ્યાપારી વર્ગ એડવર્ટાઈઝ ચિત્રો દ્વારા જ કરે છે યુવાનો પણ હીરોઈનનાં પોસ્ટરો જોઇ પિક્ચરો જોવા લાલાયિત બની જાય છે. આવી ચિત્રની દુનિયામાં પ્રવહન કરી રહેલાને વિકારી વિલાસી વાતાવરણમાંથી મુકત કરાવવા માટે સંત-સતીજીઓ હૈયે હિતચિંતા કરી રહ્યાં હોય છે. જ્ઞાનવિહાણાંને ચિત્રસહિત જ્ઞાનવંત બનાવવા માટે પુરુષાર્થ ખેડી રહ્યાં હોય છે. એવી હિતચિંતાએ મારા અંતરમાં પણ વાસ કર્યો, મને અતિ પ્યારું દ્વાદશાંગીના સારરૂપ, ચૌદ પૂર્વના સારરૂપ પ્રભાવિક સ્તોત્ર "ભક્તામરના ચિત્રો મારી કલ્પનામાં અવારનવાર આવ્યા જ કરતાં હતાં અને ચિત્રો દોરાવવાની પ્રેરણા આવ્યા જ કરતાં હતાં. હું પણ જાણી શકતી નથી કે આ પુસ્તક કેમ બની ગયું ? મારી ભાવના તો અવાં ચિત્રો ગામેગામ રાખી ભકતામરના અર્થો બેસાડવા અને સામાયિકના પ્રથમ પાઠનું મહાત્મ્ય સમજાવવું ત્યાં સુધીની હતી તે ભા મુજબ સાંગલી મુકામે પણ શ્રાવક બંધુ પાસે આવાં ભકતામરના ચિત્રો દોરાવી તેના પર પ્રવચન આપતી હતી આવું સાંભળીને શ્રોતાઓએ નિર્ણય લીધો કે આ ચિત્રો પુસ્તકારૂઢ કરાવીએ તો જૈન જનતાને પૂર્ણ લાભ મળે. પરંતુ મે આ વાકયો સાંભળી મૌનગ્રહણ કર્યું. અંતે સંઘના કાર્યકર્તા શેઠશ્રી અમુલખભાઈ મોતીચંદભાઈ અમારા આત્મબંધુ તપસ્વી ગુરુદેવ મહારાજશ્રીની તથા ગોંડલ શ્રમણ સંરક્ષણ સમિતિની રજા લઈ આવ્યા. અ ટીસ્ટ પાસે ફરીથી ચિત્રો દોરાવીને પણ આ પુસ્તક સાંગલી શ્રીસંઘ બહાર પાડી રહ્યો છે આ પુસ્તકમાં અશુદ્ધિ ન રહી જાય, ચિત્રો અધૂરાં ન રહી જાય તેની કાળજી, જૈન સમાજમાં જ્ઞાનની અધૂરાશ હોવાને કારણે, અમારે લેવી પડી અને આ રીતે કલ્પના સંસ્કાર બની પુસ્તકરૂપે પ્રસિદ્ધિ પામે છે તેમાં પરમ કરુણાવતાર ત્રિલોકીનાથ તીર્થંકર પરમાત્મા

પ્રત્યેની અટલ શ્રદ્ધા, પરમતારક ગુરુવર્યોની અસીમ કૃપા તથા દીક્ષાશિક્ષાદાતા ગુરુણીદેવાનો અમીવર્ષા અને ચતુર્વિધ સંઘની શુભકામનાના અદૃશ્ય અલૌકિક અદ્‌ભુત-શકિતના બળે આ ભગીરથ કાર્ય નિર્વિઘ્ને પૂર્ણતાને પામ્યું છે. તેમાં જરામાત્ર સંશયને સ્થાન નથી. તો હું આપણા સમાજને એટલું કહીશ કે આ પુસ્તક ચિત્ર સહિત બન્ને ભાષામાં આપ્યું છે. તેમ ૪ અન્ય સ્તોત્રો પણ આપ્યા છે. શાસનની અવહેલના કરાવવા માટે નહિ પણ ઉન્નતિ કરાવવા માટે; પૂજા માટે નહિ પરંતુ પરિચય માટે, સર્વજનહિતાય, સર્વજનસુખાય, એવી અંતકરણની ભાવનાની પૂર્તિ માટે છે. અવશ્ય આ પુસ્તક આદરપાત્ર બનશે શુદ્ધ સંકલ્પ કરી આવો વિશુદ્ધ પ્રાર્થના રૂપસ્થ ધ્યાન દ્વારા કરવામાં આવશે તો તે દરેક દુઃખોથી મુકત બની શાશ્વત સુખ પામશે. સર્વ જીવો અરિહંત, વીતરાગને દેવાધિદેવ માની, નિર્ગ્રંથને ગુરુ માની, કેવળી પ્રરૂપિત ધર્મને ધર્મ માની ત્રણેય તત્ત્વોને દૃઢ બનાવે. સર્વનું કલ્યાણ થાય, સર્વ જીવો શાસનરસી બને, ઘરમાં ધર્મની ચર્ચા થાય, કોઈ કદી દુષ્કૃત્ય ન આચરે, સત્યકૃત્યની અનુમોદના કરે, સર્વનાં જ્ઞાનનેત્ર ખૂલે, સદાચારી બની પોતાનો આત્મા જ પરમાત્મા છે તેવું શ્રદ્ધાબળ કેળવી રહે તેવી એકાંત હિતબુદ્ધિએ આ કાર્ય થયું છે. હંસવૃત્તિ રાખી આ પુસ્તકનો સદુપયોગ કરવા વિનંતી છે. આ કાર્યથી સમાજમાં કોઈનું દિલ દુભાયું હોય તેમજ આ સ્તોત્રમાં જ્ઞાનના કોઈ અતિચાર–દોષ લાગ્યા હોય તો દેવ ગુરુધર્મની સાક્ષીએ અંતઃકરણપૂર્વક મિચ્છામિ દુક્કડમ્.... ગુણીષુ પ્રમોદં....

સાધુવાદને પાત્ર

સાનંદ સહ વિદિત કરવાનું કે સચિત્ર ભકતામરનું દ્વિતીય સંસ્કરણ બહાર પડી રહ્યું છે તેનું કારણ

પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરનાર	—	બેંગલોર શ્રીસંઘ, સાંગલી શ્રીસંઘ
મુદ્રણકાર્ય	—	અમદાવાદ
મુદ્રણ કરનાર	—	મુંબઈવાળા નીતિનભાઈ બહાણી
સંશોધન કાર્ય	—	બ્યાવરવાળા પં. શ્રી ભારિલ્લજી

આ પંચિય સમવાયના સહચારે પંચ પરમ ઈષ્ટ પરમાત્માનું પરમ મંગલ સૂચન કરતાં પંચમ ગતિમાં પ્રવેશ કરવાનું પ્રથમ સોપાન રૂપ પુસ્તક પ્રાપ્ત કરવાનો જે પરમોલ્લાસ દેખાડ્યો છે. તે સર્વ ભવ્યજનોની ભાવનાને હું બિરદાવું છું. તેમજ પુસ્તકને સુચારુ રૂપ આપનાર અમારા માનનીય. વિદ્વદ્વર્ય, શાસનકાર્યમાં રત એવા શ્રી પંડિત શોભાચંદ ભારિલ્લજીને અનેક સાધુવાદ અર્પું છું

જૈનમ્ જયતુ શાસનમ્

પ્ર.પૂ. આ.પ્ર કલિતઃ
સાધ્વી સીલમ

દાતાઓ તરફથી સંસ્થાને મળેલ રકમ તેનાં શુભ નામોની યાદી

૮૦૧.૦૦	શ્રીમતી ગુલાબબેન કેશવલાલ દામાણી	બેંગલોર
૫૫૫.૦૦	,, પ્રમીલાબેન નરેથૂભાઈ દેસાઈ	,,
૭૨૫.૦૦	,, મધુબેન કનકકુમાર બીલખીયા	,,
૮૫૧.૦૦	,, મંજુલાબેન મધુકરભાઈ મહેતા	,,
૫૦૧.૦૦	મહાવીર પ્રસાદ અગરવાલ	,,
૧૧૨.૦૦	શ્રી વ્રજલાલભાઈ ગાંધી	ઘાટકોપર
૫૦૧.૦૦	શ્રીમતી કમલાબેન મુથા	બેંગલોર
૭૦૧.૦૦	,, ઈન્દીરાબેન મહેન્દ્રભાઈ મહેતા	,,
૧૦૦૧.૦૦	,, શારદાબેન. ડી. મહેતા	,,
૧૦૧.૦૦	કિશોરીલાલ જૈન	,,
૭૫૧.૦૦	શ્રીમતી ભાનુબેન સુરેશચન્દ્ર શાહ	,,
૪૦૦૧ ૦૦	સુરેશચન્દ્ર છગનલાલ શાહ.	,,
૨૦૧.૦૦	નેમીચંદજી ઉતમચંદજી ખાંધીયા	,,
૧૦૧ ૦૦	શ્રીમતી હેમલતાબેન ગાદીયા	,,
૧૫૦૦ ૦૦	,, જશવંતીબેન ગાંધીનગર	,,
૧૬૦૧ ૦૦	,, સુષમા કીરીટકુમાર તુરખીયા	,,
૬૦૧ ૦૦	ત્રંબકલાલ મગનલાલ તુરખીય'	,,
૭૦૧.૦૦	શ્રીમતી હીરાબેન ,,	,,
૫૦૧.૦૦	સી એન. સંઘવી	મુંબઈ
૧૦૧.૦૦	અનંતરાય સી. અજમેરા	બેંગલોર
૧૦૧.૦૦	વૈરાગી ઈલાબેન શામળદાસ ગોરમાની દા. રજનીભાઈ	,,
૧૫૧.૦૦	પુરણચન્દ્ર જૈન શ્રીધરરાજ ગીરીરાજ કમરસીયલ	,,

૧૦૧.૦૦	પુરણચન્દ જૈન	,,
૧૦૧.૦૦	શાન્તીલાલ મુલચંદ ટીમબડીયા	બોરીવલી
૨૦૧.૦૦	શ્રીમતી ભાનુબેન કોઠારી	બેંગલોર
૨૦૧.૦૦	મુક્તાબેન કાન્તિલાલ મહેતા	,,
૫૦૧.૦૦	શ્રીમતી હીરાબેન ત્રંબકલાલ તુરખીયા	,,
૨૫૧.૦૦	,, નિર્મલાબેન સંઘરાજકા	,,
૨૭૫.૦૦	,, સુશીલાબેન દેસાઈ (સુશીલાબેન)	,,
૧૦૧.૦૦	નટવરલાલ પ્રેમજી શાહ	ઘાટકોપર
૧૦૧.૦૦	મનુભાઈ ઘાટલીયા	ભુસાવળ
૧૦૧.૦૦	શ્રીમતી ભવરીબાય	બેંગલોર
૨૫૧.૦૦	શ્વેતાંબર સ્થાનકવાસી જૈન સંઘ	સાંગલી
૫૦૧.૦૦	પ્રભુદાસ ભાણજી હેમાણી	કલકત્તા
૧૦૧.૦૦	શાન્તિલાલ ઝવેરચંદ શાહ (જિલ્લા કોલાપુર)	જયસીંગપુર
૨૫૧.૦૦	જયન્તભાઈ એમ ધ્રુવ	બેંગલોર
૧૨૫.૦૦	પ્રાણલાલ સુંદરજી બજરીયા	મુંબઈ
૧૨૫.૦૦	મનસુખલાલ ત્રીકમજી ,,	,,
૫૦૧.૦૦	શ્રીમાન કાંતિભાઈ હેમાણી	,,
૨૫૧.૦૦	રતીલાલ સુંદરજી ગોસલીયા	ભાવનગર
૫૦૧.૦૦	જયકુમાર નાગરદાસભાઈ લાખાણી	મુંબઈ
૧૦૧.૦૦	શ્રીમાન મણીબેન કે. મહેતા	કોઈમ્બતુર
૫૦૧.૦૦	શ્રીમતી રતનકુમારીબેન [illegible]	બેંગલોર
૧૦૧.૦૦	,, [illegible]	,,
૧૦૧.૦૦	,, [illegible]	,,
૧૦૧.૦૦	,, [illegible]	,,
[illegible]	,, [illegible]	,,

૧૦૧.૦૦	ડૉ વી. ટી. કોઠારી	હુબલી
૧૦૧.૦૦	કીશોરભાઈ તથા અશ્વીનભાઈ	મુંબઈ
૧૦૧ ૦૦	મનુભાઈ પારેખ એન્ડ પાર્ટી	,,
૨૫૧.૦૦	શ્રીમાન દેવગજજી મીઠાલાલજી કોઠારી	દાવનગીરી
૧૦૧.૦૦	તેજાણી તથા દેસાઈ કુટુંબીજનો	મુંબઈ
૧૦૧.૦૦	સુંદરદાસ માણેકચંદ	,,
૧૫૦ ૦૦	તેજાણી ભાઈયો હસ્તે શાન્તીભાઈ	,,
૨૫૧.૦૦	ભાયચંદભાઈ ત્રીભોવનદાસ રવાણી	,,
૨૫૧ ૦૦	શાન્તીલાલ ભવાનભાઈ બ્રોશી	,,
૧૦૧.૦૦	શ્રીમતી ગૌરીબાઈ સીસોદયા	બેંગલોર
૧૦૧.૦૦	રતીલાલ બેચરદાસ અજમેરા	,,
૧૦૧.૦૦	નવીનચન્દ્ર વી મહેતા	,,
૧૦૧ ૦૦	ભવરલાલજી પારલેચા	,,
૧૦૧ ૦૦	માણેકચંદજી મોતીલાલજી ગોલેચા	દુદાળા
૧૦૧ ૦૦	માણેકલાલ રતનશી પારેખ	,,
૧૦૧ ૦૦	શ્રીમતી કમલાબેન બાફના	બેંગલોર
૧૦૧ ૦૦	સુદનરાજ ભોપાલચંદ પગારીયા	,,
૧૦૧ ૦૦	ચીમનલાલ મગનલાલ શેઠ	,,
૧૦૧.૦૦	એક સદગ્રહસ્થ	,,
૩૫૧.૦૦	જયકુમાર ઈન્દુલાલ કોઠારી	,,
૧૦૧.૦૦	શાન્તીદાસ ઉકાભાઈ દોશી	,,
૧૭૧.૦૦	શ્રીમતી સુસીલાબેન (સુરીલાબેન)	,,
૧૦૧ ૦૦	મંગલચંદજી મારલેચા	,,
૧૦૧ ૦૦	સુરેશકુમાર મણીલાલ મહેતા	,,
૧૦૧.૦૦	નેમચંદ અવીચળ પીપળીયા	,,
૧૦૧.૦૦	મોતીલાલજી ઓસવાલ	,,
૧૦૧ ૦૦	દેવીચંદજી સાકલા	,,
૧૦૧ ૦૦	મૈનાયાબેન શેઠીયા	,,

૧૦૧.૦૦	દીનેશકુમાર ખીમચંદ દફીયા	,,
૧૦૧.૦૦	અનંતરાય સી. અજમેરા	,,
૧૦૧.૦૦	ડાઈબીબાઈ મુલતાનમલજી રાંકા	,,
૧૦૧.૦૦	કેશવલાલ સી. ઉદાણી	,,
૧૦૧.૦૦	ભવરલાલ ગણપતરાય રૂણવાલ	,,
૧૦૧.૦૦	એમ. પારસમલજી પવનકુમાર દેવડા	,,
૧૦૧.૦૦	લક્ષ્મીચંદજી બાઠીયા	,,
૧૦૧.૦૦	રમણીકલાલ ફુલચંદ અદાણી	કોલ્હાપુર
૧૦૧.૦૦	શ્રીમતી નવલબેન રતીલાલ અજમેરા	બેંગલોર
૧૦૧.૦૦	પ્રેમચંદ ડી. શાહ	,,
૧૫૧.૦૦	અમૃતલાલ ત્રીભોવનદાસ દોશી	,,
૧૫૧.૦૦	અનુપચંદ ખેવશી મહેતા	,,
૧૦૧.૦૦	મનસુખલાલ ગીરધરલાલ મહેતા	,,

मंगल—बोधश्लोकानि

प्रशान्तं दर्शनं यस्य, सर्वभूताभयप्रदम् । माङ्गल्यं च प्रशस्तं च, शिवस्तेन विभाव्यते ॥१॥

भावनायोगशुद्धात्मा, जले नौरिव आख्यातः । नौरिव तीरसम्पन्ना, सर्वदुःखात् त्रुट्यति ॥२॥

प्रतिक्षण प्रकुर्वन्ति, चिंतनं परवस्तुनः । सर्वे व्यामोहिता जीवाः कदा कोऽपि चिदात्मनः ॥३॥

तीर्थता भूः पदैः स्पृष्टा नाम्ना योऽघचयः क्षयं । सुरौघो याति दास्यत्वं, शुद्धचिद्रूपचेतसा ॥४॥

परमाणुमात्रमपि खलु, रागादीनां तु विद्यते यस्य । नापि स जानात्यात्मानं तु सर्वागमधरोऽपि ॥५॥

ज्ञानेन जानाति भावान्, दर्शनेन च श्रद्धत्ते । चारित्रेण निगृह्णाति, तपसा परिशुध्यति ॥६॥

न देवो विद्यते काष्ठे, न पाषाणे न मृण्मये । भावे हि विद्यते देवस्तस्माद्भावो हि कारणम् ॥७॥

ध्यानमूलं गुरोर्मूर्तिः, पूजामूलं गुरुपादौ । मंत्रमूलं गुरोर्वाक्यं, मोक्षमूलं गुरुकृपा ॥८॥

न मोक्षो नभसः पृष्ठे, न पाताले न भूतले । मोक्षो हि चेतो विमलं, सम्यग्ज्ञानविबोधितम् ॥९॥

यो न सञ्चरते देशान्, यो न सेवेत पण्डितान् । तस्य संकुचिता बुद्धि—र्घृतबिंदुरिवाम्भसि ॥१०॥

गते शोको न कर्तव्यो, भविष्यं नैव चिंतयेत् । वर्तमानेन कालेन, प्रवर्तन्ते विचक्षणाः ॥११॥

रत्नत्रयं परं ज्ञेयं व्यवहारं च निश्चयं । निदानं शुद्धचिद्रूपस्वरूपात्मोपलब्धये ॥१२॥

तत्तस्य गतचिन्ता निर्जनताऽऽसन्नभव्यता । भेदज्ञानं परस्मिन्निर्ममता ध्यानहेतवः ॥१३॥

मग्ना ये शुद्धचिद्रूपे ज्ञानिनो ज्ञानिनोऽपि ये । प्रमादिनः स्मृतौ तस्य तेऽपि मग्ना विधिवशात् ॥१४॥

हा ! यथा मोहितमतिना, सुगतिमार्गमजानता । भीमे भवकान्तारे, सुचिरं भ्रान्तं भयंकरे ॥१५॥

पुरुषाकार आत्मा, योगी वरज्ञानदर्शनसमग्रः । यः ध्यायति सः योगी, पापहरो भवति निर्द्वन्द्वः ॥१६॥

रूपं बिभर्ति नाधीर नाथातिस्पष्टवेदनः । वचस्ते भजनात्सार यथायः स्पर्शवेदिनः ॥१७॥

षट्कर्मोपरिस्थितं स्वास्थ्यं, तृष्णाबीजं विनश्वरम् । पापहेतुः परापेक्षि दुरन्तं दुःखमिश्रितम् ॥१८॥

नीचा शय्या गतिः स्थानं नीचानि चासनानि च नीचं च पादौ वन्देत नीचं कुर्याच्च अञ्जलिम् ॥१९॥

गुणाः कुर्वन्ति दूतत्वं, दूरेऽपि वसतां सताम् । केतकी गन्धमाघ्राय, स्वयं गच्छन्ति षट्पदाः ॥२०॥

णमुक्कारेण पारित्ता, करित्ता जिण-संथवं, सज्झायं पट्ठवित्ताणं, वीसमेज्ज खणं मुणी ॥२१॥

मानुष्यं बहुशो लब्धमार्ये खंडे च सत्कुलं । आदिसंहननं शुद्धचिद्रूपं न कदाचन ॥२२॥

लालनात् बहवो दोषास्ताडनाद् बहवो गुणाः । तस्मात् पुत्रं च शिष्यं च, ताडयेन्न तु लालयेत् ॥२३॥

अगणयित्वा यो मोक्षसुखं, करोति निदानमसारसुखहेतोः । स काचमणिकृते, वैडूर्यमणिं प्रणाशयति ॥२४॥

महावीर्यं, महाधैर्यं महाशीलं महागुणः । महामञ्जु—क्षमा यस्य, महादेवः स उच्यते ॥२५॥

रत्नत्रयाद्विना चिद्रूपोपलब्धिर्न जायते । यथर्द्धि—स्तपसः पुत्री पितुर्वृष्टिर्बलाहकात् ॥२६॥

रत्नत्रयोपलम्भेन विना शुद्धचिदात्मनः । प्रादुर्भावो न कस्यापि श्रूयते हि जिनागमे ॥२७॥

होऊण य णिस्संगो, णियभावं णिग्गहित्तु सुहदुहदं । णिद्दंदेण दु वट्टदि, अणयारो तस्साऽऽकिंचण्णं ॥२८॥

अन्यथा शरणं नास्ति, त्वमेव शरणं मम । तस्मात् कारुण्यभावेन, रक्ष रक्ष जिनेश्वर ! ॥२९॥

रिक्तस्य हि न जागर्ति कीर्तनीयोऽखिलो गुणः । हन्त किं तेन विद्यापि, विद्यमाना न शोभते ॥३०॥

हंस ! रमरसि द्रव्याणि, पराणि प्रत्यहं यथा । तथा चेत् शुद्धचिद्रूपं मुक्तिः किं ते न हस्तगा ॥३१॥

तत् साधनं सुखं ज्ञानं मोचनं जायते समं । निराकुलत्वमभयं सुगमा तेन हेतुना ॥३२॥

प्रत्यहं प्रत्यवेक्षेत. नरश्चरितमात्मनः । किं नु मे पशुभिस्तुल्यं किं नु सत्पुरुषैरिति ॥३३॥

भुक्तोज्झिता मुहुर्मोहान्मया सर्वेऽपि पुद्गलाः । उच्छिष्टेष्विव तेष्वद्य मम विज्ञस्य का स्पृहा ॥३४॥

ममेति बध्यते जन्तु र्न ममेति च मुच्यते । बधाय विषयासक्तं, मुक्तौ निर्विषयं मनः ॥३५॥

हा ! स्वर्गविभ्रमोपेत, छिन्नारी जनाश्रित । किं मा न धारयस्यार्त, निपतन्तं निराश्रयम् ॥३६॥

मंगलं भगवान वीरो, मंगलं गौतमप्रभुः । मंगलं स्थूलिभद्राद्या, जैनधर्मोस्तु मंगलं ॥३७॥

त्रयो लोकाः स्थिताः स्वैर योजनविष्टते त्वया । भूयोन्तिकाः श्रितास्तेर राजन्ताधिपते श्रिया ॥३८॥

कारणेन विना कार्यं न स्यात्तेन विना नयं । व्यवहार कदोत्पत्तिनिश्चयस्य न जायते ॥३९॥

सार्धेऽपि योजनशते, पूर्वोत्पन्नाः गदाम्बुदाः । यदञ्जसा विलीयन्ते, त्वद्विहारानिलोर्मिभिः ॥४०॥

रत्नत्रयं किल ज्ञेयं व्यवहार तु साधनं । सद्भिश्च निश्चियं साध्यं मुनीनां सद्विभूषणं ॥४१॥

भवंति प्राप्य सत्संगमसद्वर्त्तानि शुचीन्यपि । स कायः संततापायस्तदर्थ प्रार्थना वृथा ॥४२॥

क्लेशो मोहस्य संतानं, केवलबोधः स्वसुतः । मुञ्च मुञ्च क्लेशभावं, सत्यभावं भज सदा ॥४३॥

तावत्तिष्ठंति चिद्भूमौ दुर्भेद्याः कर्मपर्वताः । भेदविज्ञानवज्रं न यावत्पतति मूर्द्धनि ॥४४॥

मच्चित्तं पद्मवन्नाथ ! दृष्टे भुवनभास्करे । त्वयीह विकसत्येव, विदलत्कर्मकोशकम् ॥४५॥

रत्नत्रयं विना शुद्धनिद्रूपं न प्रपन्नवान् । कदापि कोऽपि केनापि प्रकारेण नरः क्वचित् ॥४६॥

उत्तमे तु क्षण कोपो, मध्यमे घटिकाद्वयम् । अधमे स्यादहोरात्र, चाडाले मरणान्तिके ॥४७॥

सत्यं जनविरोध.....त्यं न जनरञ्जनम् । सुरा विक्रीयते स्थाने, दधि क्षीरं गृहे गृहे ॥४८॥

कानगरनेहरागा—वीपन्कनिकारणौ । दृष्टिरागस्तु पापीयान्, दुरुच्छेदः सतामपि ॥४९॥

हीनं हि शुक्लध्यानेन, न याति केवलज्ञानम् । हीनं चारित्ररत्नेन, न याति शिवसुखं परम् ॥५०॥

विकल्परसिकाराय. सर्गं मुंचन्ति धीधना. । नगाति च जनै सार्द्धं कार्यं किंचित् रमगति न ॥५१॥

रमन्त्, स्वनुदचिद्रूं. दुर्लभार्थानाम्नपि । तथापि न हि वध्येत धीमानशुभकर्मणा ॥५२॥

तादृशी जायते बुद्धिर्व्यवसायश्च तादृशः । सहायास्तादृशा ज्ञेया, यादृशी भवितव्यता ॥५३॥

रतिकमाद्विनोदमुपयाति न भंगताम । नन्दतु ! नमस्तुभ्यं, भक्तप्रद सुर्नाद्यम ॥५४॥

प्रार्थना क्या करती है ?

भव्य जनो का जिगर भावित करती है ।
विपत्तियाँ विसर्जित करती है ।
जन मन तन का परिवर्तन कराती है ।
नस-नस में भक्ति का निर्झर वहाती है ।
ताप सतापादि को शमित करती है ।
रस-तरणी द्वारा ससार पार उतारती है।
कर्मो के कर्तन करने की कैची बनती है ।
पवित्र पद-रव का सचार कराती है।
रत्नत्रय का रणकार, जागृति का झंकार जगाती है ।
मन को बहलाने के लिए नंदनवन बनती है ।
उर्जा का ऊर्ध्वीकरण कराती है।
परम गुण-सौरभ चौतरफ प्रसारती है ।
कार्य सिद्धि सहज में प्राप्त कराती है ।
रश्मि बनकर पथदर्शिका बनती है ।
करुणा रस का कल्लोल उछालती है ।
तन की तलसाट प्रभु मिलाप की झंखना जगाती है ।
पश्चात्ताप की आग मे पाप जलाती है ।
स्वीकृति कराती है चिन्मय स्वरूप की ।
राग को विराग की ओर बहाती है ।
जन्म-मरण नाशक यंत्र बन जाती है ।
कोलबेल बनकर प्रत्येक की चेतना जगाती है ।
शत शत प्रणिपात की प्रेरणा अर्पती है ।
कोल बनकर विश्वकी सभी चीजो के साथ जोड देती है ।
टिककर सर्वोत्कृष्ट दर्शनीय वीतराग को निहारती है ।
साधक को त्याग वैराग्य रूप पंख बनकर, उड्डयन कराती है ।
दया की देवी बनकर अनार्य को आर्य बनाती है ।
रसना द्वारा ध्वनि को ध्वनित करती है ।
भावुकता भावमय बनाकर सभी बंधनो को काट देती है ।
वचन लब्धि को प्राप्त कराती है ।
भगवान और स्वयं को एक साथ जोड देती है ।
रिपु कषाय को आने से रोकती है ।
वदन करने योग्य विभूतियाँ बनाती है।
दर्शन को दर्पण सा निर्मल बनाती है।
नामी को अनामी बनाकर सिद्ध गति मे पहुँचाती है ।

साध्वी श्री लीलम

ભક્તામર સ્તોત્ર-ઉદ્‌ભવપરિચય

ગહન રહસ્યોથી પરિપૂર્ણ અતીતના અપરિમેય આકાશમાં જે અનંત વિભૂતિમાન નક્ષત્રો ચમકી રહ્યા છે, એમાં 'ભક્તામરસ્તોત્ર'ના પ્રણેતા શ્રમણ-સાધકશ્રી-માનતુંગ આચાર્ય ધ્રુવની સમાન અટલ છે. આ ધ્રુવનુ આલંબન લઇને સંસારસાગરમા કેટલાક સાધક યાત્રીઓ પોતાની જીવનનૈયાને પાર કરવામાં સફલ બન્યા છે.

આ સ્તોત્રના રચયિતાની વાત એમ છે કે-ઉજજયિની નગરીમા વૃદ્ધ ભોજરાજ રાજય કરતા હતા, તે વિદ્યાવિલાસી હતા તેના દરબારમાં અનેક પંડિતો એકત્રિત થતા, અનેક મંત્ર-તંત્ર-યંત્ર વગેરેના ચમત્કારો દેખાડી રાજાને આશ્ચર્યમા ડૂબાડી દેતા તેથી આ જ નગરીના બે મોટા વિદ્વાન પંડિતો રાજાના માનવંતા બન્યા હતા, તેમનુ નામ હતુ 'મયૂરભટ્ટ' અને 'બાણભટ્ટ' આ બન્ને પંડિતો સંબધમાં સસરા જમાઈ થતાં હતા એક વખત મયૂરભટ્ટ તેમની પુત્રી-જમાઈની પ્રેમચર્ચા સાંભળી ગયા અને સંસ્કૃતમા ટોન કર્યા, પુત્રીને લજ્જા આવી તેમજ દુઃખ લાગ્યુ તે દુઃખને કારણે સતી જેવી પુત્રીએ પિતાને અભિશાપ આપ્યો કે, તમે કુષ્ટ રોગી બનશો તે શાપ સફલ બન્યો અને તે કુષ્ટ રોગી બની ગયા

આ વાત રાજા ન જાણે માટે શરીર આચ્છાદિત કરીને તે રાજસભામા આવવા લાગ્યા કહેવત છે કે હંમેશા પંડિતો પંડિતો વચ્ચે ઈર્ષ્યા હોય તે પ્રમાણે આ બન્ને પંડિતો વચ્ચે ઈર્ષ્યા રહેતી હતી રાજાને બાણભટ્ટે આ વાત જણાવી દીધી રાજા કોપાયમાન થયા અને રાજસભામા આવવાની મનાઈ કરી મયુરભટ્ટને પોતાના જ્ઞાન ઉપર ભારે શ્રદ્ધા! તેઓશ્રીએ 'પણ' લીધુ કે હુ કોઈ પણ રીતે નીરોગી બનીશ જ, તે માટે સૂર્યની ઉપાસના કરતા સંસ્કૃતમા સો શ્લોકો રચી કાયાકલ્પ કર્યો તેજસ્વી બની સભામા આવ્યા, રાજાએ પૂછ્યુ. પ્રત્યુત્તરમા પૂર્વોક્ત વાત બતાવી રાજા પ્રસન્ન બની પ્રશંસા કરવા લાગ્યા આ પ્રશંસા બાણભટ્ટ સહી શકયા નહી તેઓ બોલી ઉઠયા, 'હુ પણ ચમત્કાર દેખાડુ મારા પણ હાથ પગ કાપી નાખો, મારી વિદ્યા બળે તે પાછા લાવી શકુ છુ રાજાએ તે પ્રમાણે કરાવ્યુ તેણે ચંડિકાની ઉપાસના કરી હાથ પગ પાછા લાવી દેખાડયા આવા મંત્રોના ચમત્કાર જોઈ રાજા ભારે રૂઆબ ભેર બોલતા કે મારા રાજ્યમા વિપ્રોજ વિદ્વાન છે

હવે આપણા ચિત્રની વાત ચાલુ થાય છે. જોતા જાવ અને વાર્તા વાંચતા જાવ .

ચિત્ર નં. ૧-રાજસભા ભરી છે પંડિતો બેઠા છે રાજા પ્રશંસા કરી રહ્યા છે તેમજ સભાને પડકારી રહ્યા છે. 'છે કોઈ બીજા ધર્મોમા આવા ચમત્કારો ?' ત્યારે જૈન દર્શનાવલંબી દૃઢ ધર્મી શ્રાવક જૈન શાસનની મહત્તા વધારવા ઊભા થયા અને નમ્ર ભાવે બોલ્યા, "રાજન્! 'બહુરત્ના વસુંધરા', આ પૃથ્વી ઉપર અનેક રત્નો છે આપણી નગરીના ઉપાશ્રયમા માનતુંગ આચાર્ય બિરાજમાન છે તે પ્રજ્ઞાશીલ છે. દરેક જીવોના અભયદાતા છે એવા તપસ્વીને તપયોગે શક્તિ પ્રગટ છે પરંતુ ચમત્કાર દેખાડવાની કોઈ કામના કરતા નથી છતાંએ વિનંતી કરીએ.

ચિત્ર નં. ૨-રાજાએ વાત સાભળી, શ્રાવકદ્વારા ઉપાશ્રયમાં આચાર્યશ્રીને માનભેર બોલાવે છે.

ચિત્ર નં. ૩-આચાર્યજી રાજસભામા પધાર્યા આદિનાથ અને રાજાના ઈષ્ટ દેવનો સમાવેશ થાય તેવા દ્વિઅર્થિ સ્તુતિપાઠ સંસ્કૃત શ્લોક દ્વારા બોલ્યા. રાજા સાભળતાંજ પ્રમુદિત થયા, ઉચિત આસન પર બિરાજીત કર્યા ચમત્કાર દેખાડવાની વિનંતી કરી આચાર્યશ્રી બોલ્યા "રાજન્! જૈન દર્શન ચેતનની ચમત્કૃતિથી ભરચક ભરેલુ છે તથાપિ તમારી ઇચ્છાનુસાર કહુ છુ કે, અમારા પ્રથમ તીર્થંકર આદિનાથ ભગવાન કોટિ-કોટિ વર્ષ પહેલા થયા તે વીતરાગ પરમાત્મા જન્મ-

મરણ ક્ષય કરી અનંત જ્ઞાનાદિ ગુણોનો પિંડ એવા અખંડ ચેતન દ્રવ્યને શુદ્ધ કરી મોક્ષે ગયા. તે પ્રભુએ ધારણ કરેલો દેહ છુટી ગયો, તે છૂટા પડેલા દેહના પરમાણુઓમાં પણ ચમત્કાર સર્જવાની શક્તિ આજે પણ મૌજુદ છે. પરમાત્માની પરમભક્તિના પ્રકર્ષથી તે પરમાણું, બંધનો, ગ્રહો અને ઉપસર્ગોને હટાવે તેમાં શી અતિશયોક્તિ!

આ વાત રાજાએ લક્ષપૂર્વક સાંભળી અને આશ્ચર્ય જોવાના અભિલાષી રાજાએ કહ્યું, 'દેખાડો! મને જોવાની ભાવના છે. યતિવરે 'હા' કહી.

ચિત્ર નં. ૪–તેથી તેને અનુચરો દ્વારા એક ઓરડામાં લઈ જવામાં આવ્યાં અને પછી

ચિત્ર નં. ૫–સાંકળ વડે બંધનગ્રસ્ત કરવામાં આવ્યા, દરવાજા–બંધ કર્યા, લોખંડની જાળીવાળા દરવાજા ઉપર અડતાલીશ (૪૮) તાળા જોરદાર મજબૂત રીતે બંધ કર્યા, ચોકીદારો ચોકી કરવા લાગ્યા, જુઓ પેઇજ નંબર ૭ પરનું ચિત્ર, માનતુંગ આચાર્ય પદ્માસને બિરાજીત છે. પ્રભુની અરિહંત અવસ્થાનું પદસ્થાદિ ધ્યાન કરવામાં તલ્લીન બની ગયા છે. પોતાના હૃદયકમળમાં પ્રભુને સ્થાપિત કર્યા, તેની સાથે એકતાર થઈ વાતો કરવા લાગ્યા, ભક્તિથી ગદ્દગદિત થયેલ વાણી દ્વારા નવરસ પૂર્ણ ઉપમાદિ અલંકારોથી વિભૂષિત, સંસ્કૃત પ્રભાવિક શબ્દોથી સંયોજિત ક્રમશઃ સ્તોત્ર ઓષ્ઠ પૂટમાંથી રચાવા લાગ્યા. તેમાં તેમની વિનયશીલતા, લઘુતા અને નમ્રતા પ્રગટ કરી છે. તેને કેવી સુંદર ઉપમા આપી છે. તે ઉપમાનું ચિત્ર ખડું કરતાં આગળ વાંચો. શ્લોક પ્રથમાદિ તે પ્રભાવે તાળા કેમ તુટી રહ્યા છે તે આ ચિત્ર જ દેખાડશે...........

તીર્થંકર સ્તોત્રં

આદૌ નેમિજિનં નૌમિ, સંભવં સુવિધિં તથા
ધર્મનાથં મહાદેવં, શાન્તિ શાન્તિકરં સદા ॥૧॥
અનંતં સુવ્રતં ભક્ત્યા, નમિનાથં જિનોત્તમં
અજિતં જિતકન્દર્પં, ચંદ્રં ચંદ્રસમપ્રભમ્ ॥૨॥
આદિનાથં તથા દેવં, સુપાર્શ્વં વિમલં જિનં
મલ્લિનાથં ગુણોપેતં, ધનુષાં પઞ્ચવિંશતિં ॥૩॥
અરનાથં મહાવીરં, સુમતિં ચ જગદ્ગુરું
શ્રી પદ્મપ્રભનામાનં, વાસુપૂજ્યં સુરૈર્નતમ્ ॥૪॥
શીતલં શીતલં લોકે, શ્રેયાંસં શ્રેયસે સદા
કુંથુનાથં ચ વામેયં, શ્રીઅભિનન્દનં વિભુમ્ ॥૫॥
જિનાનાં નામભિર્બદ્ધઃ પંચષષ્ટિ સમુદ્ભવઃ
યંત્રોઽયં રાજતે યત્ર, તત્ર સૌખ્યં નિરન્તરમ્ ॥૬॥
યસ્મિન્ ગૃહે મહાભક્ત્યા, યંત્રોઽયં પૂજ્યતે બુધૈઃ
ભૂત–પ્રેત–પિશાચાદેઃ ભયં તત્ર ન વિદ્યતે ॥૭॥
[illegible] [illegible] [illegible] ॥
[illegible] [illegible] [illegible] ॥૮॥

आदि नियंता त्राता विश्वपिताने शिक्षित मानवता ।
आदि धर्म प्रणेता श्री ऋषभ जिन ने जग वंदना ॥१॥

भक्तामरस्तोत्र-उद्भवपरिचय

भेद भरे रहस्यों से परिपूर्ण अतीत के अगाध और विस्तृत अंबर मे जो अनंत विभूतिमान सितारे चमक रहे हैं, उनमें भक्तामरस्तोत्र के स्रष्टा श्रीमद् मानतुंगाचार्य भी एक अटल ध्रुव जैसे हैं। इस भक्तामरस्तोत्रकी कृति से कितने ही साधक यात्री अपनी जीवन-नौका को पार करने मे सफल हुए हैं।

इस स्तोत्र के रचयिता की कहानी इस प्रकार है, कि उज्जयिनी नगरी में वृद्ध भोजराज नामक राजा राज्य करते थे। वे बहुत विद्याप्रेमी थे। उनके दरबार मे हमेशा विद्वानो का आदर सत्कार होता था। विद्वान पंडित जन अपनी यौगिक शक्ति एवं चमत्कार के द्वारा राजा का मन मोह लेते थे। सभी विद्वानों मे मयूरभट्ट व बाणभट्ट नामक पंडित अत्यधिक प्रवीण माने जाते थे। बाणभट्ट मयूरभट्ट के जंवाई थे। दोनों श्वसुर-जंवाई का राजदरबार में बहुत मान था। एक बार मयूरभट्ट ने जंगल जाते हुए अपनी पुत्री व जंवाई की प्रेम-वार्ता सुनी, पुत्री को समझाने हेतु उन्होंने एक संस्कृत का श्लोक बोला, जिससे पुत्री को लज्जा व अपमान का अनुभव हुआ। दुःख के कारण क्रोधित हो सती-सावित्री जैसी पुत्रीने अपने पिताको श्राप दे दिया कि तुम कुष्ठ रोगी बनोगे।"

श्राप सफल हुआ। मयूरभट्ट अब कुष्ठ के रोगी हो गये। पर उन्होंने इस बात को छुपाकर रखा और शरीर को पूर्ण रूपेण वस्त्रा से ढंककर राजदरबार मे जाने लगे। कहावत है कि हमेशा एक पंडित को दूसरे पंडित से ईर्षा होती है। चाहे वह श्वसुर-जंवाई ही क्यो न हो। बाणभट्ट को भी मयूरभट्ट का आना अच्छा नहीं लगा। और उन्होंने मयूरभट्ट का राज राजा के सामने खोल दिया, जिससे राजा बहुत क्रोधित हुए। उन्होंने मयूरभट्ट को राजदरबार से निकाल दिया।

मयूरभट्ट को अपने ज्ञान पर बहुत श्रद्धा थी। वे किसी भी तरह निरोगी होना चाहते थे। उन्होंने सूर्य की उपासना करते हुए संस्कृत के श्लोकों की रचना कर अपनी काया को परिवर्तित कर लिया। अब वे पूर्ववत् स्वस्थ एवं तेजस्वी होकर राजदरबार में जाने लगे। राजा ने उनसे स्वस्थ होने का कारण पूछा, तब उन्होंने विस्तार पूर्वक सूर्य की उपासना की बात बताई। यह बात सुनकर राजा ने प्रसन्न हो उनका आदर सत्कार किया। यह बात बाणभट्ट को पसन्द नहीं आई। उन्होंने राजा से कहा कि चमत्कार देखना है तो मेरा देखिए। मेरे हाथ-पैर कटवा दीजिए, मैं अपनी विद्या के बल से उन्हें वापस ला सकता हूँ। राजा ने ऐसा ही किया। बाणभट्ट ने चंडी देवी की उपासना करके फिर से हाथ-पैर पहले जैसे बना लिए। इस तरह दोनों श्वसुर जामाता ने अपने मंत्र-तंत्र के चमत्कार द्वारा राजा को प्रसन्न किया और अपना स्थान भी अटल बना लिया।

[illegible]

[illegible]

चित्र न.-१ (पेज नंबर (४) पर)

राजदरबारमे राजा, प्रजाजन और विद्वान् पंडित बैठे है। राजा मयूरभट्ट और बाणभट्टकी प्रशंसा करते हुए चुनौती देकर कहता हैं कि "यहाँ विप्रजनो को छोडकर अन्य धर्मो मे अपनी भक्ति और विद्वत्ताके द्वारा चमत्कार दिखानेवाला है कोई सच्चा मा का लाल!" उसी समय जैन दर्शनावलंबी दृढधर्मी श्रावक जैन शासनकी महत्ता बढानेके लिए खडा हुआ। वह बोला-'हाँ राजन्! बहुरत्ना वसुंधरा' देखो तो दंग रह जाओगे। इसी नगर के जैन स्थानक में मानतुंगाचार्य विराजमान है। वे महान प्रज्ञाशील है, हरेक जीवको अभयदाता है। ऐसे महान तपस्वीको तपोबलसे शक्ति प्रगट हुई है। पर वे चमत्कार जैसी कोई चीज बताने की कामना नहीं रखते। फिर भी विनती करे।

चित्र न. २-राजाने यह सुनते ही उसी श्रावक द्वारा स्थानक से आचार्यजीको सम्मान के साथ बुलवाया।

चित्र नं ३-आचार्यश्रीने राजाकी विनन्तीका स्वीकार करके राजसभामे तशरीफ रखी। आदिनाथ और राजाके इष्टदेवका समादेश होवे ऐसे द्विअर्थी संस्कृत श्लोक द्वारा आशीर्वाद दिया। राजा यह सुनते ही बहुत प्रसन्न हुए और चमत्कार दिखानेकी विनती का। तो आचार्यश्री बोले "राजन्! जैनदर्शन चेतन-चमत्कृतिसे भरपूर है! फिर भी मै कह सकता हूं कि हमारे आदिनाथ प्रभु करोडों वर्ष पहले हो गये। जन्म मृत्यु का क्षय करके मोक्षधाममे पहुँच गये। किन्तु उनके शरीर के परमाणुओंमे चमत्कार सर्जित करने की शक्ति आज भी मौजूद है! मुझे अगर बंधनग्रस्त बना दिया जाय या और कोई भी विपत्तियाँ डाली जाएँ फिर भी आदिनाथकी भक्तिसे परमाणुओंको केन्द्रित करके अपने आपको मुक्त कर सकता हूँ। कोई भी अरिहंतका सच्चे दिलसे ध्यान करे तो वह भी मुक्ति पा जाय।

चित्र न. ४—फिर सेवकों द्वारा आचार्यजीको अंधेरी कोठरीमे बंद करके ४८ ताले लगाकर

चित्र नं ५—लोहेकी जंजीरो से जकडकर बंधनग्रस्त बना दिया, चारो ओर चौकीदार रखे गये। देखो चित्र सामने है। पेज नंबर ७

अंधेरी कोठरी मे आचार्य पद्मासन लगाकर प्रभु अरिहंतकी अवस्थाका पदस्थादि ध्यान करने मे तन्मय बन गये। अपने हृदयकमल मे भगवानको स्थापित किया और वे भगवानके साथ घुलमिल गये। रोम रोम से भगवानका रटन करने लगे। फिर भक्तिसे गद्‌गदित होकर नवरस पूर्ण, उपमा अलंकारमे विभूषित, संस्कृत प्रभावक शब्दोंका संयोजन किया। फिर विनम्रता, विनयशीलता, लघुता आदि गुणो से युक्त अपनी सुंदर मनोभावना का चित्र खडा किया। आगे पढो। श्लोक प्रथम-ताले कैसे टूट रहे है। वह चित्र ही दिखाएगा।

अनुवादिका : झवेरी बहन हरिया

सुखधाम अनंत सुसंत चही, दिनरात रहे तद्‌ध्यान महीं।
परशांति अनंत सुधामय जे, प्रणमुं पद ते वरते जयते॥

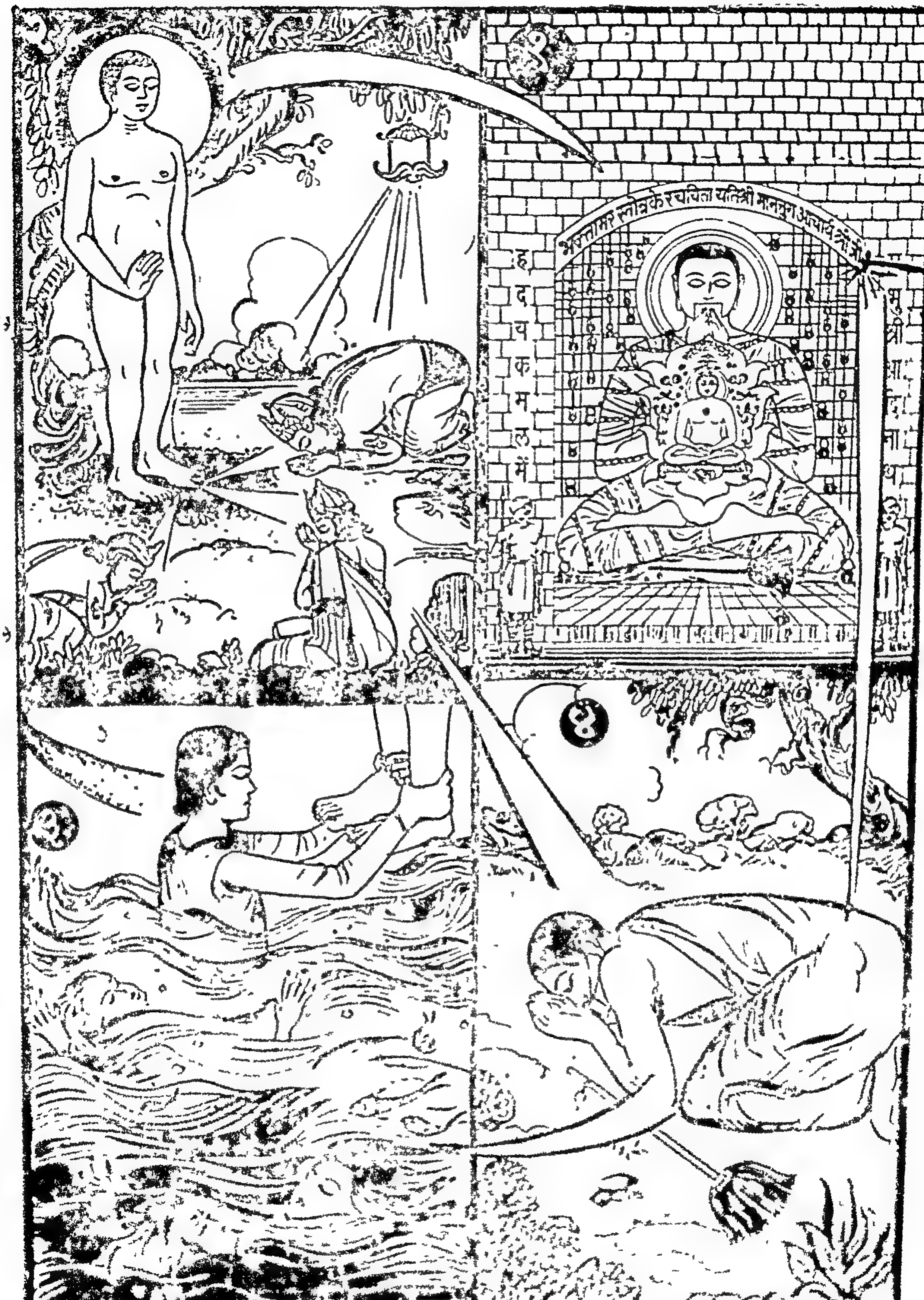
भक्तामर स्तोत्रके रचयिता यतिश्री मानतुग आचार्य
ह
द
य
क
म
ल
में

१ યુગપુરૂષ પરમાત્મા આદિનાથ ભગવાનના ચરણકમલમાં મંગલા-ચરણનાં પુષ્પ અર્પતા ભાવવાહી નમસ્કાર ....

મૂલશ્લોક (૧) ॥ સર્વવિઘ્ન વિનાશક ॥

ભક્તામર–પ્રણત–મૌલિ–મણિપ્રભાણા-
મુદ્દ્યોતકં દલિત–પાપ–તમો–વિતાનમ્ ।
સમ્યક્ પ્રણમ્ય જિનપાદયુગં યુગાદા-
વાલમ્બનં ભવજલે પતતાં જનાનામ્ ॥૧॥

શબ્દાર્થ—ભક્ત-ભકિતમાન્ **અમર**-દેવોના **પ્રણત**-નમેલા **મૌલિ**-મુગટ **મણિ**-મણિઓની **પ્રભાણામ્**-કાંતિને **ઉદ્યોતકં**-પ્રકાશિત કરનાર **દલિત**-નાશ થયેલ **પાપ**-પાપરૂપી **તમો**-અંધકારના **વિતાનમ્**-સમુહને **સમ્યક્**-યથાર્થરૂપે **પ્રણમ્ય**-નમસ્કાર કરીને **જિન**-જિનેશ્વરના **પાદયુગં**-ચરણયુગલને **યુગાદૌ**-યુગની શરૂઆતમાં (થયેલા આદિનાથના) **આલમ્બનં**-આધારભૂત **ભવજલે**-ભવરૂપી સમુદ્રમાં **પતતાં**-પડેલા **જનાનામ્**-માનવીઓના

અન્વય:– ભક્તામરપ્રણતમૌલિમણિપ્રભાણામ્ ઉદ્યોતકમ્ દલિતપાપતમોવિતાનમ્ યુગાદૌ ભવજલે પતતામ્ જનાનામ્ આલમ્બનમ્ જિનપાદયુગ સમ્યક્ પ્રણમ્ય ॥૧॥

ભાવાર્થ—ભક્તિવંત દેવતાઓના અતિ નમેલા મુગટોના મણિઓની કાંતિનો ઉદ્યોત (પ્રકાશ) કરનાર, પાપરૂપી અંધકારના સમૂહનો નાશ કરનાર અને યુગની આદિમા થયેલા સંસારરૂપી સાગરના અથાગ પાણીમાં ડૂબી રહેલા મનુષ્યો ને આધારરૂપ એવા શ્રી જિનેશ્વર દેવના ચરણયુગલને મન–વચન–કાયાના પ્રણિધાનપૂર્વક નમસ્કાર કરીને–

(ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ–કર્તા —સ્વ. શ્રી માવજી દામજી શાહ.)

(૧)

મંદાક્રાન્તા વૃત્ત

દીપાવે જે મુકુટ મણિના તેજને દેવતાના,
સંહારે જે અઘતિમિરને માનવોના સદાના.
જે છે ટેકારૂપ ભવમહિં ડૂબતા પ્રાણીઓને,
નિશ્ચે એવા પ્રભુચરણમાં વંદનારા અમોએ ॥૧॥

भक्तामर–प्रणत–मौलि–मणिप्रभाणा-
मुद्योतकं दलित–पाप–तमो–वितानम् ।
सम्यक् प्रणम्य जिनपादयुगं युगादा-
वालम्बनं भवजले पततां जनानाम् ॥१॥

शब्दार्थः—**भक्त**–भक्तिमान् **अमर**–देवोंके **प्रणत**–नीचे झुके हुए **मौलि**–मुकुटोंके **मणि**–मणिओंकी **प्रभाणाम्**–प्रभाको **उद्योतकं**–प्रकाशित करनेवाले, **दलित**–नष्ट करनेवाले **पाप**–पाप (रूप) **तमो**–अंधकारके **वितानम्**–समूहको, **सम्यक्**–विनय सहित, **प्रणम्य**–वन्दन करके, **जिन**–जिनेश्वरके **पादयुगम्**–चरण युगलको **युगादौ**–युगके प्रारम्भमे हुए **आलम्बनं**–आधाररूप **भवजले**–भवरूपी सागरमे **पतताम्**–गिरते हुए **जनानाम्**–मानवोंके

अन्वय :—भक्तामर–प्रणत–मौलि–मणि–प्रभाणा-मुद्योतकं, दलितपापतमोवितानम्, युगादौ भवजले पतता जनानाम् आलम्बनम्, जिनपादयुग, सम्यक् प्रणम्य,

भावार्थ :—आपको वंदन करने के लिए नीचे झुके हुए भक्तिमान देवोके मुकुटोके, मणिओंकी प्रभाको जो प्रकाशित करनेवाले हे, पापरूपी अंधकारके समूह को जो नष्ट करने वाले है, तथा जन्म–मरणरूप ससार–सागरमे भटकनेवाले मानवोके लिए युगके प्रारम्भमे जो आधाररूप हुए, ऐसे प्रथम जिनेश्वर श्री ऋषभदेव के, दोनो चरणकमलो को विनय सहित वंदन करके—

भक्त अमर नत मुकुट सु–मणियों,
की सु–प्रभा का जो भासक ।
पाप रूप अति सघन तिमिर का,
ज्ञान–दिवाकर सा नाशक ॥
भव–जल पतित जनों को जिसने
दिया आदि मे अवलम्बन
उनके चरण–कमल को करते,
सम्यक वारम्वार नमन ॥१॥

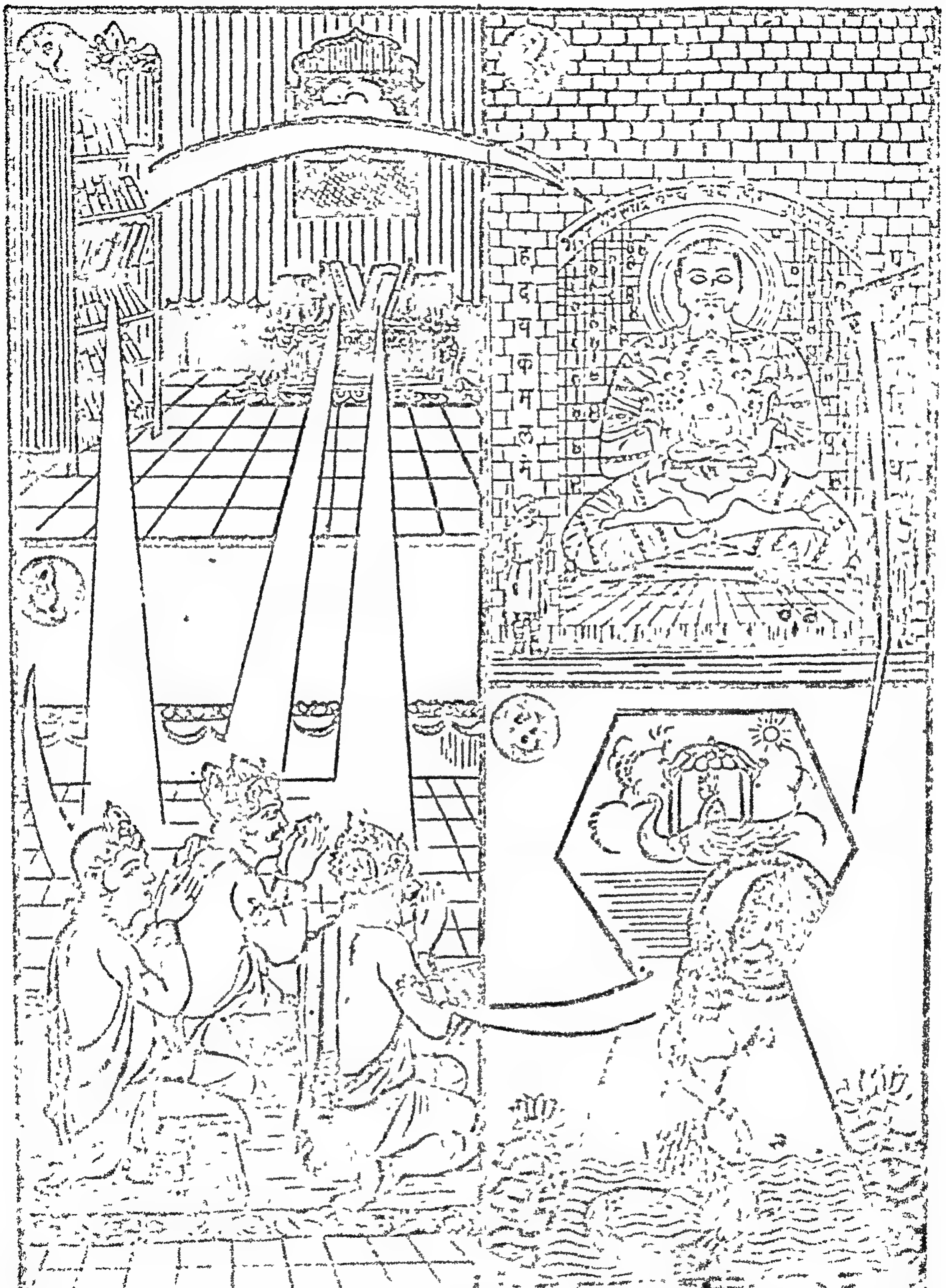

૨

આચાર્ય પ્રતિજ્ઞા

મૂલ શ્લોક (૨) (સર્વવિઘ્નવિનાશક)

યઃ સંસ્તુતઃ સકલ વાઙ્મય તત્ત્વબોધા–
દુદ્ભૂત–બુદ્ધિ–પટુભિઃ સુરલોકનાથૈઃ ।
સ્તોત્રૈર્જગત્ત્રિતય – ચિત્તહરૈરુદારૈઃ,
સ્તોષ્યે કિલાહમપિ તં પ્રથમં જિનેન્દ્રમ્ (૨)

શબ્દાર્થ:– **યઃ**= જે **સંસ્તુત:**=સ્તુતિ કરાયેલ **સકલ**=સમસ્ત **વાઙ્મય**=શાસ્ત્રના **તત્ત્વ**=રહસ્યના **બોધાત્**=જ્ઞાનથી **ઉદ્ભૂત**=ઉત્પન્ન થયેલ **બુદ્ધિ**= બુદ્ધિથી **પટુભિ:**-ચતુરાઈવાળા **સુરલોક**=દેવલોકના **નાથૈ:**=નાથ (ઇન્દ્રોવડે) **સ્તોત્રૈ:**=સ્તોત્રવડે **જગત્**=જગતના **ત્રિતય**=ત્રણેય **ચિત્ત**=મનને **હરૈ:**=હરણ કરનાર **ઉદારૈ:**=મહાઅર્થવાળા **સ્તોષ્યે**=સ્તુતિ કરીશ **કિલ**=નિશ્ચયથી **અહમ્**= હું **અપિ**=પણ **તં**=તે **પ્રથમં**=પ્રથમ **જિનેન્દ્રમ્**= જિનેન્દ્રને

અન્વય :–સકલવાઙ્મયતત્ત્વબોધાત્ ઉદ્ભૂત બુદ્ધિપટુભિઃ સુરલોકનાથૈઃ જગત્ત્રિતયચિત્તહરૈ: ઉદારૈ સ્તોત્રૈ યઃ સંસ્તુતઃ તં પ્રથમમ્ જિનેન્દ્ર કિલ અહં અપિ સ્તોષ્યે ॥૨॥

ભાવાર્થ

સમસ્ત શાસ્ત્રોના તત્ત્વજ્ઞાનથી ઉત્પન્ન થયેલી બુદ્ધિ વડે ચતુર એવા દેવોના ઇન્દ્રોએ ત્રણ જગતના ચિત્તનુ હરણ કરનારા અને મહાન અર્થવાળા એવા સ્તોત્રો વડે જેમની સારી રીતે સ્તુતિ-સ્તવના કરેલી છે એવા પહેલા તીર્થંકર શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનની હું પણ સ્તુતિ–સ્તવના કરીશ

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ–

(૨)

જેની બુદ્ધિઅતિશયબની શાસ્ત્રનું તત્ત્વ જાણી,
તે ઇન્દ્રોએ સ્તુતિ પ્રભુતણી યે, કરી ભાવ આણી;
ત્રિલોકીના જનમન હરે સ્તોત્ર માંહિ અધીશ.
તે શ્રીઆદિજિનવરતણી હું સ્તુતિને કરીશ. ॥૨॥

यः संस्तुतः सकलवाङ्–मयतत्त्वबोधा–
दुद्भूतबुद्धि–पटुभिः सुरलोकनाथैः ।
स्तोत्रैर्जगत्त्रितयचित्तहरैरुदारैः,
स्तोष्ये किलाहमपि तं प्रथमं जिनेन्द्रम् ॥२॥

शब्दार्थ:–**यः**=जिनकी **संस्तुत**=स्तुति हुई है **सकल**=सर्व **वाङ्मय**=शास्त्रोंके **तत्त्वबोधात्**= तत्त्व जानने से **उद्भूत**=उत्पन्न होनेवाली **बुद्धि**= बुद्धिसे **पटुभिः**=कुशल **सुरलोक**=देवो के **नाथैः**= नाथ (इन्द्र) **स्तोत्रैः**=स्तोत्रो द्वारा **जगत्**=जगत् के **त्रितय**=तीन **चित्त**=चित्त का **हरैः**=हरण करनेवाले **उदारैः**=विशाल **स्तोष्ये**=स्तुति करुंगा । **किल**= निश्चयसे **अहम्**=मैं **अपि**=भी **तं**=उन **प्रथमं**=प्रथम **जिनेन्द्रम्**=जिनेश्वरको

अन्वय :– सकलवाङ्मयतत्त्वबोधात्, उद्भूत-बुद्धिपटुभिः सुरलोकनाथै, जगत्त्रितयचित्तहरै उदारैः स्तोत्रै य सस्तुत, तं, प्रथमं, जिनेन्द्रम्, किल, अहम्, अपि, स्तोष्ये ॥

भावार्थ–सकल (सर्व) शास्त्रों के तत्त्व जानने से उत्पन्न होनेवाली कुशल बुद्धि से त्रैलोक्य के चित्त को हरण करनेवाले विशाल स्तोत्रो द्वारा, देवो के भी देव (इन्द्र) ने जिनकी स्तुति की (है), उन प्रथम जिनेश्वर ऋषभदेव की मैं भी स्तुति करूंगा ॥२॥

सकल वाङ्मय तत्त्वबोध से,
उद्भव पटुतर धी–धारी ।
उसी इन्द्र की स्तुति से है
वन्दित जग–जन मन–हारी ॥
अति आश्चर्य कि स्तुति करता,
उसी प्रथम जिन स्वामी की ।
जगनामी सुखधामी तद्भव.
शिवगामी अभिरामी की ॥२॥

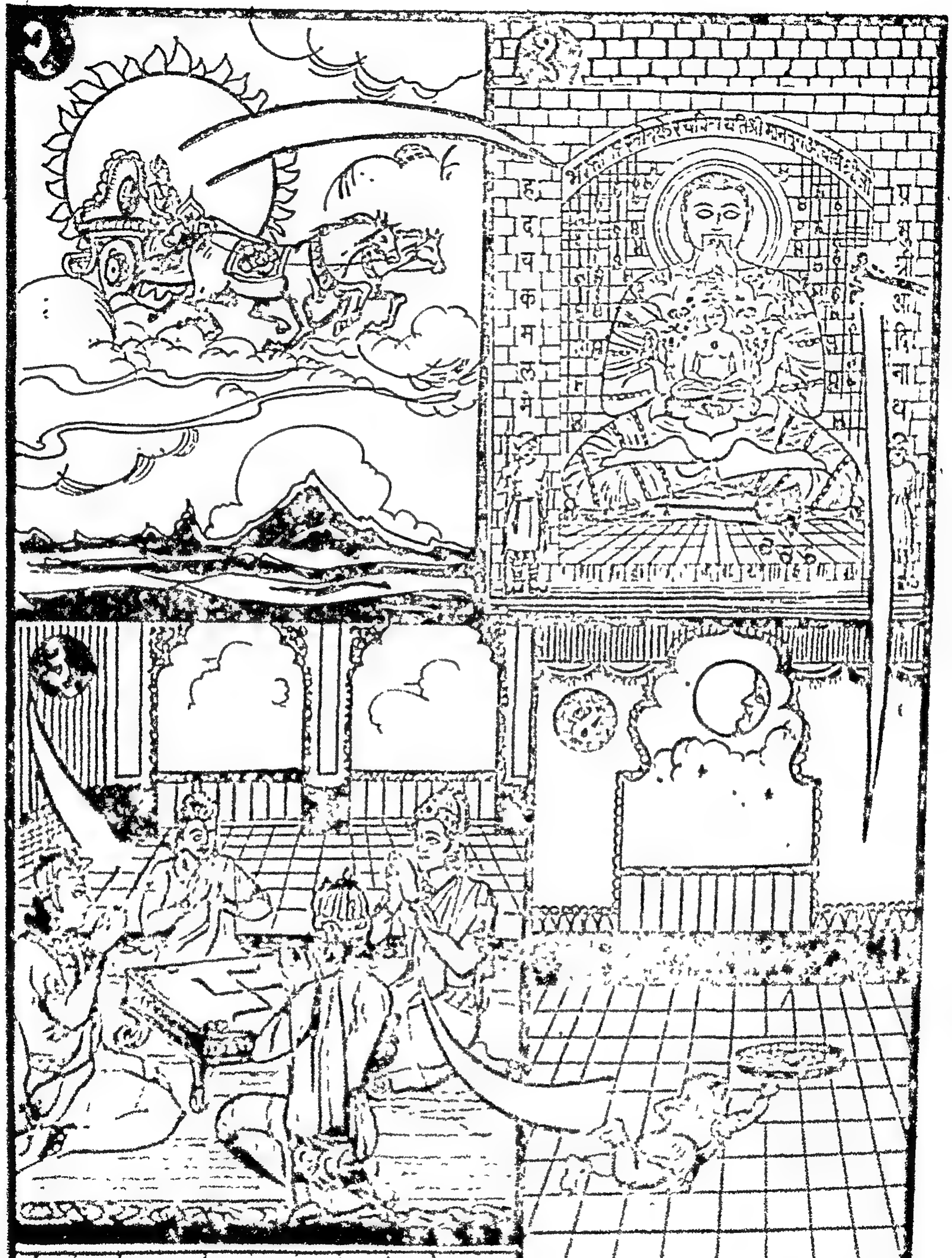
ह द य क म ल मे
प्र भु श्री आ दि ना थ

3

સ્તોત્રકારની લઘુતા

મૂલશ્લોક (૩) સર્વસિદ્ધિદાયક

બુદ્ધ્યા વિનાઽપિ–વિબુધાર્ચિતપાદપીઠ !
સ્તોતું સમુદ્યતમતિ–વિગતત્રપોઽહમ્
બાલં વિહાય જલ–સંસ્થિતમિન્દુબિમ્બ-
મન્યઃ ક ઈચ્છતિ જનઃસહસા ગ્રહીતુમ્ (૩)

શબ્દાર્થ: **બુદ્ધ્યા**=બુદ્ધિ **વિના**:રહિત **અપિ**=પણ **વિબુધ**=દેવોદ્વારા **અર્ચિત**= પૂજિત છે **પાદપીઠ**=બાજોઠ જેવું **સ્તોતું**= સ્તુતિ કરવા માટે **સમુદ્યત**=પ્રયત્ન શીલ **મતિ**:= બુદ્ધિવાળા **વિગત**–રહિત **ત્રપા** =લજ્જા **અહમ્**= (એવો) હું **બાલં**=બાળકને **વિહાય**=છોડીને **જલ**=જલમાં **સંસ્થિતમ્**=રહેલ **ઈન્દુ**=ચંદ્રના **બિમ્બમ્**=બિંબને **અન્ય** =બીજો **ક** =કોણ **ઈચ્છતિ**=ઈચ્છે છે. **જનઃ**=માનવ **સહસા**=એકા-એક **ગ્રહીતુમ્**=ગ્રહણ કરવા માટે.

અન્વય :– વિબુધાર્ચિતપાદપીઠ ! વિગતત્રપઃ અહમ્ બુદ્ધ્યા વિના અપિ (ત્વાં) સ્તોતું સમુદ્યત-મતિઃ (અસ્મિ) જલસંસ્થિતમ્ ઈન્દુ બિમ્બમ્ બાલ વિહાય અન્ય. કઃ જનઃ સહસા ગ્રહીતુમ્ ઈચ્છતિ ! ॥૩॥

ભાવાર્થ :– દેવોએ જેમનું પાદપીઠ પૂજ્યું છે એવા હે જિનેશ્વર દેવ! તમારી સ્તુતિ કરવા યોગ્ય મારી બુદ્ધિ નથી છતા પણ હું મર્યાદાનું ભાન ભૂલીને, તમારી સ્તુતિ કરવા તૈયાર થયો છું

પાણીમાં પડેલુ ચંદ્રનું પ્રતિબિંબ વગર વિચાર્યે પકડવાની ઈચ્છા બાળક સિવાય બીજો કોણ કરે. ?

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ

(૩)

દેવો સર્વે મળી કરી રહ્યા અર્ચના આપ કેરી,
મૂકી લજ્જા મતિહિન છતાં ભક્તિ મારી અનેરી,
જોઈ ઈચ્છે ગ્રહણ કરવા પાણીમાં ચંદ્રને જે,
નિશ્ચે એવીહઠ નહિ કરે બાલ વિના સહેજે ॥૩॥

बुद्धया विनाऽपि विबुधार्चितपादपीठ !
स्तोतुं समुद्यतमतिर्विगतत्रपोऽहम् ।
बालं विहाय जलसंस्थितमिन्दुबिम्ब–
मन्यः क इच्छति जनः सहसा ग्रहीतुम् ॥३॥

शब्दार्थ :–**बुद्धया**=बुद्धि के **विना**=विना (न होने पर) **अपि**=भी **विबुधा**=देवो द्वारा **अर्चित**= पूजित **पादपीठ**=पादपीठ (बाजौठ) **स्तोतुं**=स्तुति करने के लिए **समुद्यतमतिः**=उद्यतमति हुआ हूँ। **विगतत्रप**=लज्जारहित होकर **अहम्**=मै **बालं**=बालकको **विहाय**=छोडकर **जल**=जलमे **संस्थितं**=(स्थित) दिखाई देनेवाले **इन्दु**=चन्द्र के **बिम्बम्**=प्रतिबिम्ब को **अन्यः**=अन्य **कः**=कौन **इच्छति**=इच्छा करता है ? **जनः**=मानव **सहसा**=एकाएक **ग्रहीतुम्**=पकडने की।

अन्वयः– विबुधार्चितपादपीठ ! बुद्धया, विना, अपि, विगतत्रपः, अहम्, स्तोतु, समुद्यतमतिः, जलसस्थितम्, इन्दुबिम्बं, सहसा, ग्रहीतुम्, बालं, विहाय, अन्यः कः जनः इच्छति ॥३॥

भावार्थः—देवो द्वारा पूजित है पादपीठ जिनका ऐसे हे जिनेन्द्र! मेरे पास (विशेष) बुद्धि न होने पर भी लज्जा का त्याग करके मै आपकी स्तुति करने के लिए उद्यतमति हुआ हूँ, क्योंकि जलमे (पडे हुए) दिखाई देनेवाले चन्द्र के बिम्बको एकाएक ग्रहण करने के लिए (पकडने के लिए) बालक को छोडकर अन्य कौन मानव इच्छा करता है ? अर्थात् कोई नहीं ॥३॥

स्तुतिको तैयार हुआ हूँ,
मैं निर्बुद्धि छोड़िके लाज ।
विज्ञ जनों से अर्चित हे प्रभु !
मंदबुद्धि की रखना लाज ॥
जल में पड़े चन्द्र मंडल को.
बालक बिना कौन मतिमान् ।
सहसा उसे पकड़ने वाली.
प्रबलेच्छा करता गतिमान ॥३॥

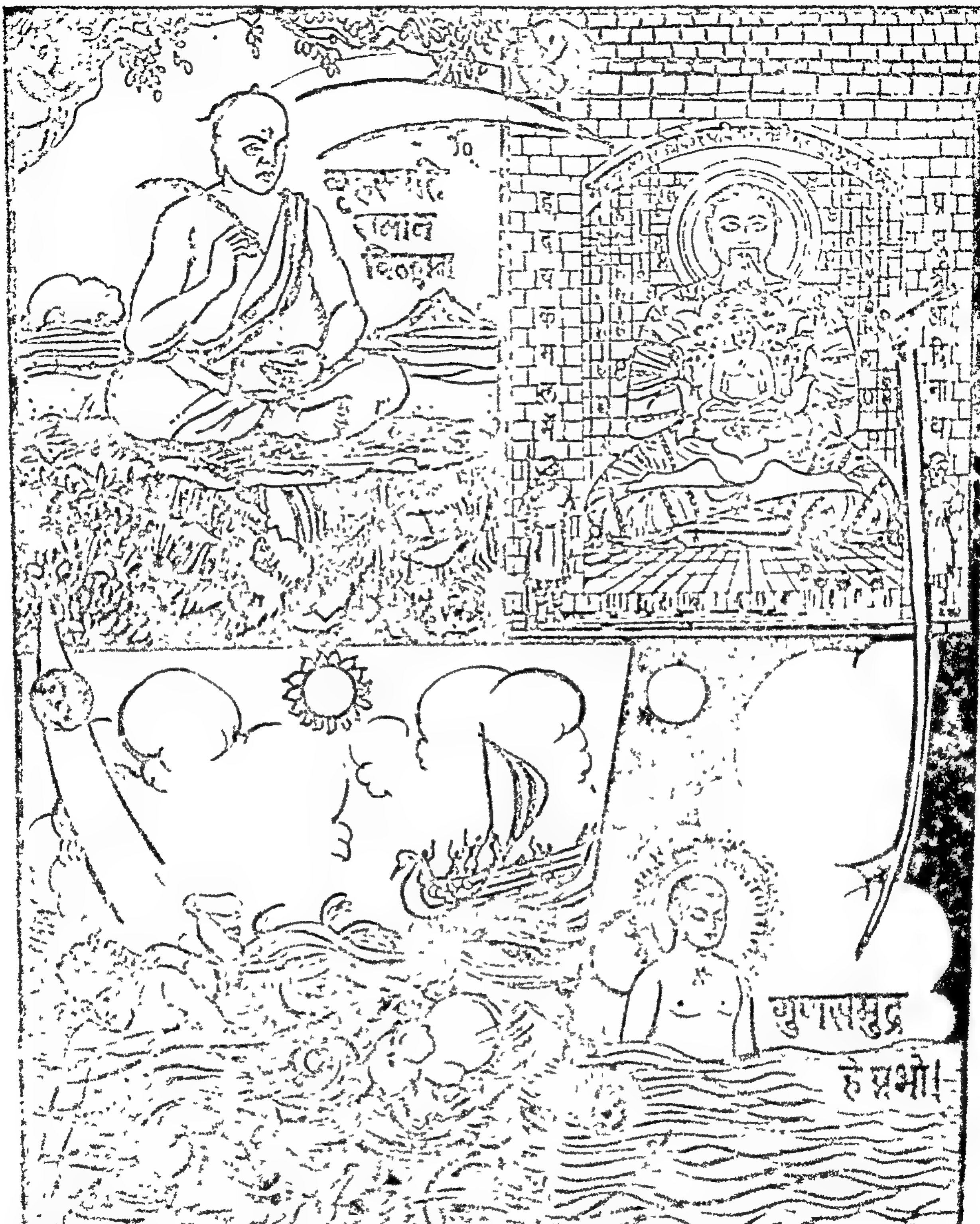
हे प्रभो।

૪ જિનેશ્વરના અનંતગુણોની મહાનતા ૪૨

મૂલશ્લોક (૪) (જલ-જન્તુ-ભયમોચક)

વક્તું ગુણાન્ ગુણ-સમુદ્ર ! શશાઙ્ક કાન્તાન્,
કસ્તે ક્ષમ: સુરગુરુ-પ્રતિમોઽપિ બુદ્ધ્યા.
કલ્પાન્ત-કાલ-પવનોદ્ધત-નક્ર-ચક્રમ્,
કો વા તરીતુમલમમ્બુનિધિં ભુજાભ્યામ્ ॥૪॥

શબ્દાર્થ :-**વક્તું**=કહેવા માટે **ગુણાન્**=ગુણોને **ગુણ-સમુદ્ર**=હે ગુણના સાગર ! **શશાઙ્ક**=ચંદ્રમાની **કાન્તાન્**=કાંતિ જેવા **ક:**=કોણ **તે**=તમારા **ક્ષમ:**=સમર્થ **સુરગુરુ**=બૃહસ્પતિ **પ્રતિમ**=સમાન **અપિ**=પણ **બુદ્ધ્યા**=બુદ્ધિથી **કલ્પાન્ત**=પ્રલય **કાલ**=કાળના **પવન**=પવનથી **ઉદ્ધત**=ઉછળતા **નક્ર ચક્રમ્**=મગર મચ્છના સમૂહવાળા **ક:**=કોણ **વા**=અથવા **તરીતુમ્**=તરવા માટે **અલમ્**=સમર્થ **અમ્બુનિધિં**=સાગરને **ભુજાભ્યામ્**=બે ભુજાથી

અન્વય :-ગુણ-સમુદ્ર ! બુદ્ધ્યા સુ ગુરુપ્રતિમ અપિ ક: તે શશાઙ્કકાન્તાન્ ગુણાન્ વક્તુમ્ ક્ષમ ? વા કલ્પાન્તકાલપવનોદ્ધતનક્રચક્રમ્ અમ્બુનિધિં ભુજાભ્યામ્ તરીતુ ક અલમ્ ? ॥૪॥

ભાવાર્થ – હે ગુણસમુદ્ર પ્રભો ! તમારા ચંદ્રના જેવા ઉજ્જવળ ગુણોને કહેવા માટે બૃહસ્પતિ જેવો મનુષ્ય પણ ક્યાં સમર્થ છે ? અથવા તો પ્રલયકાળના પવનથી જેમા મગર મચ્છ વગેરે ભયંકર જળચર પ્રાણીઓ ઉછળી રહેલા છે, એવો સમુદ્ર પોતાની બે ભુજાવડે તરવાને કયો મનુષ્ય શક્તિમાન્ છે ?

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ

(૪)

સદ્ગુણોથી ભરપુર તમે ચંદ્રવત્ શોભનારા,
દેવોના એ ગુરુ નવ શકે ગુણ ગાઈ તમારા,
જે સિંધુમાં પ્રલય સમયે ઉછળે પ્રાણીઓ રે,
તેને ક્યારે પણ તરી શકે કોણ રે બાહુ જોરે ॥૪॥

वक्तुं गुणान् गुण-समुद्र ! शशाङ्ककान्तान्,
कस्ते क्षमः सुरगुरु-प्रतिमोऽपि बुद्ध्या ।
कल्पान्तकालपवनोद्धतनक्रचक्रम्,
को वा तरीतुमलमम्बुनिधिं भुजाभ्याम्, ॥४॥

शब्दार्थः-वक्तुं=कहने के लिए गुणान्=गुणोंको गुणसमुद्र=हे गुण सागर ! शशाङ्क=चन्द्र की कान्तान्=कान्ति जैसे उज्ज्वल कः=कौन ते=आपके क्षमः=समर्थ है ? सुरगुरु=बृहस्पति के प्रतिमः=समान अपि=भी बुद्ध्या=बुद्धि (द्वारा) से कल्पान्तकाल=प्रलयकालीन पवन=आंधी से उद्धत=उछलते हैं नक्र=मगर मच्छो के चक्रम्=समूह (जिसमे ऐसे) को=कौन वा=अथवा तरीतुम्=तैरने को अलं=समर्थ अम्बुनिधिं=सागर को भुजाभ्याम्=भुजाओं से !

अन्वयः-गुण-समुद्र ! ते शशाङ्ककान्तान्, गुणान्, बुद्ध्या, सुरगुरुप्रतिमः अपि कः वक्तुम्, क्षम ? वा, कल्पान्तकाल-पवन-उद्धत-नक्र-चक्रम्, अम्बुनिधिम्, भुजाभ्याम् तुरीतुम्, को अलम् ?

भावार्थः—हे गुणसागर ! आपके चन्द्रमाकी कान्ति जैसे उज्ज्वल गुणोंको, बुद्धिमे बृहस्पतिके समान (होते हुए) भी कौन कहने को समर्थ है ? अर्थात् कोई नहीं है। जैसे प्रलयकालीन पवन से जिसमें मगरमच्छों के समूह उछल रहे है ऐसे समुद्रको दो हाथों मे तैरकर पार करने मे कौन समर्थ है ? अर्थात् कोई नहीं !

हे जिन चन्द्रकान्त से बढ़कर,
तव गुण विपुल अमल अति श्वेत ।
कह न सके नर हे गुण सागर !
सुरगुरु के सम बुद्धि समेत ॥
मगर नक्र चक्रादि जन्तु युत.
प्रलय पवन से बढ़ा अपार ।
कौन भुजाओं से समुद्र के, हो सकता है परले पार ॥४॥

चित्र परिचय नं. ६ (१) (१) आचार्यश्रीनी अनंत शक्तिमान अर्हन्त प्रत्येनी प्रीतिमांथी पांगरुं चित्र। (२) मृग-शिशु पर आक्रमि रहेला मृगराज सामे शक्ति रहित ममताळु माता मृगलीनां मुकाबलो। यौगिक शक्ति द्वारा ओटोमेटिक तूटतुं पांचनु तालुं ॥

૫

ભક્તિપ્રવણતા

મૂલશ્લોક (૫) (નેત્ર રોગ સંહારક)

સોઽહં તથાપિ તવ ભક્તિવશાન્મુનીશ !
કર્તું સ્તવં વિગતશક્તિરપિ પ્રવૃત્ત ।
પ્રીત્યાઽઽત્મવીર્યમવિચાર્ય મૃગો (મૃગી) મૃગેન્દ્રમ્
નાભ્યેતિ કિં નિજશિશોઃ પરિપાલનાર્થમ્ ॥૫॥

શબ્દાર્થ : સઃ=તે **અહમ્**=હું **તથાપિ**=છતાં પણ **તવ**=તમારી **ભક્તિ**=ભક્તિના **વશાત્**=વશથી **મુનીશ**=હે મુનીશ્વર ! **કર્તું**= કરવા માટે **સ્તવં**=સ્તવન **વિગત**=રહિત **શક્તિઃ**= શક્તિ **અપિ**=પણ **પ્રવૃત્તઃ**=પ્રવૃત્ત થયેલ છું. **પ્રીત્યા**=પ્રીતિથી **આત્મ**=પોતાની **વીર્ય**=શક્તિનો **અવિચાર્ય**=વિચાર કર્યા વિના **મૃગો (મૃગી)**= હરણ (હરણી) **મૃગેન્દ્રમ્**=સિંહ **ન**=નહીં **અભ્યેતિ**=સન્મુખ જાય છે **કિમ્**=શું **નિજશિશોઃ**=પોતાના બાળકના **પરિપાલનાર્થં**= રક્ષણ માટે.

અન્વય :–મુનીશ ! સઃ અહમ્ તથાપિ ભક્તિવશાત્ વિગતશક્તિ. અપિ તવ સ્તવ કર્તું પ્રવૃત્ત., મૃગઃ પ્રીત્યા આત્મવીર્યમ્ અવિચાર્ય નિજશિશોઃ પરિપાલનાર્થમ્ કિમ્ મૃગેન્દ્રમ્ ન અભ્યેતિ ? ॥૫॥

ભાવાર્થ હે મુનીશ્વર ! આવી રીતે હુ શક્તિહીન હોવા છતાં ભક્તિવશાત્ તમારૂં સ્તવન કરવાને તત્પર થયો છું. હરણ પોતાની શક્તિનો વિચાર કર્યા વિના પોતાના બચ્ચા પરની પ્રીતિને લીધે તેનુ પરિપાલન કરવા માટે શું સિંહની સામે થતુ નથી ?

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ

(૫)

એવો હું છું ગરીબજન તો યે પ્રભુ ભક્તિ કાજે,
શક્તિ જો કે મુજ મહિં નથી ગુણ ગાઇશ આજે;
જો કે શકિત નિજમહિં નથી તોય શું મૃગલાઓ
રક્ષા માટે નથી શિશુતણી સિંહ સામે જતાં એ ?
॥૫॥

सोऽहं तथापि तव भक्तिवशान्मुनीश !
कर्तुं स्तवं विगतशक्तिरपि प्रवृत्तः ।
प्रीत्याऽऽत्मवीर्यमविचार्य मृगो (मृगी) मृगेन्द्रं,
नाभ्येति किं निजशिशोः परिपालनार्थम् ॥५॥

शब्दार्थः–**सः**=वह **अहं**=मै **तथा**=तो **अपि**=भी **तव**=आपकी **भक्ति**=भक्ति के **वशात्**= कारण (वशसे) **मुनीश**=हे मुनिओके स्वामी **कर्तुं**= करने के लिए **स्तवं**=गुण कीर्तन **विगत**=विहीन (रहित) **शक्ति**=शक्ति **अपि**=होते हुए भी **प्रवृत्तः**= तत्पर **प्रीत्या**=प्रीति से **आत्मवीर्यम्**=अपने सामर्थ्य को **अविचार्य**=बिना विचारे **मृगी**=हरिणी, **मृगः**=हिरण **मृगेन्द्रम्**=सिंहका **न**=नही **अभ्येति**=सामना करती है ? **किं**=क्या ? **निजशिशोः**=अपने बच्चेकी **परिपालनार्थम्**=रक्षा के लिए।

अन्वयः— मुनीश ! सः, अहम, तथापि, भक्तिवशात्, विगतशक्तिः अपि, तव, स्तवं, कर्तुम्, प्रवृत्तः, मृगी, (मृगः) प्रीत्या, आत्मवीर्य, अविचार्य, निजशिशोः परिपालनार्थम्, किं, मृगेन्द्रं न अभ्येति ? ॥५॥

भावार्थः—हे मुनीश ! इस प्रकार शक्तिहीन होते हुए भी मै केवल आपके प्रति भक्तिसे प्रेरित होकर यह स्तवन करनेका प्रयत्न कर रहा हूँ। जैसे हरिणी (हरण) प्रीति से अपनी शक्ति का विचार नही करके अपने शिशुका रक्षण करने के लिए क्या सिंह के सामने नहीं जाती है ? अवश्य सामना करती है।

वह मै हूँ कुछ शक्ति न रखकर,
भक्ति प्रेरणा से लाचार ।
करता हूँ स्तुति प्रभु तेरी,
जिसे न पौर्वापर्य विचार ॥
निज शिशु की रक्षार्थ आत्मबल,
बिना विचारे क्या न मृगी ?
जाती है मृग–पति के आगे,
प्रेम–रंग में हुई रंगी ॥५॥

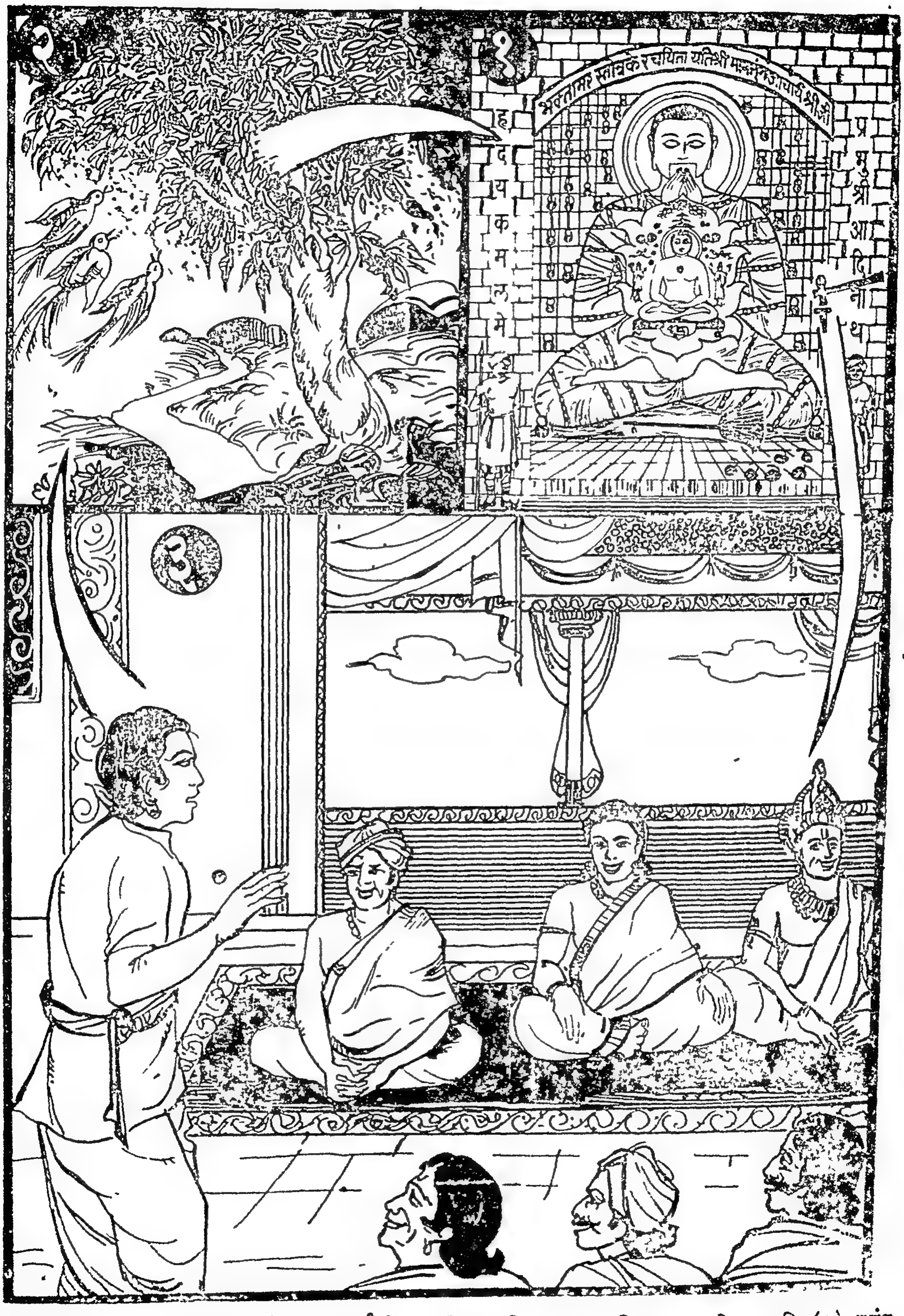

चित्र परिचय : श्लोक नं. ६ (१) आचार्यश्रीनी भक्ति शक्ति द्वारा अभिव्यक्त थती आकृति (२) वसंत ऋतुनो महोरायेलो आंबो तेनी मंजरीमुग्धतार्थी मधुरगान करी रहेला पुंस्कोकिलो । विद्वानोनी सभामां हांसी पात्र बनतो अयान । यौगिक शक्ति द्वारा ओटोमेटिक तूटतुं छुटुं तालुं ॥

૬ સ્તોત્ર રચનાનું મૂલકારણ ભક્તિ

મૂલશ્લોક (૬) (સરસ્વતી ભગવતી વિદ્યાપ્રસારક)

અલ્પશ્રુતં શ્રુતવતાં પરિહાસધામ,
ત્વદ્ભક્તિરેવ મુખરીકુરુતે બલાન્મામ્ ।
યત્કોકિલ: કિલ મધૌ મધુરં વિરૌતિ,
તચ્ચારુચામ્રકલિકા–નિકરૈકહેતુઃ ॥૬॥

શબ્દાર્થ : **અલ્પ**=ઓછા **શ્રુતં**=જ્ઞાનવાળો **શ્રુતવતાં**=વિદ્વાનોના **પરિહાસ**=મશ્કરીનું **ધામ**=પાત્ર **ત્વદ્**=તમારી **ભક્તિ**=ભક્તિ **એવ**=જ **મુખરી**=વાચાલ **કુરુતે**=કરે છે **બલાત્**=બળપૂર્વક **મામ્**=મને **યત્**=જે **કોકિલ:**=કોયલ **કિલ**=ખરેખર **મધૌ**=વસન્તઋતુમાં **મધુરમ્**=મધુર **વિરૌતિ**=કૂજન કરે છે **તત્**=તે **ચારુ**=સુંદર **આમ્ર**=આંબાની **કલિકા**=મંજરીના **નિકર**=સમૂહનુ **એકહેતુ** =એક કારણ છે

અન્વય :– અલ્પશ્રુતમ્ (અતએવ) શ્રુતવતમ્ પરિહાસધામ મામ્ ત્વદ્ભક્તિ. એવ બલાત્ મુખરીકુરુતે, કિલ યત્ કોકિલ: મધૌ મધુર વિરૌતિ, તત્ ચારુ ચામ્ર કલિકાનિક–રૈકહેતુઃ ॥૬॥

ભાવાર્થ :– હું શાસ્ત્રના અલ્પ જ્ઞાનવાળો છું અને તેથી શાસ્ત્રોનો મર્મ જાણનારા એવા વિદ્વાનોની આગળ હાસીનું પાત્ર છું, પરંતુ હે પ્રભુ ! મને તમારી ભક્તિ વાચાળ બનાવી રહી છે એટલે જ આ સ્તોત્ર રચનાની પ્રવૃત્તિ કરી રહ્યો છુ, વસંતઋતુમાં કોયલ મધુર સ્વરે કુંજન કરવા લાગે છે, કારણ કે તેની સામે રસદાર આંબાની મંજરીનો સમૂહ હોય છે.

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ

(૬)

જો કે હું છું મતિહીન ખરે લાગુ છું પંડિતોને
તોયે ભક્તિવશ થકી પ્રભુ હું સ્તવું છું તમોને,
કોકિલાઓ ટુહુ ટુહુ કરે ચૈત્રમાંહિ જ કેમ ?
માનું આવે પ્રતિદિન અહા આમ્રનો મોર જેમ.
॥૬॥

अल्पश्रुतं श्रुतवतां परिहासधाम,
त्वद्भक्तिरेव मुखरीकुरुते बलान्माम् ।
यत्कोकिलः किल मधौ मधुरं विरौति,
तच्चारुचाम्रकलिकानिकरैकहेतुः ॥६॥

शब्दार्थः–**अल्पश्रुतं**=अल्पज्ञानी, अल्पज्ञ **श्रुतवतां**=विद्वानो के **परिहासधाम**=उपहास का पात्र **त्वद्**=आपकी **भक्तिः**=भक्ति **एव**=ही **मुखरी**=वाचाल **कुरुते**=कर रही है। **बलात्**=बलपूर्वक, जबरन **माम्**=मुझको **यत्**–जो **कोकिलः**=कोयल **किल**=निश्चय, सचमुच मे **मधौ**=वसंत ऋतुमे **मधुरं**=मधुर, सुरीले स्वरमे **विरौति**=कुहुकती है, कूजती है। **तत्**=वह **चारु**=सुंदर (च–आम्र)**चाम्र**=आम्रवृक्षो के **कलिका**=मौर,मंजरीका **निकर**=समूह **एक**=एक (मात्र) **हेतुः**=कारण है।

अन्वयः—अल्पश्रुतं, श्रुतवता, परिहासधाम, माम्, त्वद्भक्ति· एव, बलात्, मुखरीकुरुते, किल, कोकिल मधौ, यत्, मधुर, विरौति, तत्, चारु· चाम्रकलिकानिकर एकहेतुः ॥६॥

भावार्थः—मैं अल्पज्ञ हूँ, तथा ज्ञानियोका उपहास पात्र हूँ, फिर भी मुझे आपके प्रति की भक्ति ही बलपूर्वक वाचाल कर रही है। विवश कर रही है। जैसे निश्चयसे कोयल वसंतऋतु मे जो सुरीले स्वरमे कूजती है उसमें आम्रवृक्षोंकी मंजरीका समूह एक (मात्र) कारण है।

अल्पश्रुत हूं श्रुतवानों में,
हास्य कराने का ही धाम ।
करती हैं वाचाल मुझे प्रभु,
भक्ति आपकी आठो याम ॥
करती मधुर गान पिक मधुमे
जन–जन मन हर अति अभिराम ।
उसमे हेतु सरल फल फूला,
के युत हरे–भरे तरु आम ॥६॥

चित्र परिचय श्लोक नं. ७ (१) आचार्यनी चित्त–भूमिमां स्तोत्र सफलताथी सर्जातुं सौंदर्य पूर्ण चित्र (२) सूर्योदय थवो (३) अंधकारनु पलायन थवुं (४) प्रभुस्तवनथी पलमां पलायन थता (भवपरंपराना) पापोना पापो । ज्ञान प्रकाशथी पवित्रता पामतो पुरुष (प्राणी) । यौगिक शक्तिथी ओटोमेटिक वृत्तुं मालनुं नाठुं ॥

૭

જિનસ્તવનનો પ્રભાવ-પાપક્ષય

મૂલશ્લોક (૭) (સર્વદુરિતસંકટક્ષુપદ્રવ નિવારક)

ત્વત્સંસ્તવેન-ભવસંતતિ-સન્નિબદ્ધં
પાપં ક્ષણાત્ ક્ષયમુપૈતિ શરીરભાજામ્
આક્રાન્ત - લોકમલિનીલમશેષમાશુ,
સૂર્યાંશુભિન્નમિવ શાર્વરમન્ધકારમ્ ॥૭॥

શબ્દાર્થ

ત્વત્=તમારા **સંસ્તવેન**=સ્તવનથી **ભવ**=ભવની **સન્તતિ**= પરંપરાથી **સન્નિબદ્ધમ્**=બંધાયેલા **પાપં**=પાપ **ક્ષણાત્**=ક્ષણવારમાં **ક્ષયમ્** =નાશને **ઉપૈતિ**=પામે છે **શરીર**=દેહ **ભાજામ્**=ધારીઓના **આક્રાન્ત**=વ્યાપેલા **લોકમ્**=લોકમાં **અલિ**=ભ્રમર સમાન **નીલમ્**=શ્યામ **અશેષમ્**=સંપૂર્ણ **આશુ**= જલ્દી **સૂર્યાંશુ**=સૂર્યના કિરણોથી **ભિન્નમ્**= ભેદાયેલ **ઈવ**=જેમ **શાર્વરમ્**=રાત્રિ વિષયક **અન્ધકારમ્**=અંધકાર

અન્વય :-ત્વત્સંસ્તવેન શરીરભાજામ્ ભવ-સન્તતિ-સન્નિબદ્ધમ્ પાપમ્ આક્રાન્તલોકમ્ અલિ-નીલમ્ સૂર્યાંશુભિન્નમ્ શાર્વરમ્ અન્ધકારમ્ ઈવ, અશેષમ્ આશુ ક્ષણાત્ ક્ષયં ઉપૈતિ ॥૭॥

ભાવાર્થ:- હે પ્રભો ! ભ્રમર જેવું કાળું રાત્રિનું સમસ્ત અંધારું સૂર્યનાં કિરણોથી સંપૂર્ણપણે નાશ પામે છે, તેમ અનેક જન્મમાં ઉપાર્જન કરેલાં પ્રાણીઓનાં પાપ કર્મ તમારી સુંદર સ્તવના કરવાથી તત્કાલ સંપૂર્ણ નાશ પામે છે

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ

જન્મોનાં જે બહુ કર્યાં પાપ તો દૂર થાય;
ભક્તો કેરી પ્રભુ ગુણમહિં ચિત્તવૃત્તિ ગુંથાય,
વિંટાયુ જે તિમિર સઘળું રાત્રિને વિશ્વમાંય,
નાશે છે રે સૂરજ ઊગતાં સત્વરે તે સદાય ॥૭॥

त्वत्संस्तवेन भवसंततिसन्निबद्धं,
पापं क्षणात् क्षयमुपैति शरीरभाजाम् ।
आक्रान्तलोकमलिनीलमशेषमाशु,
सूर्यांशुभिन्नमिव शार्वरमंधकारम् ॥७॥

शव्दार्थः—**त्वत्**=आपके **संस्तवेन**=स्तवनसे **भव-सन्तति**=परंपरागत भव भवान्तरों से **सन्निबद्धं**=बंधा हुआ **पापं**=पापकर्म **क्षणात्**=क्षणभर में, **क्षयं**=विनाशको **उपैति**=प्राप्त हो जाता है । **शरीरभाजाम्**=देहधारी जीवोंका **आक्रान्त**=फैले हुए, व्याप्त **लोकम्**=संसारभर में **अलि**=भ्रमर के समान **नीलम्**=काला **अशेषम्**=सपूर्ण **आशु**=शीघ्रता से **सूर्यांशु**=सूर्यकी किरणों से **भिन्नम्**=छिन्न-भिन्न (लुप्त) **इव**=समान **शार्वरम्** रात्रि विषयक **अन्धकारम्**=अन्धकार

अन्वयः—त्वत्-सस्तवेन, शरीरभाजम्, भवसन्तति-सन्निबद्धम्, पापम्, आक्रान्तलोकम्, अलिनीलम् सूर्यांशुभिन्नम्, अन्धकारम् इव, अशेषम् आशु, क्षणात्, क्षयम्, उपैति ।

भावार्थः—आपके स्तवनसे देहधारी जीवों का परपरागत भव-भवान्तरों से बंधा हुआ पाप-कर्म क्षणभर में क्षय हो जाता है । जैसे ससार भरमें व्याप्त भ्रमर के समान काला रात्रि विषयक सपूर्ण अन्धकार सूर्यकी किरणोंमे लुप्त हो जाता है ।

जिनवर की स्तुति करने से
चिरसंचित भविजन के पाप ।
पल भर में भग जाते निश्चित,
इधर-उधर अपने ही आप ॥
सकल लोक मे व्याप्त रात्रिका,
भ्रमर सरीखा काला ध्वान्त ।
प्रातः रवि की उग्र किरण लख,
हो जाता क्षण मे प्राणान्त ॥७॥

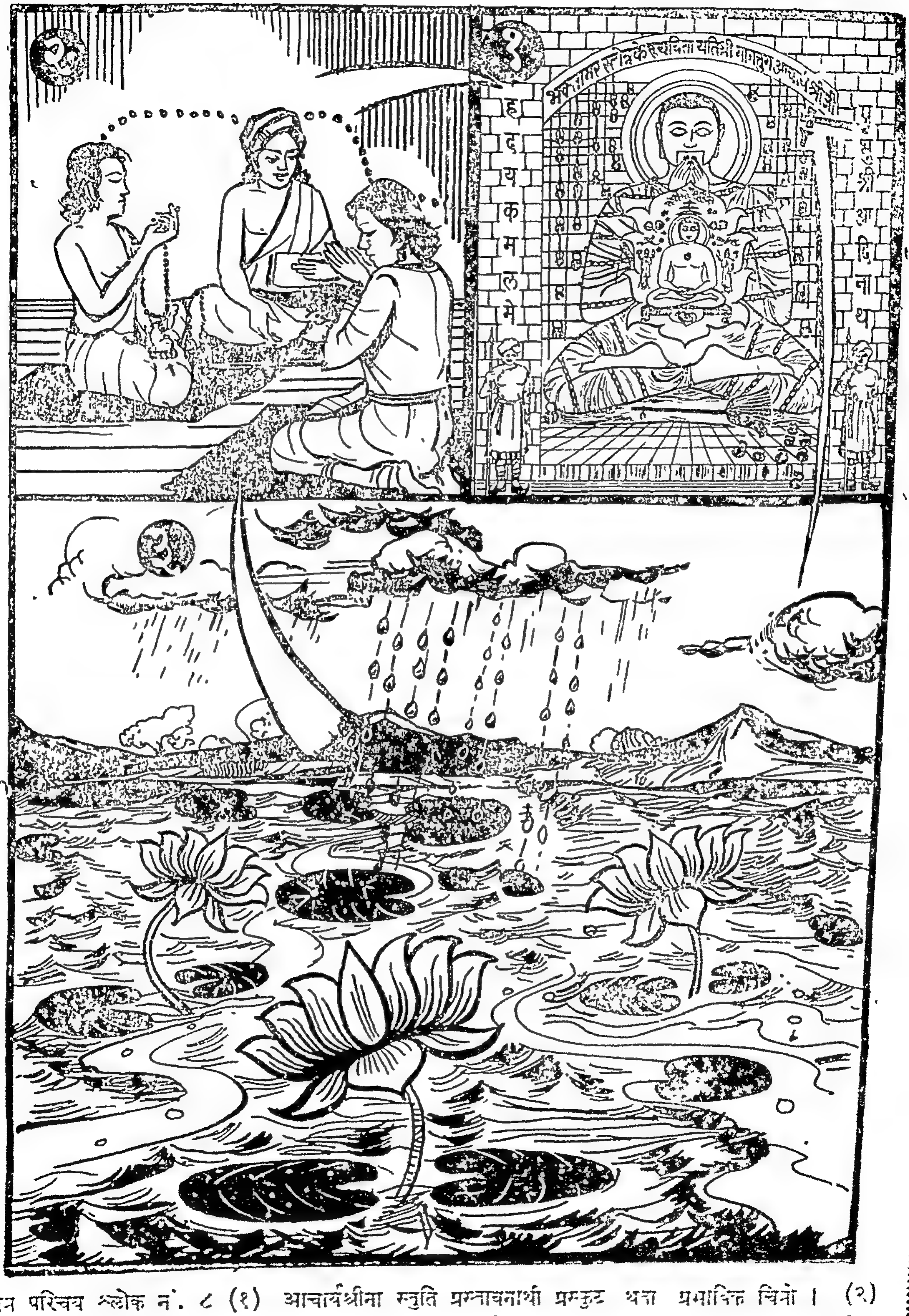

चित्र परिचय श्लोक नं. ८ (१) आचार्यश्रीना स्तुति प्रस्तावनाथी प्रस्फुट थता प्रभाविक चित्रो । (२) मानतुंगसूरिमाथी मुखरित शब्द-बिन्दुओ मुनीन्द्र महिमाथी मौक्तिक नाळा बनी चमकावता सज्जनना चित्तो । (३) आकाशमाथी अवतरित जलकणो कमलपत्रप्रभावथी साचा मोती समा शोभी उठेला मानसरोवरो । यौगिक शक्ति द्वारा तद्दन आठमुं नालु ॥

૮ સ્તુતિની પ્રસ્તાવના

[illegible] (૮) (સર્વારિષ્ટ યોગ નિવારક)

મત્વેતિ નાથ ! તવ સંસ્તવનં મયેદ-
મારભ્યતે તનુધિયાઽપિ તવ પ્રભાવાત્ ।
ચેતો હરિષ્યતિ સતાં નલિનીદલેષુ
મુક્તાફલદ્યુતિમુપૈતિ નનૂદબિન્દુઃ ॥૮॥

શબ્દાર્થ:- મત્વા=[illegible] ઇતિ=[illegible] નાથ હે [illegible] તવ=[illegible] સંસ્તવનં=[illegible], મયા=[illegible] આરભ્યતે=[illegible] તનુ=[illegible] ધિયા=[illegible] અપિ=[illegible] તવ=[illegible] પ્રભાવાત્=[illegible] ચેતો=[illegible] હરિષ્યતિ=[illegible] સતાં=[illegible] નલિનીદલેષુ [illegible] મુક્તાફલ=મોતીની [illegible] ઉપૈતિ=[illegible] નનુ=નિશ્ચયથી ઉદબિન્દુ=[illegible]

અન્વયઃ- ઇતિ મત્વા નાથ ! તનુધિયા અપિ મયા ઇદં તવ સંસ્તવનં આરભ્યતે, તવ પ્રભાવાત્ સતાં ચેતઃ હરિષ્યતિ નનુ ઉદબિન્દુઃ નલિનીદલેષુ મુક્તાફલદ્યુતિમ્ ઉપૈતિ ॥૮॥

ભાવાર્થ :-
હે નાથ ! અનેક જન્મોમાં ઉપાર્જન કરેલા પ્રાણીઓનાં પાપ તમારી સ્તુતિ સ્તવના કરવાથી તત્કાળ સંપૂર્ણ નાશ પામે છે) એમ માનીને તમારું આ સ્તોત્ર મારા જેવા મંદ બુદ્ધિવાળા વડે આરંભાય છે પણ તમારા પ્રભાવથી તે સત્પુરુષોના ચિત્તનું હરણ કરશે, કારણ કે પાણીનું ટીપું નલિની પત્રપર પડતાં તે મોતીની કાંતિ અવશ્ય ધારણ કરે છે.

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ

(૮)

એવું માની સ્તવન કરવાનો થયો આજ ભાવ,
તેમાં માનું મનમહિં ખરે આપનો પ્રભાવ,
સ્વાની જેવું કમળ પરનું વારિબિન્દુ જ જે છે,
તેવી સ્તુતિ મનહર અહા સજ્જનોને ગમે છે. ॥૮॥

मत्वेति नाथ ! तव संस्तवनं मयेद-
मारभ्यते तनुधियाऽपि तव प्रभावात् ।
चेतो हरिष्यति सतां नलिनीदलेषु
मुक्ताफलद्युतिमुपैति ननूदबिन्दुः ॥८॥

शब्दार्थ-मत्वा=मानकर इति=ऐसा नाथ=हे नाथ ! तव=आपका संस्तवनं=स्तोत्र, स्तवन मया=मेरे द्वारा इदम्=यह आरभ्यते=प्रारम्भ किया जा रहा है तनु=स्वल्प है धिया=बुद्धि जिसकी अपि=भी तव=आपके प्रभावात्=प्रभावसे चेतो=चित्त को हरिष्यति=हरण करेगा सतां=सत्पुरुषो के, सज्जनोंके नलिनी=कमलिनीके दलेषु=पत्तो पर मुक्ताफल=मोती की द्युतिम्=कान्ति को उपैति=प्राप्त करता है, ननु=निश्चय से उदबिन्दुः=जल की बूंद

अन्वयः-नाथ ! इति मत्वा तनुधिया अपि मया इदं तव संस्तवनम् आरभ्यते, तव प्रभावात्, सतां चेतः हरिष्यति उदबिन्दुः नलिनी-दलेषु ननु मुक्ताफलद्युतिम् उपैति ।

भावार्थ.—हे नाथ ! ऐसा मानकर, अल्प बुद्धि होने पर भी, मैं इस आपके स्तवन को रचने का प्रारम्भ करता हूँ, (मेरे द्वारा आपके स्तवन का प्रारम्भ किया जा रहा हैं।) यह आपके ही प्रभाव से सज्जनोंके मनका हरण करने वाला होगा। जैसे पानीका बूंद कमलिनी के पत्तो पर निश्चयसे मोती की कान्ति को प्राप्त करता है।

मैं मति-हीन-दीन प्रभु तेरी,
शुरु करूं स्तुति अघ-हान ।
प्रभु प्रभाव ही चित्त हरेगा,
सन्तों का निश्चय से मान ॥
जैसे कमल-पत्र पर जल कण,
मोती जैसे आभावान ।
दिपते है फिर छिपते है
असली मोती में हे भगवान ! ॥८॥

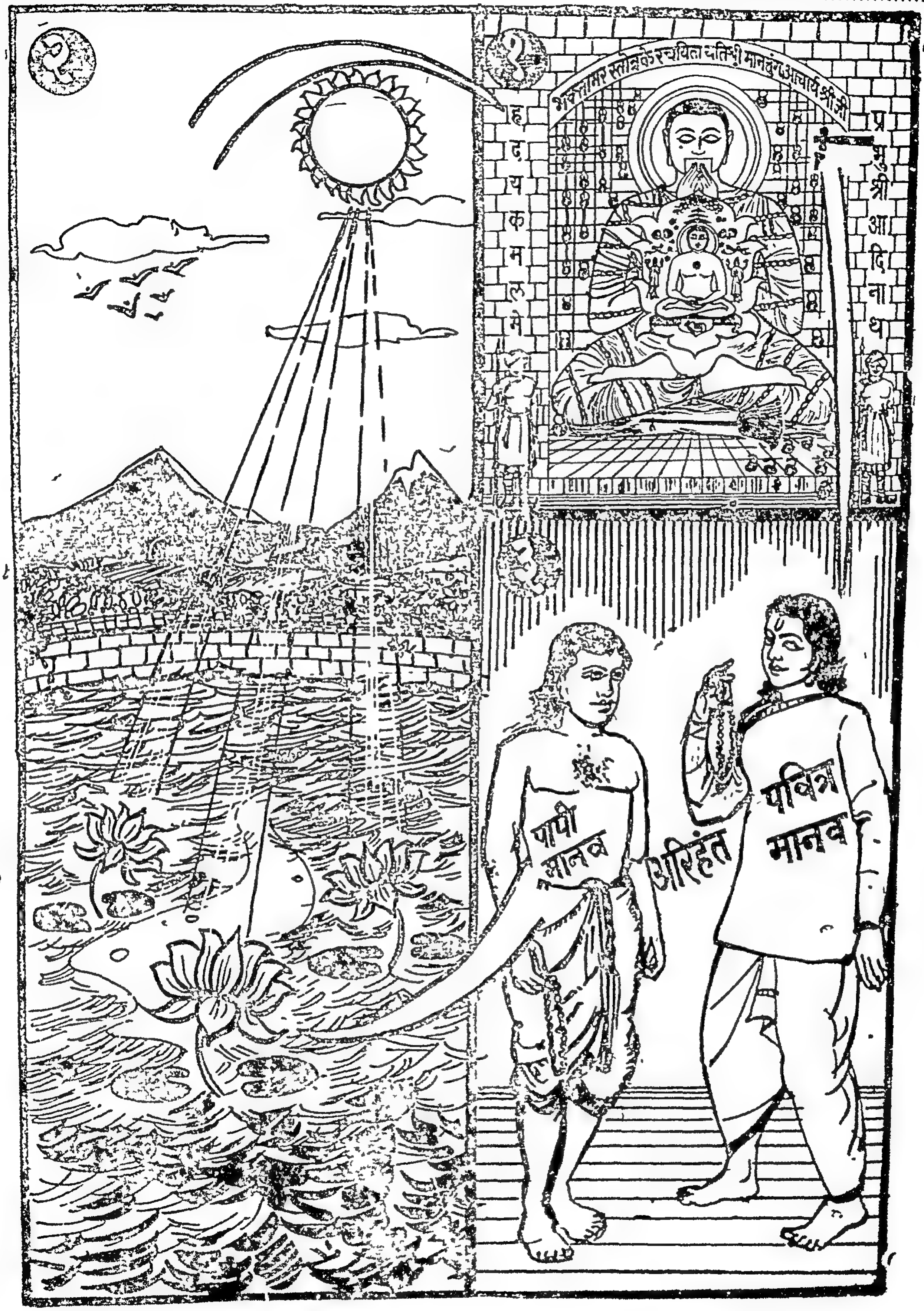

चित्र परिचय श्लोक ९ : (१) आचार्यश्रीनी परमात्मा प्रत्ये पापहारिणी स्तुतिनुं मनोहर प्रबोधक चित्र । (३) सूर्य दूर रह्यो छता किरणमात्रना स्पर्शथी प्रफुल्लित बनी उठेला पंकजोथी शोभता पद्म सरोवर । (२) परमात्मानी स्तुतिरूपी सूर्य दूर रह्या परंतु प्रभुनी कल्याणक कथा किरणना स्पर्श थता कुमता नष्ट थई [illegible] उठ्युं मानव-हृदय कमल । यौगिक शक्ति द्वारा [illegible] ।

૯

પાપહારિણી જિનવર ગાથા
પાપનો નાશ કરે છે.

ભક્તામર શ્લોક ૯ (સર્વભય નિવારક અભીપ્સિત ફલદાયક)

આસ્તાં તવ સ્તવનમસ્તસમસ્તદોષં,
ત્વત્સંકથાપિ જગતાં દુરિતાનિ હન્તિ ।
દૂરે સહસ્રકિરણઃ કુરુતે પ્રભૈવ,
પદ્માકરેષુ જલજાનિ વિકાસભાંજિ ॥૯॥

શબ્દાર્થ—આસ્તાં=દૂર રહો, તવ=આપનું સ્તવનમ્=સ્તવન અસ્ત=નષ્ટ સમસ્ત=સઘળા દોષમ્=દોષ ત્વત્=આપની સંકથા=કથા અપિ=પણ જગતામ્=જગતના જીવોના દુરિતાનિ=પાપોને હન્તિ=હણે છે દૂરે=દૂર સહસ્રકિરણઃ=સૂર્ય કુરુતે=કરે છે પ્રભા-પ્રભા એવ=જ પદ્માકરેષુ=સરોવરમાં જલજાનિ=કમળોને વિકાસ ભાંજિ=ખીલેલા

અન્વય :- તવ અસ્તસમસ્તદોષમ્ સ્તવનમ્ દૂરે આસ્તામ્ ત્વત્સંકથા અપિ જગતામ્ દુરિતાનિ હન્તિ સહસ્રકિરણઃ દૂરે (અસ્તિ તથા) પ્રભા એવ પદ્માકરેષુ જલજાનિ વિકાસભાંજિ કરે ॥૯॥

ભાવાર્થ—હે નાથ ! સર્વે દોષોથી રહિત એવું આપનું સ્તવન-સ્તોત્ર તો દૂર રહો, પણ આપના વિષે કોઈ સદ્વાર્તા કરવામાં આવે કે આપના ચરિત્રનું કંઈ પણ કથન કરવામાં આવે તો તે પણ પ્રાણીઓના સઘળા પાપોને દૂર કરે છે સૂર્ય ઘણો દૂર હોવા છતાં તેની પ્રભા, તેનો પ્રકાશ સરોવરના કમળોને વિકસ્વર કરે છે એમ અહિં પણ સમજવું

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ

દૂર રાખો સ્તવન કરવાં આપનાં,
એક વારાં-પાપો નાશે જગજનતણાં નામ-
માત્રે તમારાં, જો કે દૂરે રવિ રહી અને
કિરણોને પ્રસારે, તોયે ખીલે કમલદલ તે
કિરણોથી વધારે ॥૯॥

आस्तां तव स्तवनमस्तसमस्तदोषम्,
त्वत्संकथाऽपि जगतां दुरितानि हन्ति ।
दूरे सहस्रकिरणः कुरुते प्रभैव,
पद्माकरेषु जलजानि विकासभाञ्जि ॥९॥

शब्दार्थः—आस्तां=दूर रहे तव=आपका स्तवनं=स्तवन अस्त=नष्ट समस्त=समस्त दोषम्=दोष त्वत्=आपकी संकथा=सद्वार्ता अपि=भी जगतां=समस्त संसारी जीवों के दुरितानि=पापों को हन्ति=हनन करती है । दूरे=दूर सहस्र=हजार किरणः=किरणोंवाला कुरुते=कर देती है । प्रभा=कान्ति एव=ही पद्माकरेषु=सरोवरोंमें जलजानि=कमलों को विकासभाञ्जि=विकसित

अन्वय :-तव अस्तसमस्तदोषम् स्तवनम् दूरे आस्ताम् त्वत्संकथा अपि जगताम् दुरितानि हन्ति. सहस्रकिरणः दूरे प्रभा एव पद्माकरेषु जलजानि विकासभाञ्जि कुरुते ।

भावार्थः—आपका समस्त पापों को ध्वस्त करनेवाला स्तवन दूर रहे आपकी सद्वार्ता भी समस्त संसारी जीवों के पापों का हनन करती है, जैसे सहस्र किरणोंवाला सूर्य दूर रहो किन्तु उसकी प्रभा (कान्ति) ही सरोवरोंमें कमलों को विकसित कर देती है ।

दूर रहे स्तोत्र आपका,
जो कि सर्वथा है निर्दोष ।
पुण्य कथा ही किन्तु आपकी,
हर लेती है कल्मष-कोष ॥
प्रभा प्रफुल्लित करती रहती,
सर के कमलों को भरपूर ।
फेका करता सूर्य किरण को,
आप रहा करता है दूर ॥९॥

चित्र परिचय श्लोक नं. १० (१) आचार्यश्रीनी ध्यान-धारामां भगवत्-प्राप्तिनुं थारित थतुं चित्र।
(२) श्रीमंतने त्यां नवीन नोकरीनी मागणी करतो सेवक। (३) नवीन करता स्वामी बनतो सेवक।
भक्ति करता भक्त बनी जतो भगवान। यौगिक शक्ति-द्वारा तद्रूप दृश्यमुं नाखुं॥

ભક્તિથી ભગવત્પ્રાપ્તિ

૧૦

[illegible] ([illegible] (ઉતરાનુ) વિષ નિવારક)

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥૧૦॥

શબ્દાર્થ [illegible] ભુવન [illegible] ભૂત [illegible] તુલ્યા- સમાન ભવન્તિ [illegible] ભવતો [illegible] નનુ- નિશ્ચયે- તેન [illegible] ભૂત્યા= [illegible] આશ્રિતં [illegible] ય [illegible] ઇહ [illegible] આત્મસમં [illegible] સમાન કરોતિ- કરે ?

અન્વય [illegible] ભૂતૈ ભવન્તમ્ અભિષ્ટુવન્ત [illegible] તુલ્યા ભવન્તિ (ઇતિ) અતિ અદ્ભુતમ્ ન વા નનુ તેન કિમ્ ય ઇહ [illegible] ભૂત્યા આત્મસમમ્ ન કરોતિ ? ॥૧૦॥

ભાવાર્થ હે જગતના શણગાર ! હે પ્રાણીઓના સ્વામિન્ ! વિદ્યમાન ગુણો વડે તમારી સ્તુતિ કરનારાઓ તમારા જેવા થાય છે, પરંતુ એમાં આશ્ચર્ય પામવા જેવું કંઈજ નથી, કારણ કે જેઓ આ દુનિયામાં પોતાના આશ્રિતોને સમૃદ્ધિ વડે પોતાના જેવા કરતા નથી, તેમનુ મહત્વ નથી.

ગુજરાતી સમશ્લોક અનુવાદ

એમાં કાંઇ નથી નવીનતા નાથ
દેવાધિદેવ, ભક્તો સર્વે પદ પ્રભુતણું
પામતા નિત્યમેવઃ લોકો સેવે કદિ ધનિક-
ને તો ધની જેમ થાય, સેવા થાતાં પ્રભુ
પદતણી આપ જેવા જ થાય ॥૧૦॥

नात्यद्भुतं भुवनभूषण ! भूतनाथ !
भूतैर्गुणैर्भुवि भवन्तमभिष्टुवन्तः ।
तुल्या भवन्ति भवतो ननु तेन किं वा
भूत्याश्रितं य इह नात्मसमं करोति ? ॥१०॥

शब्दार्थ --न नात् [illegible] अति–अधिक अद्भुत आश्चर्य- [illegible] भुवन–[illegible] के भूषण–शृंगार ! भूत–प्राणि- [illegible] नाथ–स्वामिन ! भूतैः–प्रभूत, विपुल गुणैः– गुणों के द्वारा भुवि–पृथ्वी पर भवन्तम्–आपका अभिष्टुवन्तः–स्तवन करनेवाले पुरुष तुल्या–समान भवन्ति–हो जाते हैं, भवतो–आपके ननु–निश्च- य से तेन–उस (मालिक) से किं–क्या वा–अथवा भूत्याश्रित–विभूति से, अपने आश्रितोंको यः–जो (मालिक) इह–इस लोक मे न–नही आत्मसम– अपने समान करोति–करता है ?

अन्वय'-- भुवनभूषण ! भूतनाथ ! भूतैः, गुणैः भवन्तम् अभिष्टुवन्तः भुवि भवतः तुल्या भवन्ति अति अद्भुतम् न वा ननु तेन किम् य इह आश्रितम् भूत्या आत्मसमं न करोति ?

भावार्थ'--हे विश्व के श्रृंगार ! हे प्राणियो के स्वामिन ! प्रभूत गुणो के द्वारा आपका स्तवन करनेवाला पुरुष पृथ्वीतल पर आपके समान हो जाता है । इसमे अधिक आश्चर्य नही है, क्योकि उस मालिक से क्या लाभ है जो मालिक इस लोकमे अपने आश्रितो को विभूति से अपने समान नही करता है !

त्रिभुवन तिलक जगत्पति हे प्रभु !
सद्गुरुओ के गुरुवर्य ।
सद्भक्तों को निज सम करते,
इसमें नही अधिक आश्चर्य ॥
स्वाश्रित जन को निज सम करते,
धनी लोग धन धरनी से ।
नही करें तो उन्हें लाभ क्या ?
उन धनिकों की करनी से ॥१०॥

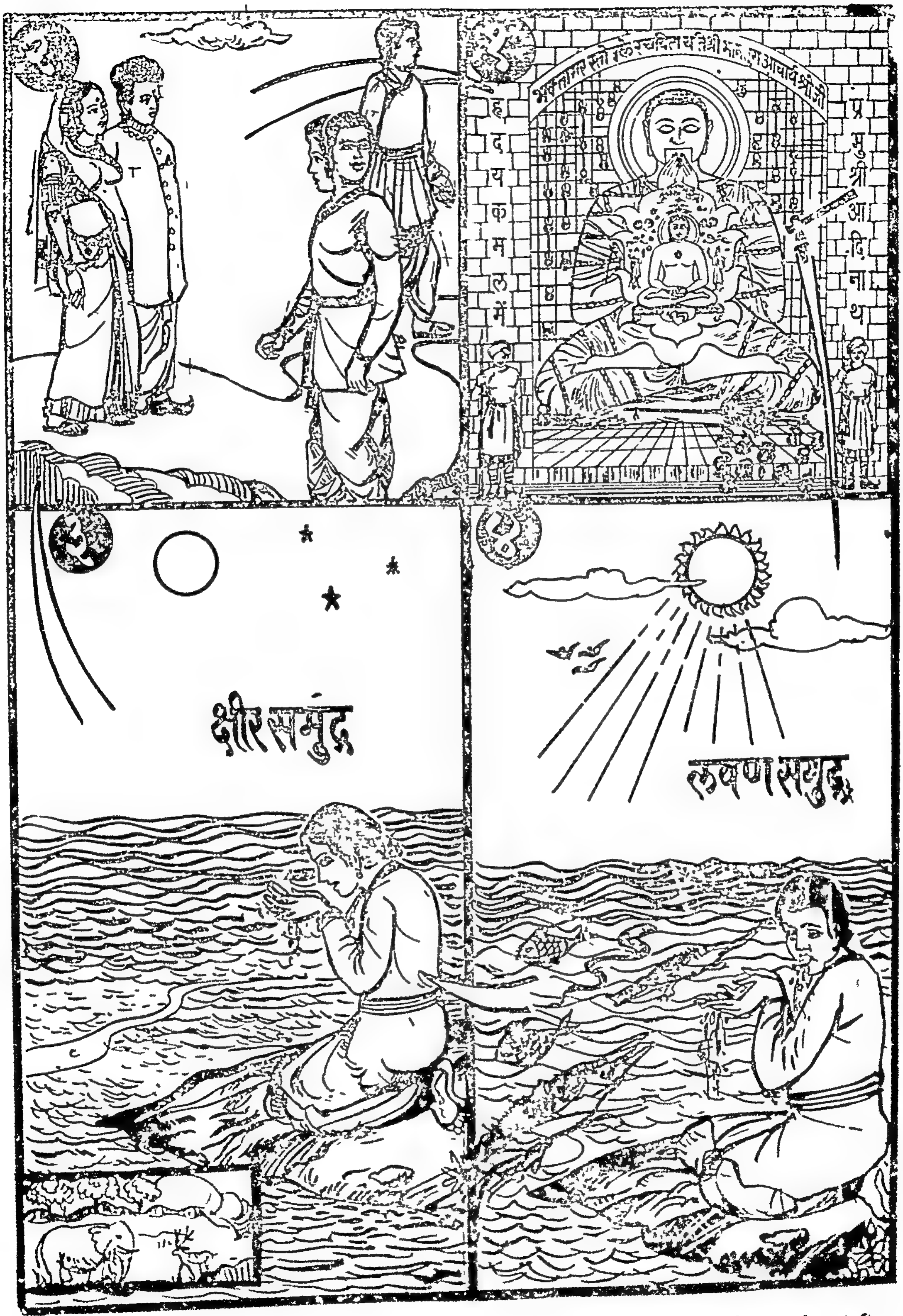

चित्र परिचय श्लोक नं. ११ (१) आचार्यश्रीनुं परमदर्शनीय परमात्मा प्रत्ये दृष्टि योगमां टांगातुं चित्र । (२) दृष्टि-पुष्टना परमरूप पीयूषपानथी संतृप्ति पामतो अनन्य नेत्रवाळो मानव । नेत्र-पानना निकट स्वादिनथी कर्म उर्जाने मुख मरोडतो मानव । (३) क्षीर समुद्रना पयामृतथी प्रसन्न थतो मानव (४) लवण समुद्रनुं खारू जल पीतां अरुचि देखाडतो मानव । यौगिक शक्ति द्वारा थीओसोफिक चित्रनुं ११मुं तात्पर्य ॥

૧૧ પરમ દર્શનીય પરમાત્મા

મૂલશ્લોક (૧૧) (આકર્ષક એવં વાંછાપૂરક)

દૃષ્ટ્વા ભવન્તમનિમેષવિલોકનીયં,
નાન્યત્ર તોષમુપયાતિ જનસ્ય ચક્ષુઃ ।
પીત્વા પયઃ શશિકરદ્યુતિદુગ્ધસિન્ધોઃ
ક્ષારં જલં જલનિધેરસિતું ક ઇચ્છેત ? ॥૧૧॥

શબ્દાર્થ :—દૃષ્ટ્વા=જોઇને ભવન્તમ્=આપને અનિમેષ=અપલક દૃષ્ટિથી વિલોકનીયં=જોવા લાયક ન=નહીં અન્યત્ર=બીજે સ્થાને તોષમ્=સંતોષ ઉપયાતિ=પામે છે જનસ્ય=મનુષ્યની ચક્ષુઃ=આંખ પીત્વા=પીઈને પયઃ=પાણી શશિકરદ્યુતિ=ચંદ્રમાની જેવી કાંતિ વાળુ દુગ્ધસિન્ધોઃ=ક્ષીરસાગરના ક્ષારં=ખારા જલં=જળને જલનિધેઃ=સાગરના અસિતું=પીવા માટે કઃ=કોણ ઇચ્છેત=ઇચ્છા કરે ?

અન્વય :— અનિમેષવિલોકનીયમ્ ભવન્તમ્ દૃષ્ટ્વા જનસ્ય ચક્ષુ અન્યત્ર તોષમ્ ન ઉપયાતિ. દુગ્ધસિન્ધો શશિકરદ્યુતિ પય પીત્વા ક જલનિધે ક્ષાર જલ અસિતું ઇચ્છેત ? ॥૧૧॥

ભાવાર્થ :—હે પ્રભો ! અનિમેષ દૃષ્ટિએ નિરંતર દર્શન કરવા યોગ્ય એવા આપને એકવાર જોયા પછી મનુષ્યની આંખો અન્ય કોઈ સ્થળે સંતોષ પામતી નથી. ચંદ્રના કિરણની કાંતિ જેવુ ક્ષીર-સમુદ્રનુ શ્વેત દૂધ પીધા પછી દરિયાનુ ખારૂ પાણી પીવાની ઇચ્છા કોણ કરે ?

ગુજરાતી સમશ્લોક અનુવાદ

જોવા જેવા જગમહિં કદિ હોય તો
આપ એક, બીજા સર્વે સકળ પ્રભુથી
ઉતરે છે જ છેક, પીધું હોયે ઉજળું
દુધ જો ચંદ્ર જેવું મજાનું, ખારાં ખારાં
જલધિજળને કો પીએ કેમ માનું ? ॥૧૧॥

दृष्ट्वा भवन्तमनिमेषविलोकनीयं,
नान्यत्र तोषमुपयाति जनस्य चक्षुः ।
पीत्वा पयः शशिकरद्युति दुग्धसिन्धोः
क्षारं जलं जलनिधेरसितुं क इच्छेत ॥११॥

शब्दार्थ —दृष्ट्वा—देख करके भवन्तम्—आपको अनिमेष—उन्मीलन रहित (बिना पलक झुकाए) विलोकनीयम्—दर्शनीय न—नहीं अन्यत्र—और कहीं पर तोषम्—संतोष को उपयाति—प्राप्त करता है जनस्य—मनुष्य का चक्षुः—नेत्र पीत्वा—पीकर पयः—जल, दुग्ध को शशिकर—चन्द्रमाकी किरण के समान द्युति—कान्तिवाला (शुभ्र) दुग्धसिन्धोः—क्षीर सागर के क्षारं—खारे जलं—पानी को जलनिधेः—समुद्र के असितु—चखने के लिए कः—कौन इच्छेत्—इच्छा करेगा ?

अन्वय :—अनिमेषविलोकनीयम् भवन्तम् दृष्ट्वा जनस्य चक्षुः अन्यत्र तोषं न उपयाति, शशिकरद्युतिदुग्धसिन्धोः पयः पीत्वा जलनिधेः क्षारम् जलम् असितुम् कः इच्छेत् ! ?

भावार्थः—उन्मीलन रहित (बिना पलक झुकाए, टकटकी लगाकर) नेत्रोंसे दर्शनीय आपको देख करके मानव का नेत्र और कहीं पर संतोष को प्राप्त नहीं करता है। जैसे चन्द्रमाकी किरण के समान कान्ति सम शुभ्र क्षीरसागर के जलको (दुग्ध को) पीकर समुद्र के खारे पानी को चखने के लिए कोन इच्छेगा ? अर्थात् कोई नहीं ।

हे अनिमेष विलोकनीय प्रभु,
तुम्हें देखकर परम पवित्र ।
तोषित होते कभी कहीं हैं,
नयन मानवों के अन्यत्र ॥
चन्द्रकिरण सम उज्ज्वल निर्मल,
क्षीरोदधि का कर जलपान ।
कालोदधि का खारा पानी,
पीना चाहे कौन पुमान् ? ॥११॥

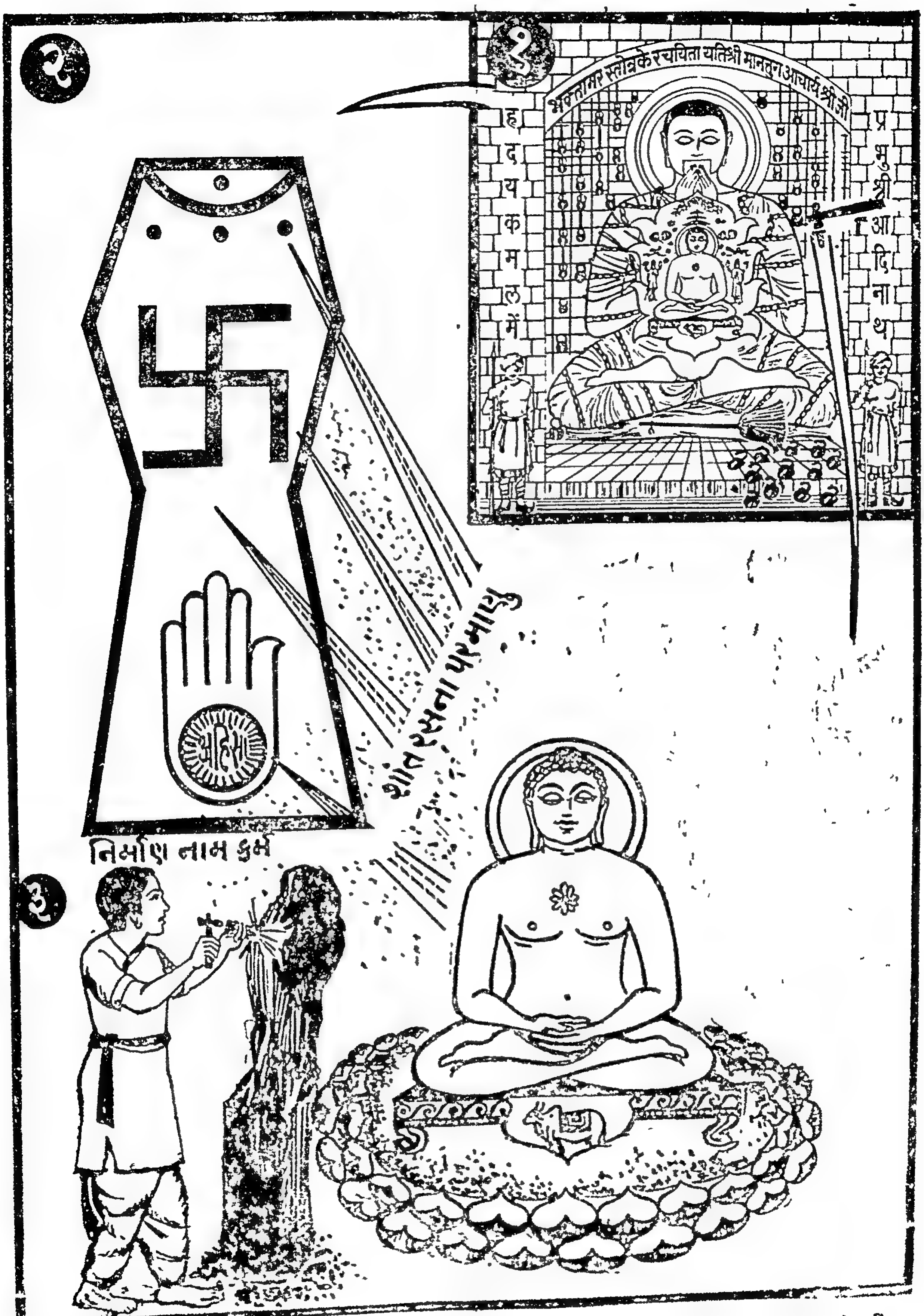

चित्र परिचय श्लोक नं. १२ (१) आचार्यश्रीना मानतुंगनां लोकातिशय जिनदर्शननुं उभरातुं चित्र । (२) त्रण लोकमां एकमात्र शांत रसना परमाणु द्वारा निर्मित थयुं परम औदारिक शरीरने धारण करी रहेला अपूर्व रूप धारी आदिनाथ भगवान (३) आत्मानुं आकृति आपतो नामकर्म शिल्पी । शांतिक शक्ति द्वारा तूट्युं १२ मुं काव्य ।

૧૨ લોકાતિશાયી જિન-સ્વરૂપ-સૌંદર્ય

મૂળશ્લોક ૧૨ હસ્તિમદ વિદારક,—વાંછિતરૂપ પ્રદાયક

યૈઃ શાન્તરાગરુચિભિઃ પરમાણુભિસ્ત્વં
નિર્માપિતસ્ત્રિભુવનૈકલલામભૂત ।
તાવન્ત એવ ખલુ તેઽપ્યણવઃ પૃથિવ્યાં,
યત્તે સમાનમપરં ન હિ રૂપમસ્તિ ॥૧૨॥

શબ્દાર્થ : યૈઃ=જે શાન્તરાગ=શાન્તરાગની રૂચિભિઃ=કાંતિવાળા પરમાણુભિઃ=પરમાણુઓ વડે ત્વમ=આપ તો નિર્માપિતઃ =નિર્માયા છો ત્રિભુવન=ત્રણે ભુવનના એક લલામ=અદ્વિતીય અલંકાર રૂપે હે સ્વામિન્ ! તાવન્ત=તેટલા એવ=જ ખલુ=ખરેખર તે=તે અપિ=પણ અણવઃ=પરમાણુઓ પૃથિવ્યામ=પૃથ્વીમા યત= જેથી તે=તમારા સમાનમ=સમાન અપરં=બીજું રૂપમ=સ્વરૂપ) રૂપ નહિ અસ્તિ=નથી જ.

અન્વય :— ત્રિભુવનૈક લલામભૂત ! શાન્તરાગ-રુચિભિઃ યૈઃ પરમાણુભિ ત્વમ્ નિર્માપિતઃ તે અણવઃ અપિ ખલુ તાવન્ત એવ (આસન્) યત્ પૃથિવ્યામ્ તે સમાનમ્ અપરમ્ રૂપમ્ નહિ અસ્તિ. ॥૧૨॥

ભાવાર્થ ત્રણ ભુવનના અદ્વિતીય અલંકાર રૂપ હે પ્રભુ ! શાન્તરસની કાંતિવાળા જે પરમાણુઓ વડે તમારું શરીર નિર્માયેલું છે તે પરમાણુઓ આ વિશ્વમાં તેટલા જ છે, કારણ કે તમારા જેવું અન્ય રૂપ આ પૃથ્વીમા કોઈ પણ સ્થળે હસ્તી ધરાવતુ નથી.

ગુજરાતી સમશ્લોક અનુવાદ

જે જે ઊંચા અણુ જગતમાં ઠામ
ઠામે પડ્યાં છે, તે તે સર્વે ગ્રહી ગ્રહી
અહા આપમાંહિ જડ્યા છેઃ આ પૃથ્વીમાં
પરમ અણુઓ તેટલા માત્ર દીસે, તે હેતુથી
પ્રભુ તુજ સમું રૂપના અન્ય કો છે ॥૧૨॥

यैः शान्तरागरुचिभिः परमाणुभिस्त्वम्,
निर्मापितस्त्रिभुवनैकललामभूत ।
तावन्त एव खलु तेऽप्यणवः पृथिव्याम्,
यत्ते समानमपरं न हि रूपमस्ति ॥१२॥

शब्दार्थ :—यैः—जिन शान्तराग—प्रशान्त राग की रुचिभिः—कान्तिवाले परमाणुभिः—परमाणुओंसे त्वम् —आप निर्मापितः—निर्मापित किये गए हो त्रिभुवन— त्रैलोक्य एक—अद्वितीय ललामभूत—सुन्दर तावन्त—उतने एव—ही खलु—निश्चय से ते—वे अपि —भी अणवः—परमाणु पृथिव्याम्—समस्त पृथ्वी तल पर यत्—क्योंकि ते—तुम्हारे समानं—समान अपरं— कोई दूसरा नहि—नहीं रूपम्—रूप अस्ति—है ।

अन्वय :— त्रिभुवनैकललामभूत ! शान्तराग-रुचिभि यै परमाणुभिः त्वम् निर्मापितः ते अणवः अपि खलु तावन्त एव यत् पृथिव्याम् ते समानम् अपर रूपं नहि अस्ति ।

भावार्थ :— हे अद्वितीय त्रैलोक्य शिरोमणि ! प्रशान्त राग की कान्तिवाले जिन परमाणुओंसे आप निर्मापित किये गए हो वे परमाणु भी निश्चय से उतने ही है । क्योंकि इस पृथ्वीतल पर आपके समान कोई दूसरा रूप नहीं है ।

जिन जितने जैसे अणुओंसे,
निर्मापित प्रभु तेरी देह ।
थे उतने वैसे अणु जगमें
शान्त—राग मय निःसन्देह ॥
हे त्रिभुवन के शिरोभाग के,
अद्वितीय आभूषण रूप ।
इसीलिए तो आप सरीखा,
नहीं दूसरों का है रूप ॥१२॥

चित्रपरिचय श्लोक नं. १३ (१) आचार्य श्रीनी दिव्य दृष्टिमां दृश्य थतुं प्रभुनुं मुखमंडल। (२) अनिमेषे निहाळी रहेला देव, मनुष्य, नागकुमारना नयन कमळो। (३-४) सूर्य उदयथी फिक्को पडतो चंद्र अने पीप-ळाने पीळां पडता शुभना पांदडाओ। यौगिक शक्ति द्वारा दृश्यनुं १३मुं तालुं।

૧૩

નિરુપમ જિન-મુખ-મંડલ

મૂળશ્લોક (૧૩) લક્ષ્મી સુખ-પ્રદાયક. સ્વશરીર-રક્ષક

વક્ત્રં ક્વ તે સુરનરો-રગ-નેત્રહારિ.
નિઃશેષ નિર્જિત જગત ત્રિતયોપમાનમ્ ।
બિમ્બં કલઙ્ક-મલિનં ક્વ નિશાકરસ્ય.
યદ્વાસરે ભવતિ પાણ્ડુપલાશકલ્પમ ॥૧૩॥

શબ્દાર્થ :- વક્ત્રં=મુખ ક્વ=ક્યાં ? તે=તમારૂં સુર=દેવ નર=મનુષ્ય ઉરગ=ભવનપતિ દેવોના નેત્રહારિ=નેત્રને હરણ કરનાર નિઃશેષ=સમસ્ત રૂપે નિર્જિત=જીતેલ છે જેણે જગત્=જગતના ત્રિતય=ત્રણ ઉપમાનમ=ઉપમાને બિમ્બં=બિંબ કલઙ્ક=કલંકથી મલિન=મલિન ક્વ=ક્યાં નિશાકરસ્ય=ચન્દ્રનુ યત=જે વાસરે=દિવસમાં ભવતિ=થાય છે પાણ્ડુ=જીર્ણ, ફિક્કુ પલાશ=ખાખરાના પાંદડાના કલ્પમ=સમાન

અન્વય :- (ભગવન્) સુરનરોરગનેત્રહારિ નિઃશેષનિર્જિતજગતત્રિતયોપમાનમ્ તે વક્ત્ર ક્વ ? કલઙ્કમલિનમ્ નિશાકરસ્ય (તત્) બિમ્બમ્ ક્વ ? યત્ વાસરે પાણ્ડુપલાશકલ્પમ્ ભવતિ ॥૧૩॥

ભાવાર્થ :- હે પ્રભો ? જેણે દેવ, મનુષ્ય અને ભવનપતિ દેવોના નયનનુ હરણ કર્યું છે અને ત્રણેય જગતના ઉપમાનોને સમ્પૂર્ણ પણે જિતી લીધેલા છે એવુ તમારૂં મુખમંડળ ક્યાં અને કલંકથી મલિન થયેલું તથા દિવસે જીર્ણ થયેલા પાંદડાની જેમ ફિક્કું પડી જતું ચન્દ્રનું મંડળ ક્યાં ?

ગુજરાતી સમશ્લોક અનુવાદ

જેણે જીતી ત્રિભુવનતણી ઉપમા સર્વરીતે,
દેવોના ને જનગણતણા ચિત્તને ખેંચતી તે;
થાતો ઝાંખો શશીપણ પ્રભુ! આપના મુખ પાસે,
મેલા જેવા દિન મહિં અને છેક પીળો જ ભાસે ॥૧૩॥

वक्त्रं क्व ते सुरनरोरगनेत्रहारि.
निःशेष निर्जितजगत्त्रितयोपमानम् ।
बिम्बं कलङ्कमलिनं क्व निशाकरस्य,
यद्वासरे भवति पाण्डुपलाशकल्पम् ॥१३॥

शब्दार्थ.-वक्त्रं-मुख क्व-क्या. कहा ते-आपका सुरनर-देव. मनुष्य उरग-भवनवासी देव आदि के नेत्रहारि-नेत्रोंको हरण करनेवाला निःशेष-संपूर्ण रूप से निर्जित-जीत लिया है जिसने जगत्-लोक के त्रितय-तीन उपमानम्-उपमानों को बिम्बं-बिम्ब कलङ्क-कलङ्क मलिन-मैला क्व-कहा निशाकरस्य-चन्द्रमा का यत्-जो वासरे-दिन मे भवति-होता है । पाण्डु-सफेद (पीला) पलाश-पलाश ढाक. टेसू के पत्र के कल्पम् समान ।

अन्वय. सुरनरोरगनेत्रहारि निःशेषनिर्जितजगत्-त्रितयोपमानम् ते वक्त्रं क्व ? कलङ्कमलिनम् निशाकरस्य बिम्बम् क्व ? यत् वासरे पाण्डुपलाशकल्पम् भवति ।

भावार्थ.— देव मनुष्य और भवनवासी आदि के नेत्रों को हरण करनेवाले, तीन लोक के संपूर्ण उपमानो को सम्पूर्ण रूपसे जीत लिया है जिसने ऐसा आपका मुख कहा ? और कलङ्क से मलिन चन्द्रमा का बिम्ब कहा ? जो दिनमें ढाकके पत्ते समान पीला पड जाता है । अर्थात् चन्द्रमा दिनमे निस्तेज बन जाता है ।

कहां आपका मुख अति सुन्दर,
सुर नर उरग नेत्रहारी ।
जिसने जीत लिये सब जगके
जितने थे उपमाधारी ॥
कहॉ कलंकी बंक चन्द्रमा,
रंक समान कीट-सा दीन ।
जो पलाश-सा फीका पडता,
दिनमें ही करके छवि-छीन ॥१३॥

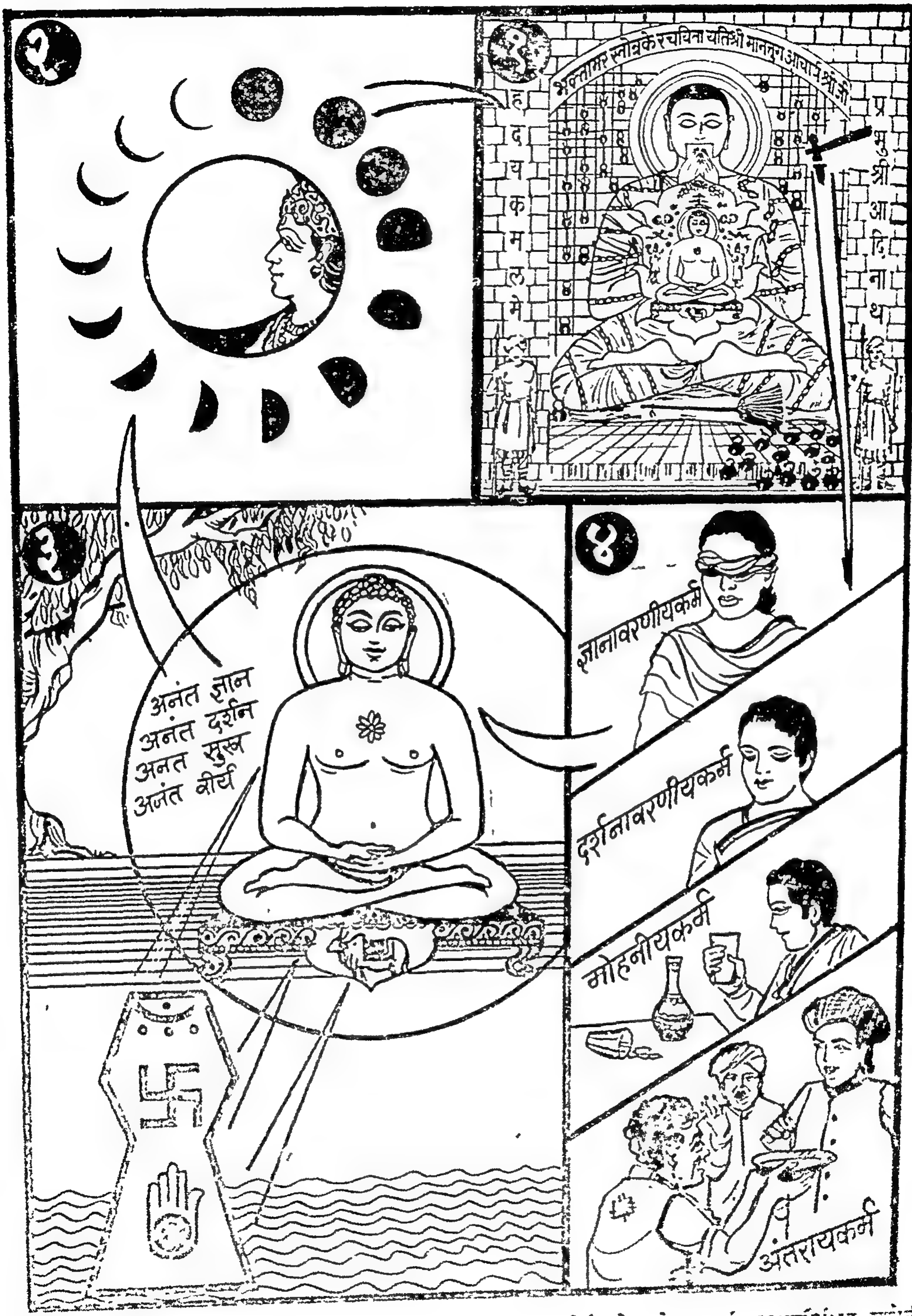

चित्रपरिचय श्लोक नं. १४ (१) आचार्यश्रीना मनमां प्रगट थयेलुं लोकालोकव्यापी आत्मनिष्ठित गुणोनी स्वतंत्रतानुं शुद्ध स्वरूप चित्र । (२) ज्यांथी वृद्धि पामता पूर्णचन्द्रनी कलाओ चांदनी । (३) आत्माना अनंत गुणोना विस्तारनी पूर्णता पामेली प्रकाशितता । (४) मनुष्य स्वतंत्र पणे विचरवा गुणो ने कोई पण अटकावी शकता नथी । [illegible] पूरतुं १४ मुं नाम्युं ।

૧૪

લોકવ્યાપી ગુણોની સ્વચ્છન્દતા

મૂળશ્લોક (૧૪) આધિ–વ્યાધિ નાશક

સમ્પૂર્ણ–મણ્ડલ–શશાઙ્ક–કલાકલાપ-
શુભ્રા ગુણાસ્ત્રિભુવનં તવ લઙ્ઘયન્તિ !
યે સંશ્રિતાસ્ત્રિજગદીશ્વર ! નાથમેકં,
કસ્તાન્ નિવારયતિ સંચરતો યથેષ્ટમ્ ? ॥૧૪॥

શબ્દાર્થ : સમ્પૂર્ણ=સંપૂર્ણ મણ્ડલ=ગોળાકાર શશાઙ્ક=ચન્દ્રની કલા=કળાના કલાપ=સમૂહ જેવા શુભ્રા=ઉજ્જવલ ગુણા=ગુણો ત્રિભુવન=ત્રણ લોકને તવ=આપના લઙ્ઘયન્તિ=વ્યાપીને રહ્યા છે યે=જે સંશ્રિતા=આશ્રય કરીને રહેલ ત્રિ=ત્રણે જગત્=જગતના ઇશ્વર=ઈશ્વર ! નાથમ=હે નાથ! એક=અદ્વિતીય કઃ=કોણ તાન્=તેને નિવારયતિ=રોકી શકે છે ? સંચરતો=વિચરતા યથેષ્ટમ=સ્વેચ્છાએ.

અન્વય :–ત્રિજગદીશ્વર ! સમ્પૂર્ણમણ્ડલશશાઙ્કકલાકલાપશુભ્રા તવ ગુણા ત્રિભુવનમ્ લઙ્ઘયન્તિ યે એકમ્ નાથમ્ સંશ્રિતા. યથેષ્ટમ્ સંચરત તાન્ કઃ નિવારયતિ ? ॥૧૪॥

ભાવાર્થ.– હે ત્રણ જગતના નાથ ! પૂર્ણિમાના ચન્દ્રની કળાના સમૂહ જેવા ઉજ્જવલ તમારા ગુણો ત્રણ લોકને વ્યાપીને રહેલા છે, તે યોગ્ય જ છે; કારણ કે જે અદ્વિતીય, સામર્થ્યના સ્વામીના આશ્રિત હોય, તેઓ પોતાની ઈચ્છા પ્રમાણે સર્વત્ર ફરી શકે છે. તેમને રોકવા ને કોણ સમર્થ છે ?

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ

વ્યાપ્યા ગુણો ત્રિભુવનમહિં હે પ્રભુ ! શુભ્ર એવા,
શોભે સર્વે સકળ કળાના પૂર્ણિમા ચન્દ્ર જેવા;
તારાજેવા જિનવર તણાં આશરે જે રહે છે,
સ્વેચ્છાથી તો અહિતહિ જતા કોણ રોકી શકે છે. ! ॥૧૪॥

संपूर्णमण्डलशशाङ्ककलाकलाप –
शुभ्रा गुणास्त्रिभुवनं तव लङ्घयन्ति ।
ये संश्रितास्त्रिजगदीश्वर ! नाथमेकम् ,
कस्तान्निवारयति संचरतो यथेष्टम् ? ॥१४॥

शब्दार्थ :–संपूर्ण–पूर्णरूप, पूर्णिमा के मण्डल–गोलाकार, मंडल शशाङ्क, चन्द्र के कला–अंशोंके, कलाके कलाप–समूह के समान शुभ्राः–उज्ज्वल गुणाः–गुण त्रिभुवनं–तीन लोकोंको तव–आपके लङ्घयन्ति–लङ्घन करते है, व्याप्त है, ये–जो संश्रिताः–आश्रय करके रहने वाले त्रिजगदीश्वरं–तीनो लोक के स्वामी नाथं–नाथ एकम्–एक कः–कौन तान्–उनको निवारयति–रोक सकता है ? संचरतो–सम्पूर्ण लोकमे विचरने वाले यथेष्टम्–स्वेच्छानुसार

अन्वय :– त्रिजगदीश्वर ! तव सम्पूर्णमण्डलशशाङ्ककलाकलापशुभ्रा गुणाः त्रिभुवनम् लङ्घयन्ति ये. एकं नाथम् संश्रिताः तान् यथेष्टम् सचरतः कः निवारयति ।

भावार्थ :–हे त्रिलोक के स्वामी ! आपके पूर्णिमाके चन्द्रमण्डलकी कलाओके समान उज्ज्वल गुण तीन लोक को उल्लंघन करते हैं अर्थात् तीनो लोकोंमे व्याप्त है । क्योंकि जो एक अर्थात् अद्वितीय स्वामीके आश्रय मे रहे हुए हैं उन्हे स्वेच्छानुसार सब जगह विचरण करने से कौन रोक सकता है ? अर्थात् कोई नही !

तव गुण पूर्ण शशाङ्क कान्तिमय
कला कलाओं से बढ़के ।
तीन लोक में व्याप रहे है
जो कि स्वच्छता से चढके ॥
विचरें चाहे जहां कि जिनको,
जगन्नाथ का एकाधार ।
कौन माई का जाया रखता,
उन्हें रोकने का अधिकार ॥१४॥

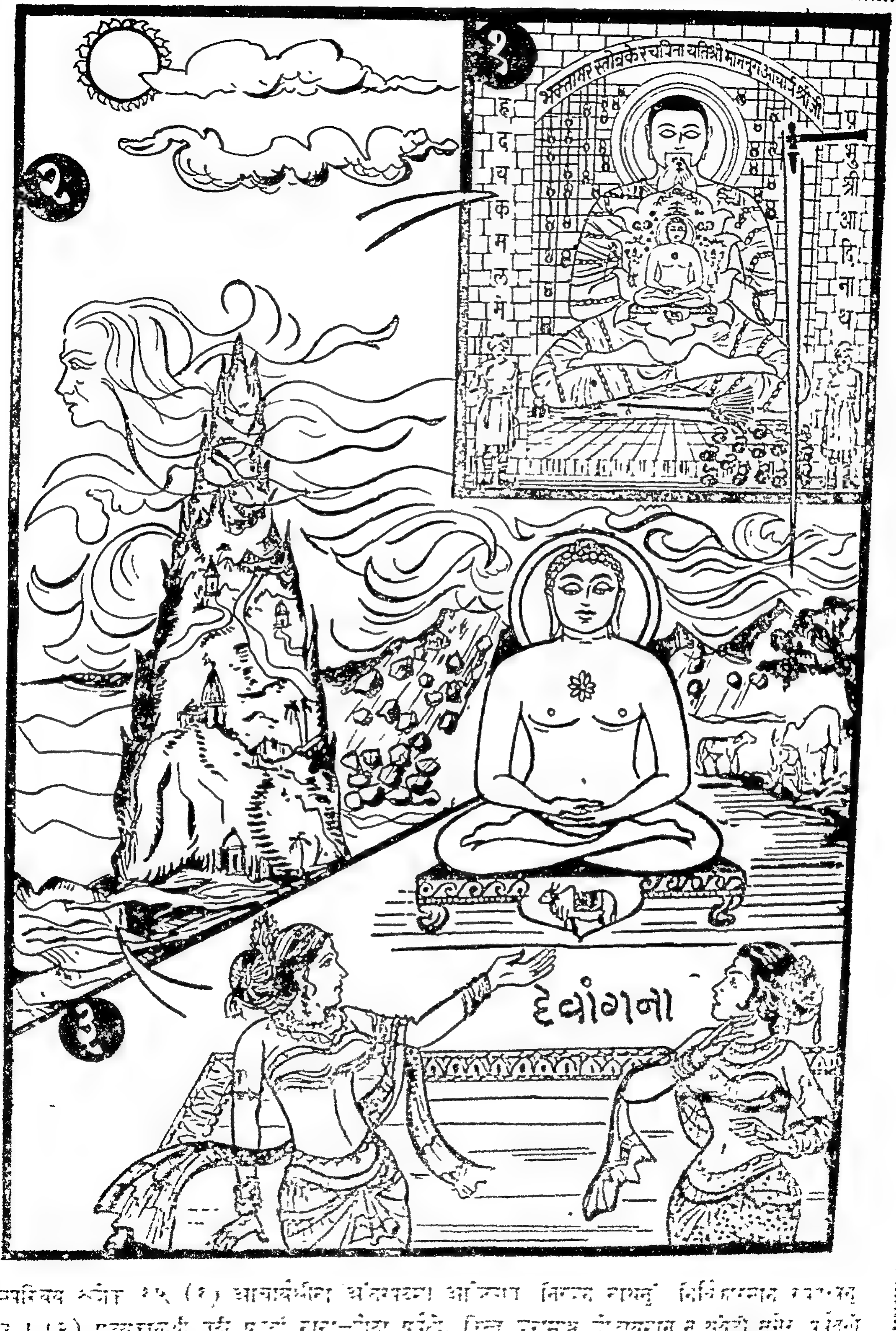

चित्रविवरण श्लोक १५ (१) आचार्यश्रीना अंतरमां आदिनाथ [illegible] चित्र। (२) प्रलयकालनो [illegible] [illegible] ना [illegible] (३) [illegible]

૧૫ નિર્વિકાર માનસતત્ત્વ

મૂળશ્લોક (૧૫) સન્માન સૌભાગ્ય સંવર્ધક

ચિત્રં કિમત્ર યદિ તે ત્રિદશાઙ્ગનાભિ-
ર્નીતં મનાગપિ મનો ન વિકારમાર્ગમ્ ।
કલ્પાન્તકાલમરુતા ચલિતાચલેન,
કિં મન્દરાદ્રિશિખરં ચલિતં કદાચિત્ ? ॥૧૫॥

શબ્દાર્થ:ચિત્ર=આશ્ચર્ય કિમ=શું અત્ર=અહીં યદિ=જો તે=તમારું ત્રિદશાઙ્ગનાભિઃ=દેવાંગનાઓ વડે નીતં=લઈ જવાયું મનાક્=જરામાત્ર અપિ=પણ મનો=મન ન=નહિ વિકાર-માર્ગમ્=વિકારના માર્ગે કલ્પાન્ત કાલ=પ્રલય કાળના મરુતા=પવનથી ચલિત=ચલાયમાન કરનાર અચલેન=પર્વતને કિમ=શું મન્દરાદ્રિ=મેરુ પર્વતના શિખરં=શિખર ચલિતં=ચલાયમાન કદાચિત=કદાપિ

અન્વય ભગવન્ ! યદિ તે મન ત્રિદશાઙ્ગનાભિ મનાક્ અપિ વિકારમાર્ગં ન નીતમ્ અત્ર કિમ્ ચિત્રમ્ ? ચલિતાચલેન કલ્પાન્તકાલમરુતા કિમ્ મન્દરાદ્રિશિખરમ્ કદાચિત ચલિતમ્ ? ॥૧૫॥

ભાવાર્થ–હે ભગવાન ! તમારું મન દેવાંગનાઓ વડે જરા પણ વિકાર ન પામ્યું તેમાં મને કંઈ આશ્ચર્ય લાગતું નથી. શું પ્રલય કાળનો પવન ડુંગરા ડોલાવનાર મેરુપર્વતનું શૃંગ કદી પણ ચલિત થયું છે ખરું ? ॥૧૫॥

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ

ઈંદ્રાણીઓ ચલિત કરવા આદરે જે પ્રકારો,
તોયે થાતા કદિ નહિ અહા ! આપને રે વિકારો;
ડોલે જો કે સકલ મહીધરો કલ્પના વાયરાથી,
ડોલે તો યે નવ અહા ! મેરુ એ વાયરાથી
॥૧૫॥

चित्रं किमत्र यदि ते त्रिदशाङ्गनाभि-
र्नीतं मनागपि मनो न विकारमार्गम् ।
कल्पान्तकालमरुता चलिताचलेन,
किं मन्दराद्रिशिखरं चलितं कदाचित् ? ॥१५॥

शब्दार्थ :– चित्रं–आश्चर्य है ? किं–क्या अत्र–इसमें यदि–अगर ते–तुम्हारा त्रिदशाङ्गनाभिः–देवाङ्गनाओं के द्वारा नीतं–प्राप्त हुआ (खींचकर लाया गया) मनाक्–ज़रा अपि–भी मनो–मन न–नहीं विकारमार्गम्–विकारमार्ग की ओर कल्पान्तकाल–प्रलयकाल की मरुता–पवन द्वारा चलित–चलायमान कर देने वाली अचलेन–पहाड़ों को किं–क्या मन्दराद्रि–सुमेरु पर्वत की शिखरं–चोटी, शिखर चलितं–चलायमान विचलित की गई है कदाचित्–कदाचित्, कभी भी

अन्वयः–यदि ते मनः त्रिदशाङ्गनाभिः मनाक् अपि विकारमार्ग न नीतम् अत्र किं चित्रम् चलिताचलेन कल्पान्तकालमरुता किम् मन्दराद्रिशिखरं कदाचित् चलितम् ?

भावार्थ :–हे प्रभो ! अगर तुम्हारा मन देवाङ्गनाओं के द्वारा ज़रा भी विकार मार्ग की ओर नहीं प्राप्त हुआ है तो इसमें आश्चर्य ही क्या है ? जैसे पहाड़ों को चलायमान कर देने वाले प्रलयकालीन पवन से क्या सुमेरु पर्वत की चोटी कभी भी चलायमान हो सकती है ? अर्थात् कभी नहीं।

मदकी छकी अमर ललनायें
प्रभु के मन में तनिक विकार ।
कर न सकी आश्चर्य कौनसा,
रह जाती हैं मन को मार ॥
गिरि गिर जाते प्रलय पवन से,
तो फिर क्या वह मेरु शिखर ।
हिल सकता है रंचमात्र भी,
पाकर झंझावात प्रखर ॥१५॥

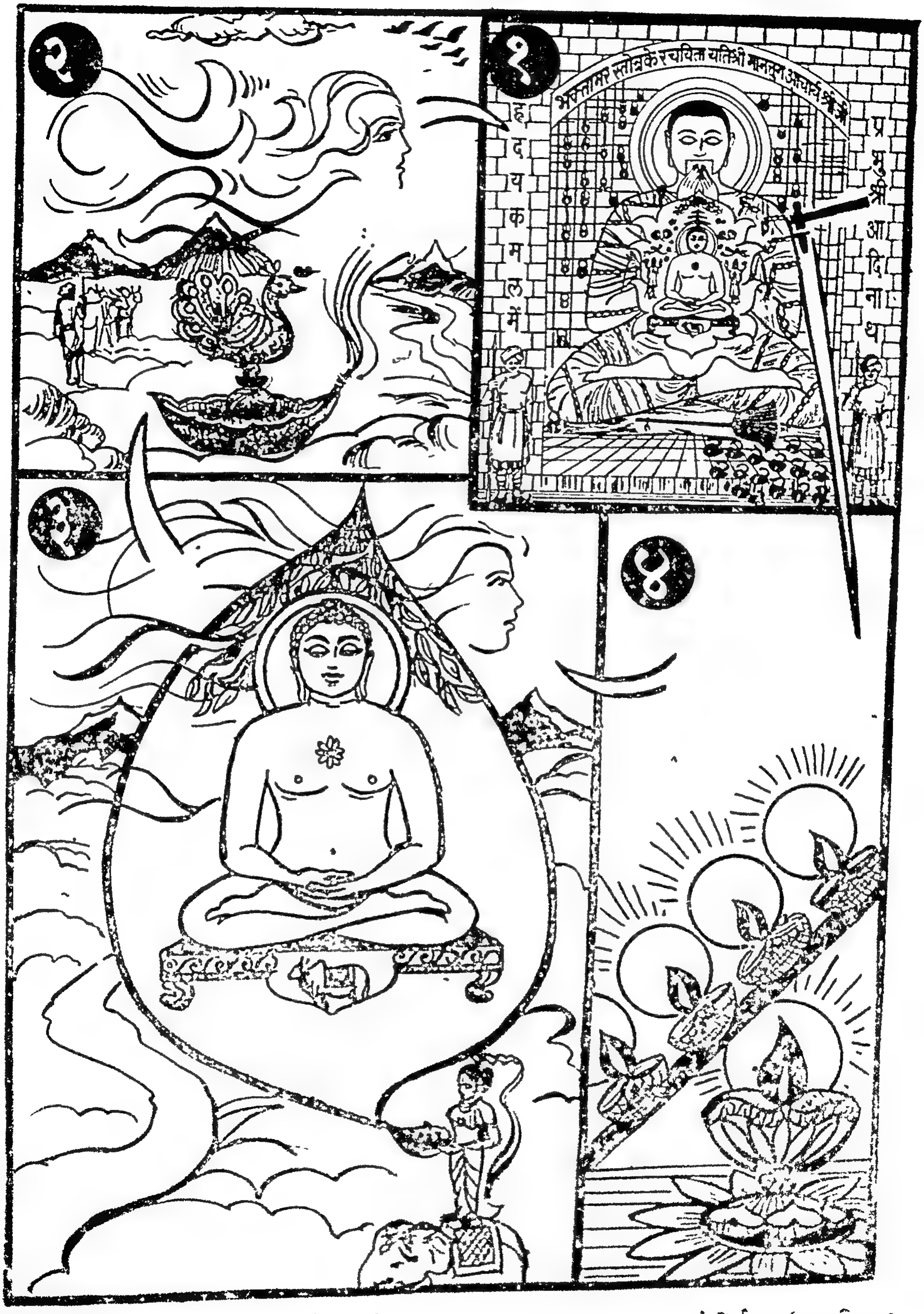

चित्रपरिचय श्लोक १६ (१) आचार्यश्रीना देदीप्यमान ध्यानमां आकार पामतुं ज्योतिर्मय दीपक चित्र । (२) [illegible] झंझावातना झपाटाथी मुक्त दीपक । (३) धार्मिक [illegible] प्रकाशक अनेक ज्योतिओने [illegible] दीपक [illegible] प्रभु । [illegible] श्लोक १६ मुं [illegible] ।

૧૬ આપ અનુપમ દીપક છો.

મૂળશ્લોક (૧૬) સર્વવિજયદાયક

નિર્ધૂમ-વર્તિરપવર્જિત તૈલપૂર:
કૃત્સ્નં જગત્ત્રયમિદં પ્રકટીકરોષિ ।
ગમ્યો ન જાતુ મરુતાં ચલિતાચલાનાં,
દીપોઽપરસ્ત્વમસિ નાથ ! જગત્પ્રકાશ: ॥૧૬॥

શબ્દાર્થ : નિર્ધૂમ-ધુમાડા રહિત વર્તિ:= અને વાટથી રહિત અપવર્જિત તૈલપૂર= તેલના ભરાવાથી રહિત કૃત્સ્નં-સંપૂર્ણ જગત્ત્રયમ-ત્રણે જગતને ઇદમ-આ પ્રકટીકરોષિ= પ્રગટ કરો છો ન ગમ્ય:-જઈ શકતો નથી જાતુ= ક્યારેય મરુતામ-પવનનો ચલિત=ડોલાવનારા અચલાનાં-પર્વતોને દીપ:=દીપક અપર:= અપૂર્વ (બીજો) ત્વમ=તમે અસિ=છો નાથ= હે સ્વામિન્ જગત=જગતને પ્રકાશ=પ્રકાશિત કરનારા.

અન્વય :- નાથ ! ત્વમ્ નિર્ધૂમવર્તિ અપવર્જિત-તૈલપૂર: કૃત્સ્નમ્ ઇદં જગત્ત્રય પ્રકટીકરોષિ ચલિતાચલાનામ્ મરુતામ્ જાતુ ન ગમ્યો, (અથ ચ) જગત્પ્રકાશ: (અતએવ) અપર: દીપ: અસિ ॥ ૧૬ ॥

ભાવાર્થ :- હે નાથ ! તમે ત્રણેય જગતને સમસ્ત પણે પ્રકાશિત કરનાર અપૂર્વ દીપક છો કે જેમાં ધૂમાડો નથી, દીવેટ નથી, તેલ નથી તેમજ જેને, પહાડ ડોલાવનારો એવો-પવન પણ કદિ કંઈ કરી શકતો નથી. ॥૧૬॥

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ (૧૬)

ક્યારે હોતાં નથી કદિ-અહા ધૂમ કે વાટ જેમાં
એકી સાથે ત્રિભુવન દીપે એ ખૂબી છે જ તેમાં;
ના ઓલાયે કદી પવનથી હો કદીએ નમેરો,
એવો કોઈ અજબ પ્રભુજી દીવડો આપ કેરો. ૧૬

निर्धूमवर्तिरपवर्जिततैलपूरः
कृत्स्नं जगत्त्रयमिदं प्रकटीकरोषि ।
गम्यो न जातु मरुतां चलिताचलानाम्,
दीपोऽपरस्त्वमसि नाथ ! जगत्प्रकाशः ॥१६॥

शब्दार्थः निर्धूम-धुवा रहित वर्तिः-वर्तिका, बाती रहित अपवर्जिततैलपूरः-लबालब तेल से रहित कृत्स्नं-समस्त जगत्-जगत. लोकोंको त्रयम्-तीनों इदम्-यह प्रकटीकरोषि-आलोकित कर रहे है । गम्यो-गम्य. प्रभावित होनवाले न-नहीं है, जातु कदाचित् भी मरुतां-हवाओ के चलित-डावाँडोल करनेवाली अचलानाम्-पहाडो को दीपः-दीपक अपर.-अपूर्व. अद्वितीय त्वं-आप असि-हो नाथ-हे नाथ ! जगत्-जगत् को प्रकाशः-प्रकाशित करनेवाले

अन्वयः-नाथ ! त्वम् जगत्प्रकाशः अपरः दीपः असि निर्धूमवर्तिः अपवर्जिततैलपूरः कृत्स्न इदं जगत्त्रयं प्रकटीकरोषि चलिताचलानाम् मरुताम् जातु गम्यो न ।

भावार्थः-हे नाथ ! आप जगत को प्रकाशित करनेवाले अद्वितीय दीपक हो जिस दीप मे न तेल है न बाति है और न धुवा है । फिर भी तीनों लोक के समस्त तत्त्वों को आलोकित कर रहे हैं । ससार के सामान्य दीप मे तेल, बाती धुवा होता है, बुझ भी जाता है । पर यह दीप तो बुझता भी नहीं है ।) पहाडोंको डावाडोल करनेवाली हवाओ से कदाचित् भी प्रभावित होनेवाला नहीं है । अर्थात् यह दीप बुझता नहीं है ।

धूम न बत्ती तैल बिना ही, प्रकट दिखाते तीनों लोक
गिरि के शिखर उडाने वाली बुझा न सकती मारुतझोक ।
तिस पर सदा प्रकाशित रहते
गिनते नहीं कभी दिन रात ।
ऐसे अनुपम आप दीप हो, स्वपर प्रकाशक जगविख्यात

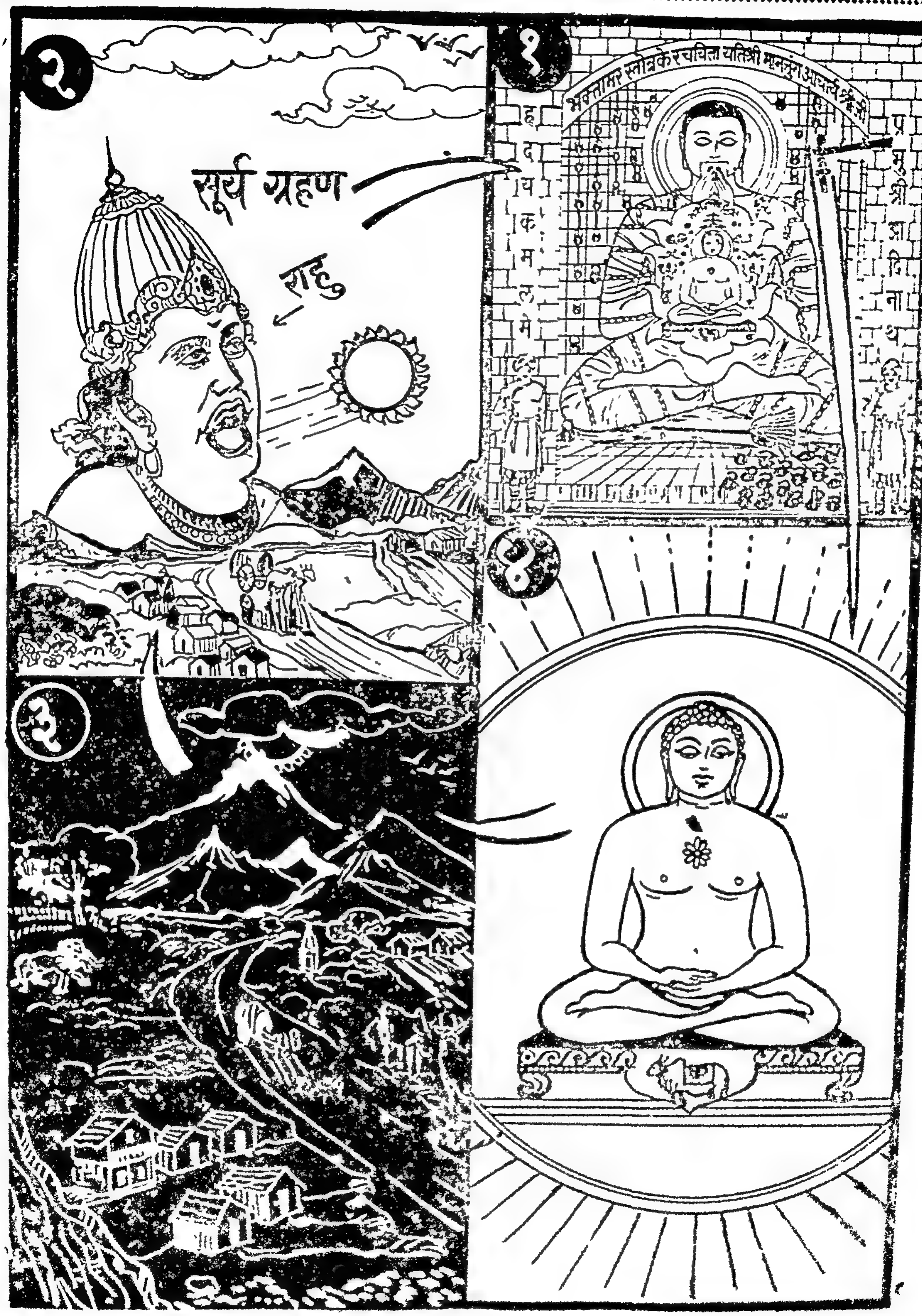

२
१
हृदय कमल में
प्रभु श्री आदिनाथ
सूर्य ग्रहण
राहु
३
४

[illegible]

૧૭ સૂર્ય કરતાં પણ અધિક મહિમાવાન છો

મૂળશ્લોક (૧૭) સર્વ રોગ નિવારક

નાસ્તં કદાચિદુપયાસિ ન રાહુગમ્ય:
સ્પષ્ટીકરોષિ સહસા યુગપજ્જગન્તિ ।
નામ્ભોધરોદર - નિરુદ્ધ - મહાપ્રભાવ:
સૂર્યાતિશાયિમહિમાસિ મુનીન્દ્ર ! લોકે ॥૧૭॥

શબ્દાર્થ:- નાસ્તં=અસ્ત ન પામે નહી કદાચિત=ક્યારે ઉપયાસિ=પામે છે ન=નથી રાહુગમ્ય=રાહુ થી ગ્રસિત સ્પષ્ટી=પ્રકાશિત કરોષિ=કરે છે સહસા=એકદમ યુગપત્=એકસાથે જગન્તિ=જગતને ન=નહીં અમ્ભોધર=વાદળા ઉદર=વચ્ચમાંથી નિરુદ્ધ=રોકાયેલ મહાપ્રભાવ:=મહાપ્રભાવ જેનો સૂર્ય=સૂર્યથી પણ અતિશાયિ=અધિક મહિમા=મહિમાવાળા અસિ=છો મુનીન્દ્ર=હે મુનીન્દ્ર! લોકે=લોકમાં

અન્વય :- મુનીન્દ્ર ! (ત્વમ્) કદાચિત્ અસ્તમ્ ન ઉપયાસિ ન રાહુગમ્ય: અસિ, સહસા જગન્તિ યુગપત્ સ્પષ્ટીકરોષિ ન અમ્ભોધરોદર નિરુદ્ધમહાપ્રભાવ (અત:) લોકે સૂર્યાતિશાયિમહિમા અસિ ॥૧૭॥

ભાવાર્થ - હે મુનીન્દ્ર ! હે જિનેશ્વર દેવ ! તમારા પ્રભાવનો કદી અસ્ત થતો નથી કે રાહુ તેને ગળી શકતો નથી વાદળો વડે તમારો એ પ્રભાવ કદી ઢંકાતો નથી.

તમે તો એકી સાથે ત્રણેય ભુવનને પ્રકાશિત કરો છો તેથી તમે આ જગતમાં સૂર્યથી પણ અધિક મહિમાવાળા છો

સમશ્લોકી અનુવાદ

(૧૭)

જેને રાહુ કદિ નવ ગ્રસે: અસ્ત થાતા નથી જે,
આપે સૌને પ્રભુરૂપરવિ તેજ લોકો મહિં જે,
જેની કાંતિ કદિ નવ હણે વાદળાંઓ સમીપે,
એવો કોઇ અભિનવ રવિ આપનો નાથ દીપે ॥૧૭॥

नास्तं कदाचिदुपयासि न राहुगम्यः,
स्पष्टीकरोषि-सहसा युगपज्जगन्ति ।
नाम्भोधरोदर-निरुद्धमहाप्रभावः
सूर्यातिशायिमहिमासि मुनीन्द्र ! लोके ॥१७॥

शब्दार्थः-न अस्तं-न अस्त अवस्थाको कदाचिद्-कभी भी उपयासि-प्राप्त होते है । न-नही राहुगम्यः-राहु ग्रहके द्वारा ग्रसने योग्य स्पष्टी-करोषि-स्पष्ट करते हो सहसा-सहजतासे. शीघ्रतासे युगपत्-एक साथ. एक समयमे जगन्ति-तीन लोकों को न-न अम्भोधर-बादलो के उदर-उदर से निरुद्ध-अवरुद्ध होता है महाप्रभावः-महाप्रभाव सूर्यातिशायि-सूर्य से भी अधिक महिमा-महिमाको धारण करने वाले असि-हो मुनीन्द्र-हे मुनीन्द्र ! लोके-इस लोक मे

अन्वय -मुनीन्द्र ! लोके सूर्यातिशायिमहिमा असि (त्वम्) कदाचित् अस्तम् न उपयासि न राहु-गम्यः असि सहसा जगन्ति युगपत् स्पर्ष्टीकरोषि न अम्भोधरोदरनिरुद्धमहाप्रभावः

भावार्थः-हे मुनीन्द्र ! इस जगत मे आप अधिक महिमावान हो (कारण सूर्य मे जो दोष है वह आपमे नही है ।) न कभी अस्त होते है. न राहु ग्रहण कर सकता है । एक ही साथ शीघ्रतासे सम्पूर्ण जगत को स्पष्ट करते हो । बादलो के मध्य मे आपका महाप्रभाव अवरुद्ध नही होता है ।

अस्त न होता कभी न जिसको,
ग्रस पाता है राहु प्रबल ।
एक साथ बतलाने वाला,
तीन लोकका ज्ञान विमल ॥
रुकता कभी प्रभाव न जिसका,
बादल भी आकर के ओट ।
ऐसी गौरव गरिमा वाले,
आप अपूर्व दिवाकर हो ॥१७॥

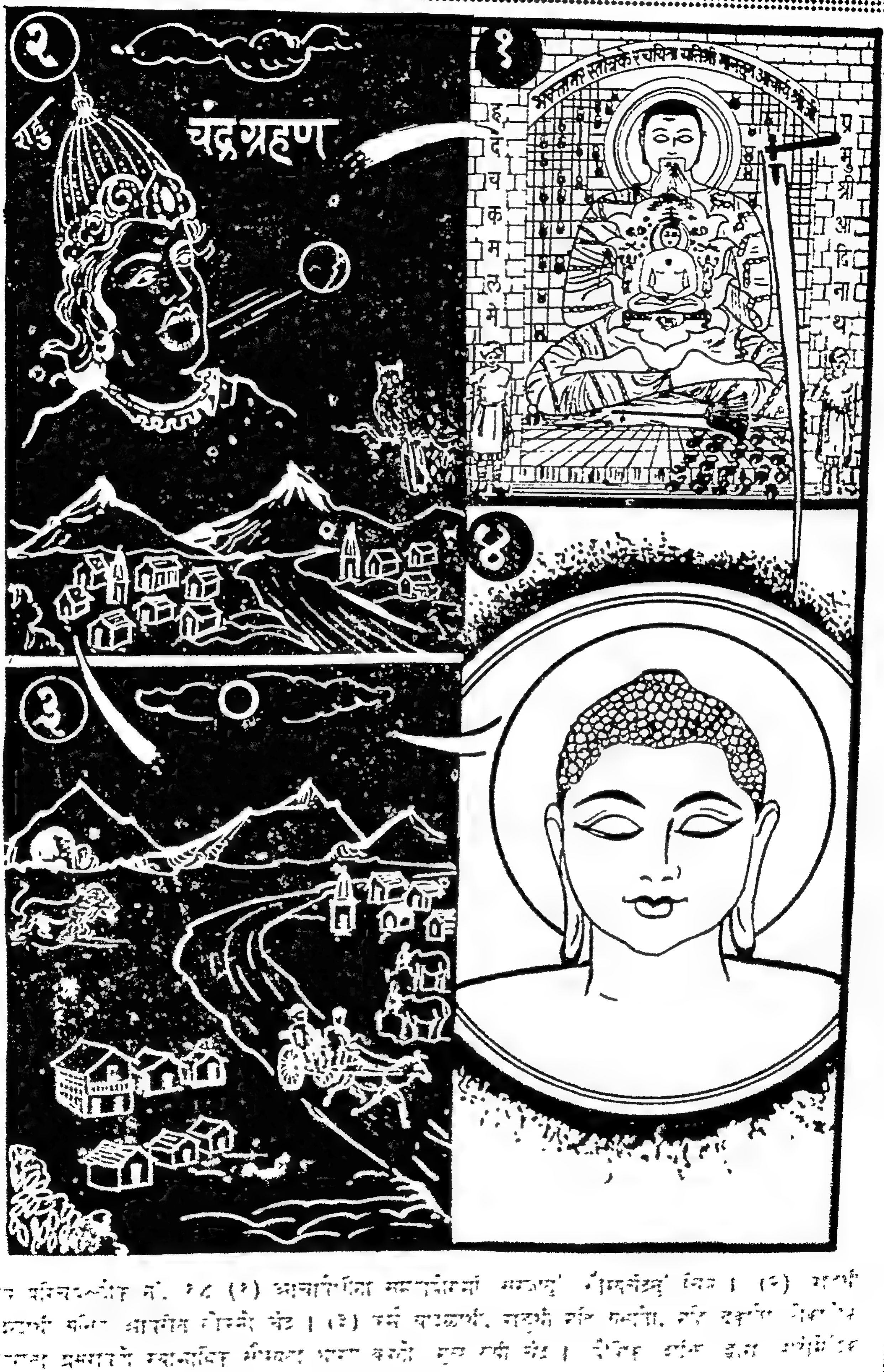

ચિત્ર પરિચય-શ્લોક નં. ૧૮ (૧) [illegible] (૨) [illegible] (૩) [illegible]

૧૮

ચંદ્ર કરતા આપનામાં વિશેષતા છે.

મૂળ શ્લોક (૧૮) [illegible]

નિત્યોદયં દલિતમોહ મહાન્ધકારં,
ગમ્યં ન રાહુવદનસ્ય ન વારિદાનામ્ ।
વિભ્રાજતે તવ મુખાબ્જમનલ્પકાન્તિ,
વિદ્યોતયજ્જગદપૂર્વ-શશાઙ્ક બિમ્બમ્ ॥૧૮॥

શબ્દાર્થ :- નિત્યં=સદા એવા ઉદયં=ઉદય પામેલા દલિત=નાશ કરનાર મોહ=મોહરૂપી મહા=મોટા અંધકારમ્=અંધકારને ગમ્ય ન=પણ ન થાય રાહુવદનસ્ય=રાહુના મુખને ન-વળી વારિદાનામ્=વાદળાંઓને વિભ્રાજતે= શોભે છે. તવ=તમારું મુખાબ્જમ=મુખકમળ અનલ્પ=અત્યંત કાન્તિ=કાન્તિવાળું વિદ્યોતયત્= વિશેષ પ્રકાશતું જગત=જગત અપૂર્વ=અદ્વિતીય શશાઙ્કબિમ્બં=ચંદ્રબિંબ

અન્વય :- (ભગવન્) તવ મુખાબ્જમ્ નિત્યોદયમ્ દલિતમોહમહાન્ધકારમ્ અનલ્પકાન્તિ ન રાહુવદનસ્ય ગમ્યમ્ વારિદાનામ્ ગમ્યમ્ જગત્ વિદ્યોતયત્ અપૂર્વશશાઙ્ક બિમ્બમ્ (ઇવ) વિભ્રાજતે ॥૧૮॥

ભાવાર્થ : હે ભગવન્ ! તમારું મુખકમળ અલૌકિક ચંદ્ર જેવું શોભે છે, કારણ કે તે નિત્ય ઉદિત રહે છે, મોહરૂપી મહાઅંધકારનો નાશ કરનારું છે, અત્યંત કાન્તિમાન છે, રાહુના મુખથી ન ગ્રસાય તેવું છે, વાદળાંઓથી પરાભવ ન પામે તેવું છે અને વિશ્વને વિશેષપણે પ્રકાશિત કરનારું છે

સમશ્લોકી અનુવાદ

(૧૮)

શોભે રૂડું મુખ પ્રભુતણું મોહ જેનાથી થાકે,
જેને રાહુ પણ નવગ્રસે વાદળાંઓ ન ઢાંકે
શોભે એવો મુખશશિ અહો હે પ્રભુ આપ કેરો,
જે દીપાવે જગત સઘળું ચંદ્ર જાણે
અનેરો ॥૧૮॥

नित्योदय दलित-मोह्-महान्धकारम् ,
गम्यं न राहुवदनस्य न वारिदानाम् ।
विभ्राजते तव मुखाब्जमनल्पकान्ति,
विद्योतयज्जगदपूर्वशशाङ्कबिम्बम् ॥१८॥

शब्दार्थ :–नित्य–सदा उदयं–उदय रहनेवाला दलित–नाश करने वाला मोह–मोह–रूप महान्धकारम्–महान्धकारको गम्यं–प्रवेश करने योग्य न–न राहु–राहुके वदनस्य–मुख मे न–न वारिदानाम्–बादलों के द्वारा विभ्राजते–शोभा देता है। तव–आपका मुखाब्जम्–मुखकमल अनल्प–अत्यन्त कान्ति–कान्तिमान विद्योतयत्–विशेष रूपसे प्रकाशित करता हुआ जगद्–विश्व को अपूर्व–अलौकिक विलक्षण शशाङ्कबिम्बम्–चन्द्र–बिम्ब रूप

अन्वय :– दलितमोहमहान्धकारम् नित्योदयम् न राहुवदनस्य गम्यम् वारिदानाम् न (गम्यम्) अपूर्व-शशाङ्कबिम्बम् अनल्पकान्ति जगत् विद्योतयत् तव-मुखाब्जं विभ्राजते ।

भावार्थ :– मोहरूपी अन्धकारका नाश करके जो नित्य उदित होता है, राहु जिसे ग्रस्त नहीं कर सकता और बादल जिसे आच्छादित नही कर सकता ऐसे अपूर्व चन्द्रबिंब के समान महान कान्तिमान और (जगत्को) विश्व को विशेष रूपसे प्रकाशित करता हुआ आपका मुख–कमल शोभा देता है।

मोह महातम दलने वाला,
सदा उदय रहने वाला ।
राहु न बादल से दबता पर,
सदा स्वच्छ रहने वाला ॥
विश्व प्रकाशक मुख सरोज तव,
अधिक कान्ति मय शांत स्वरूप ।
है अपूर्व जगका शशिमंडल,
जगत शिरोमणि शिव का भूप ॥१८॥

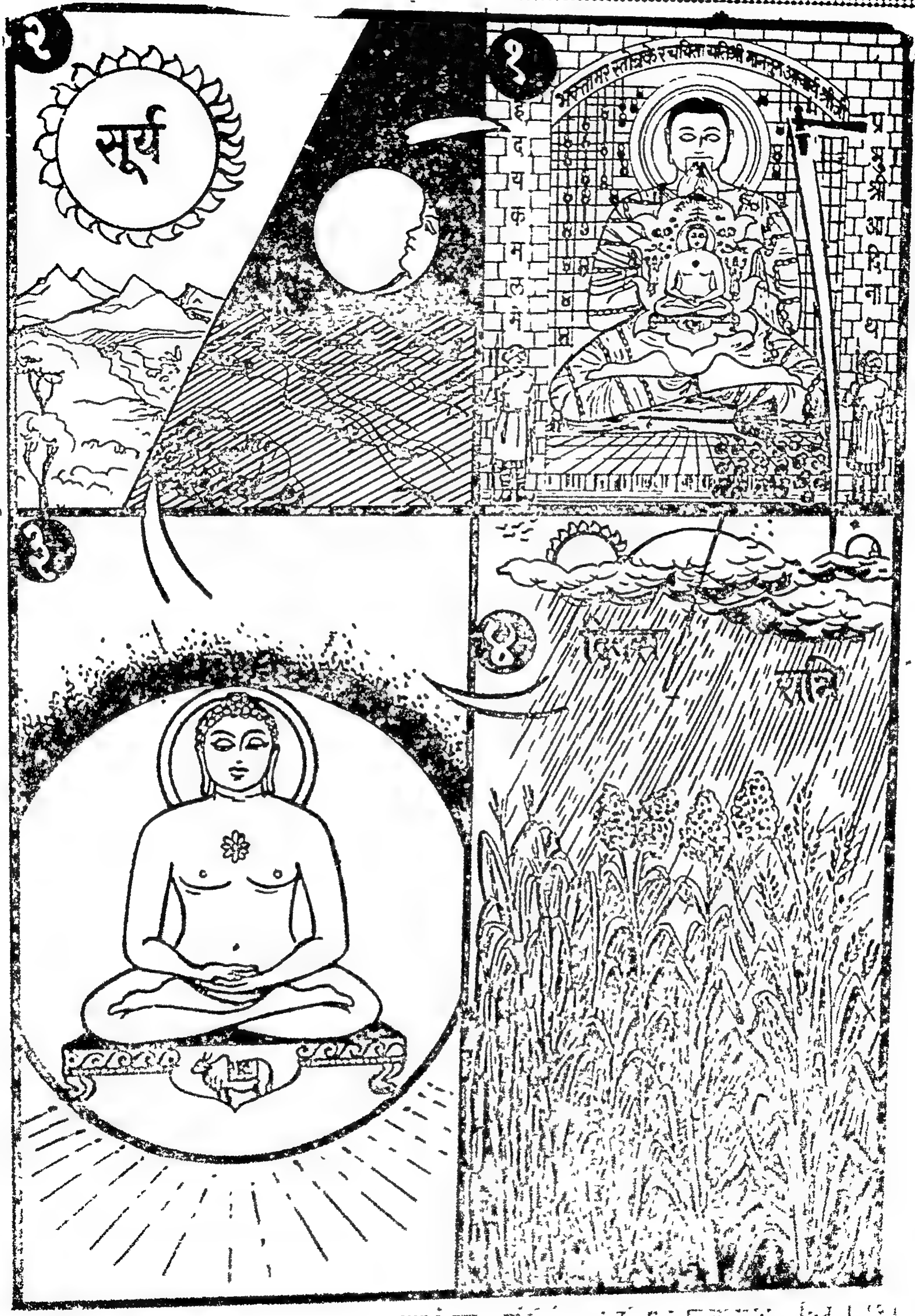
२
सूर्य
१
हृदय कमल में
प्रभु श्री आदिनाथ
३
४

૧૯ પ્રભુની સન્મુખ સૂર્યચંદ્રની નિષ્પ્રભતા

મંત્રશ્લોક (૧૯) ઉચ્ચાટનાદિ રોધક.

કિં શર્વરીષુ શશિનાઽહ્નિ વિવસ્વતા વા ?
યુષ્મન્મુખેન્દુદલિતેષુ તમસ્સુ નાથ !
નિષ્પન્નશાલિવનશાલિનિ જીવલોકે
કાર્યં કિયજ્જલધરૈર્જલભારનમ્રૈઃ ॥૧૯॥

શબ્દાર્થ :- કિં=શું શર્વરીષુ=રાત્રિઓમાં શશિના=ચંદ્ર વડે અહ્નિ=દિવસમાં વિવસ્વતા=સૂર્ય વડે વા=અથવા યુષ્મત્=આપના મુખેન્દુ=મુખરૂપ ચંદ્ર વડે દલિતેષુ=નષ્ટ થયા પછી તમસ્સુ=અંધકાર નાથ=હે સ્વામિન્ ! નિષ્પન્ન=પાકેલા શાલિવન=ધાન્યના ખેતરો શાલિનિ=શોભતી જીવલોકે=જગતમાં કાર્યં=પ્રયોજન કિયત્=શું જલધરૈઃ=વાદળાંઓથી જલભાર=પાણીના ભારથી **નમ્રૈઃ**=નમ્ર બનેલા

અન્વય :- નાથ ! તમસ્સુ યુષ્મન્મુખેન્દુદલિતેષુ શર્વરીષુ શશિના કિમ્ વા અહ્નિ વિવસ્વતા કિમ્ નિષ્પન્નશાલિવનશાલિનિ જીવલોકે જલભારનમ્રૈઃ જલધરૈઃ કિયત્ કાર્યમ્ ॥૧૯॥

ભાવાર્થ :- હે નાથ ! તમારા મુખરૂપી ચંદ્ર વડે સમસ્ત અંધકાર નાશ પામ્યા પછી ચંદ્રને (ઉગવાની શું જરૂર) અર્થાત્ ઉગવાનું શું કામ? અથવા દિવસે સૂર્યને ઉદય થવાનું શું કામ ? પૂર્ણ પક્વ ધાન્યના ખેતરોથી શોભિત થયા પછી પાણીના ભાર વડે નીચે નમેલા એવા વાદળાઓ-થી શું કાર્ય ? શું પ્રયોજન ? તાત્પર્ય કે કંઈ જ નહિ.

સમશ્લોકી અનુવાદ

અંધારાને પ્રભુ મુખરૂપી ચંદ્રમા જો નસાડે
રાત્રે ચાંદો દિનમહિ રવિ માનવા તેજ આડે,
જે ક્યારામાં શુભરીત વડે શાલિ પાકી અતિશે,
તેમાં ક્યારે પણ નવ અહા મેઘનું કામ દિસે ॥૧૯॥

किं शर्वरीषु शशिनाऽह्नि विवस्वता वा ?
युष्मन्मुखेन्दुदलितेषु तमस्सु नाथ !
निष्पन्नशालिवनशालिनि जीवलोके
कार्यं कियज्जलधरैर्जलभारनम्रैः ॥

शब्दार्थ — किं–क्या ? शर्वरीषु–रात्रि मे शशिना–चन्द्रमा से अह्नि–दिन मे विवस्वता–सूर्य से वा–अथवा युष्मन्–आपका मुखेन्दु–मुखचन्द्र के द्वारा दलितेषु–नष्ट किये जाने पर **तमस्सु**–अन्धकार नाथ–हे नाथ ! निष्पन्न–परिपक्व शालि–वन धान्य क्षेत्र (वन) शालिनि–शोभाशाली होने पर जीवलोके–भूलोक मे कार्य–कार्य कियत्–कितना सा जलधरैः–बादलों के द्वारा जलभार–पानीके भार से **नम्रैः**–नीचे झुके हुए

अन्वय –नाथ ! युष्मन्मुखेन्दुदलितेषु तमस्सु शर्वरीषु शशिना वा अह्नि विवस्वता वा किम् ? जीवलोके निष्पन्नशालिवनशालिनि जलभारनम्रैः जलधरैः कियत् कार्यम् ?

भावार्थः – हे नाथ ! आपके मुख–चन्द्रके द्वारा अन्धकार नष्ट किये जाने पर रात्रि मे चन्द्रमा से और दिन मे सूर्य से क्या प्रयोजन है ? भूलोक मे परिपक्व धान्य क्षेत्र (वन) शोभाशाली होने पर जलके भार से नीचे झुके हुए बादलो के द्वारा कितना सा कार्य निकलता है ? अर्थात् कुछ भी नही। बादल की जरुरत ही नहीं है।

नाथ ! आपका मुख ही करता,
अन्धकार का सत्यानाश !
तब दिन मे रवि और रात्रि मे,
चन्द्र–बिम्ब का विफल प्रयास ॥
धान्य खेत जब धरती तल के,
पके हुए हों अति अभिराम ।
शोर मचाते जल को लादे,
हुये घनों से तब क्या काम ? ॥१९॥

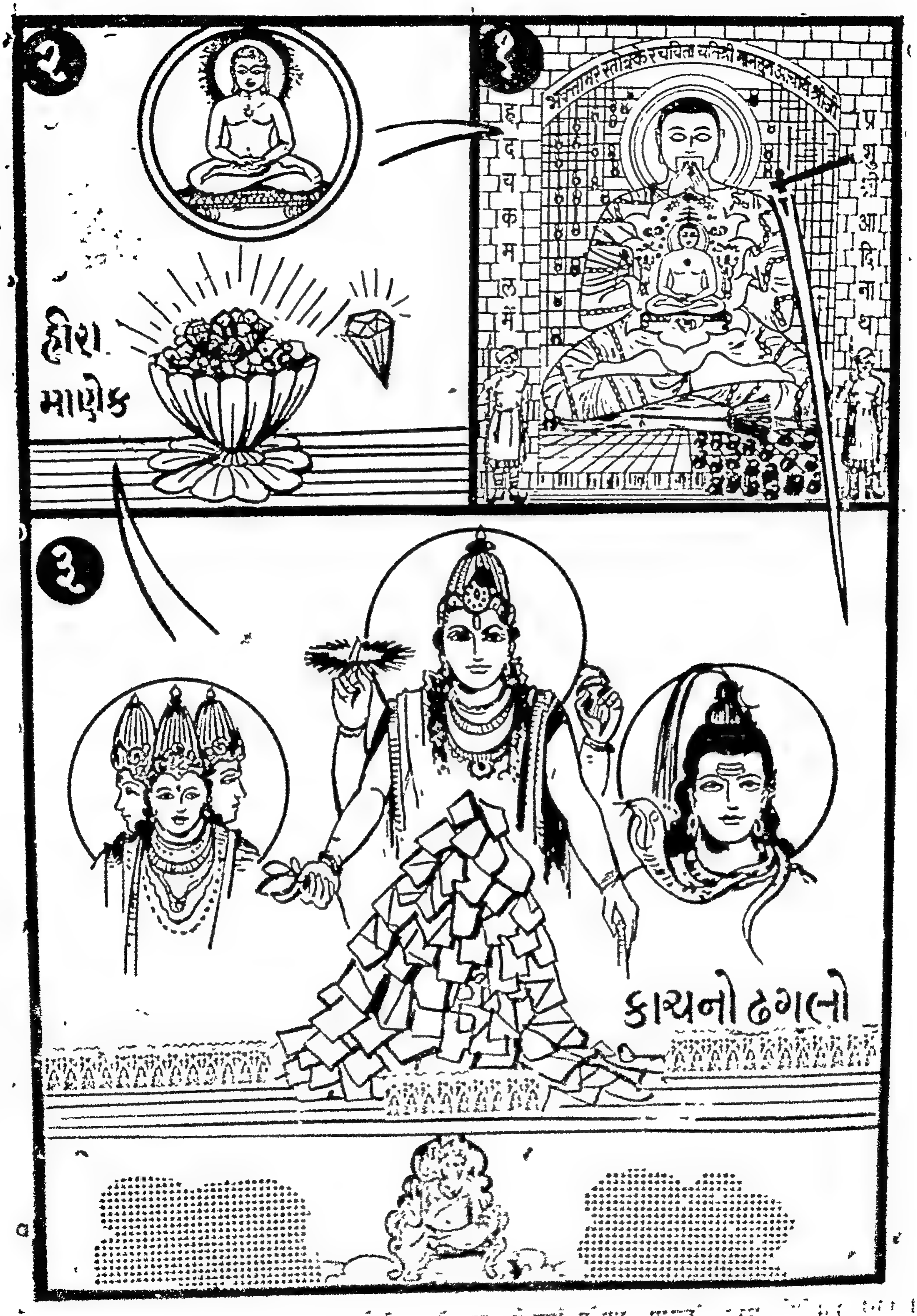
૨
૧
હ
દ
ય
क
म
ल
में
प्र
भु
श्री
आ
दि
ना
थ
હીરા
માણેક
૩
કાચનો ઢગલો

૨૦ અન્યાન્ય દેવોની અપેક્ષાએ જ્ઞાનની વિશેષતા

જ્ઞાન-સંપત્તિ-સૌભાગ્ય પ્રસાધક

જ્ઞાનં યથા ત્વયિ વિભાતિ કૃતાવકાશં
નૈવં તથા હરિહરાદિષુ નાયકેષુ
તેજઃ સ્ફુરન્મણિષુ યાતિ યથા મહત્ત્વં
નૈવં તુ કાચશકલે કિરણાકુલેઽપિ ॥૨૦॥

શબ્દાર્થ : જ્ઞાનં=જ્ઞાન યથા=જેવી રીતે ત્વયિ=તમારામાં વિભાતિ=શોભે છે કૃતાવકાશં=અવકાશને પ્રાપ્ત ન=નહી એવં તથા=તેવી રીતે હરિહરાદિષુ=વિષ્ણુ શંકર આદિ (માં) નાયકેષુ=નાયકોમાં તેજઃ=તેજ સ્ફુરત્=પ્રકાશિત મણિષુ=મણિઓમાં યાતિ=પ્રાપ્ત કરે છે. મહત્ત્વમ=મહત્તાને ન=નહી એવં=આ રીતે તુ=નિશ્ચયથી કાચશકલે=કાચના ટુકડામાં કિરણાકુલે=કિરણોથી વ્યાપ્ત અપિ=પણ

અન્વય : કૃતાવકાશમ્ જ્ઞાનમ્ યથા ત્વયિ વિભાતિ તથા હરિહરાદિષુ નાયકેષુ ન એવમ્ સ્ફુરન્મણિષુ તેજઃ યથા મહત્ત્વ યાતિ કિરણાકુલે અપિ કાચ-શકલે તુ ન એવમ્

ભાવાર્થ : હે નાથ ! પ્રકાશને કરનારું જ્ઞાન જેવું તમારામાં શોભે છે તેવું હરિ-હર વગેરે દેવોમાં શોભતું નથી તેજનો સમૂહ મહા રત્નોમાં જેવું મહત્ત્વ પ્રાપ્ત કરે છે, તેવું કિરણમય કાચના ટુકડામાં પ્રાપ્ત કરતો નથી ॥ ૨ ॥

સમશ્લોકી અનુવાદ

(૨૦)

જેવું ઉંચુ પ્રભુમહિં રહ્યું જ્ઞાન ગાંભીર્ય વાળું,
બીજા દેવો મહિં નવ દીસે જ્ઞાન એવું રૂપાળું,
જેવી કાંતિ મણિમહિં અહા તેજના પુંજમાંથી,
તેવી કાંતિ કદિ નવ દીસે. કાચની રે કદાપિ ॥૨૦॥

ज्ञानं यथा त्वयि विभाति कृतावकाशम् ।
नैव तथा हरिहरादिषु नायकेषु
तेजः स्फुरन्मणिषु याति यथा महत्त्वम्
नैव तु काचशकले किरणाकुलेऽपि ॥२०॥

शब्दार्थ:-ज्ञानं-केवलज्ञान यथा-जिस प्रकार त्वयि-आपमे विभाति-शोभायमान है कृत-करके अवकाशम-अवकाश प्रकाश न-नहीं है एवम्-इस प्रकार तथा-तथा हरिहरादिषु-विष्णु, शंकर आदि मे नायकेषु-नायकोमे तेजः-दीप्ति, कान्ति स्फुरन्-झिलमिलाती मणिषु-मणियो मे याति-प्राप्त करता है यथा-जैसा महत्त्वम्-महत्व न-एवं-वैसा नहीं तु-तो काच-काच के शकले-टुकडे मे किरण-रश्मि राशि से आकुले-व्याप्त होने पर अपि-भी

अन्वयः-ज्ञानम् कृतअवकाशम् त्वयि यथा विभाति तथा हरिहरादिषु नायकेषु न एवम्, स्फुरन्मणिषु तेजः यथा महत्त्वं याति किरणाकुलेपि काच-शकले तु न एवम् ।

भावार्थ:-पूर्ण ज्ञान अवकाश करके-रहकर आपमे जिस प्रकार शोभा देता है उस प्रकार विष्णु, शंकर आदि नायको मे शोभायमान नहीं होता क्योंकि झिलमिलाती मणिओंमे तेज जो महत्त्व प्राप्त करता है वैसा रश्मि-राशि से व्याप्त होने पर भी काँच के टुकडो मे प्राप्त नहीं करता है ।

जैसा शोभित होता प्रभु का,
स्वपर-प्रकाशक उत्तम ज्ञान ।
हरिहरादि देवों मे वैसा,
कभी नहीं हो सकता भान ॥
अति ज्योतिर्मय महा-रतन का,
जो महत्त्व देखा जाता ।
क्या वह किरणाकुलित काँच मे,
अरे, कभी लेखा जाता ? ॥२०॥

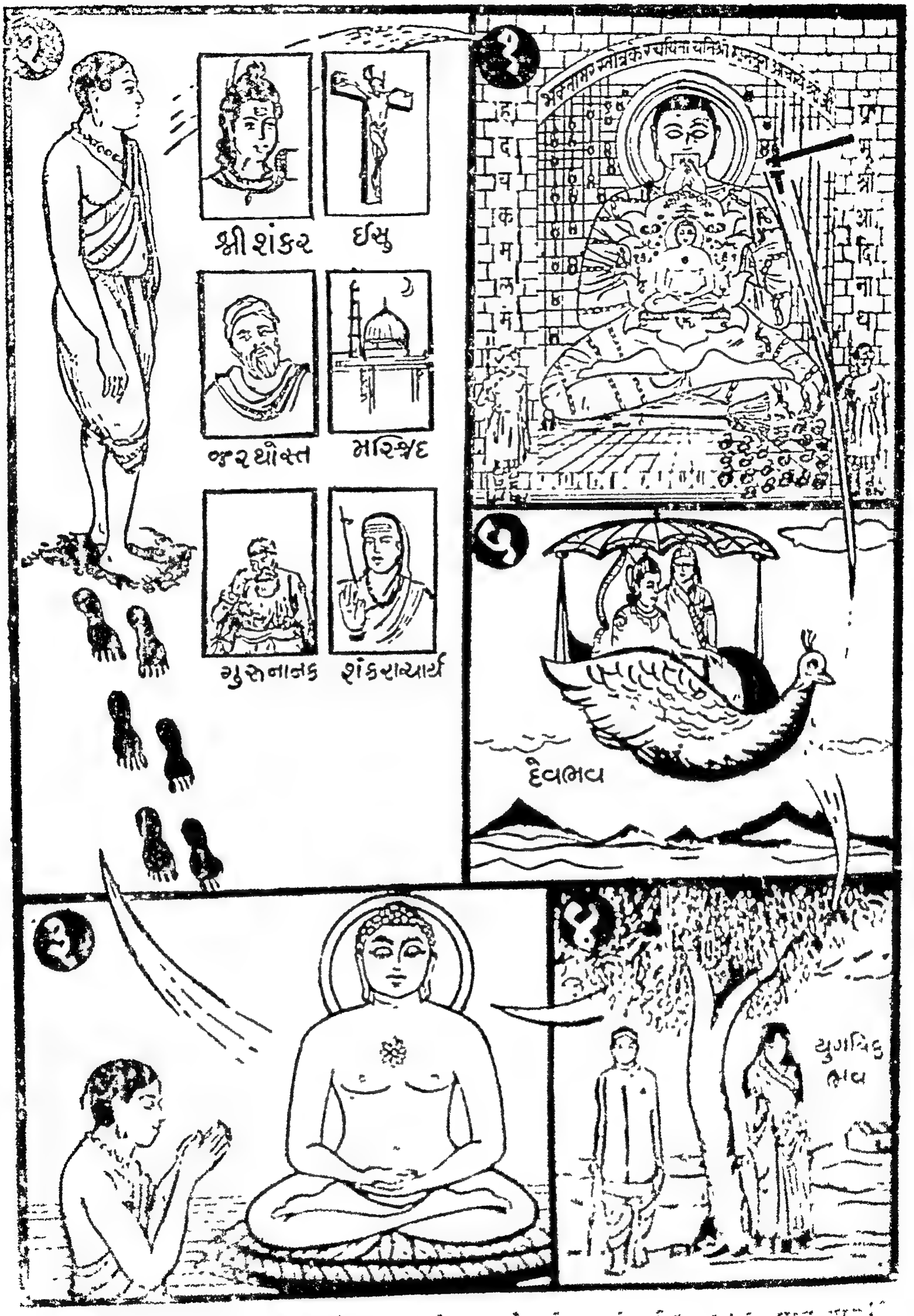
શ્રી શંકર
ઈસુ
જરથોસ્ત
મસ્જિદ
ગુરુનાનક
શંકરાચાર્ય
દેવભવ
યુગલિક ભવ

૨૧

પ્રભુદર્શનની વિશેષતા

મૂળ શ્લોક ૨૧ સર્વ સૌખ્ય સૌભાગ્ય સાધક

મન્યે વરં હરિહરાદય એવ દૃષ્ટા
દૃષ્ટેષુ યેષુ હૃદયં ત્વયિ તોષમેતિ
કિં વીક્ષિતેન ભવતા ભુવિ યેન નાન્યઃ
કશ્ચિન્મનો હરતિ નાથ ! ભવાન્તરેઽપિ ॥૨૧।

શબ્દાર્થ. મન્યે=માનું છું વરં=ઠીક હરિહરાદયઃ=વિષ્ણુ મહાદેવ આદિ એવ=જ દૃષ્ટા=જોયા દૃષ્ટેષુ=જોયા પછી યેષુ=જેઓમાં હૃદયં=હૃદય ત્વયિ=આપમાં તોષમ્=સંતોષ એતિ=પામે છે કિમ્=શું વીક્ષિતેન=જોવાથી ભવતા=આપને ભુવિ=લોકમાં યેન=જેનાથી ન=નહીં અન્ય=બીજો કશ્ચિત્=કોઈ મનો=મન હરતિ=હરે છે નાથ=હે નાથ ! ભવાન્તરે=બીજાભવમાં અપિ=પણ

અન્વયઃ—નાથ ! મન્યે હરિહરાદયઃ દૃષ્ટા એવ વરં યેષુ દૃષ્ટેષુ હૃદયમ્ ત્વયિ તોષમ્ એતિ વીક્ષિતેન ભવતા કિમ્ યેન ભુવે અન્યઃ કશ્ચિત્ ભવાન્તરે અપિ મનો ન હરતિ ॥૨૧॥

ભાવાર્થ—હે નાથ ! હરિહર આદિ લૌકિક દેવોને મેં જોયા તે સારું જ થયું એમ હું માનું છું કારણ કે તેમને જોયા પછી મારું હૃદય તમારામાં જ સંતોષ પામે છે વિશેષમાં તમને જોવાથી મને એ લાભ થયો કે હવે સમસ્ત ભૂમંડળમાં આ ભવમાં કે પરભવમાં અન્ય કોઈ મારા મનનું હરણ કરી શકશે નહિ.

સમશ્લોકી અનુવાદ

(૨૧)

જોયા દેવો પ્રભુજી સઘળા તે થયું ઠીક માનું,
જોયા તેથી તુજમહિ અહા ચિત્ત તો સ્થિર થાતું;
જોયા તેથી મુજ મન મહિં ભાવના એ ઠરે છે,
બીજો કોઈ તુજ વિણુ નહિ ચિત્તમારું હરે છે ॥૨૧॥

मन्ये वरं हरिहरादय एव दृष्टा
दृष्टेषु येषु हृदयं त्वयि तोषमेति ।
किं वीक्षितेन भवता भुवि येन नान्यः
कश्चिन्मनो हरति नाथ भवान्तरेऽपि ॥

शब्दार्थः—मन्ये—मानता हूँ वरं—अच्छा हरिहरादयः—हरि–हर आदि को एव—ही दृष्टा देखे गये दृष्टेषु—देखने पर येषु—जिनके हृदयं—हृदय त्वयि—आपमें तोषं—संतोष को एति—प्राप्त होता है किं—क्या वीक्षितेन—देख लेने पर भवता—आपको भुवि—भूमण्डल मे येन—जिससे न अन्यः—अन्य नही कश्चिन्—कोई मनो—मन को हरति—हरण करता है नाथ—हे नाथ ! भवान्तरे—जन्म जन्मान्तर मे अपि—भी ।

अन्वय :—नाथ ! मन्ये हरिहरादयः दृष्टाः एव वरं येषु दृष्टेषु हृदयम् त्वयि तोषम् एति भवता वीक्षितेन किम् येन भुवि अन्यः कश्चित् भवान्तरे अपि मनो न हरति ।

भावार्थः—हे नाथ ! मै मानता हूँ कि हरिहरादि देव हमारे द्वारा देखे गये, यह अच्छा ही हुआ क्योकि जिनके देखने पर हृदय आपमें संतोष को प्राप्त होता है । आपको देख लेने से (क्या लाभ–जिससे) भूमण्डल मे अन्य कोई जन्म जन्मान्तर मे भी मन को हरण नही कर सकता ।

हरिहरादि देवों का ही मै,
मानूं उत्तम अवलोकन ।
क्योंकि उन्हे देखने भर से,
तुमसे तोषित होता मन ॥
है परन्तु क्या तुम्हे देखने से,
हे स्वामिन् मुझको लाभ ।
जन्म जन्म मे भी न लुभा पाते,
कोई यह मम अभिताप ॥२१॥

અન્ય માતા
તથા બાળક
મરુદેવા માતા
ઉત્તર
ઋષભદેવ
પૂર્વ
પશ્ચિમ
દક્ષિણ

જિનવરજનની અને અન્ય માતાઓ

મૂળશ્લોક ૨૨ ભૂત પિશાચાદિ બાધા નિરોધક

સ્ત્રીણાં શતાનિ શતશો જનયન્તિ પુત્રાન્,
નાન્યા સુતં ત્વદુપમં જનની પ્રસૂતા ।
સર્વા દિશો દધતિ ભાનિ સહસ્રરશ્મિં,
પ્રાચ્યેવ દિગ્જનયતિ સ્ફુરદંશુજાલમ્ ॥૨૨॥

શબ્દાર્થ. સ્ત્રીણાં=સ્ત્રીઓ શતાનિ=સેંકડો શતશો=સેંકડો જનયન્તિ=જન્મ આપે છે પુત્રાન્=પુત્રોને ન=નથી અન્યા=કોઈ સુતં=પુત્રને ત્વત્=તમારા ઉપમં=સમાન જનની=માતા પ્રસૂતા=જન્મ આપ્યો સર્વાદિશો=બધી દિશાઓ દધતિ=ધારણ કરે છે ભાનિ=નક્ષત્રોને સહસ્રરશ્મિં=સૂર્યને પ્રાચી=પૂર્વ એવ=જ દિગ્=દિશા જનયતિ=જન્મ આપે છે સ્ફુરત્=પ્રકાશિત અંશુજાલમ્=કિરણોના સમૂહવાળા

અન્વય. સ્ત્રીણાં શતાનિ શતશઃ પુત્રાન્ જનયન્તિ અન્યા જનની ત્વદુપમમ્ સુતમ્ ન પ્રસૂતા સર્વા દિશઃ ભાનિ દધતિ પ્રાચી એવ દિગ્ સ્ફુરદંશુજાલમ્ સહસ્રરશ્મિં જનયતિ ॥૨૦॥

ભાવાર્થ: હે નાથ ! આ જગતમાં સેંકડો સ્ત્રીઓ અનેક પુત્રોને જન્મ આપે છે પરંતુ તમારી માતા સિવાય કોઈ પણ બીજી સ્ત્રીએ તમારા જેવા પુત્રને જન્મ આપ્યો નથી. ખરેખર અન્ય સઘળી દિશાઓ નક્ષત્રો-તારાઓને ધારણ કરે છે જ્યારે પૂર્વ દિશાજ એક એવી છે કે જે પ્રકાશમાન કિરણના સમૂહથી યુક્ત એવા સૂર્યને જન્મ આપે છે.

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ

(૨૨)

સ્ત્રીઓ આજે જગત ભરમાં સેંકડો જન્મ આપે,
તારા જેવા અનુપમ નહિ પુત્ર ને જન્મ આપ;
નક્ષત્રોને વિધવિધ દિશા ધારતી રે અનેક,
કિંતુ ધારે રવિ કિરણને પૂર્વદિશા જ એક ॥૨૨॥

स्त्रीणां शतानि शतशो जनयन्ति पुत्रान्,
नान्या सुतं त्वदुपमं जननी प्रसूता ।
सर्वा दिशो दधति भानि सहस्ररश्मिं
प्राच्येव दिग्जनयति स्फुरदंशुजालम् ॥२२॥

शब्दार्थः—स्त्रीणां—स्त्रियाँ शतानि—सैंकडो शतशो—सैकडो जनयन्ति—जन्म देती है पुत्रान्—पुत्रों न अन्या—दूसरी नहीं सुतं—पुत्र को त्वत्—आपके उपमं—समान (जैसे) जननी—माता प्रसूता—उत्पन्न कर सकती। सर्वा—सभी दिशो—दिशाएँ दधति—धारण करती है भानि—नक्षत्रों को सहस्ररश्मिं—सूर्य को एक प्राची—पूर्व एव—ही दिग्जनयति—दिशा जन्म देती है। स्फुरद्—देदीप्यमान अंशुजालम्—किरणो का समूह।

अन्वय' स्त्रीणा शतानि शतशः पुत्रान् जनयन्ति अन्या जननी त्वदुपमम् सुतम् न प्रसूता सर्वाः दिशः भानि दधति प्राची एव दिग् स्फुरदंशुजालम् सहस्ररश्मिं जनयति ।

भावार्थः—सैंकडों स्त्रियाँ सैंकडो पुत्रों को जन्म देती है। फिर भी आपकी माता के अतिरिक्त और कोई (स्त्री) माता आपके समान पुत्र को उत्पन्न नही कर सकी है। सभी दिशाएँ ताराओं-को, (नक्षत्रों को) धारण करती है। लेकिन पूर्व दिशा ही प्रकाशमान किरणो के समूहवाले सूर्य को जन्म देती है।

सौ सौ नारी सौ सौ सुतको
जनती रहती सौ सौ वार ।
तुम से सुत को जननेवाली,
नही धरा पर कोई नार ॥
तारा गण को सर्व दिशाएँ,
धरे नहीं कोई खाली ।
पूर्व दिशा ही पूर्ण प्रतापी,
दिनपति को जननेवाली ॥२२॥

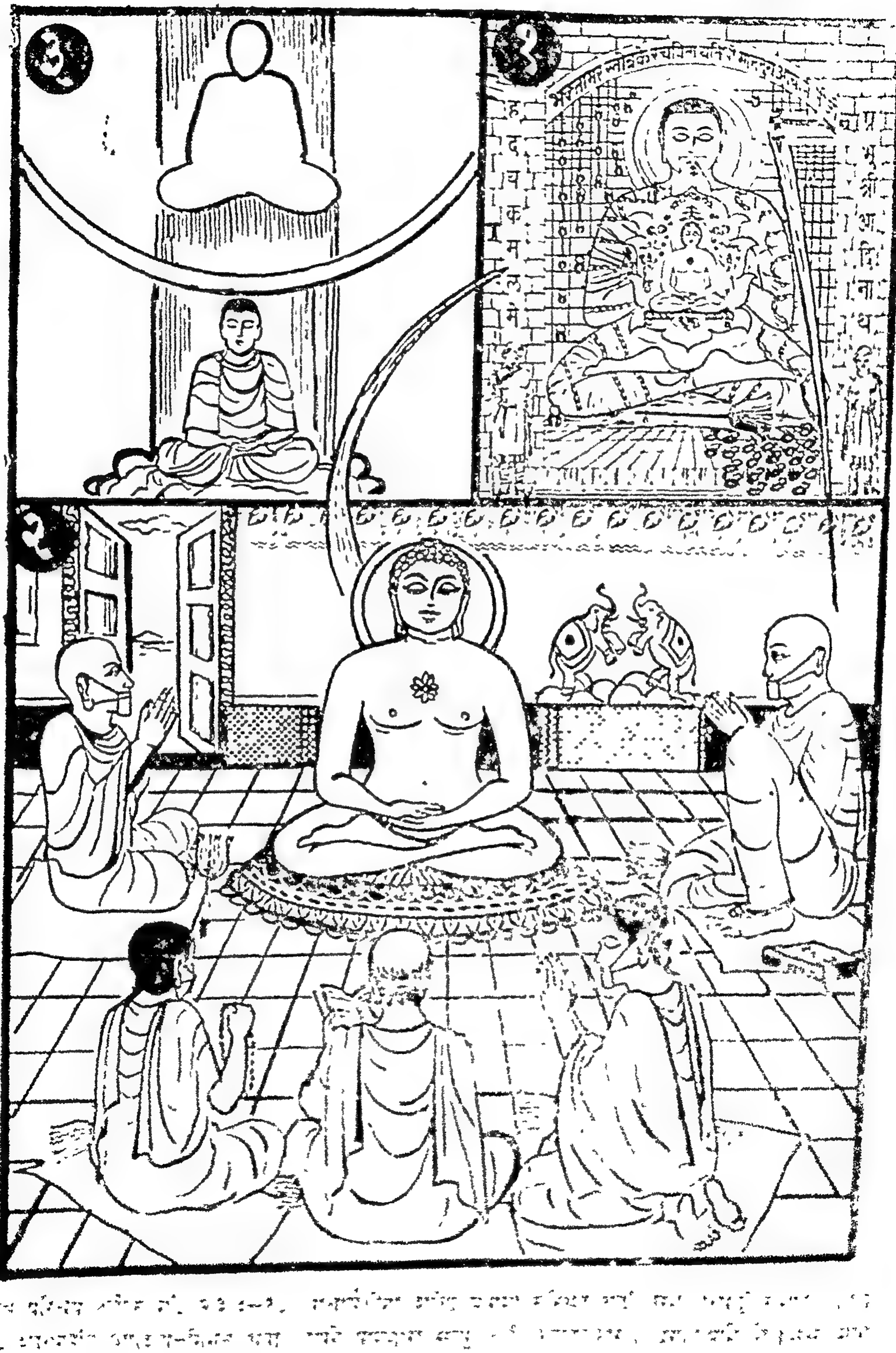
ह द य क म ल मे
प्र भु श्री आ दि ना थ

૨૩

આપ જ મૃત્યુંજય શિવશંકર

મંત્ર શ્લોક ૨૩ પ્રેત-બાધા નિવારક

ત્વામામનન્તિ મુનયઃ પરમં પુમાંસ-
માદિત્યવર્ણમમલં તમસઃ પરસ્તાત્ ।
ત્વામેવ સમ્યગુપલભ્ય જયન્તિ મૃત્યું
નાન્યઃ શિવઃ શિવપદસ્ય મુનીન્દ્ર ! પન્થાઃ ॥૨૩॥

શબ્દાર્થ : ત્વામ્ તમને આમનન્તિ= માને છે મુનયઃ મુનિઓ પરમં પરમ પુમાંસમ્ પુરુષ આદિત્યવર્ણમ્=કાંતિવાળા અમલમ્=નિર્મળ તમસઃ=અંધકારથી પરસ્તાત્ દૂર એવા ત્વામ્=તમને એવ=જ સમ્યક્= સારી રીતે ઉપલભ્ય પામીને જયન્તિ=જીતે છે મૃત્યુમ્=મૃત્યુને ન=નથી અન્ય=બીજો શિવ =કલ્યાણકારી (પ્રશસ્ત) શિવપદસ્ય=મોક્ષમાર્ગનો મુનીન્દ્ર=હે મુનીશ્વર ! પન્થાઃ=માર્ગ.

અન્વય : મુનીન્દ્ર ! મુનયઃ ત્વામ્ એવ આદિત્યવર્ણમ્ અમલમ્ તમસઃ પરસ્તાત્ પરમમ્ પુમાંસમ્ આમનન્તિ ત્વામ્ એવ સમ્યક્ ઉપલભ્ય મૃત્યું જયન્તિ શિવપદસ્ય અન્ય શિવ પન્થાઃ ન (અસ્તિ) ॥૨૩॥

ભાવાર્થ : હે ભગવાન ! જ્ઞાની પુરુષો તમને જ સૂર્ય સમાન તેજસ્વી નિર્મલ અને અંધકારથી દૂર એવા પરમપુરુષ માને છે, તમને અંતરની શુદ્ધિ પૂર્વક પ્રાપ્ત કરીને મનુષ્યો મૃત્યુને જિતી જાય છે. મોક્ષ સ્થાનને પ્રાપ્ત કરવાનો આવો પ્રશસ્ત માર્ગ બીજો કોઈ નથી.

સમશ્લોકી અનુવાદ

(૨૩)

મોટા મોટા મુનીજન તને માનતા નાથ તો તે,
અંધારામાં રવિરૂપ સમા નિર્મળા આપ પોતે,
સારી રીતે અમર બનતા આપને પામવાથી,
મુક્તિ માટે નવ કદિ બીજો માનજો માર્ગ આથી ॥૨૩॥

त्वामामनन्ति मुनयः परमं पुमांस—
मादित्यवर्णममलं तमसः परस्तात् ।
त्वामेव सम्यगुपलभ्य जयन्ति मृत्युं
नान्यः शिवः शिवपदस्य मुनीन्द्र ! पन्थाः ॥२३॥

शब्दार्थ—त्वाम् आपको आमनन्ति—मानते हैं । मुनयः—मुनिलोग परमं—परम पुमांसम्—पुरुष आदित्यवर्णम्=सूर्य के समान तेजमय अमलं—निर्मल तमसः—तमोगुण, अज्ञान अन्धकार से परस्तात्—परे दूर त्वाम्—आपको एव—ही सम्यग्—भलीभांति उपलभ्य—प्राप्त करके जयन्ति=जीतते हैं । मृत्युं—मृत्यु को न—नहीं अन्यः कोई दूसरा शिवः—कल्याणकारी शिवपदस्य—मोक्ष पदका मुनीन्द्र—हे मुनियों के नाथ ! पन्थाः—मार्ग ।

अन्वय—मुनीन्द्र ! मुनयः त्वाम् परमं पुमासम् तमसः परस्तात् आदित्यवर्णम् अमलं आमनन्ति त्वाम् एव सम्यक उपलभ्य मृत्युं जयन्ति शिवपदस्य अन्यः शिव पन्थाः न ॥

भावार्थः—हे मुनिओं के स्वामी ! मुनिलोग आपको परम पुरुष अज्ञानअन्धकार से (रहित होने से) परे हो जाने से सूर्य के समान तेजवंत मानते हैं । आपको ही भली—भाँति प्राप्त करके मृत्युको जीतते हैं । मोक्ष पद का अन्य कल्याणकारी मार्ग नही है ।

तुमको परम पुरुष मुनि मानें
विमल वर्ण रवि तमहारी ।
तुम्हें प्राप्त कर मृत्युंजय के,
बन जाते जन अधिकारी ॥
तुम्हें छोड़कर अन्य न कोई,
शिवपुर पथ बतलाता है ।
किन्तु विपर्यय मार्ग बताकर,
भव—भव में भटकाता है ॥२३॥

આદિપુરુષ છો
યોગ વિદ છો
ઈશ્વર છો
કામ વિજેતા છો
યોગીશ્વર છો
અસંખ્ય છો
બ્રહ્મા છો
વિભુ છો

આપ અનેક નામોથી યુક્ત છો.

૨૪

મંત્રશ્લોક (૨૪) શિરોરોગ નાશક

ત્વામવ્યયં વિભુમચિન્ત્યમસંખ્યમાદ્યં,
બ્રહ્માણમીશ્વરમનન્ત મનઙ્ગકેતુમ્ ।
યોગીશ્વરં વિદિતયોગ-મનેકમેકં
જ્ઞાનસ્વરૂપમમલં પ્રવદન્તિ સન્તઃ ॥૨૪॥

શબ્દાર્થ : ત્વામ=આપને અવ્યયમ=અવિનાશી વિભુમ=વિભુ અચિન્ત્યમ=અચિંત્ય અસંખ્યમ=અસંખ્ય આદ્યમ=આદ્ય બ્રહ્માણમ=બ્રહ્મા ઈશ્વરમ=ઈશ્વર અનન્તમ=અનંત અનઙ્ગકેતુમ=કામવિજેતા યોગીશ્વરમ=યોગીઓના ઈશ્વર, વિદિતયોગમ=યોગવિશારદ અનેકમ=અનેક એકમ=એક જ્ઞાનસ્વરૂપમ=જ્ઞાનમય અમલમ=નિર્મળ. પ્રવદન્તિ=કહે છે સન્તઃ=સંતો ॥૨૪॥

અન્વય : હે ભગવન્! સન્ત ત્વામ્ અવ્યયમ્ વિભુમ્ અચિન્ત્યમ્ અસંખ્યમ્ આદ્યમ્ બ્રહ્માણમ્ ઈશ્વરમ્ અનન્તમ્ અનઙ્ગકેતુમ્ યોગીશ્વરમ્ વિદિતયોગમ્ અનેકમ્ એકમ્ જ્ઞાનસ્વરૂપમ્ અમલમ્ પ્રવદન્તિ ॥૨૪॥

ભાવાર્થ : હે ભગવન્! સંતપુરુષો આપને જુદાં જુદાં નામે સંબોધે છે, જેમકે—અવ્યય, વિભુ, અચિંત્ય, અસંખ્ય, આદિપુરુષ, બ્રહ્મા, ઈશ્વર, અનંત, કામદેવવિજેતા, યોગીશ્વર, યોગ વિશારદ, અનેક, એક જ્ઞાનમય, નિર્મલ વગેરે ॥૨૪॥

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ

(૨૪)

સંતો માને પ્રભુજી તમને આદિને અવ્યયી
તો, બ્રહ્મા જેવા અનન્તવિ પ્રભુ કામકેતુ
સમા છો, યોગીઓના પણ પ્રભુ બહુ એક
રૂપે રહ્યા છો, જ્ઞાનીરૂપે વળી વિમળતા
પૂર્ણ તત્ત્વે ભર્યા છો ॥૨૪॥

त्वामव्ययं विभुमचिन्त्यमसंख्यमाद्यं ।
ब्रह्माणमीश्वरमनन्त-मनंगकेतुम् ।
योगीश्वरं विदितयोगमनेकमेकं,
ज्ञान-स्वरूपममलं प्रवदन्ति सन्तः ॥२४॥

शब्दार्थः-त्वाम्-आपको, तुम्हें अव्ययं-अक्षय, विभुम्-विभु, अचिन्त्यम्-अचिन्त्य, कल्पनातीत असंख्यम्-असंख्य ब्रह्माणम्-ब्रह्मा आद्यम्-आदि पुरुष ईश्वरम्-ईश्वर अनन्तम्-अनन्त अनंगकेतुम्-कामदेवके नाश करने के लिए केतुरूप योगीश्वरम्-ध्यानियों के प्रभु विदित-विशारद योगम्-योगके अनेकम्-अनेक गुण पर्याय की अपेक्षा से एकम्-एक, अद्वितीय ज्ञान स्वरूपम्-ज्ञान स्वरूप-अमलं-निर्मल प्रवदन्ति-कहते हैं सन्तः-सन्त पुरुष ।

अन्वयः—सन्त त्वाम् अव्ययम् विभुम्, अचिन्त्यम्, असंख्यम्, आद्यम्, ब्रह्माणम् ईश्वरम्, अनङ्गकेतुम्, योगीश्वरम् विदितयोगम्, अनेकम् एकम् ज्ञानस्वरूपम् अमलम् प्रवदन्ति ।

भावार्थः—सन्त पुरुष आपको अक्षय, अव्यय विभु, कल्पनातीत, असङ्ख्य, आदिपुरुष, ब्रह्मा, ईश्वर, कामदेवके नाश करने के लिये केतुरूप, ध्यानियोंके प्रभु, योगके विशारद, अनेक है, क्योंकि गुण पर्याय अनन्त है। अद्वितीय, ज्ञान स्वरूप, निर्मल कहते है ।

तुम्हें आद्य अक्षय, अनंत प्रभु,
एक अनेक तथा योगीश ।
ब्रह्मा ईश्वर या जगदीश्वर,
विदितयोग मुनिनाथ मुनीश ॥
विमल ज्ञानमय या मकरध्वज,
जगन्नाथ जगपति जगदीश ।
इत्यादिक नामों कर माने
सन्त निरन्तर विभो निधीश ॥२४॥

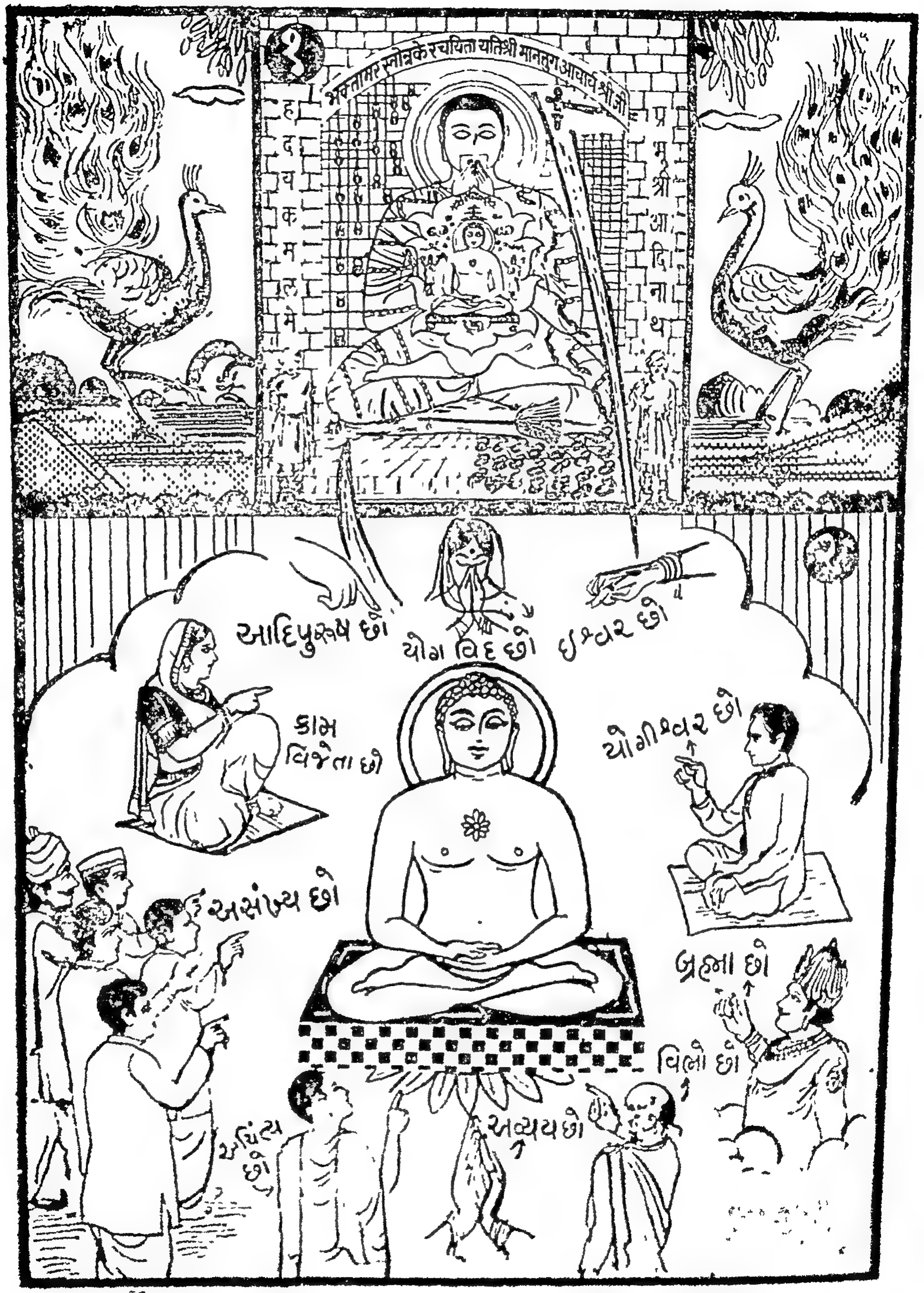

चित्र परिचय श्लोक नं. २४ (१) आचार्य [illegible]

24

આપ અનેક નામોથી યુક્ત છો.

મૂળશ્લોક (૨૪) શિરોરોગ નાશક

ત્વામવ્યયં વિભુમચિન્ત્યમસંખ્યમાદ્યં,
બ્રહ્માણમીશ્વરમનન્ત મનઙ્ગકેતુમ્ ।
યોગીશ્વરં વિદિતયોગ-મનેકમેકં
જ્ઞાનસ્વરૂપમમલં પ્રવદન્તિ સન્તઃ ॥૨૪॥

શબ્દાર્થ : **ત્વામ્**=તમને **અવ્યયમ્**=ક્ષયરહિત. **વિભુમ્**=વિભુ **અચિન્ત્યમ્**=ચિંતન ન થઈ શકે તેવા **અસંખ્યમ્**=અસંખ્ય **આદ્યમ્**=પ્રથમ **બ્રહ્માણમ્**=બ્રહ્મા **ઇશ્વરમ્**=ઈશ્વર **અનન્તમ્**=અનંત **અનઙ્ગકેતુમ્**=કામવિજેતા **યોગીશ્વરં**=યોગીઓના ઇશ્વર. **વિદિતયોગમ્**=યોગવિશારદ **અનેકમ્**=અનેક **એકમ્**=એક **જ્ઞાનસ્વરૂપમ્**=જ્ઞાનમય **અમલં**=નિર્મલ **પ્રવદન્તિ**=કહે છે **સન્ત** =સત્પુરુષો

અન્વય : (ભગવન્ !) સન્ત ત્વામ્ અવ્યયમ્ વિભુમ્ અચિન્ત્યમ્ અસંખ્યમ્ આદ્યમ્ બ્રહ્માણમ્ ઈશ્વરમ્ અનન્તમ્ અનઙ્ગકેતુમ્ યોગીશ્વરમ્ વિદિતયોગમ્ અનેકમ્ એકમ્ જ્ઞાનસ્વરૂપમ્ અમલમ્ પ્રવદન્તિ ॥૨૪॥

ભાવાર્થ : હે ભગવન્ ! સત્પુરુષો આપને જુદા જુદા નામે સંબોધે છે, જેમકે-અવ્યય, વિભુ, અચિંત્ય, અસંખ્ય, આદિપુરૂષ, બ્રહ્મા, ઇશ્વર, અનંત, કામદેવવિજેતા, યોગીશ્વર, યોગ વિશારદ, અનેક, એક જ્ઞાનમય, નિર્મલ વગેરે ॥૨૪।

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ

(૨૪)

સંતો માને પ્રભુજી તમને આદિને અવ્યયી
તો, બ્રહ્મા જેવા અનન્તવિ પ્રભુ કામકેતુ
સમા છો, યોગીઓના પણ પ્રભુ બહુ એક
રૂપે રહ્યા છો, જ્ઞાનીરૂપે વળી વિમળતા
પૂર્ણ તત્ત્વે ભર્યા છો ॥૨૪॥

त्वामव्ययं विभुमचिन्त्यमसंख्यमाद्यं ।
ब्रह्माणमीश्वरमनन्त-मनंगकेतुम् ।
योगीश्वरं विदितयोगमनेकमेकं,
ज्ञान-स्वरूपममलं प्रवदन्ति सन्तः ॥२४॥

शब्दार्थः—**त्वाम्**—आपको, तुम्हें **अव्ययं**—अव्यय, **विभुम्**—विभु, **अचिन्त्यम्**—अचिन्त्य, कल्पनातीत **असंख्यम्**—असंख्य **ब्रह्माणम्**—ब्रह्मा **आद्यम्**—आदि पुरुष **ईश्वरम्**—ईश्वर **अनन्तम्**—अनन्त **अनग-केतुम्**—कामदेवके नाश करने के लिए केतुरूप **योगीश्वरम्**—ध्यानियों के प्रभु **विदित**—विशारद **योगम्**—योगके **अनेकम्**—अनेक गुण पर्याय की अपेक्षा से **एकम्**—एक, अद्वितीय **ज्ञान स्वरूपम्**—ज्ञान स्वरुप—**अमलं**—निर्मल **प्रवदन्ति**—कहते हैं **सन्तः**—सन्त पुरुष ।

अन्वयः—सन्त त्वाम् अव्ययम् विभुम्, अचिन्त्यम्, असख्यम्, आद्यम्, ब्रह्माणम् ईश्वरम्, अनङ्गकेतुम्, योगीश्वरम् विदितयोगम्, अनेकम् एकम् ज्ञानस्वरूपम् अमलम् प्रवदन्ति ।

भावार्थः—सन्त पुरुष आपको अक्षय, अव्यय विभु, कल्पनातीत, असङ्ख्य, आदिपुरुष, ब्रह्मा, ईश्वर, कामदेवके नाश करने के लिये केतुरूप, ध्यानियोंके प्रभु, योगके विशारद, अनेक हैं, क्योंकि गुण पर्याय अनन्त हे। अद्वितीय, ज्ञान स्वरूप, निर्मल कहते हैं ।

तुम्हें आद्य अक्षय, अनंत प्रभु,
एक अनेक तथा योगीश ।
ब्रह्मा ईश्वर या जगदीश्वर,
विदितयोग मुनिनाथ मुनीश ॥
विमल ज्ञानमय या मकरध्वज,
जगन्नाथ जगपति जगदीश ।
इत्यादिक नामों कर माने
सन्त निरन्तर विभो निधीश ॥२४॥

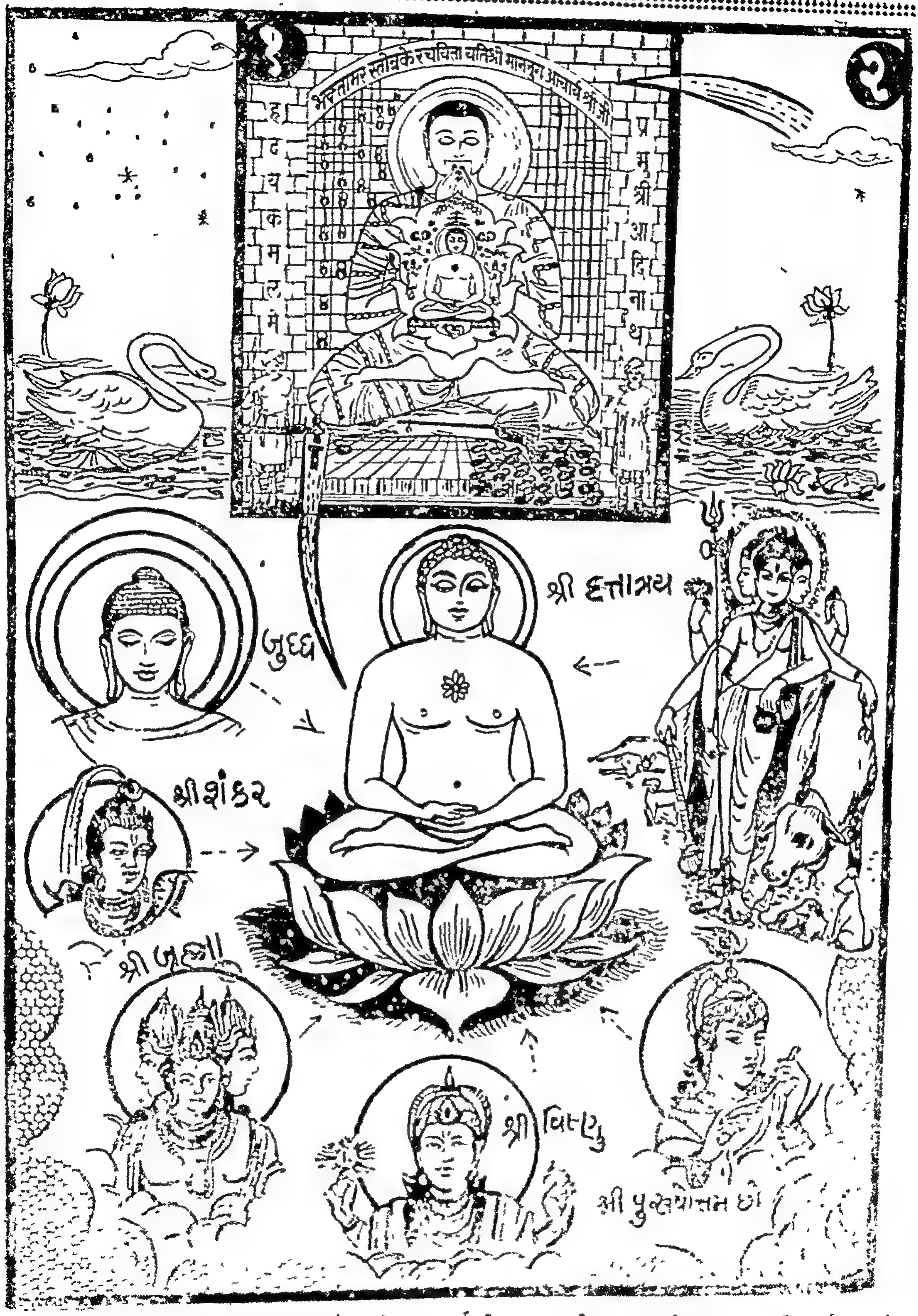

जिन परिचय [illegible] नं. २५ : (१) [illegible] (२) [illegible] (३) [illegible] (४) [illegible] (५) [illegible] (६) [illegible]

૨૫ લૌકિક દેવોના નામોની જિનેન્દ્ર દેવમાં સિદ્ધિ

મૂળશ્લોક (૨૫) દૃષ્ટિ દોષ નિરોધક

બુદ્ધસ્ત્વમેવ વિબુધાર્ચિત બુદ્ધિબોધાત્
ત્વં શઙ્કરોઽસિ ભુવનત્રય-શઙ્કરત્વાત્
ધાતાઽસિ ધીર ! શિવમાર્ગ વિધેર્વિધાનાત્,
વ્યક્તં ત્વમેવ ભગવન્! પુરૂષોત્તમોઽસિ ॥૨૫॥

શબ્દાર્થ : **બુદ્ધઃ**=બુદ્ધ **ત્વમ્**=તમે **એવ**=જ **વિબુધાર્ચિત**=દેવોદ્વારા પૂજિત એવા હે જિનેશ્વર **બુદ્ધિ**=જ્ઞાનના **બોધાત્**=વિકાસથી **ત્વમ્**=તમે **શઙ્કરઃ**=શંકર **અસિ**=છો **ભુવન**=ભુવનને **ત્રય**=ત્રણેય **શંકરત્વાત્**=સુખકર હોવાથી **ધાતા**=બ્રહ્મા **અસિ**=છો **ધીર**=હે ધીર પુરૂષ ! **શિવમાર્ગ**=મોક્ષ માર્ગની **વિધેઃ**=વિધિનું **વિધાનાત્**=વિધાન કરતા હેવાથી **વ્યક્તં**=પ્રગટ **ત્વમ્**=તમે **એવ**=જ **ભગવન્**=હે ભગવન્ ! **પુરુષોત્તમ**=પુરુષોત્તમ **અસિ**=છો.

અન્વય : વિબુધાર્ચિત બુદ્ધિબોધાત્ ત્વમ્ એવ બુધ્ધઃ ભુવનત્રયશંકરત્વાત્ ત્વમ્ શઙ્કર અસિ ધીર ! શિવમાર્ગ વિધેઃ વિધાનાત્ ધાતા અસિ ત્વં એવ વ્યક્તમ્ ભગવન્ પુરૂષોત્તમઃ અસિ ॥૨૫॥

ભાવાર્થ : હે દેવતાઓ વડે પૂજાયેલા પ્રભો ! જ્ઞાનનો વિકાસ કરવાથી તમે બુધ્ધ છો; ત્રણેય ભુવનને સુખકર હોવાથી શંકર છો; મોક્ષમાર્ગની વિધિનું વિધાન કરતા હોવાથી બ્રહ્મા છો; તેમજ પ્રકટ એવા પુરુષોત્તમ પણ તમેજ છો. ॥૨૫॥

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ

(૨૫)

દેવે પૂજ્યા વિમળમતિથી છો ખરા પૂજ્ય આપ, ત્રિલોકીને સુખ દીધું તમે તો મહાદેવ આપ; મુક્તિકેરી વિધિ કરી તમે છો વિધાતાજ આપ, ખુલ્લું છે એ પ્રભુજી સઘળા ગુણથી શ્રેષ્ઠ આપ ॥૨૫॥

बुद्धस्त्वमेव विबुधार्चितबुद्धिबोधात्—
त्वं शङ्करोऽसि भुवनत्रय शङ्करत्वात् ।
धाताऽसि धीर शिवमार्गऽविधेर्विधानात्,
व्यक्तं त्वमेव भगवन् पुरुपोत्तमोऽसि ॥२५॥

शब्दार्थः— **बुद्ध**—बुद्ध **त्वम्**—आप **एव**—ही **विबुधार्चित**—देवो द्वारा पूजित **बुद्धि**—ज्ञान के **बोधात्**=विकास से **त्वं**=आप **शङ्करः**=शंकर **असि**=हो **भुवनत्रय**=तीन भुवन के लोगों के **शंकरत्वात्**=सुखकारी होने से **धाता**=विधाता **असि**=हो **धीर**=हे धीर **शिवमार्ग**=मोक्ष=मार्ग की **विधेः**=विधा का **विधानात्**=प्रतिपादन करने से **व्यक्त**=प्रकट रूप से **त्वम्**=आप **एव**=ही **भगवन्**=हे भगवान् ! **पुरुपोत्तमः**=पुरुपोतम **असि**=हो

अन्वयः—विबुधार्चित ! बुद्धिबोधात् त्वम् एव बुद्धः भुवनत्रयशङ्करत्वात् शङ्करः त्वम् असि धीर ! शिवमार्गविधेः विधानात् धाता असि त्वम् एव व्यक्तं भगवन् ! पुरूपोत्तमः असि ।

भावार्थ—देवो द्वारा पूजित ! ज्ञान के विकास से आप ही बुद्ध हैं, तीन भुवन के लोगों के सुखकारी होने से आप शङ्कर हैं । हे धीर ! मोक्षमार्ग की विधि का प्रतिपादन करने से आप विधाता हैं । हे भगवन् ! आपही पुरुपोत्तम हैं ।

ज्ञान पूज्य है, अमर आपका,
इसीलिये कहलाते बुद्ध ।
भुवनत्रय के सुख-संवर्द्धक,
अतः तुम्हीं शंकर हो शुद्ध ॥
मोक्ष-मार्ग के आद्य प्रवर्तक,
अतः विधाता कहें गणेश ।
तुम सम अवनी पर पुरुपोत्तम,
और कौन होगा अखिलेश ? ॥२५॥

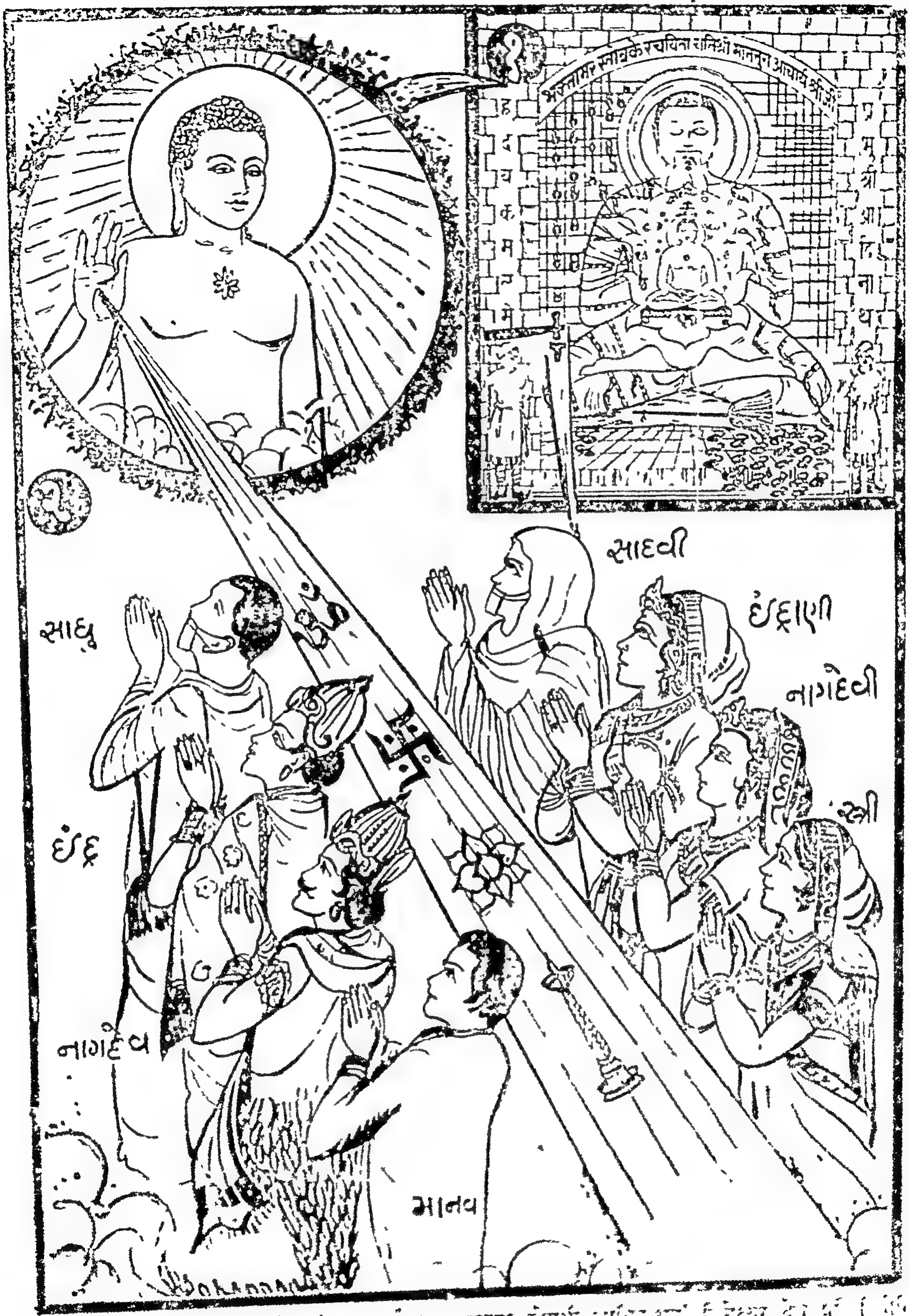

चित्र परिचय [illegible] (१) आचार्यश्री [illegible] चित्र। (२) [illegible]
[illegible]

૨૬ જિનેશ્વરદેવને નિર્ણયાત્મક નમન

મૂળશ્લોક (૨૬) અર્દ્ધ શિર પીડા વિનાશક

તુભ્યં નમસ્ત્રિભુવનાર્તિ-હરાય નાથ !
તુભ્યં નમઃ ક્ષિતિતલામલભૂષણાય ।
તુભ્યં નમસ્ત્રિજગતઃ પરમેશ્વરાય
તુભ્યં નમો જિન ! ભવોદધિ-શોષણાય ॥૨૬॥

શબ્દાર્થ **તુભ્યં**=તમને **નમઃ**=નમસ્કાર હો **ત્રિભુવન**=ત્રણે ભુવનની **આર્તિહરાય**=પીડાને હરણ કરનાર **નાથ**=હે સ્વામિન્ ! **તુભ્યં**=તમને **નમઃ**=નમસ્કારહો **ક્ષિતિતલ**=પૃથ્વી તલના **અમલ** નિર્મળ **ભૂષણાય**=આભૂષણરૂપ **તુભ્યં**=તમને **નમઃ**=નમસ્કાર હો **ત્રિજગત**=ત્રણે જગતના **પરમેશ્વરાય** = પરમેશ્વર **તુભ્યં** = તમને **નમો**=નમસ્કાર હો **જિન**=હે જિનેશ્વર **ભવોદધિ**=ભવરૂપી સમુદ્રનું **શોષણાય**=શોષણ કરનારને ॥ ૨૬ ॥

અન્વય—નાથ ! ત્રિભુવનાર્તિહરાય તુભ્યં નમ ક્ષિતિતલામલભૂષણાય તુભ્યં નમ ત્રિજગત પરમેશ્વરાય તુભ્યં નમઃ જિન ભવોદધિ-શોષણાય તુભ્યં નમ. ॥ ૨૬ ॥

ભાવાર્થ :—હે દેવતાઓ વડે પૂજાયેલા પ્રભો ! હે નાથ ! ત્રણ લોકની પીડા હરનાર એવા તમને નમસ્કાર હો હે પૃથ્વીના ઉજ્જ્વલ અલંકારરૂપ ! તમને નમસ્કાર હો. હે ત્રણ જગતના પરમેશ્વર ! તમને નમસ્કાર હો હે જિનેશ્વર દેવ ! ભવરૂપી સમુદ્રનુ શોષણ કરનાર એવા તમને નમસ્કાર હો ॥ ૨૬ ॥

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ

(૨૬)

થાઓ મારા નમન તમને દુઃખને કાપનારા,
થાઓ મારા નમન તમને ભૂમિશોભાવનારા,
થાઓ મારા નમન તમને આપ દેવાધિ દેવા,
થાઓ મારા નમન તમને સંસૃતિ કાગ જેવા. ॥૨૬॥

तुभ्यं नमस्त्रिभुवनार्तिहराय नाथ !
तुभ्यं नमः क्षितितलामलभूषणाय ।
तुभ्यं नमस्त्रिजगतः परमेश्वराय
तुभ्यं नमो जिन ! भवोदधिशोषणाय ॥२६॥

शब्दार्थः=**तुभ्यं**=आपको **नमः**=नमस्कार हे **त्रिभुवन**=तीन लोक की **आर्ति**=पीडा को **हराय**=हरण करनेवाले **नाथ**=हे नाथ ! **तुभ्यं**=आपको **नमः**=नमस्कार हे **क्षितितल**=पृथ्वीतल के **अमल**=निर्मल **भूषणाय**=अलंकार रूप **तुभ्यं**=आपको **नमः**=नमस्कार है । **त्रिजगतः**=तीन जगत के **परमेश्वराय**=परम प्रभु **तुभ्यं**=आपको **नमः**=नमस्कार **जिन**=हे जिन ! **भव**=ससार (रूप) **उदधि**=समुद्र को **शोषणाय**=शोखने वाले ।

अन्वयः—नाथ ! त्रिभुवनार्तिहराय तुभ्यं नमः क्षितितलामलभूषणाय तुभ्यं नमः, त्रिजगतः परमेश्वराय तुभ्यम् नमः, जिन ! भवोदधिशोषणाय तुभ्यं नमः ।

भावार्थ—हे नाथ ! तीनों लोक की पीडा का हरण करने वाले ऐसे आपको नमस्कार हो । पृथ्वीतल के निर्मल अलंकाररूप ऐसे आपको नमस्कार हो । तीन जगत के परम प्रभु आपको नमस्कार हो । हे जिनेश्वर ! ससार रूप समुद्र को शोखनेवाले (शोषण करनेवाले) आपको नमस्कार हो ।

तीन लोक के दुःख हरण
करने वाले हे तुम्हे नमन ।
भूमंडल के निर्मल भूषण !
आदि जिनेश्वर ! तुम्हे नमन ॥
हे त्रिभुवनके अखिलेश्वर हो,
तुमको बार-बार नमन ।
भव-सागर के शोषण. पोषक
भव्य जनों के तुम्हें नमन ॥२६॥

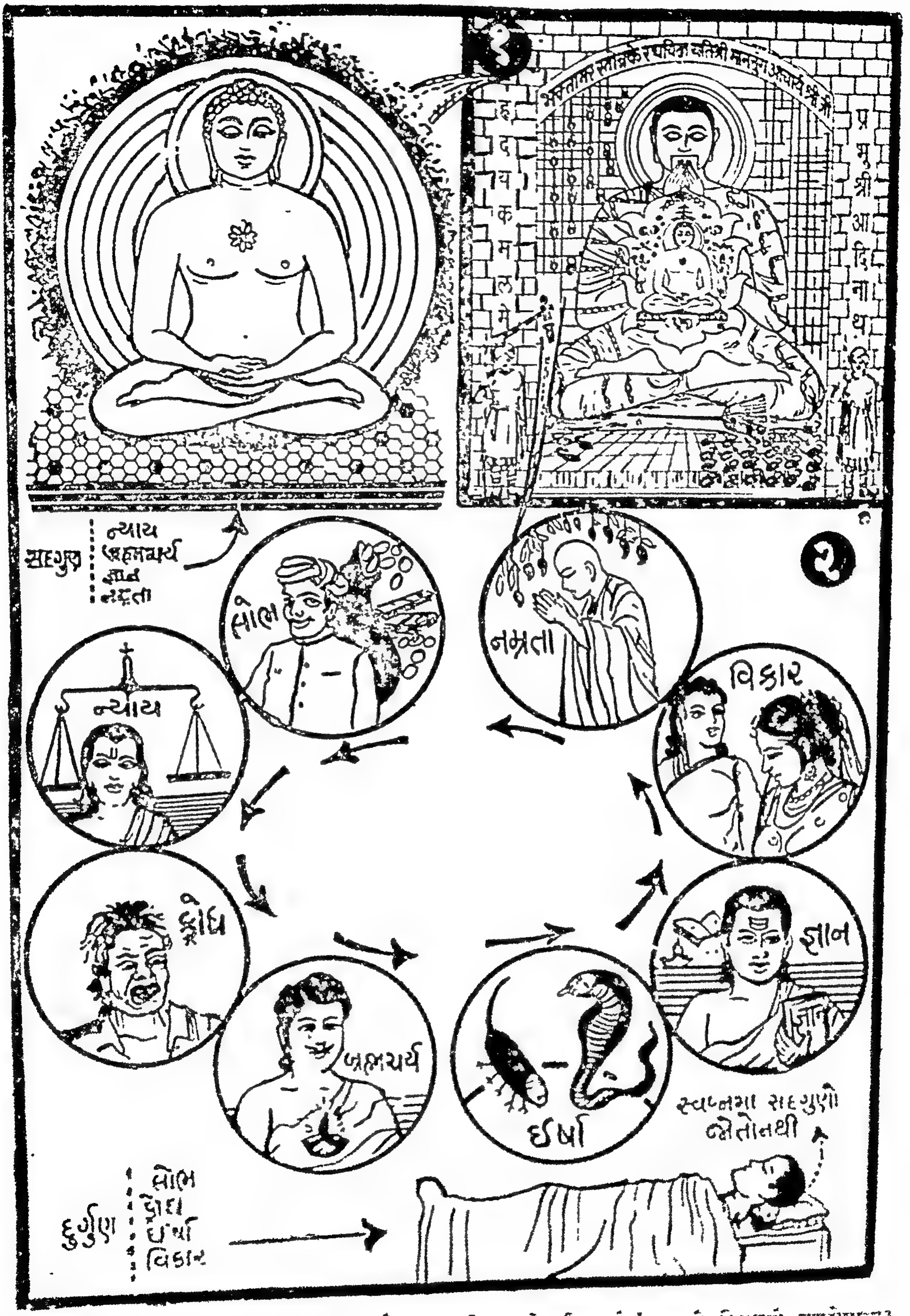
१
प्र भु श्री आ दि ना थ
ह द य क म ल मे
२
સદ્ગુણ
ન્યાય
બ્રહ્મચર્ય
જ્ઞાન
નમ્રતા
લોભ
નમ્રતા
ન્યાય
વિકાર
ક્રોધ
જ્ઞાન
બ્રહ્મચર્ય
ઈર્ષા
સ્વપ્નમાં સદ્ગુણો
જોતો નથી
દુર્ગુણ
લોભ
ક્રોધ
ઈર્ષા
વિકાર

[illegible]

૨૭

દોષોથી આપ દૂર છો.

મૂળશ્લોક (૨૭) શત્રૂ-મૂલક

કો વિસ્મયોઽત્ર યદિ નામ ગુણૈરશેષૈ—
સ્ત્વં સંશ્રિતો નિરવકાશતયા મુનીશ ।
દોષૈરુપાત્ત-વિવિધાશ્રય-જાતગર્વૈ :
સ્વપ્નાન્તરેઽપિ ન કદાચિદપીક્ષિતોઽસિ ॥૨૭॥

શબ્દાર્થ : **કો**=શુ **વિસ્મય**=આશ્ચર્ય **અત્ર**=અહી **યદિનામ**=મને એમ લાગે છે કે **ગુણૈ**=ગુણો વડે **અશેષૈ:**=સંપૂર્ણ **ત્વમ્**=તમારો **સંશ્રિતો**=આશ્રય કરાયો છે **નિરવકાશતયા**=બીજે અવકાશ નહિ મળવાથી **મુનીશ**=હે મુનીશ્વર ! **દોષૈ:**=દોષોવડે **ઉપાત્ત**=પ્રાપ્ત કરેલ **વિવિધાશ્રય**=અનેક સ્થળે **જાત**=ઉત્પન્ન થયેલ **ગર્વૈ:**=ગર્વથી **સ્વપ્નાન્તરે**=સ્વપ્નમાં **અપિ**=પણ **ઈક્ષિતો**=જોવાયા **ન** **અસિ**=નથી. ॥૨૭॥

અન્વય:—મુનીશ ! યદિ નામ નિરવકાશતયા અશેષૈ: ગુણૈ: ત્વ સંશ્રિત અત્ર ક: વિસ્મય: ઉપાત્ત-વિવિધાશ્રયજાતગર્વૈ દોષૈ: કદાચિત્ અપિ સ્વપ્નાન્તરે અપિ ન ઇક્ષિત: અસિ (અત્રાપિ કો વિસ્મય ?)

ભાવાર્થ: હે મુનીશ્વર ! મને એમ લાગે છે કે અન્યત્ર સ્થાન નહિ મળવાથીજ સમગ્ર ગુણોએ તમારો આશ્રય લીધો છે અને અનેક આશ્રયે મળવાથી જેમને ગર્વ થઈ રહ્યો છે એવા દોષોએ કોઈ વખત સ્વપ્નમા પણ તમને જોયા નથી, એમાં પણ આશ્ચર્ય શું ?

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ

(૨૭)

સર્વે ઉંચાગુણ પ્રભુ અહા આપમાંહિ સમાયા,
તેમા કાંઈ નથી નવીનતા ધારીને છત્ર છાયા;
દોષો સર્વે અહિં તહિં ફરે દૂર ને દૂર ભયે,
જોયા દોષે કદિ નવ પ્રભુ આપને સ્વપ્ન-
માંયે ॥૨૭॥

को विस्मयोऽत्र यदि नाम गुणैरशेषै-
स्त्वं संश्रितो निरवकाशतया मुनीश ।
दोषैरुपात्तविविधाश्रयजातगर्वैः
स्वप्नान्तरेऽपि न कदाचिदपीक्षितोऽसि ॥२७॥

शब्दार्थः=**को** क्या, कौनसा **विस्मयः**=आश्चर्य **अत्र**=यहाँ **यदि=नाम**=हमें ऐसा लगता है कि **गुणैः**=गुणो से **अशेषैः**=सपूर्ण **त्वं**=आप **संश्रितो**=आश्रित हो **निरवकाशतया**=सघनता से **मुनीश**=हे मुनीश्वर ! **दोषैः**=दोषो से **उपात्त**=प्राप्त किया है **विविधाश्रय**=अनेक प्रकारके स्थान **जातगर्वैः**-उत्पन्न हुआ है गर्व जिनको **स्वप्नान्तरे**=स्वप्नावस्थामे **अपि**=भी **न**-न **कदाचिद्**=कोई भी (किसी भी) समय **अपि**=भी **ईक्षितः**=देखे गये **असि**=हो ।

अन्वय—मुनीश ! अत्र कः विस्मयः यदि नाम निरवकाशतया अशेषैः गुणैः त्वं संश्रितः उपात्त-विविधाश्रयजातगर्वैः दोषैः कदाचित् अपि स्वप्नान्तरे अपि न ईक्षितः असि ।

भावार्थ—हे मुनीश्वर ! इसमें कोई आश्चर्य नहीं कि सभी सद्गुणो की सघनतासे आप आश्रित हो । क्योंकि दोषोंको अन्य स्थानों पर आश्रय मिलने से उत्पन्न हुआ है गर्व जिन्हे ऐसे वे दुर्गुण किसी भी समय स्वप्नावस्थामे भी उनके द्वारा नहीं देखे गये हो । अर्थात् दुर्गुण (दोष) आपकी ओर आते ही नहीं हैं ।

गुण समूह एकत्रित होकर,
तुझमें यदि पा चुके प्रवेश ।
क्या आश्चर्य न मिल पाये हों,
अन्य आश्रय उन्हें जिनेश ॥
देव कहे जाने वालों से,
आश्रित होकर गर्वित दोष ।
तेरी ओर न झांक सके वे,
स्वप्न मात्र में हे गुणकोष ॥ ।

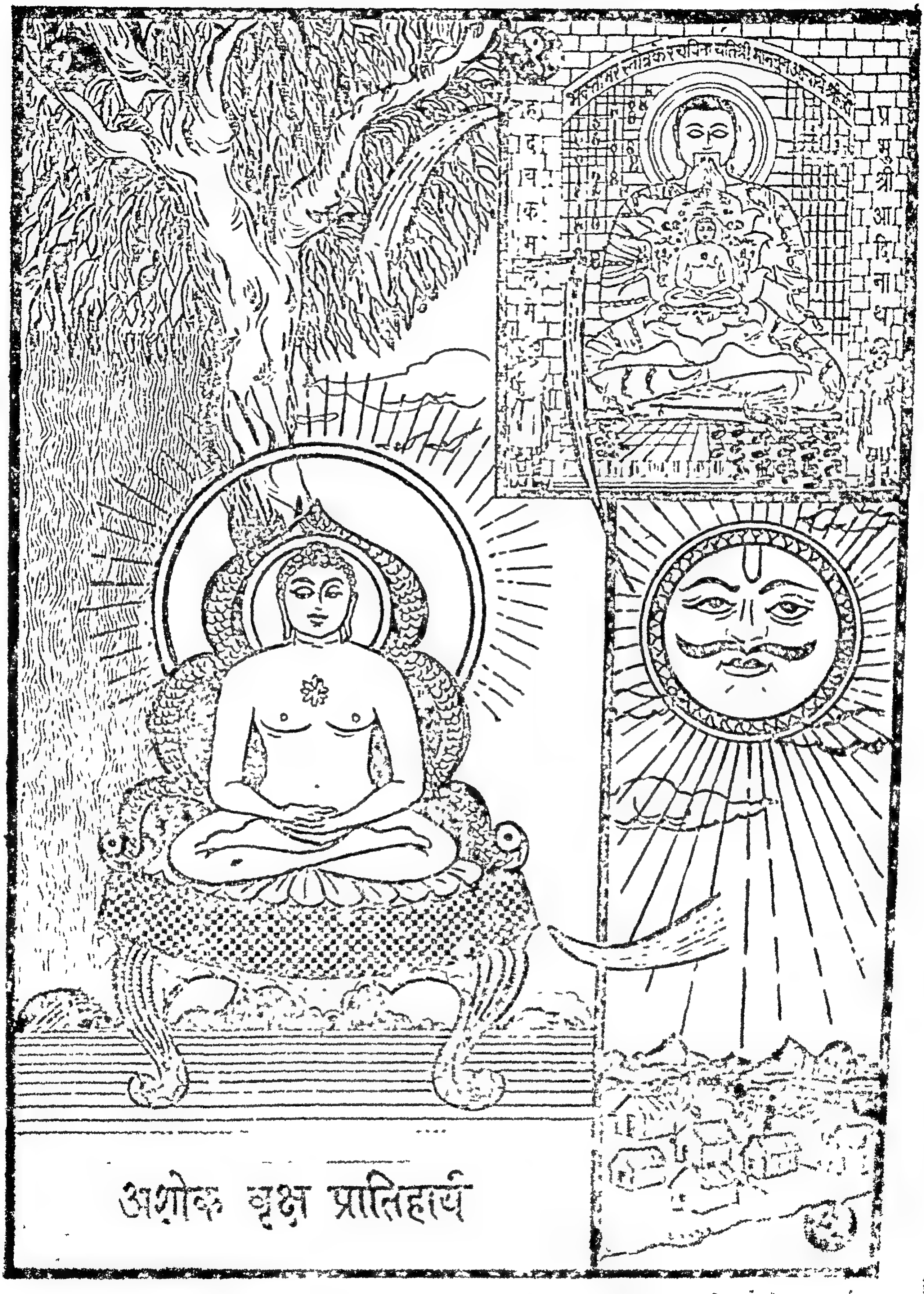

अशोक वृक्ष प्रातिहार्य

૨૮

અશોકવૃક્ષ પ્રાતિહાર્યથી આપની શોભા

મૂલશ્લોક (૨૮) સર્વ મનોરથ પ્રપૂરક

ઉચ્ચૈરશોકતરુ – સંશ્રિતમુન્મયૂખ —
માભાતિ રૂપમમલં ભવતો નિતાન્તમ્ ।
સ્પષ્ટોલ્લસત્કિરણમસ્ત – તમો – વિતાનં,
બિમ્બં રવેરિવ પયોધરપાર્શ્વવર્તિ ॥૨૮॥

શબ્દાર્થ :– **ઉચ્ચૈઃ**=ઊંચા **અશોકતરુ**=અશોક વૃક્ષનો **સંશ્રિતમ્**=આશ્રય કરીને રહેલું **ઉન્મયૂખમ્**=ઉપર ઉઠતાં કિરણોવાળું **આભાતિ**=શોભે છે. **રૂપમ્**=(શરીર) રૂપ **અમલં**=નિર્મળ **ભવતો**=આપનુ **નિતાન્તમ્**=અત્યંત **સ્પષ્ટ**=સ્પષ્ટરૂપે **ઉલ્લસત્**=ચમકતાં **કિરણમ્** કિરણોવાળું **અસ્ત**=નષ્ટ કરનાર **તમઃ**=અંધકારના **વિતાનમ્**=સમૂહને **બિમ્બમ્**=બિંબ **રવેઃ**=સૂર્યનું **ઇવ**=જેમ **પયોધર**=વાદળાની **પાર્શ્વવર્તિ**=બાજુમાં રહેલું.

અન્વયઃ–ઉચ્ચૈઃ અશોકતરુસંશ્રિતમ્ ઉન્મયૂખમ્ ભવતઃ અમલમ્ રૂપમ્ સ્પષ્ટોલ્લસત્ કિરણમ્ અસ્તતમોવિતાનમ્ પયોધરપાર્શ્વવર્તિ રવેઃ બિમ્બમ્ ઇવ નિતાન્તમ્ આભાતિ ॥૨૮॥

ભાવાર્થ : હે ભગવાન્! ઊંચા અશોક વૃક્ષની નીચે રહેલું તમારુ દેદીપ્યમાન નિર્મળરૂપ અત્યંત ચમકી રહેલું અને અંધકારના સમૂહનો નાશ કરનારુ એવુ મેઘમંડલની પાસે રહેલ રવિના બિંબ જેવું ઘણું જ શોભે છે ॥ ૨૮ ॥

સમશ્લોકી અનુવાદ

(૨૮)

ઊંચા એવા તરુવર અશોકે પ્રભુ અંગ શોભે,
જાણે આજે રવિરૂપ ખરૂ દીપતું છેક ઓભે;
અંધારાને દૂર કરી રહ્યું સૂર્યનું બિંબ હોય,
નિશ્ચે પાસે ફરી ફરી વળ્યાં વાદળાં રૂપ તોય ॥૨૮॥

उच्चैरशोकतरु-संश्रित-मुन्मयूख—
माभाति रूपममलं भवतो नितान्तम् ।
स्पष्टोल्लसत्किरणमस्ततमो-वितानं,
बिम्बं रवेरिव पयोधरपार्श्ववर्ति ॥ ५८ ॥

शब्दार्थः–**उच्चैः**–ऊँचे **अशोक**–अशोक **तरु**–वृक्ष के **संश्रितं**–आश्रय में विराजमान **उन्मयूखं**–उपर की ओर किरणों को बिखेरनेवाला ऐसा **आभाति**–शोभित होता है । **रूपम्**–रूप **अमलं**–निर्मल **भवतो**–आपका **नितान्तम्**–अत्यन्त, अत्यधिकता से **स्पष्ट**–निर्मल रूप से **उल्लसत्**–उपर की ओर चमकती हुई **किरण**–किरणो वाला **अस्त**–नष्ट किया है **तमो**–अन्धकार की **वितानम्**–जाल को जिसने ऐसे **बिम्बं**–बिम्ब **रवेः**–सूर्य के **इव**–(जैसा) समान **पयोधर**–सघन बादलो के **पार्श्ववर्ति**–समीप रहने वाले ।

अन्वयः—उच्चैः अशोकतरुसंश्रितम् उन्मयूखम् भवतः अमलम् रूपम् स्पष्ट उल्लसत् किरणम् अस्ततमोवितानम् पयोधरपार्श्ववर्ति रवेः बिम्बम् इव नितान्तम् आभाति ।

भावार्थः—ऊंचे अशोक वृक्ष के आश्रय में विराजमान, उपरकी ओर किरणो को बिखेरने वाला ऐसा आपका निर्मल रूप, (शोभित होता है) जैसे निर्मल रूप से उपर की ओर चमकती हुई किरणोंवाला और नष्ट किया है अन्धकारकी जाल को जिसने ऐसा और सघन बादलो के समीप रहने वाले सूर्य के बिम्ब के समान अत्यधिकतासे शोभित होता है ।

उन्नत तरु अशोक के आश्रित
निर्मल किरणोन्नति वाला ।
रूप आपका दिपता सुन्दर,
तमहर मनहर छवि वाला ॥
वितरण किरण निकर तमहारक
दिनकर घन के अधिक समीप ।
नीलाचल पर्वत पर होकर,
नीराजन करता ले दीप ॥२८॥

प्र भु श्री आ दि ना थ
सिंहासन

૨૯

સિંહાસન પ્રાતિહાર્ય

મૂળશ્લોક (૨૯) નેત્ર પીડા વિનાશક

સિંહાસને મણિમયૂખશિખા વિચિત્રે,
વિભ્રાજતે તવ વપુઃ કનકાવદાતમ્ ।
બિમ્બં વિયદ્વિલસદંશુલતાવિતાનમ્,
તુઙ્ગોદયાદ્રિશિરસીવ સહસ્રરશ્મેઃ ॥ ૨૯ ॥

શબ્દાર્થ– **સિંહાસને**=સિંહાસન ઉપર **મણિ**=મણિઓના **મયૂખ**=કિરણોના **શિખા**-અગ્રભાગથી **વિચિત્રે**=(રંગ બેરંગી) ચિત્ર-વિચિત્ર **વિભ્રાજતે**=શોભે છે **તવ**=તમારુ **વપુ**=શરીર **કનક**=સુવર્ણ **અવદાતમ્**=જેવુ નિર્મળ **બિમ્બ**=બિંબ **વિયત્**=આકાશમાં **વિલસત્**=વિલસી રહ્યો છે **અંશુલતા**=કિરણ માળાનો **વિતાનમ્**=સમૂહ જેનો **તુંગ**=ઊંચા **ઉદયાદ્રિ**=ઉદયગિરિના **શિરસિ**=અગ્ર ભાગ ઉપર **ઈવ**=જેમ **સહસ્રરશ્મેઃ**=સૂર્યનુ

અન્વય : મણિમયૂખશિખાવિચિત્રે સિંહાસને કનકાવદાતમ્ તવ વપુ તુઙ્ગોદયાદ્રિશિરસિ વિયદ્વિલસદંશુલતાવિતાનમ્ સહસ્રરશ્મેઃ બિમ્બમ્ ઇવ વિભ્રાજતે ॥૨૯॥

ભાવાર્થ : હે ભગવન્ ! રત્નકિરણોના અગ્રભાગથી વિવિધ રંગની છાયા પ્રકટ કરી રહેલા એવા સિંહાસનને વિષે તમારુ સુવર્ણ જેવુ સુંદર શરીર ઘણા ઊંચા એવા ઉદયાચલના શિખરે, જેના કિરણોનો સમૂહ આકાશમા શોભી રહ્યો છે એવા સૂર્યના બિંબ જેવુ શોભે છે. ॥૨૯॥

સમશ્લોકી અનુવાદ

(૨૯)

રત્નો કેરા કિરણ સમૂહે ચિત્ર વિચિત્ર છાજે,
એવા સિંહાસન પર પ્રભુ આપનો દેહ રાજે;
વિસ્તારે છે રૂપ ગગનની મધ્યમાં જેમ ભાનુ,
ઊંચા-ઊંચા ઉદયગિરિના શિખરે તેમ માનુ ॥૨૯॥

सिंहासने मणिमयूखशिखाविचित्रे,
विभ्राजते तव वपुः कनकावदातम् ।
बिम्बं वियद्विलसदंशुलतावितानम्,
तुङ्गोदयाद्रिशिरसीव सहस्ररश्मेः ॥२९॥

शब्दार्थः: **सिंहासने**=सिंहासन पर **मणि**=मणियों की **मयूख**=किरणों के **शिखा**=अग्रभाग से **विचित्रे**=चित्र=विचित्र रंग के **विभ्राजते**=सुशोभित होता है । **तव**=आपका **वपु**=शरीर **कनक**=स्वर्ण के समान **अवदातम्**=सुन्दर, मनोज्ञ **बिम्बं**=बिम्ब **वियत्**=आकाश में **विलसद्**=शोभायमान हो रहे हैं जिसके **अंशुलता**=किरणों रूप लता का **वितानम्**=पट **तुङ्ग**=उन्नत **उदयाद्रि**–उदयाचल के **शिरसि**=शिखर पर **इव**=समान **सहस्ररश्मेः**=सूर्य के

अन्वयः—मणिमयूखशिखाविचित्रे सिंहासने कनक अवदातम् तव वपुः तुङ्ग उदयाद्रि शिरसि वियद्विलसत् अंशुलता वितानम सहस्ररश्मेः बिम्बम् इव विभ्राजते ।

भावार्थः—मणियों की किरणों के अग्रभागसे चित्र—विचित्र (रंग के) सिंहासन पर स्वर्ण के समान मनोज्ञ आपका शरीर (ऊँचे) उन्नत उदयाचल पर्वत के शिखर पर सहस्र किरणोंवाला बिम्ब अर्थात् सूर्य के समान सुशोभित होता है ।

मणि—मुक्ता किरणों से चित्रित,
अद्भुत शोभित सिंहासन ।
कान्तिमान् कंचन-सा दिखता,
जिस पर तव कमनीय वदन ॥
उदयाचल के तुङ्ग शिखर से,
मानो सहस्र रश्मि वाला ।
किरण—जाल फैलाकर निकला,
हो करने को उजियाला ॥२९॥

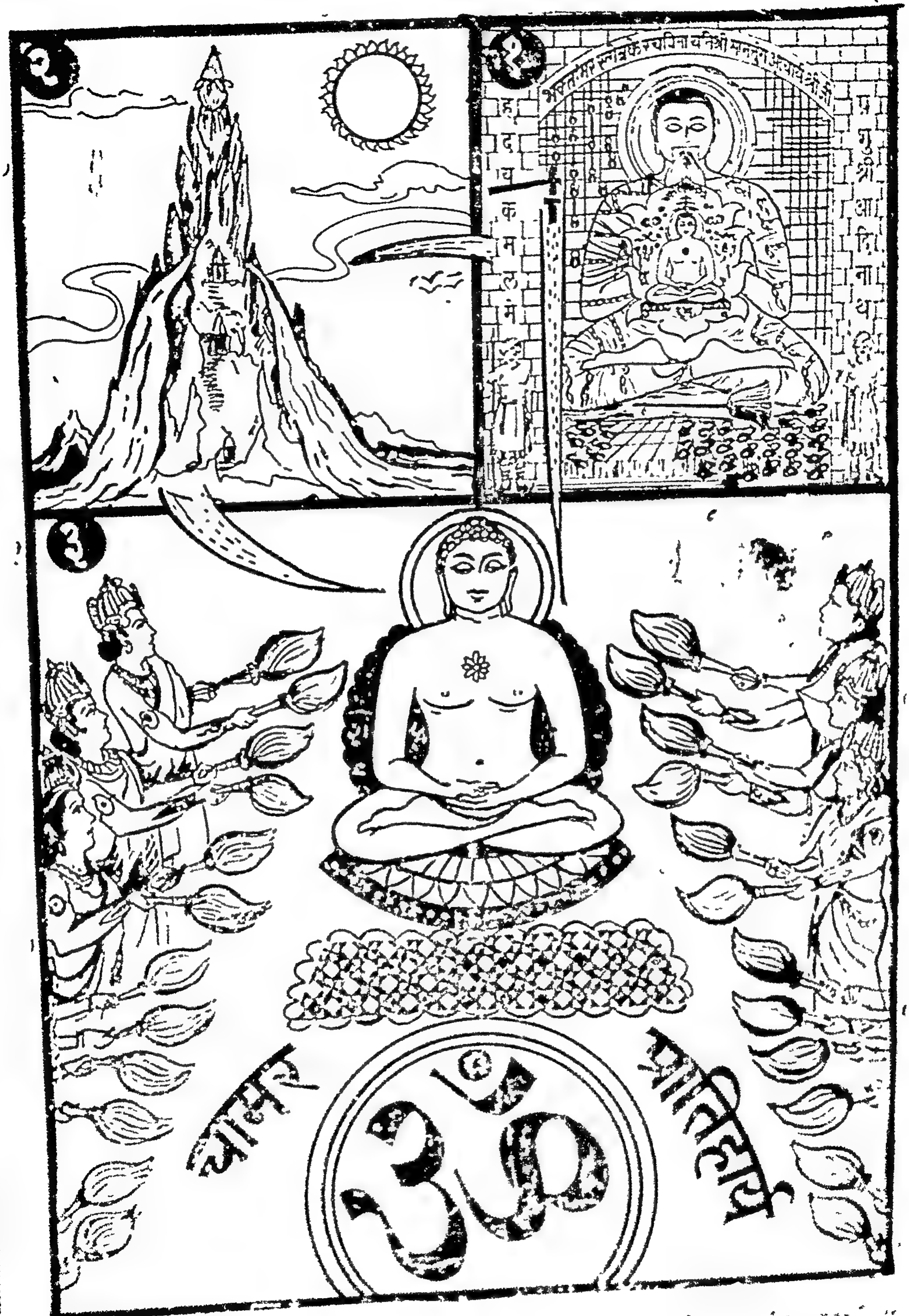
प्रभु श्री आदिनाथ
हृदय कमल में
ॐ

[illegible]

30

ચામર પ્રાતિહાર્ય

મૂળશ્લોક (૩૮) શત્રુસ્તંભક

કુન્દાવદાતચલચામર-ચારુશોભં,
વિભ્રાજતે તવ વપુઃ કલધૌતકાન્તમ્ ।
ઉદ્યચ્છશાઙ્ક-શુચિનિર્ઝર-વારિધાર-
મુચ્ચૈસ્તટં સુરગિરેરિવ શાતકૌમ્ભમ્ ॥૩૦॥

શબ્દાર્થ : કુન્દ=મોગરાના ફૂલ **અવદાત**= જેવા શ્વેત **ચલ**=ચલાયમાન **ચામર**=ચામર **ચારુ**=સુંદર **શોભમ**=શોભાને ધારણ કરનાર **વિભ્રાજતે**=શોભે છે; **તવ**=તમારું **વપુઃ**=શરીર **કલધૌત**=સુવર્ણ જેવી **કાન્તમ**=કાંતિવાળુ **ઉદ્યત્**=ઉદય પામતાં **શશાંક**=ચંદ્ર જેવા **શુચિ**=શ્વેત **નિર્ઝર**=ઝરણાના **વારિ**=પાણીના **ધારમ**=પ્રવાહવાળું **ઉચ્ચૈઃ**=ઊંચુ **તટ**=તટ **સુરગિરેઃ**=મેરુપર્વતનું **ઈવ**=જેમ **શાતકૌમ્ભમ**= સુવર્ણમય

અન્વય : કુન્દાવદાતચલચામરચારુ શોભમ્ કલધૌતકાન્તમ્ તવ વપુ. ઉદ્યચ્છશાઙ્કશુચિ- નિર્ઝરવારિધારમ્ સુરગિરે શાતકૌમ્ભમ ઉચ્ચૈ- સ્તટમ્ ઈવ વિભ્રાજતે ॥૩૦॥

ભાવાર્થ :- મોગરાના પુષ્પ જેવા શ્વેત વીંઝાતા ચામરો વડે સુંદર શોભાને ધારણ કર- નારું અને સુવર્ણ જેવી કાંતિવાળુ તમારું શરીર ઉદય પામતા ચન્દ્રમાના જેવા નિર્મળ ઝરણાનાં પાણીની ધારાઓથી સુશોભિત મેરુપર્વતની ઊંચી સુવર્ણમય ભૂમિ (તટ) જેવું શોભે છે ॥૩૦॥

સમશ્લોકી અનુવાદ

(૩૦)

શોભે રૂડું શરીર પ્રભુજી ! સ્વર્ણ જેવું મજાનું
વિંઝે જેને વિબુધ જનતા ચામરો એમ
માનું; દીસે છે જે વિમળ ઝરણું ચંદ્ર જેવું
જ હોય, મેરુ કેરા શિખર સરખું સ્વર્ણ-
રૂપે ન હોય ? ॥ ૩૦ ॥

कुन्दावदात-चलचामर-चारु-शोभम्,
विभ्राजते तव वपुः कलधौतकान्तम् ।
उद्यच्छशाङ्कशुचिनिर्झरवारिधार-
मुच्चैस्तटं सुरगिरेरिव शातकौम्भम् ॥३०॥

शब्दार्थ=कुन्द=कुन्द (एक प्रकार का पुष्प समान) अवदात=उज्ज्वल चल=चलायमान, ढुरते हुए चामर=चामर चारुशोभम्=सुन्दर शोभावाला विभ्राजते=शोभा देता है । तव=आपका वपुः= शरीर कलधौत=सोने के समान कान्तम्=कान्ति वाला उद्यत्=उदित होता हुआ शशाङ्क=चन्द्रमा के समान शुचि=शुभ्र, श्वेत निर्झर=झरनो की, जल प्रपातो की वारिधारम्=जलधारा के समान उच्चैः= ऊँचे, उन्नत तटं=शिखर सुरगिरेः=सुमेरु पर्वत के इव=समान शातकौम्भम्=स्वर्णमयी, स्वर्णिम ।

अन्वय—कुन्दावदात – चल– चामर=चारु – शोभम् कलधौतकान्तम् तव वपुः उद्यच्छशाङ्क–शुचि- निर्झरवारिधारम् सुरगिरेः शातकौम्भम् उच्चै–स्तटम् इव विभ्राजते ।

भावार्थ—कुन्द नामक पुष्प के समान उज्ज्वल ढुरते हुए चामरों के कारण, सोने के समान कान्तिवाला आपका शरीर शोभा देता है । जैसे उदित होते हुए चन्द्रमा के समान श्वेत झरनो की जलधारा से स्वर्णिम सुमेरु पर्वत का उन्नत तट (शिखर) सुशोभित हो रहा हो ऐसा दिख रहा है ।

ढुरते सुन्दर चँवर विमल अति,
नवल कुंद के पुष्प समान ।
शोभा पाती देह आपकी रौप्य
धवल सी आभावान ॥
कनकाचल के तुंग शृंग से,
झर झर झरता है निर्झर ।
चन्द्र-प्रभा सम उछल रही हो.
मानो उसके ही तट पर ॥३०॥

चंद्रनी कांति समान श्वेत छत्रो
सूर्यना तापने रोकनारा छत्रो
मुक्ताफल
छत्र प्रातिहार्य
ઉર્ધ્વ લોક
મધ્ય લોક
અધો લોક

૩૧ છત્ર પ્રાતિહાર્ય

મૂલશ્લોક. ॥ ૩૧ ॥ રાજ્યસન્માનદાયક

છત્રત્રયં તવ વિભાતિ શશાઙ્કકાન્ત-
મુચ્ચૈઃ સ્થિતં સ્થગિતભાનુકરપ્રતાપમ્ ।
મુક્તાફલ-પ્રકર-જાલ-વિવૃદ્ધશોભં,
પ્રખ્યાપયત્ ત્રિજગતઃ પરમેશ્વરત્વમ્ ॥૩૧॥

શબ્દાર્થ : **છત્રત્રયં**=ત્રણ છત્રો **તવ**=તમારા **વિભાતિ**=શોભે છે **શશાઙ્ક**=ચન્દ્રજેવી **કાન્તમ્**=કાંતિવાળા **ઉચ્ચૈઃ**=ઉપર **સ્થિતં**=રહેલા **સ્થગિત**=રોકી દેનાર (સ્થિર કરેલ) **ભાનુકર**=સૂર્યના કિરણોને **પ્રતાપમ્**=પ્રભાવ **મુક્તાફલ**=મોતીના **પ્રકરજાલ**=સમૂહની રચનાથી **વિવૃદ્ધ**=વૃદ્ધિ પામેલી છે, **શોભં**=શોભાજેની એવા, **પ્રખ્યાપયત્**=પ્રકટ કરતો **ત્રિજગતઃ**=ત્રણ જગતના **પરમેશ્વરત્વમ્**=પરમેશ્વરપણાને

અન્વય : શશાઙ્કકાન્તમ્ મુક્તાફલપ્રકરજાલવિવૃદ્ધશોભમ્ તવ ઉચ્ચૈઃ સ્થિતમ્ સ્થગિતભાનુકર-પ્રતાપમ્ છત્રત્રયમ્ ત્રિજગતઃ પરમેશ્વરત્વમ્ પ્રખ્યાપયત્ વિભાતિ ॥૩૧॥

ભાવાર્થ . હે ભગવન્ ! તમારા મસ્તક ઉપર ઉપરાઉપરી ધારણ કરાયેલાં ત્રણ છત્રો ચન્દ્રમા જેવા ઉજ્જ્વલ છે મોતીના સમૂહની રચના વિશેષથી ઘણી શોભા પામી રહેલા છે, સૂર્યના કિરણોના પ્રભાવને રોકી રાખે છે તથા ત્રણ જગતનું પરમેશ્વરપણું સૂચવતા અત્યંત શોભી રહેલ છે. ॥૩૧॥

સમશ્લોકી અનુવાદ

(૩૧)

શોભે છત્રો પ્રભુ ઉપર તો ઉજળા ચંદ્ર જેવા,
થંભાવે તે રવિ કિરણનાં તેજને દેવ દેવા,
મોતીઓથી મનહર દીસે છત્ર શોભા અનેરી,
દેખાડે છે ત્રણ ભુવનની સ્વામિતા આપ કેરી ॥ ૩૧ ॥

छत्रत्रयं तव विभाति शशाङ्ककान्त—
मुच्चैः स्थितं स्थगितभानुकरप्रतापम् ।
मुक्ताफलप्रकर-जाल- विवृद्धशोभम्
प्रख्यापयत्त्रिजगतः परमेश्वरत्वम् ॥३१॥

शब्दार्थः— छत्र=छत्र त्रयं=तीन तव=आपके विभाति=शोभत हे शशाङ्क=चन्द्रमा के समान कान्तं=उज्ज्वल कान्तिमान उच्चैः=ऊपर स्थितं=रहे हुए स्थगित=रोक दिया है भानुकर=सूर्य की किरणों का प्रतापम्—प्रभाव जिन्होंने ऐसे मुक्ताफल=मोतिओं के प्रकर=समूह की जाल=झालरो से विवृद्ध=बढ गई है शोभम्=शोभा जिनकी ऐसा प्रख्यापयत्=प्रगट करता हुआ त्रिजगत =तीनों लोकके परमेश्वरत्वम्=परमेश्वरत्व को ।

अन्वय—शशाङ्ककान्तम् स्थगितभानुकरप्रतापम् मुक्ताफलप्रकरजालविवृद्धशोभम् तव उच्चैः स्थितम् छत्रत्रयम् त्रिजगत परमेश्वरत्व प्रख्यापयत् विभाति ।

भावार्थ—जिनकी कान्ति चन्द्र के समान उज्ज्वल है, सूर्य की किरणों का प्रभाव जिन्होंने रोक दिया है, मोतिओं के समूह की झालरों से बढ गई है शोभा जिनकी ऐसे और आपके ऊपर आकाश-स्थित तीन छत्र मानवों के मनको हरण करते हुए तीनों जगत के आधिपत्यको प्रगट करते हैं ।

चन्द्र-प्रभा सम झल्लरियों से,
मणि-मुक्ता मय अति कमनीय ।
दीप्तिमान् शोभित होते हैं,
सिर पर छत्रत्रय भवदीय ॥
ऊपर रह कर सूर्य रश्मि का,
रोक रहे हैं प्रखर-प्रताप ।
मानों वे घोषित करते हैं,
त्रिभुवन के परमेश्वर आप ॥३१॥

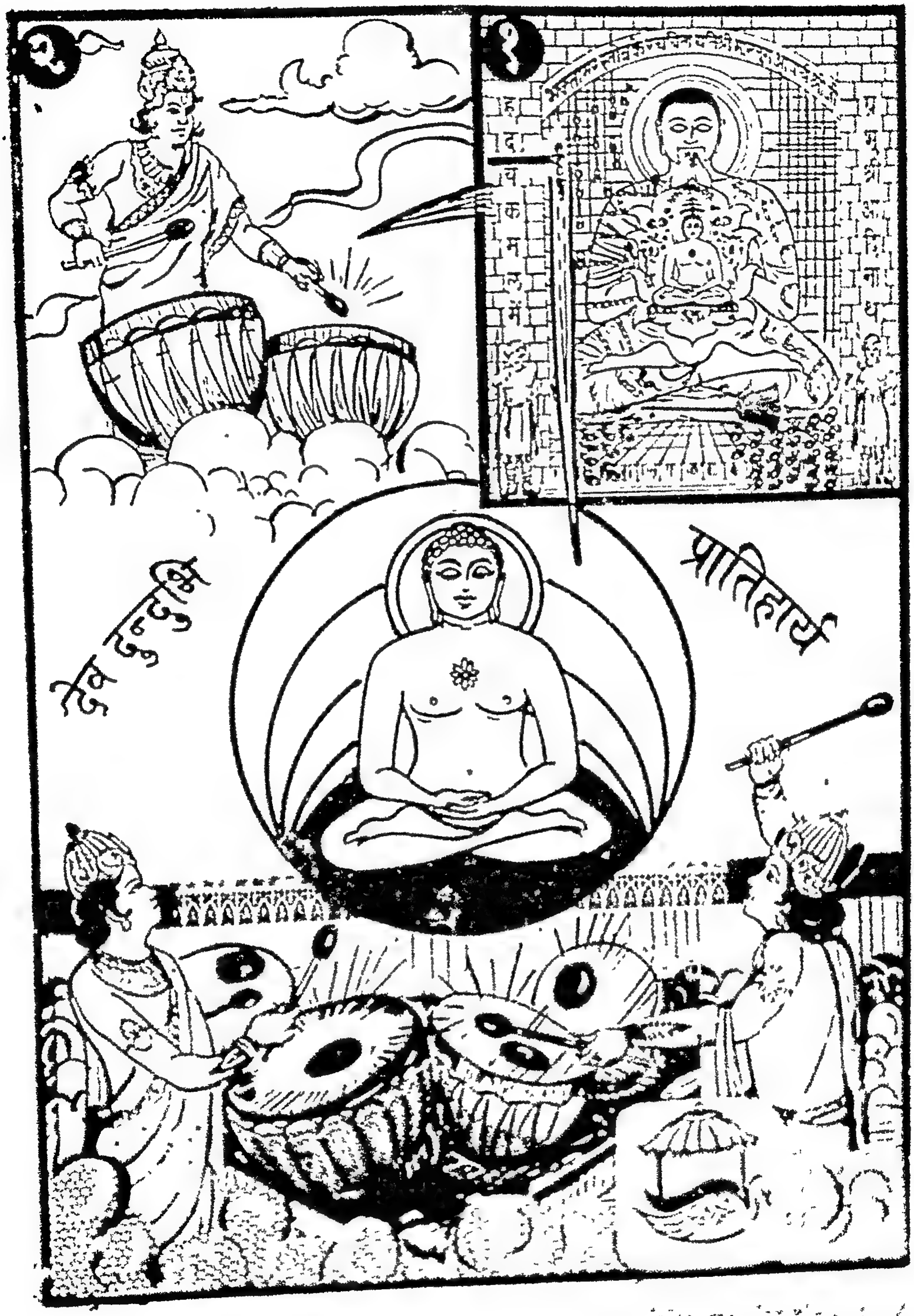
देव दुन्दुभि
प्रातिहार्य

૩૨ દેવ-દુન્દુભિ પ્રાતિહાર્ય

મૂળશ્લોક (૩૨) સંગ્રહણી સંહારક

ગમ્ભીરતારરવપૂરિતદિગ્વિભાગ-
સ્ત્રૈલોક્યલોકશુભસઙ્ગમ-ભૂતિદક્ષઃ ।
સદ્ધર્મરાજજય-ઘોષણ-ઘોષકઃ સન્,
ખે દુન્દુભિર્ધ્વનતિ તે યશસઃ પ્રવાદી ॥ ૩૨ ॥

શબ્દાર્થ : **ગમ્ભીર**=ગંભીર **તાર**=ઊંચા **રવ**=શબ્દથી **પૂરિત**=પૂરિ દીધા છે **દિગ્**= દિશાઓના **વિભાગઃ**=વિભાગ જેણે **ત્રૈલોક્ય**= ત્રણે **લોક**=લોકના પ્રાણીઓના **શુભ**=શુભ **સંગમ**= સમાગમ **ભૂતિદક્ષ**.=આબાદીમાં ચતુર **સદ્ધર્મ રાજ**=સત્ય ધર્મના (તીર્થંકર) રાજા **જય-ઘોષણ**=જય શબ્દ **ઘોષકઃસન્**=કહેતો થકો **ખે**=આકાશમાં **દુન્દુભિ** =દેવનગારું **ધ્વનતિ**= શબ્દ કરે છે **તે**=તમારા **યશસઃ**= યશને **પ્રવાદી**= કહેનાર છે.

અન્વય : ગમ્ભીરતારરવ પૂરિતદિગ્વિભાગઃ ત્રૈલોક્યલોકશુભસઙ્ગમભૂતિદક્ષઃ દુન્દુભિ સદ્ધર્મરાજજયઘોષણઘોષકઃ સન્ ખે તે યશસઃ પ્રવાદી ધ્વનતિ ॥૩૨॥

ભાવાર્થ : ઊંચા અને ગભીર શબ્દોથી દશે દિશાઓને પૂરિત કરનારી, ત્રણે લોકનાં લોકોને શુભ સમાગમની વિભૂતિને દેનારી, જે દુન્દુભિ વાગે છે, તે આપશ્રીના ધર્મરાજ્યની જયઘોષણા પ્રકટ કરે છે અને આકાશમાં આપના યશને જ પ્રગટ કરે છે.

સમશ્લોકી અનુવાદ

ઊંચા ઊંડા કલરવે દિશાભાગ પૂરિત કીધા,
સદ્ધર્મરાજના જયનાદે નભ ગજાવી દીધા.
શિવસંગમ સાચો છે, એમ વિશ્વ ઘોષિત કરે,
દિવ્ય દુન્દુભી પણ પ્રભુ ! તુજ યશોગાન કરે.

गम्भीर-ताररवपूरित-दिग्विभाग—
स्त्रैलोक्यलोकशुभसङ्गमभूतिदक्षः ।
सद्धर्मराजजयघोपणघोषकः सन्,
खे दुन्दुभिर्ध्वनति ते यशसः प्रवादी ॥३२॥

शब्दार्थः—**गम्भीर**—गम्भीर **तार**—ऊँचे **रव**—ध्वनि-से, स्वर से **पूरित**—पूरित, गुंजायमान **दिग्विभागः**—दिग्मंडल को **त्रैलोक्य**—तीनों लोक के **लोक**—प्राणियो के **शुभसङ्गम**—शुभ समागम की **भूति**—विभूति लुटाने मे **दक्षः**—समर्थ, प्रवीण, चतुर **सद्धर्म**—समीचीन धर्म के **राज**—अधिपति अर्थात् तीर्थंकर की **जयघोषण**—जयकार की घोषणा को, **घोषकः**—प्रकट करने वाला **सन्**—होताहुआ **खे**—आकाश मे **दुन्दुभिः**—नगाडा, दमामा, दुंदुभि **ध्वनति**—गुंजार कर रहा है **ते**—आपके **यशसः**—यश का **प्रवादी**—विशद कथन करने वाला

अन्वय :—गम्भीरताररवपूरित दिग्विभागः त्रैलोक्य लोकशुभसङ्गमभूति दक्ष : सद्धर्मराजजयघोपणघोषकःखे दुन्दुभिः ते यशसः प्रवादी सन् ध्वनति ।

भावार्थ :—ऊँचे गंभीर स्वर से जिसने दिग्मंडल को गुंजायमान किया है, जो तीनों लोक के प्राणियों को शुभ समागम की विभूति लुटाने मे कुशल है (चतुर है) ऐसा आकाश मे समीचीन धर्म के अधिपति अर्थात् तीर्थंकर को जयघोषणा को प्रगट करने वाला दुंदुभी नाद आपके यश का विशद कथन करनेवाला होता हुआ गुंजार कर रहा है ।

ऊँचे स्वर से करने वाली,
सर्व दिशाओं में गुंजन ।
करने वाली तीन लोक के,
जन जन का शुभ—सम्मेलन ॥
पीट रही है डंका "हो-सन्-
धर्म राज की ही जय जय" ।
इस प्रकार बज रही गगन में
भेरी तव यश की अक्षय ॥३२॥

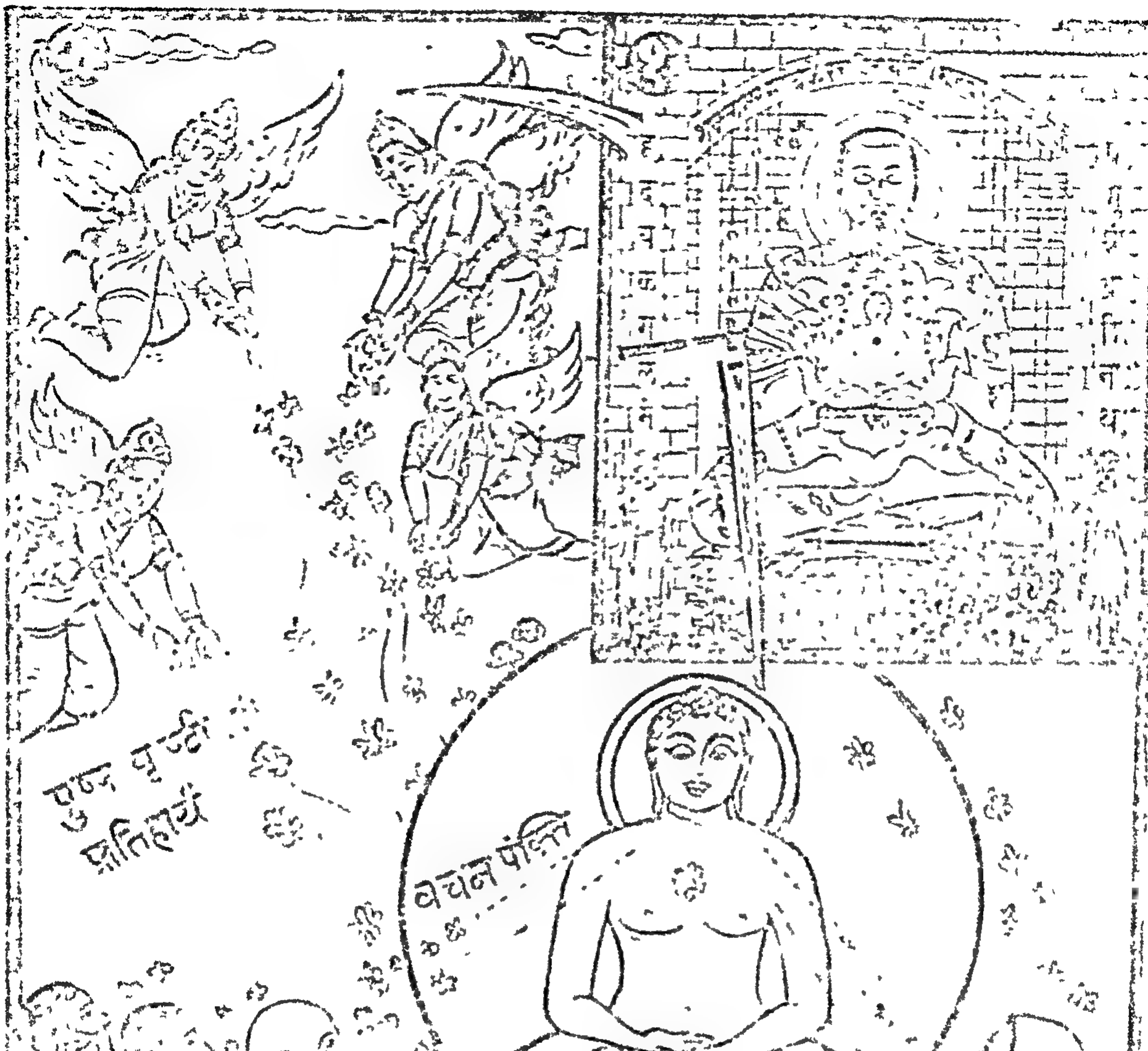
पुष्प वृष्टि प्रतिहार्य
वचन पंक्ति

૩૩ પુષ્પવૃષ્ટિ પ્રાતિહાર્ય

મૂળશ્લોક ।૩૩।। સર્વ જ્ઞ સહ ૨૬

મન્દાર–સુન્દર–નમેરુ–સુપારિજાત–
સન્તાનકાદિ–કુસુમોત્કર વૃષ્ટિરુદ્ધા।
ગન્ધોદબિન્દુશુભ–મન્દમરુત્પ્રપાતા,
દિવ્યા દિવ પતતિ તે વચસાં તતિર્વા ।। ૩૩ ।।

શબ્દાર્થ મન્દાર=મન્દાર સુન્દર=સુંદર **નમેરુ**=નમેરુ **સુપારિજાત**=સુપારિજાત **સંતાનક**=સંતાનક **આદિ**=કલ્પવૃક્ષ વગેરેના **કુસુમ**=પુષ્પના **ઉત્કર**=સમૂહની **વૃષ્ટિ**=વર્ષાથી **ઉદ્ધ** = ઉર્ધ્વમુખી **ગન્ધ**=સુગંધિત **બિન્દુ**=પાણીના બિન્દુઓની **શુભ**=શુભ **મંદ**=ધીમા **મરુત**= પવનની **પ્રપાત**=પ્રેરણાથી પડાતી **દિવ્ય**= એવી નિર્મળ **દિવ**=આકાશમાંથી **પતતિ**=પડે છે તે=(જાણે કે) તમારા **વચસાં**=વચનોની **તતિ** = પંક્તિ ન હોય (તેવું લાગે છે) **વ** =જેમ

અન્વય ગન્ધોદબિન્દુશુભમન્દમરુપ્રપાતા મન્દાર–સુન્દરનમેરુ – સુપારિજાત – સન્તાનકાદિ-કુસુમોત્કર વૃષ્ટિ રુદ્ધા દિવ્યા દિવઃ પતતિ વા તે વચસા (દિવ્ય) તતિઃ

ભાવાર્થ સુગંધિત જળના બિન્દુઓથી શુભ અને મંદ પવનથી મંદાર=સુંદર=નમેરુ= સારા પારિજાત અને સંતાનકાદિ વૃક્ષોના પુષ્પોની જે શ્રેષ્ઠ વૃષ્ટિ આકાશમાંથી પડે છે, તે જાણે કે આપશ્રીના વચનોની દિવ્ય પંક્તિ પ્રસરી રહેતી હોય નહિ ? તેવી દેખાય છે. ।।૩૩।।

સમશ્લોકી અનુવાદ

મંદાર સુંદર નમેરૂ સુપારિજાત પુષ્પો,
વળી સંતાનાદિ કુસુમોની વહી રહીછે ઉર્મો,
શીત મન્દ મરુત પ્રેરિત આકાશેથી વર્ષા
થાય, જાણે પ્રભુ તુજ નીર્મળ વચન
પંક્તિ જણાય.. ।। ૩૩ ।।

मंदार–सुन्दर–नमेरु–सुपारिजात—
संतानकादि–कुसुमोत्करवृष्टिरुद्धा ।।
गंधोदबिंदुशुभमंदमरुत्प्रपाता,
दिव्या दिवः पतति ते वचसां ततिर्वा ।।३३।।

शब्दार्थ —मन्दार–मन्दार सुन्दर–सुन्दर नमेरु–नमेरु सुपारिजात–सुपारिजात सन्तानक–सन्तानक आदि=आदि कुसुम=कुसुमो के उत्कर= समूह की वृष्टि=वर्षा उद्धा=ऊर्ध्वमुखी गंध=सुगंधित उदबिन्दु=जल बिन्दु शुभ=सुखकर मंद=धीमी धीमी मरुत्=हवा प्रपाता=गिरने वाली दिव्या= मनोहर, मनभावनी दिव =आकाशसे पतति=गिरती है ते=आपके वचसां=वचनों की ततिः=पंक्ति हो वा=अथवा ।

अन्वय :—गन्धोदबिन्दुशुभमन्द मरुत्प्रपाता उद्धा दिव्या मन्दारमुन्दरनमेरुसुपारिजातसन्तानकादि कुसुमोत्करवृष्टिः ते वचसा ततिः वा दिव पतति ।

भावार्थ — सुगंधित जल–बिन्दुओं संयुक्त तथा सुखकर धीमी धीमी हवा के झोंकों में मंदार, सुन्दर, नमेरु, सुपारिजातक तथा संतानक आदि कल्पवृक्षों की (कुसुमोंके समूह की वर्षा) दिव्य पुष्प–वृष्टि आकाशसे गिरती है वह आपके वचन पंक्ति ही हो ऐसी शोभा देती है ।

कल्पवृक्ष के कुसुम मनोहर
पारिजात एवं मंदार ।
गन्धोदक की मंद वृष्टि,
करते हैं प्रमुदित देव उदार ।।
तथा साथ ही नभ से बहती.
भीनी–भीनी मंद पवन ।
पंक्ति बांधकर बिखर रहे हों.
मानों तेरे दिव्य वचन ।।३३।।

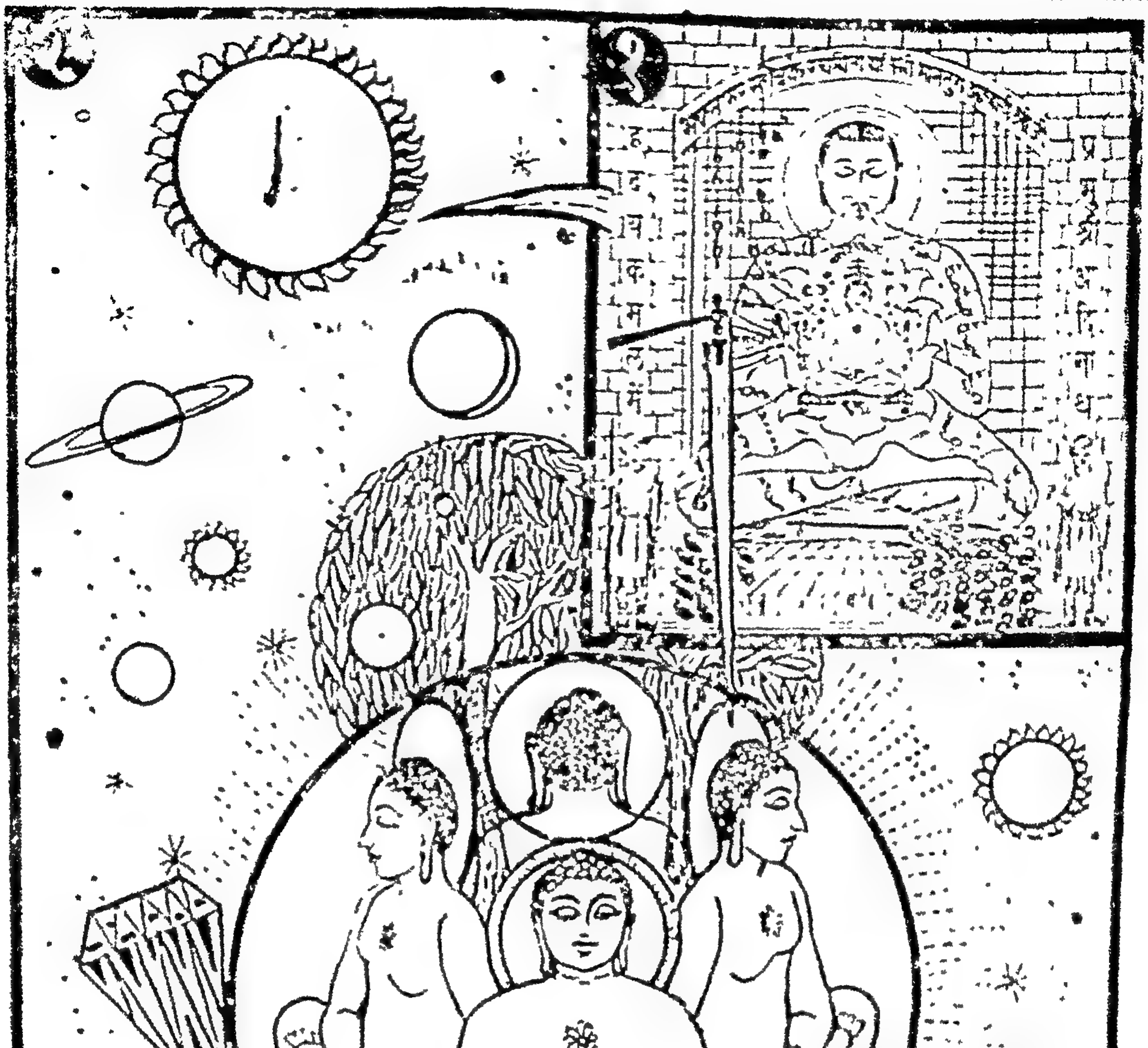
प्रभामंडळ जोतां थतुं
जातिस्मरण ज्ञान
जातिस्मरण ज्ञान
प्रभामंडल
प्रातिहार्य

૩૪

પ્રભામંડળ પ્રાતિહાર્ય

મૂળશ્લોક (૩૪) ગર્ભ-સંરક્ષક

(શુભ્ર) શુમ્ભત્પ્રભાવલય ભૂરિ-વિભા વિભોસ્તે,
લોકત્રયદ્યુતિમતાં દ્યુતિમાક્ષિપન્તી
પ્રોદ્યદ્દિવાકર નિરન્તર ભૂરિ સંખ્યા
દીપ્ત્યા જયત્યપિ નિશામપિ સોમસૌમ્યામ્ ॥૩૪॥

(पाठान्तरे लोकत्रय)

શબ્દાર્થ.—**શુભ્ર**=શ્વેત। **શુમ્ભત્**=શોભાયમાન **પ્રભા**=આભા **વલય**=મંડળ **ભૂરિવિભા**=અત્યંત તેજસ્વિત ! **વિભો** =(વિભુની) હે વિભો ! **તે**=તમારી **લોકત્રય**=ત્રણે લોકના **દ્યુતિમતાં**=દ્યુતિમાન પદાર્થોની **દ્યુતિમ્**=દ્યુતિને=કાંતિને **આક્ષિપન્તી**=તિરસ્કૃત કરે છે. **પ્રોદ્યત્**=ઉદય પામતા (પ્રકાશતા) **દિવાકર**=સૂર્ય **નિરન્તર**=સતત **ભૂરિસઙ્ખ્યા**=અનેક સંખ્યાવાળા **દીપ્ત્યા**=કાંતિથી **જયતિ**=જિતે છે **અપિ**=પણ **નિશામ્**=રાત્રિને **અપિ**=પણ **સોમ**=ચંદ્ર **સૌમ્યામ્**=શીતલ પ્રભા વડે.

અન્વય :- પ્રોદ્યદ્દિવાકરનિરન્તરભૂરિસંખ્યા તે વિભોઃ શુમ્ભત્ (શુભ્ર) પ્રભાવલયભૂરિવિભા લોકત્રયદ્યુતિમતા દ્યુતિમ્ આક્ષિપન્તી, દીપ્ત્યા સોમસૌમ્યા અપિ નિશાં જયતિ ॥૩૪॥

ભાવાર્થ.—હે વિભો ! તમારા શોભયમાન પ્રભા મંડળની અતિશય તેજસ્વિતા, ત્રણ જગતના દ્યુતિમાન પદાર્થોની દ્યુતિનો તિરસ્કાર કરે છે અને અનેક પ્રકાશમાન સૂર્યોની સમાન તેજસ્વી હોવા છતાં પણ ચંદ્રમા સમાન શીતળ-પ્રભા વડે રાત્રિને જીતે છે ॥૩૪॥

સમશ્લોકી અનુવાદ

દેદીપ્યમાન તેજસ્વી શાંત કિરણો જ્યાં પ્રસરે,
સર્વે તેજસ્વી પદાર્થો સૂર્યો અનેક ઝાંખા કરે,
પ્રભુ તનુ પ્રમાણ બની ભા મંડળ નામ ધરે,
ભવ્યો જેના દર્શન કરતાં ભવ સાગર તરે. ॥૩૪॥

(शुभ्र) शुम्भत्प्रभावलयभूरिविभा विभोस्ते
लोकत्रयद्युतिमतां द्युतिमाक्षिपंती
प्रोद्यद्दिवाकर निरन्तर भूरि संख्या—
दीप्त्या जयत्यपि निशामपि सोमसौम्याम् ॥३४॥

शब्दार्थ : **शुम्भत्**=शोभायमान **प्रभावलय**=प्रभा मण्डल **भूरि**=अत्यधिक **विभा**=तेज कान्तिवाली ज्योति **विभोः**=प्रभु **ते**=आपके **लोकत्रय**=(लोकत्रये) तीनों लोक के **द्युतिमतां**=दीप्तिमान् पदार्थ की **द्युतिम्**=द्युति को, आभा को **आक्षिपन्ती**=लज्जित करती है । **प्रोद्यत्**=प्रकृष्ट रूपसे उदीयमान **दिवाकर**=सूर्य **निरन्तर** =एक साथ सघन **भूरि**=विपुल **सङ्ख्या**=सख्यावाले **दीप्त्या**=अपनी कान्तिसे **जयति**=जीतती है **अपि**=भी **निशाम्**=रात्रि को **अपि**=भी **सोमसौम्यम्**=चन्द्रमा के सदृश शीतल सौम्य ।

अन्वय :--प्रोद्यद्दिवाकरनिरन्तरभूरिसंख्या ते विभोः शुम्भत् (शुभ्र) प्रभावलयभूरिविभा लोकत्रयद्युतिमता द्युतिम् आक्षिपन्ती, दीप्त्या सोमसौम्या अपि निशा जयति ॥

भावार्थ—आपके दिव्य देह से निःसृत रश्मियों से जो अत्यन्त शोभायमान प्रभा=मण्डल बनता है वह गोलाकार मण्डल भामंडल कहलाता है । उस भामंडल की जगमगाती हुई ज्योति असंख्य सूर्यों के एक साथ सघनता से उदीयमान होनेवाली कान्ति के समान है । तीनों लोकों मे जितने भी दीप्तिमान पदार्थ हैं उन सब की आभा को वह लज्जित (तिरस्कृत) करती है तथा चन्द्रमा के समान सौम्य होने पर भी अपनी प्रभा से रात्रि को भी जीतती है । यहाँ विरोधाभास अलंकार है ।

तीन लोककी सुन्दरता यदि. मूर्तिमान बनकर आवे ।
तन-भा-मंडल की छवि लख कर.
तव सन्मुख शरमा जावे ॥
कोटि सूर्य के ही प्रताप सम
किन्तु नहीं कुछ भी आताप ।
जिनके द्वारा चन्द्र सुशीतल, होता निष्प्रभ अपने आप ॥३४॥

दिव्य ध्वनि
प्रातिहार्य

૩૫ દિવ્યધ્વનિ પ્રાતિહાર્ય

મૂળશ્લોક (૩૫) ઇતિ-ભીતિ નિવારક

સ્વર્ગાપવર્ગ-ગમમાર્ગ-વિમાર્ગણેષ્ટ,
સદ્ધર્મતત્ત્વ-કથનૈક-પટુસ્ત્રિલોક્યાં,
દિવ્યધ્વનિ ર્ભવતિ તે વિશદાર્થસર્વ--
ભાષાસ્વભાવ પરિણામગુણૈઃ પ્રયોજ્યઃ ॥૩૫॥

पाठांतरे लोक्याः)

શબ્દાર્થ : સ્વર્ગ=સ્વર્ગ અને **અપવર્ગ**=મોક્ષ **ગમમાર્ગ**=ગમનના માર્ગ ને **વિમાર્ગણા** શોધવામા **ઈષ્ટ**=જે ઇષ્ટ **સદ્ધર્મ**=સત્ય ધર્મના **તત્ત્વ**=રહસ્યને **કથને**=કહેવામા **એક**=જે અદ્વિતીય **પટુઃ**=ચતુર (કુશળ) **ત્રિલોકયામ્**=ત્રણે લોકમા **દિવ્ય**=નિર્મળ **ધ્વનિ.**=ધ્વ.ન **ભવતિ**=થાય છે **તે**=તમારો **વિશદઅર્થ**=વિશાળસ્પષ્ટ અર્થ **સર્વભાષા**=સર્વ ભાષાના **સ્વભાવ**=સહજ **રીતે**=સ્વાભાવિક **પરિણામ**=પરિણમન કરનાર **ગુણૈઃ**=ગુણોથી **પ્રયોજયઃ**=જોડાયેલ-યુક્ત છે.

અન્વય સ્વર્ગાપવર્ગગમમાર્ગવિમાર્ગણેષ્ટઃ સદ્ધર્મતત્ત્વકથનૈકપટુસ્ત્રિલોકયા વિશદાર્થસર્વ-ભાષાસ્વભાવપરિણામગુણૈઃ પ્રયોજ્યઃ તે દિવ્ય-ધ્વનિઃ ભવતિ ॥૩૫॥

ભાવાર્થ : સ્વર્ગ અને મોક્ષનો માર્ગ દેખાડવામા ઇષ્ટ મિત્ર, સદ્ધર્મ અને સદ્વસ્તુનુ સ્વરૂપ કહેવામા એક જ ચતુર તથા નિર્મળ અર્થ અને સમસ્ત ભાષા સ્વભાવ પરિણામાદિ ગુણોથી યુક્ત આપનો દિવ્ય ધ્વનિ થાય છે ॥૩૫॥

સમશ્લોકી અનુવાદ

ઊંડા ઉદધિ સ્વાનુભવસર્વાગમાંથી નીસરી,
પ્રભુ તારી અનાહત ધ્વનિ ચારેબાજુ પ્રસરી,
સહજ સ્વાભાવિક અમૃતવાણી જે લોક પીતા,
વિષયોને વમી ભોગ છોડી સ્વરૂપે લીન થાતા.

स्वर्गापवर्गगममार्ग-विमार्गणेष्टः
सद्धर्मतत्त्वकथनैकपटुस्त्रिलोक्यां ।
दिव्यध्वनिर्भवति ते विशदार्थ सर्व—
भाषास्वभावपरिणामगुणैः प्रयोज्य. ॥

शब्दार्थ=**स्वर्ग**=देवलोक **अपवर्ग**=निर्वाण भूमि मोक्ष **गममार्ग**=जाने के लिए **विमार्गण**=अन्वेपण करने मे **इष्टः**-इष्ट **सद्धर्म**=सद्धर्म, समीचीन धर्म के **तत्त्व**=तत्त्वो के **कथने**-कथन करने मे **एक**=एक मात्र **पटुः**=निपुण **त्रिलोक्यां**=तीनो लोक में **दिव्यध्वनिः**=अलौकिकवाणी ध्वनि **भवति**=होती है **ते**=आपकी **विशद**=स्पष्ट **अर्थ**=अर्थ पदार्थोको **सर्व**=सभी, सपूर्ण **भाषा**=भाषाओ के **स्वभाव**=गुण को स्वभाव **परेणाम**=परिणत होने के **गुणैः**=गुणो से **प्रयोज्यः**=प्रयुक्त, जिसकी योजना होती है ।

अन्वय—स्वर्ग-अपवर्ग गममार्गविमार्गण इष्टः त्रिलोक्या सद्धर्म—तत्त्व—कथनैक—पटुः विशद—अर्थ—भाषा—स्वभाव—परिणाम—गुणैः—प्रयोज्यः ते दिव्यः—ध्वनि· भवति ।

भावार्थ—स्वर्ग तथा निर्वाणभूमि को जाने के लिए अन्वेपण करने मे इष्ट है, तीनो लोको के समस्त प्राणियों को समीचीन धर्म के तत्त्वो का कथन करने मे एक मात्र निपुण है आपकी अलौकिक दिव्य=वाणी का यह अतिशय है—सपूर्ण भाषाओ मे परिणमन करने के स्वाभाविक गुणो से युक्त, अर्थात् श्रोताओ के कान तक पहुँचकर वह उसी भाषारूप परिणमित हो जाती है, जिस भाषाका श्रोता जानकार होता है ।

मोक्ष-स्वर्ग के मार्ग प्रदर्शक,
प्रभुवर तेरे दिव्य--वचन ।
करा रहे है 'सत्य-धर्म' के,
अमर तत्त्व का दिग्दर्शन ॥
सुनकर जग के जीव वस्तुतः
कर लेते अपना उद्धार ।
इस प्रकार परिवर्तित होते,
निज-निज भाषा के अनुसार ॥३५॥

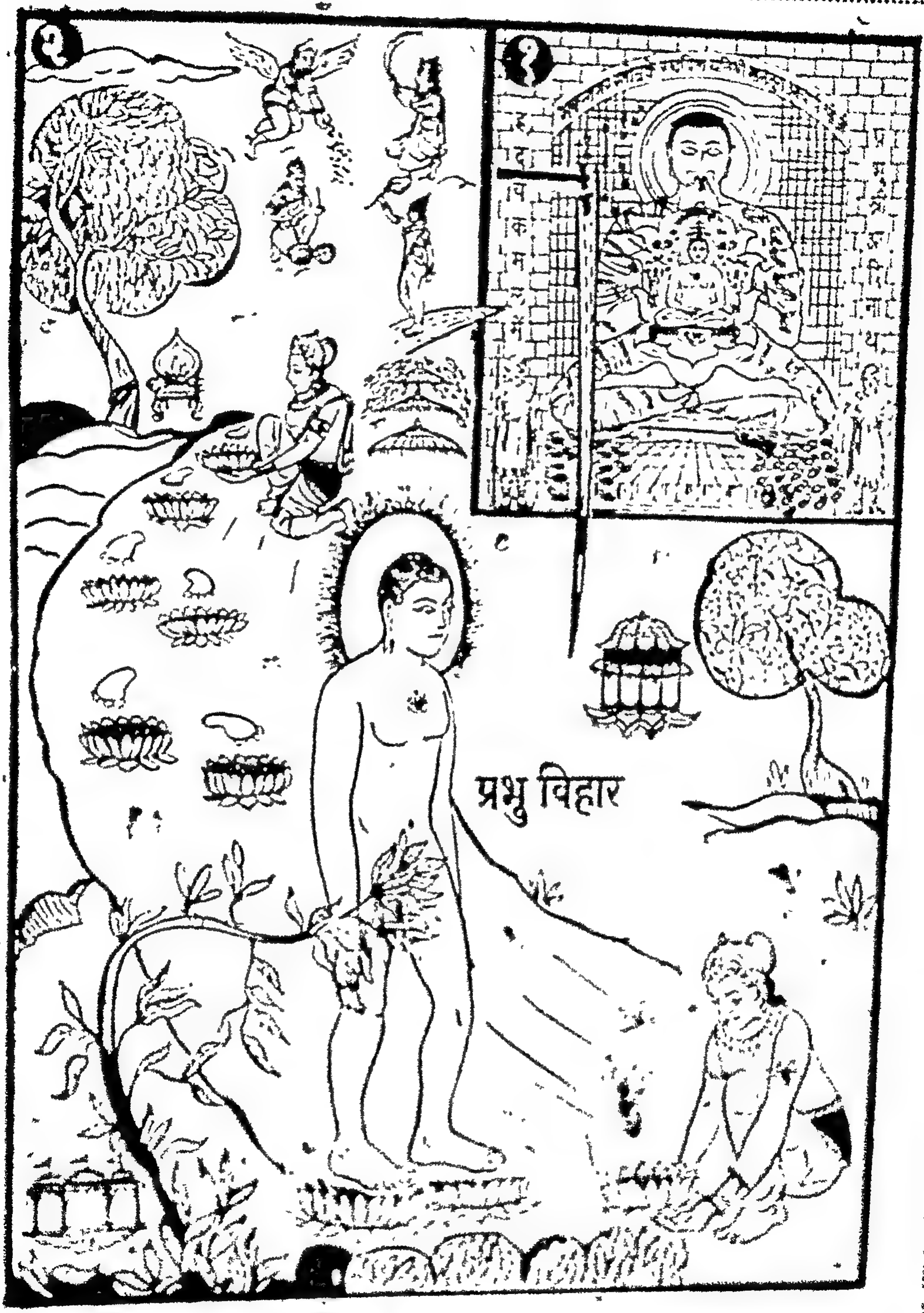
२
१
प्रभु विहार

३६

પદ-તલ દિવ્ય સ્વર્ણ કમલરચના

મૂળ શ્લોક ૩૬ લક્ષ્મીપ્રદાયક

ઉન્નિદ્રહેમનવપંકજપુગ્જકાન્તિ-
પર્યુલ્લસન્નખમયૂખશિખાડભિરામૌ
પાદૌ પદાનિ તવ યત્ર જિનેન્દ્ર ! ધત્ત
પદ્માનિ તત્ર વિબુધાઃ પરિકલ્પયન્તિ ॥૩૬॥

શબ્દાર્થ.ઉન્નિદ્ર=વિકસિત **હેમ**=સુવર્ણના **નવ**=નવીન **પંકજ**=કમળના **પુગ્જ**=સમૂહની **કાન્તિ**=કાંતિ **પર્યુલ્લસત્**=ઉપર ઉડતા **નખ**=નખના **મયૂખ**=કિરણોના **શિખા**=અગ્રભાગથી **અભિરામૌ**=મનોહર **પાદૌ**=બે પગો **પદાનિ**=પગલા **તવ**=તમારા **યત્ર**=જ્યા **જિનેન્દ્ર**=હે જિનેશ્વર ! **ધત્તઃ**=મૂકે છે **પદ્માનિ**=કમળોને **તત્ર**=ત્યાં **વિબુધાઃ**=દેવો **પરિકલ્પયન્તિ**=રચના કરે છે.

અન્વય : જિનેન્દ્ર ! ઉન્નિદ્રહેમનવપંકજપુગ્જ-કાન્તિ પર્યુલ્લસન્નખમયૂખશિખાભિરામૌ તવ પાદૌ યત્ર પદાનિ ધત્તઃ તત્ર વિબુધાઃ પદ્માનિ પરિકલ્પયન્તિ ॥૩૬॥

ભાવાર્થ : હે જિનેશ્વર ! વિકસ્વર એવા સુવર્ણના નવીન કમળોના (નવ) સમૂહની કાંતિથી ઝળહળતા નખના અગ્રભાગ વડે મનોહર એવા તમારા બે પગો જ્યા પગલાં મૂકે છે, ત્યાં દેવો સુવર્ણના નવ કમળો રચે છે. ॥૩૬॥

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ

સોના જેવાં નવીન કમળો રૂપ શોભાધારી છે,
એવી જેના નખસમૂહની કાંતિ શોભી રહી છે,
જ્યાં જ્યાં વિશ્વે પ્રભુજી ! પગલાં આપ કેરાં ઠરે છે,
ત્યાં ત્યાં દેવો કમલદલની સ્થાપનાને કરે છે.
॥૩૬॥

उन्निद्रहेमनवपंकजपुंजकान्ति-
पर्युल्लसन्नखमयूखशिखाभिरामौ ।
पादौ पदानि तव यत्र जिनेन्द्र ! धत्तः,
पद्मानि तत्र विबुधाः परिकल्पयन्ति ॥ ३६ ॥

शब्दार्थ :–उन्निद्र–खिले **हेम**–सुनहरे, स्वर्णमय **नव**–नवविकसित, नूतन **पंकज**–कमल **पुंज**–समूहकी **कान्ति**–कान्ति **पर्युल्लसत्**–सब तरफ फैलनेवाली **नख**–नाखूनोंकी **मयूख**–किरणों के **शिखा**–अग्र भाग से **अभिरामौ**–मनोहर **पादौ**–दोनो पग, युगल चरण **पदानि**–कदम **तव**–आपके **यत्र**–जहाँ **जिनेंद्र**– ! हे जिनेन्द्र ! **धत्तः**–रखे जाते हैं । **पद्मानि**–कमलों की, स्वर्ण–सरोजोंकी **तत्र**–वहाँ **विबुधाः**–देवता **परिकल्पयन्ति**–रचना करते जाते हैं, बनाते जाते हैं ।

अन्वयः—जिनेन्द्र ! उन्निद्रहेमनवपंकजपुंजकान्ति-पर्युल्लसन्नखमयूख शिखाऽभिरामौ तव पादौ यत्र पदानि धत्तः तत्र विबुधाः पद्मानि परिकल्पयन्ति ।

भावार्थ—हे जिनेन्द्र ! (आपके चरण युगल) खिले हुए नूतन तप्त स्वर्णमय कमल के समूह की कान्ति के समान और विकसित (सब तरफ फैलनेवाली) किरणोंवाले नाखूनों की किरणों के अग्रभाग से मनोहर ऐसे आपके चरण—युगल जहा कदम रखे जाते हैं वहाँ देवता स्वर्णमय सरोजोंकी रचना करते जाते हैं ।

जगमगात नख जिसमें शोभे,
जैसे नभ मे चन्द्र-किरण
विकसित नूतन सरसीरुह सम,
हे प्रभु ! तेरे विमल-चरण ॥
रखते जहां वहीं रचते हैं.
स्वर्ण-कमल सुर दिव्य ललाम ।
अभिनंदन के योग्य चरन तव,
भक्ति रहे उनमें अभिराम ॥३६॥

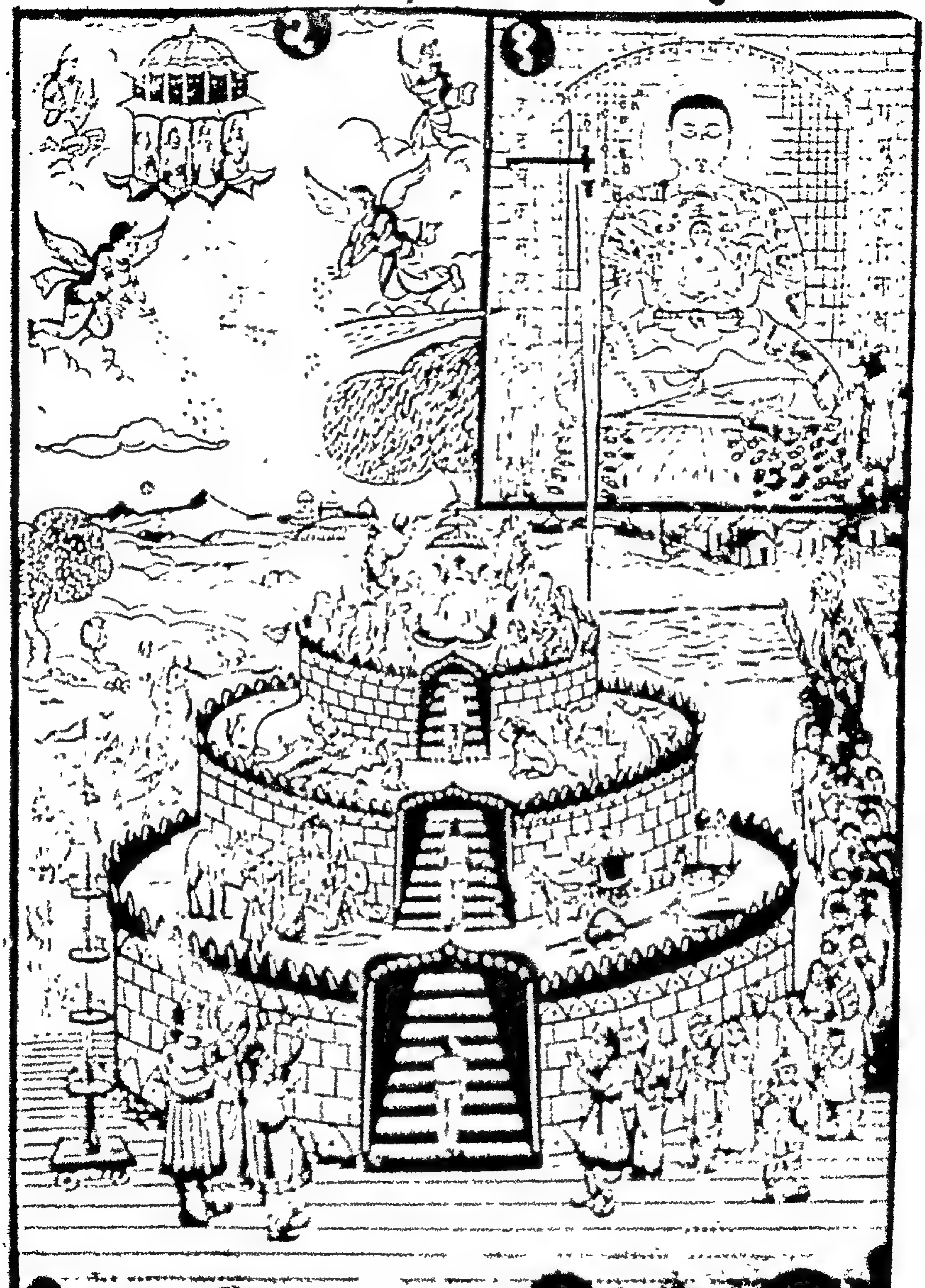
૨
૧

૩૭ અલૌકિક વિભૂતિસંયુક્ત સમવશરણસ્થ શ્રીઅરિહંતપ્રભુ

મૂળ શ્લોક (૩૭) દુષ્ટતા પ્રતિરોધક

ઇત્થં યથા તવ વિભૂતિરભૂજ્જિનેન્દ્ર !
ધર્મોપદેશનવિધૌ ન તથા પરસ્ય.
યાદૃક્ પ્રભા દિનકૃતઃ પ્રહતાન્ધકારા
તાદૃક્ કુતો ગ્રહગણસ્ય વિકાસિનોઽપિ ।।૩૭।।

શબ્દાર્થ : ઇત્થં=આ રીતે **યથા**=જેવી **તવ**=તમારી **વિભૂતિ:**=અતિશય રૂપી સમૃદ્ધિ **અભૂત્**=થઈ **જિનેન્દ્ર!**=હે જિનેશ્વર **ધર્મ**=ધર્મની **ઉપદેશન**=દેશનાના **વિધૌ**=પ્રસંગે (સમયે) **ન**=નહી **તથા**=તેવી **પરસ્ય**=બીજાની **યાદૃક્**=જેટલો **પ્રભા**=પ્રકાશ **દિનકૃત**=સૂર્યનો **પ્રહત**=નષ્ટ કરનાર **અન્ધકારા**=અંધકારને **તાદૃક્**=તેટલો **કુતો**=ક્યાથી **ગ્રહગણસ્ય**=ગ્રહોના સમૂહને **વિકાસિન:**=વિકસિત **અપિ**=પણ

અન્વય જિનેન્દ્ર! ઇત્થં તવ ધર્મોપદેશન-વિધૌ યથા વિભૂતિ: અભૂત્ તથા પરસ્ય ન, દિનકૃતઃ પ્રભા યાદૃક્ પ્રહતાન્ધકારા તાદૃક્ વિકાસિન: અપિ ગ્રહગણસ્ય કુતઃ ?

ભાવાર્થ : હે જિનેશ્વર દેવ ! આજ પ્રકારે તમારી ધર્મ દેશના વખતે અતિશયોની જેવી સમૃધ્ધિ પ્રકટ થઈ હતી, તેવી સમૃધ્ધિ બીજા કોઈની ધર્મ-દેશના પ્રસંગે થયેલી નથી. સૂર્યનો પ્રકાશ અંધકારનો જેટલો નાશ કરે છે તેટલો ગ્રહોનો સમૂહ ઉદય પામી રહેલ હોય, છતાં ક્યાં કરી શકે છે ?

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ

દીસે એવી પ્રભુજી ! વિભૂતિ આપકેરા ખજાને,
દેતા જ્યારે જગતભરમાં ધર્મની દેશનાને.
જેવી કાંતિ તિમિર હરતી સૂર્યકેરી દીસે છે,
તેવી ક્યાંથી ગ્રહગણ તણી કાંતિ વાસોવસે છે?

इत्थं यथा तव विभूतिरभूज्जिनेन्द्र !
धर्मोपदेशनविधौ न तथा परस्य ।
यादृक् प्रभा दिनकृतः प्रहतान्धकारा,
तादृक् कुतो ग्रहगणस्य विकासिनोऽपि ॥३७॥

शब्दार्थ—**इत्थं**—इस प्रकार **यथा**—जैसी, जिस प्रकार की **तव**—आपकी **विभूतिः**—वैभव, समृद्धि **अभूत्**—हुई थी **जिनेन्द्र**—हे जिनेन्द्र **धर्मोपदेशन**—धर्म देशना की **विधौ**—विधि, विधान, क्रिया **न**—नही हुई **तथा**—वैसी, उसी प्रकार की, **परस्य**—दूसरो की, **यादृक्**—जैसा, जितना **प्रभा**—ज्योति, प्रभा, **दिनकृतः**—सूर्य का **प्रहत**—नाश करने वाली **अन्धकारा**—अन्धकार को **तादृक्**—वैसी, उतनी **कुतो**—कहाँ से **ग्रह**—ग्रह **गणस्य**—समूह की **विकासिनः**—उदय प्राप्त करते हुए **अपि**—भी ।

अन्वय—जिनेन्द्र ! इत्थम् तव धर्मोपदेशन-विधौ यथा विभूतिः अभूत् तथा परस्य न, दिनकृतः यादृक् प्रहतान्धकारा प्रभा तादृक विकासिनः अपि ग्रहगणस्य कुतः ?

भावार्थ:—हे जिनेन्द्र ! इसी प्रकार आपको धर्मोपदेश के समय समवसरण मे जो विशिष्ट सपत्ति (अशोक वृक्ष आदि) देवो द्वारा प्राप्त होती है वह किसी दूसरे को प्राप्त नही होती है । रात के अधकार को नष्ट करनेवाले सूर्य की ज्योति जैसी ज्योति (विकसित) उदय प्राप्त करते हुए ग्रह-समूह मे कहा से होगी ?

धर्म देशना के विधान में,
था जिनवर का जो ऐश्वर्य ।
वैसा क्या कुछ अन्य कुदेवों में
भी दिखता है सौन्दर्य ॥
जो छवि घोर तिमिर के नाशक
रवि में है देखी जाती ।
वैसे ही क्या अतुल कान्ति,
नक्षत्रों में लेखी जाती ॥३

૩૮ આપની સ્તુતિ હાથીના ભયને દૂર કરે છે.

મૂળશ્લોક (૩૮) હસ્તિમદભંજક તથા વૈભવ વર્ધક

શ્ચ્યોતન્મદાવિલવિલોલકપોલમૂલ--
મત્તભ્રમદ્ભ્રમરનાદવિવૃદ્ધ-કોપમ્ ।
ઐરાવતાભમિભમુદ્ધતમાપતન્તં,
દૃષ્ટ્વા ભયં ભવતિ નો ભવદાશ્રિતાનામ્ ॥૩૮॥

શબ્દાર્થ : શ્ચ્યોતત્=ઝરતા **મદ**=મદથી **આવિલ**=મલિન થયેલ **વિલોલ**=ડોલતો, ચંચળ **કપોલમૂલ**=ગંડસ્થળ ઉપર **મત્ત**=ઉન્મત્ત બનીને **ભ્રમદ્**=ભમી રહેલ **ભ્રમર**=ભમરાનો **નાદ**=અવાજથી **વિવૃદ્ધ**=વધી રહ્યો છે **કોપમ્**=કોપ જેનો **ઐરાવત**=ઐરાવત **આભમ્**=જેવા **ઇભમ્**=હાથીને **ઉદ્ધતમ્**=ઉદ્દંડ **આપતન્તમ્**=સામે આવતાં **દૃષ્ટ્વા**=જોઈને **ભયં**=ભય **ભવતિ**=થતો **નો**=નથી **ભવત્**=આપનો **આશ્રિતાનામ્**=આશ્રય લેનારને.

અન્વય : (ભગવન્ !) ભવદાશ્રિતાનામ્ શ્ચ્યોતન્મદાવિલવિલોલકપોલમૂલમત્તભ્રમરનાદ—વિવૃદ્ધકોપમ્ ઐરાવતાભમ્ આપતન્તમ્ ઉદ્ધતમ્ ઇભ દૃષ્ટ્વા ભયમ્ નો ભવતિ ॥ ૩૮ ॥

ભાવાર્થ : મદ ઝરવાથી મલિન બનેલો તથા ડોલી રહેલો તેમજ ગંડસ્થલ પર ઉન્મત્ત થઈને ભમી રહેલા ભ્રમરોના શબ્દથી કોપાયમાન બનેલો એવો ઐરાવત જેવો મોટો હાથી સામે આવી રહેલો હોય, તો પણ તમારો આશ્રય કરનારમાં ભય ઉત્પન્ન થતો નથી. ॥૩૮॥

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ

જે કોપ્યો છે ભ્રમર ગણના ગુંજવાથી અતિશે,
જેનું માથુ મદ ઝરણથી છેક ભીનુંજ દીસે,
એવો ગાંડોતુર કરિ કદિ આવતો હોય સામે,
તેને કોઈ ભય નવ રહે હે પ્રભુ ! આપ નામે ॥૩૮॥

श्च्योतन्मदाविलविलोलकपोलमूल-
मत्तभ्रमद्भ्रमरनादविवृद्धकोपम् ।
ऐरावताभमिभमुद्धतमापतन्तम् ,
दृष्ट्वा भयं भवति नो भवदाश्रितानाम् ॥३८॥

शब्दार्थः-श्च्योतन्-झरते हुए **मद**-मद-जल से आविल-मलिन, **विलोल**-चंचल **कपोलमूल**-गण्डस्थल पर **मत्त**-उन्मत्त, मदान्ध **भ्रमद्**-भ्रमण करते हुए मंडरा रहे ऐसे **भ्रमर**-भौरो की **नाद**-गुंजन से **विवृद्ध**-बढ गया है **कोपम्**-कोप जिसका ऐसा **ऐरावताभम्**-ऐरावत हाथी जैसे आकारवाले हाथी **इभम्**-हाथी **उद्धतम्**-उद्दण्ड **आपतन्तम्**-सामने आते हुए **दृष्ट्वा**-देखकर **भयं**-भय उत्पन्न **भवति**-होता **नो**-नहीं **भवद्**-आपके **आश्रितानाम्**-शरणागतों को ।

अन्वय :— श्च्योतन्मदाविलविलोलकपोलमूल-मत्तभ्रमद्भ्रमरनाद-विवृद्ध—कोपं ऐरावताभम् आपतन्तम् उद्धतम् इभम् दृष्ट्वा भवद्-आश्रितानाम् भयं नो भवति ।

भावार्थ—हे भगवान् ! झरते हुए मद-जल से मलिन चंचल गण्डस्थल पर भ्रमण करते हुए मदान्ध भौरो की गुंजन से बढ गया है कोप जिसका ऐसा ऐरावत हाथी जैसे आकारवाले; सामने आते हुए निरंकुश (उद्दण्ड) हाथी को देखकर आपके शरणागतो को भय उत्पन्न नहीं होता है ।

लोल कपोलों से झरती है,
जहाँ निरंतर मद की धार ।
होकर अति मद मत्त कि जिस पर,
करते हैं भौंरे गुंजार ॥
क्रोधासक्त हुआ यों हाथी,
उद्धत ऐरावत सा काल ।
देख भक्त छुटकारा पाते,
पाकर तव आश्रय तत्काल ॥३८॥

૩૯ સિંહ ભયથી વિમુક્ત જિનેન્દ્રભક્ત

મૂળશ્લોક (૩૯) સિંહ-શક્તિ-સંહારક

ભિન્નેભકુમ્ભગલદુજ્જ્વલશોણિતાક્ત-
મુક્તાફલપ્રકરભૂષિતભૂમિભાગઃ ।
બદ્ધક્રમઃ ક્રમગતં હરિણાધિપોઽપિ,
નાક્રામતિ ક્રમયુગાચલસંશ્રિતં તે ॥૩૯॥

શબ્દાર્થ—**ભિન્ન**=ભેદાયેલ **ઇભ**=હાથી **કુમ્ભ**=ગંડસ્થળમાંથી **ગલત્**=પડતાં **ઉજ્જવલ**=શ્વેત અને **શોણિત**=લોહીથી **આક્ત**=ખરડાયેલા **મુક્તાફલ**=મોતીઓના **પ્રકર**=સમૂહથી **ભૂષિત**=વિભૂષિત કર્યો છે **ભૂમિ**=પૃથ્વીના **ભાગ**=ભાગને જેણે **બદ્ધક્રમઃ**=છલાંગ મારતો **ક્રમગત**=આવી ગયેલો **હરિણાધિપઃ**=સિંહ **અપિ**=પણ **ન**=નથી **આક્રામતિ**=આક્રમણ કરતો **ક્રમયુગ**=ચરણ યુગલ રૂપ **અચલ**=પર્વતનો **સંશ્રિતં**=આશ્રય કરનારને **તે**=તમારા

અન્વય :—ભિન્નેભકુમ્ભગલદુજ્જવલશોણિતાક્તમુક્તાફલપ્રકરભૂષિતભૂમિભાગઃ બદ્ધક્રમઃ હરિણાધિપઃ અપિ ક્રમગતમ્ તે ક્રમયુગાચલસંશ્રિતમ્ ન આક્રામતિ ॥૩૪॥

ભાવાર્થ—જેણે હાથીઓના ગંડસ્થળ ભેદી ને તેમાંથી પડી રહેલા શ્વેત અને લોહીથી ખરડાયેલાં એવા મોતીઓના સમૂહથી પૃથ્વીના કેટલાક ભાગને શોભાયમાન બનાવેલ છે તથા જે છલાંગ મારવા ને તૈયાર છે અથવા છલાગ મારી ચૂકેલો છે એવો સિંહપણ હે ભગવન્ ! તમારા ચરણકમળ રૂપી પર્વતનો આશ્રય લેનાર મનુષ્ય પર આક્રમણ કરી શકતો નથી ॥૩૯॥

ગુજરાતી સશ્લોકી અનુવાદ

જે હાથીના શિરમહિંરહ્યા રક્તથી યુક્ત છે ને,
મોતીઓથી વિભૂષિત કર્યા ભૂમિના ભાગ જેણે.
એવો સામે મૃગપતિ કદિ આવતો જો રહે છે.
નાવે પાસે શરણ પ્રભુજી આપનું જે ગ્રહે છે
॥૩૯॥

भिन्नेभकुंभ-गलदुज्ज्वल-शोणिताक्त-
मुक्ताफल-प्रकर-भूषितभूमि-भागः ।
बद्धक्रमः क्रमगतं हरिणाधिपोऽपि
नाक्रामति क्रमयुगाचलसंश्रितं ते ॥३९॥

शब्दार्थ:-**भिन्न**-विदारे हुए **इभ**-हाथी के **कुम्भ**-(कुम्भ स्थल) गण्डस्थल से **गलत्**-निकल रहे है **उज्ज्वल**-श्वेत तथा **शोणिताक्त**-रक्त से लिप्त **मुक्ताफल**-मुक्ताफल के **प्रकर**-समूह से **भूषित**-भूषित, सुन्दर बना दिया है **भूमि**-भूमि **भागः**-भाग जिसने **बद्ध**-बाधा हुआ **क्रमः**-पराक्रम **क्रमगतं**-छलांग मार चुका हुआ **हरिण**-पशु-हरिण-का **अधिपः**-स्वामी (सिंह) **अपि**-भी **न**-नहीं **आक्रामति**-आक्रमण करता है । **क्रम**-पद **युग**-युगल **अचल**-पर्वत **संश्रितं**-आश्रित **ते**-आपके

अन्वय :— भिन्नेभकुम्भगलत् - उज्जवल - शोणिक्तमुक्ताफलप्रकरभूषितभूमिभागः बद्धक्रमः हरिणाधिपः अपि क्रमगतम् ते क्रमयुग-अचल-संश्रितम् न आक्रामति ।

भावार्थ—विदारे हुए हाथियों के गण्डस्थलोंमे गिरे हुए उज्ज्वल और रक्त प्लावित गज-मुक्ताओं के समूहसे सुशोभित कर दिया है भूतल के तल को जिसने ऐसा, अपने पराक्रम को (रोककर) समेट कर आक्रमण करने के लिये (छलांग मारने के लिये) सन्नद्ध, ऐसा सिंह भी आपके दोनों चरणरूपी पर्वत के आश्रित भक्त पर आक्रमण नहीं कर सकता ।

क्षत-विक्षत कर दिये गजों के जिसने उन्नत गण्डस्थल
कान्तिमान गज मुक्ताओं से पाट दिया हो अवनीतल ॥
जिन भक्तों को तेरे चरणों के
गिरि की हो उन्नत ओट ।
ऐसा सिंह छलांगें भर कर,
क्या उस पर कर सकता चोट ।

૪૦ જિનેન્દ્ર નામસ્મરણથી દાવાગ્નિશમન

મૂળશ્લોક (૪૦) સર્વાગ્નિશામક

કલ્પાન્તકાલપવનોદ્ધતવહ્નિકલ્પં
દાવાનલં જ્વલિતમુજ્જ્વલમુત્સ્ફુલિંગમ્
વિશ્વં જિઘત્સુમિવ સમ્મુખમાપતન્તં
ત્વન્નામકીર્તનજલં શમયત્યશેષમ્ ॥૪૦॥

શબ્દાર્થ – **કલ્પાંતકાલ** = પ્રલયકાળના **પવન**–પવનથી ઉદ્ધત–તીવ્ર બનેલ **વહ્નિકલ્પમ્**= અગ્નિની સમાન **દાવાનલં**=દાવાનળ **જ્વલિતમ્**=જાજ્વલ્યમાન **ઉજ્જ્વલમ્**=જ્વાળાવાળો **ઉત્સ્ફુલિંગમ્**=તણખા ઉડાડનો **વિશ્વં**=જગતને **જિઘત્સુમ્**=ભરખી જવાની ઇચ્છાવાળો **ઇવ**= જાણે **સમ્મુખમ્**=સામે **આપતન્તમ્**=આવતો **ત્વમ્**=તમારા **નામ**=નામરૂપી **કીર્તન**–કીર્તન **જલં**=જલ **શમયતિ** શાંત કરે છે **અશેષમ્**= સંપૂર્ણ.

અન્વય :–ત્વન્નામ કીર્તનજલમ્ કલ્પાન્તકાલ-પવનોદ્ધતવહ્નિકલ્પમ જ્વલિતમ્ ઉજ્જ્વલમ્ ઉત્સ્ફુલિંગમ્ વિશ્વમ્ જિઘત્સુમ્ ઇવ સમ્મુખમ્ આપતન્તમ્ દાવાનલમ્ અશેષમ શમયતિ ॥૪૦॥

ભાવાર્થ : હે ભગવાન્ ! તમારું નામકીર્તન રૂપજલ પ્રલયકાળના મહાવાયુથી ઉગ્ર બનેલા અગ્નિની જેમ ભડભડાટ સળગી રહેલા પ્રકાશ ફેલાવતા ચારે બાજુ તણખા ઉડાડતા અને જાણે વિશ્વને ભરખી જવાની ઇચ્છાવાળા એવા અગ્રેસર થતા દાવાનળને પૂરેપૂરો શાંત કરી દે છે. ૪૦

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ

કલ્પો કેરા સમય પરના વાયરાથી અતિશે
ઊડે જેમાં વિવિધ તણખા અગ્નિ કેરાય મિષે
એવો અગ્નિ સમીપ કહિયે આવતો હોય પોતે
તારા નામસ્મરણજળથી થાય છે શાંત તો તે
॥૪૦॥

कल्पान्तकालपवनोद्धतवह्निकल्पम्
दावानलं ज्वलितमुज्ज्वलमुत्स्फुलिंगम् ।
विश्वं जिघत्सुमिव सम्मुखमापतन्तम्
त्वन्नामकीर्तनजलं शमयत्यशेषम् ॥४०॥

शब्दार्थ–कल्पांत काल–प्रलय काल के पवन–महावायु से उद्धत–उत्तेजित हुई वह्नि–अग्नि के कल्पम्–समान दावानलं–दावाग्नि को ज्वलितम्–धधकती हुई । उज्ज्वलम्–निर्धूम होने से उज्ज्वल उत्स्फुलिंगम्–फेंकती हुई चिनगारियों से युक्त विश्वं–जगत को जिघत्सुम्–निगल जाने की इव–तरह सम्मुखम्–सामने आपतन्तम्–आती हुई त्वत्–आपके नाम–नामका कीर्तन–कीर्तन रूपी जलं–जल शमयति–शान्त कर देता है । अशेषम्–संपूर्ण रूप से

अन्वय :—कल्पान्तकाल–पवन–उद्धत–वह्नि–कल्पम् ज्वलितम् उज्ज्वलम् उत्स्फुलिङ्गम् विश्व जिघत्सुम् इव सम्मुखम् आपन्ततम् दावानलम् त्वत्-नामकीर्तनजलम् अशेषम् शमयति ।

भावार्थ—प्रलय काल के महावायु से उत्तेजित हुई अग्नि के समान धधकती हुई, निर्धूम होने से उज्ज्वल, चिनगारियाँ फेंकती हुई दावाग्नि को आपके नामका कीर्तन रूपी जल संपूर्ण रूपसे शान्त कर देता है । अर्थात् नामस्मरण जल का कार्य करता है ।

प्रलय काल की पवन उठाकर,
जिसे बढ़ा देती सब ओर ।
फिंके फुलिंगे ऊपर तिरछे,
अंगारों का भी हो जोर ॥
भुवनत्रय को निगला चाहे,
आती हुई अग्नि भभकार ।
प्रभु के नाम–मंत्र जल से वह
बुझ जाती है उस ही बार ॥४०॥

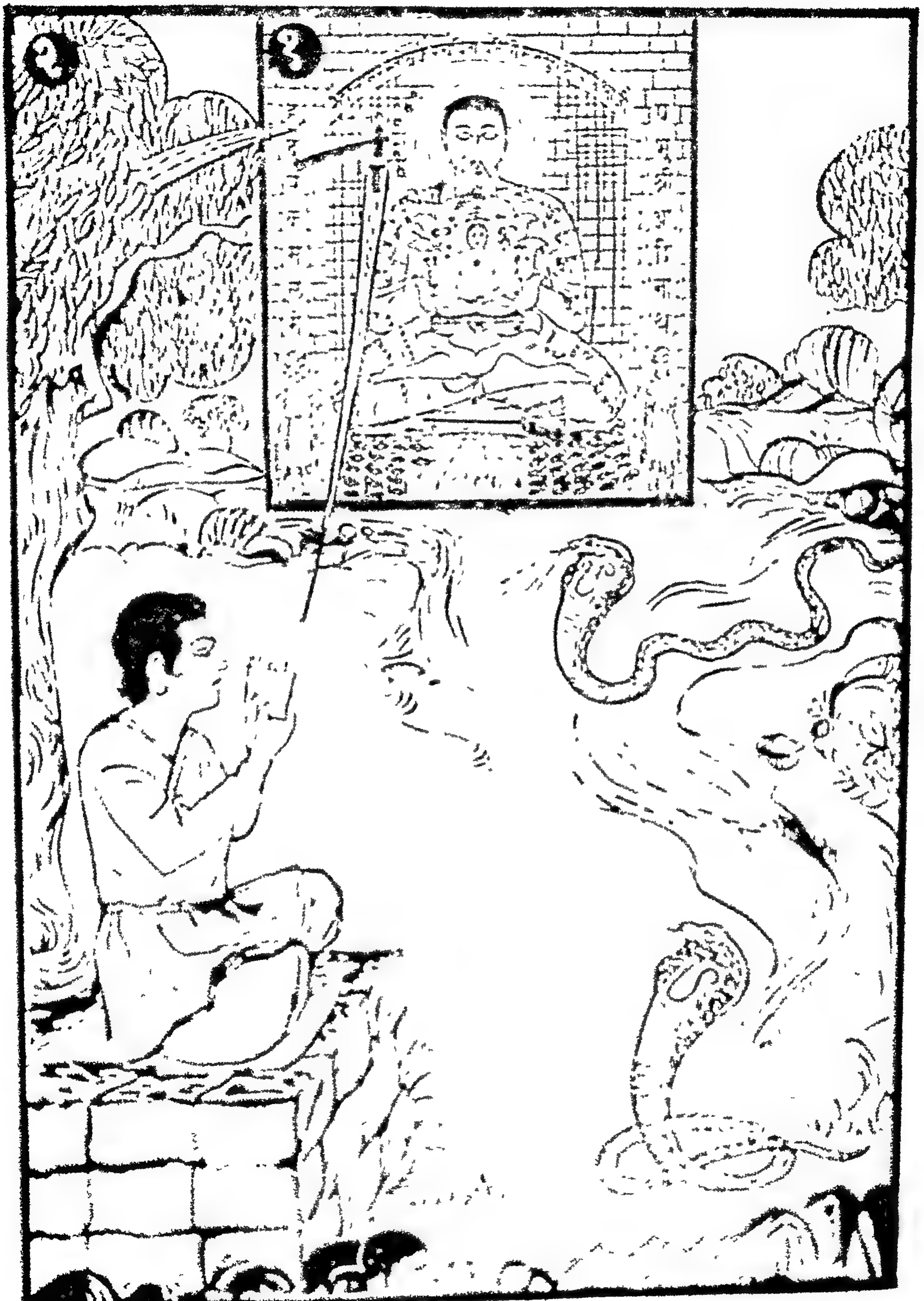
२
३

૪૧ સર્પનો ભય દૂર થાય છે જિનનામ-નાગદમનીથી

મૂળશ્લોક ॥૪૧॥ (ભુજગભયભંજક)

રક્તેક્ષણં સમદકોકિલકણ્ઠનીલં
ક્રોધોદ્ધતં ફણિનમુત્ફણમાપતન્તમ્ ।
આક્રામતિ ક્રમયુગેન નિરસ્તશઙ્ક-
સ્ત્વન્નામ નાગદમની હૃદિ યસ્ય પુંસઃ ॥૪૧॥

શબ્દાર્થ : **રક્ત**=લાલ **ઇક્ષણં**=નેત્રવાળો **સમદ**=મદ સહિત **કોકિલ**=કોકિલના **કણ્ઠ**=કંઠ જેવો **નીલં**=કાળો **ક્રોધોદ્ધતં**=તીવ્ર ક્રોધવાળો **ફણિનમ્**=સાપ **ઉત્ફણમ્**=ફેણવાળો **આપતન્તમ્**=સામે આવતા **આક્રામતિ**=સ્પર્શ કરે છે **ક્રમયુગેન**=બે પગ વડે **નિરસ્તશંકઃ**=શંકા રહિત થયેલ **ત્વત્**=તમારા **નામ**=નામરૂપી **નાગદમની**=નાગદમની **હૃદિ**=હૃદયમાં **યસ્ય**=જેના **પુંસઃ**=પુરુષના

અન્વયઃ—યસ્ય પુંસ હૃદિ ત્વન્નામ નાગદમની નિરસ્તશંક. રક્તેક્ષણં સમદકોકિલકણ્ઠનીલમ્ ક્રોધોદ્ધતમ્ આપતન્તમ્ ઉત્ફણમ ફણિનમ્ ક્રમયુગેન આક્રામતિ ॥૪૧।

ભાવાર્થ : હે ભગવાન્ ! જે પુરુષના હૃદયમાં તમારા નામરૂપી નાગદમની રહેલી છે તે પુરુષ નિર્ભય બનીને લાલ નેત્રવાળા, મદોન્મત્ત કોયલના કંઠ જેવા શ્યામ વર્ણના અત્યંત ક્રોધાયમાન ઊંચી ફેણ વાળા અને સામે આવી રહેલા એવા સાપને પોતાના બે પગોવડે સ્પર્શ કરી શકે છે. ૪૧

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ

કાળો કાળો અતિશય બની લાલ આંખો
કરેલી, ક્રોધે પૂરો બહુવિધ વળી ઊછળે
ફેણુ જેની, એવો મોટો મણિધર કદિ આવતો
હોય સામે, નિશ્ચે થંભે તુરત અહિ તે હે
પ્રભુ આપ નામે. ॥૪૧॥

रक्तेक्षणं समदकोकिलकण्ठनीलम्
क्रोधोद्धतं फणिनमुत्फणमापतन्तम् ।
आक्रामति क्रमयुगेन निरस्तशंक-
स्त्वन्नाम-नागदमनी हृदि यस्य पुंसः ॥४१॥

शब्दार्थः-रक्त-लाल ईक्षणं-आंखों वाले समद-उन्मत्त कोकिल-कोयल की कण्ठ-ग्रीवाके समान नीलम्-श्याम वर्ण वाला, क्रोध-क्रोध मे उद्धतं-उद्दण्ड होते हुए फणिनम्-सर्प को उत्फणम्-उपर की ओर फन उठाये हुए आपतन्तम्-सामने आते हुए आक्रामति-लांघ जाता है क्रमयुगेन-दोनो पैरो से निरस्त-रहित, दूर हुई है शंकः-शंका त्वत्-आपके नाम-नाम रूपी नागदमनी-नागदमनी (जडीबूटी) है हृदि-हृदय मे यस्य-जिस पुंसः-पुरुष के

अन्वयः-रक्त ईक्षण समद कोकिल कण्ठ नीलम् क्रोधोद्धतम् उत्फणम् आपतन्तम् फणिनम यस्य पुंसः हृदि त्वत् नाम नागदमनी निरस्तशङ्क. क्रमयुगेन आक्रामति ।

भावार्थ—लाल आँखों वाले, उन्मत्त कोयल की ग्रीवा के समान श्याम वर्ण वाला क्रोध मे उद्दण्ड होते हुए ऊपरकी ओर फन उठाये हुए और सामने आते हुए सर्प को, जो पुरुष अपने हृदय मे आपके नाम रूप नागदमनी को धारण करता है वह शङ्का रहित दोनो पैरो मे लांघ जाता है ।

कंठ कोकिला सा अति काला
क्रोधित हो फण किया विशाल
लाल-लाल लोचन करके यदि,
झपटे नाग महा विकराल ॥
नाम रूप तव अहि-दमनी का,
लिया जिन्होंने हो आश्रय ।
पग रख कर निःशंक नाग पर,
गमन करें वे नर निर्भय ॥

युद्ध विराम

૪૨ સંગ્રામ ભયવિનાશક જિનનામકીર્તન

મૂળશ્લોક (૪૨) યુદ્ધભયવિનાશક

વલ્ગત્તુરંગગજગર્જિતભીમનાદ-
માજૌ બલં બલવતામપિ ભૂપતીનામ્ ।
ઉદ્યદ્દિવાકરમયૂખશિખાપવિદ્ધમ્
ત્વત્કીર્તનાત્તમ ઇવાશુ ભિદામુપૈતિ ॥૪૨॥

શબ્દાર્થ :– **વલ્ગત્**=કૂદતા **તુરંગ**=ઘોડા **ગજ**=હાથીઓ **ગર્જિત**=ગર્જાયેલા **ભીમ**=ભયંકર **નાદમ્**=અવાજ થઈ રહ્યા છે જ્યાં **આજૌ**=એવા યુદ્ધમાં **બલં**=સૈન્ય **બલવતામ્**=બળવાન **અપિ**=પણ **ભૂપતીનામ્**=રાજાઓનું **ઉદ્યત્**=ઉદય પામતા **દિવાકર**=સૂર્યના **મયૂખ**=કિરણોનો **શિખા**=અગ્રભાગ **અપવિદ્ધમ્**= નષ્ટ થયેલ **ત્વત્**=તમારા **કીર્તનાત્**=કીર્તનથી **તમઃ**=અંધકારને **ઇવ**=જેમ **આશુ**=શીઘ્ર (જલદી) **ભિદામ્**=ભેદને **ઉપૈતિ**=પામે છે.

અન્વય : આજૌ ત્વત્કીર્તનાત્ વલ્ગત્તુરંગગજ-ગર્જિતભીમનાદમ્ બલવતામ્ અપિ ભૂપતીનામ્ બલમ્ ઉદ્યત્ દિવાકરમયૂખશિખાપવિદ્ધમ્ તમઃ ઇવ આશુ ભિદામ્ ઉપૈતિ ॥૪૨॥

ભાવાર્થ : યુદ્ધમાં તમારું નામસ્મરણ કરવાથી જેમાં ઊછળી રહેલા ઘોડાઓ અને હાથીઓની ગર્જના વડે ભયંકર અવાજ થઈ રહ્યો છે એવું શક્તિશાળી રાજાઓનું સૈન્ય ઉદય પામી રહેલ સૂર્યના કિરણોના અગ્રભાગ વડે અંધારું હણાય તેમ શીઘ્ર હણાઈ જાય છે ॥૪૨॥

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ

અશ્વો કૂદે કરિગણ કરે ભીમનાદો અતિશે,
એવી સેના સમર ભૂમિમાં રાજતી જિતમિ
ભેદાયે તે તુરત પ્રભુજી આપનાં કીર્તનોથી
જાણે નાસે તિમિર સઘળાં સૂર્યનાં કિરણોથી.

वल्गत्तुरंगगजगर्जितभीमनाद-
माजौ बलं बलवतामपि भूपतीनाम् ।
उद्यद्दिवाकरमयूखशिखापविद्धम्
त्वत्कीर्त्तनात्तम इवाशु भिदामुपैति ॥४२॥

शब्दार्थ–**वल्गत्**–उछलते हुए **तुरङ्ग**–घोडे **गज**–हाथियो की **गर्जित**–गर्जना से चिंघाडकी गर्जना **भीमनादम्**–भयंकर आवाज हो रही है **आजौ**–संग्राम मे, रणक्षेत्र मे **बलम्**–सैन्य **बलवतां**–शक्तिशाली सेनाओ से युक्त **अपि**–भी **भूपतीनाम्**–राजाओ की **उद्यत्**–उदीयमान **दिवाकर**–सूर्य की **मयूख**–किरण के **शिखापवद्धिम्**–अग्रभाग के द्वारा दूर किया हुआ है **त्वत्**–आपके **कीर्तनात्**–नाम कीर्तन से **तम**–अन्धकार के **इव**–सदृश **आशु**–शीघ्रता से **भिदाम्**–विनाश को **उपैति**–प्राप्त होता है ।

अन्वय—आजौ त्वत् कीर्तनात् वल्गत्तुरङ्ग गज गर्जित भीम नादम् बलवताम् अपि भूपतीनाम् बलम् उद्यद् दिवाकर मयूर शिखा अपविद्धम तम इव आशु भिदाम उपैति ।

भावार्थ–संग्राममे आपके नामकीर्तनसे उछलते हुए घोडे और गर्जना करते हुए हाथियो की भयंकर आवाज हो रही है जिसमें ऐसी शक्तिशाली सेनाओ से युक्त शत्रु राजाओ का सैन्य, जिस प्रकार उदीयमान सूर्य की किरणों के अग्रभाग से अन्धकार नाशको प्राप्त होता है वैसे विनाशको प्राप्त होता है ।

जहाँ अश्व की और गजों की,
चीत्कार सुन पडती घोर ।
शूरवीर नृप की सेनायें
रव करती हो चारों ओर ॥
वहाँ अकेला शक्तिहीन नर,
जप कर सुन्दर तेरा नाम
सूर्य तिमिर सम शूर सैन्यका
कर देता है काम तमाम ॥४२॥

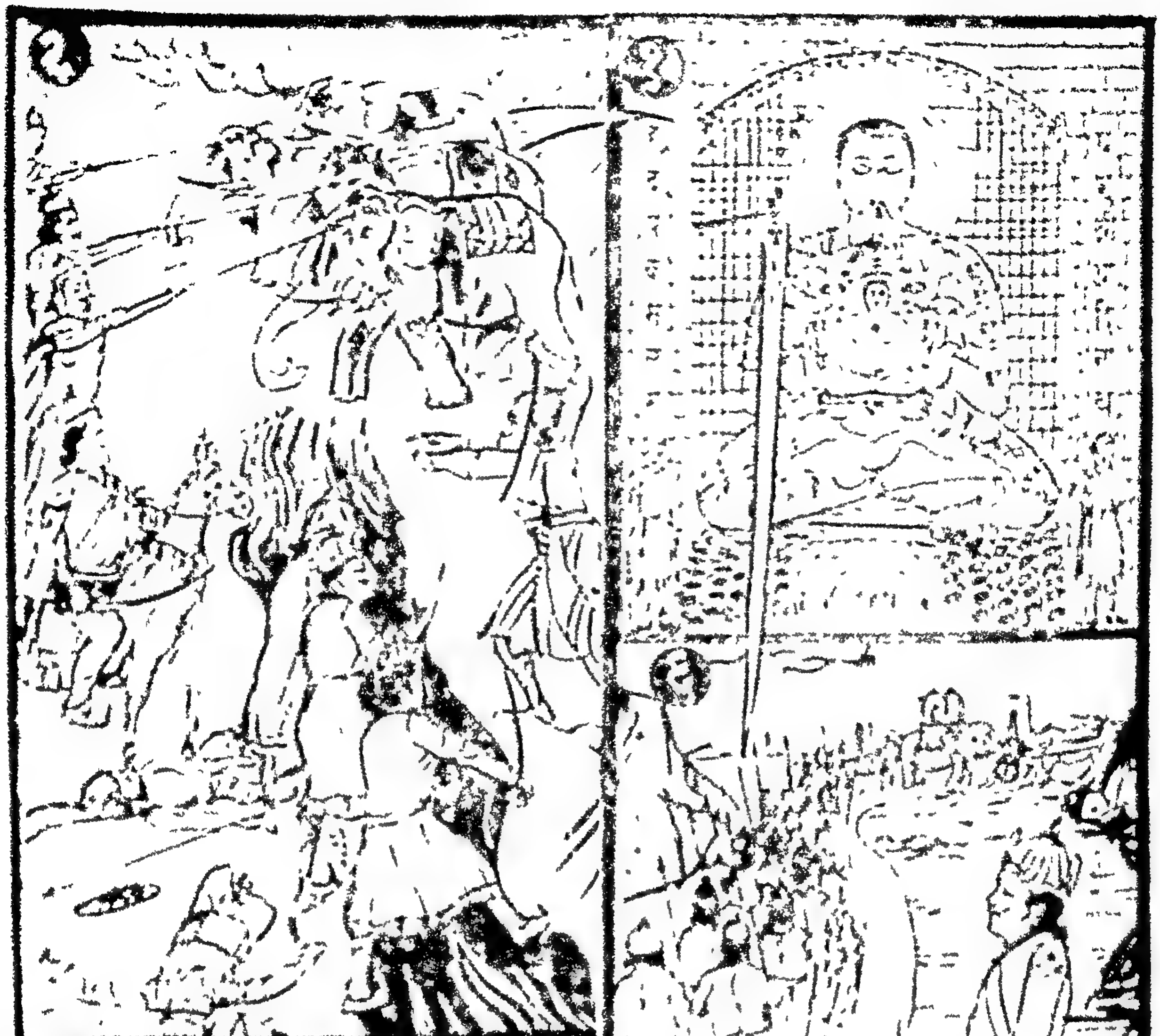

૪૩ જિનેન્દ્રના શરણથી સંગ્રામમાં વિજય પ્રાપ્ત થાય છે

મૂળશ્લોક (૪૩) સર્વશાન્તિદાયક

કુન્તાગ્રભિન્નગજશોણિતવારિવાહ-
વેગાવતારતરણાતુરયોધભીમે
યુદ્ધે જયં વિજિતદુર્જયજેયપક્ષા-
સ્ત્વત્પાદપંકજવનાશ્રયિણો લભન્તે ॥૪૩॥

શબ્દાર્થ :-**કુન્ત**=ભાલાના **અગ્ર**=અગ્રભાગથી **ભિન્ન**=ભેદાયેલ **ગજ**=હાથીઓના **શોણિત**=લોહીરૂપ **વારિવાહ**=જલ પ્રવાહમાં **વેગ**=વેગથી **અવતાર**=ઊતરવા તથા **તરણ**=તરવામાં **આતુર**=આતુર (વ્યાકુળ) **યોધ**=યોદ્ધાઓવડે **ભીમે**=ભયંકર **યુદ્ધે**=યુદ્ધમા **જય**=જય **વિજિત**=વિજય પ્રાપ્ત કરેલ **દુર્જય** (જીતવો મુશ્કેલ) મુશ્કેલીથી જિતાય એવા **જેયપક્ષાઃ**=જીતવા યોગ્ય પક્ષ (શત્રુપક્ષ) **ત્વમ્**=તમારા **પાદપંકજ**=ચરણકમલ **વન**=સમૂહનો **આશ્રયિણો**= આશ્રય કરનાર **લભન્તે**=પ્રાપ્ત કરે છે

અન્વય : ત્વત્પાદ પંકજવનાશ્રયિણઃ કુન્તાગ્રભિન્ન ગજશોણિતવારિવાહ વેગાવતાર તરણાતુર યોધભીમે યુદ્ધે વિજિતદુર્જયજેયપક્ષાઃ (સન્તઃ) જયમ્ લભન્તે ॥૪૩॥

ભાવાર્થ : હે ભગવાન્ ! જેઓ તમારા ચરણરૂપી કમળ સમૂહનો આશ્રય લે છે, તેઓ ભાલાના અગ્રભાગથી વિંધાયેલા હાથીઓના લોહીરૂપી જલ પ્રવાહમાં તરવા આતુર એવા સુભટોથી ભયંકર બનેલ યુદ્ધમાં પણ શત્રુપક્ષને જીતી લે છે અને જયશ્રીને વરે છે ॥૪૩॥

ગુજરાતી અનુવાદ

ભોંકાતાં જ્યાં કરિ શરીરમાં લોહી ધારા
વહે છે, તેમાં મ્હાલી અહીં તહીં અહા સૈનિકો તો રહે છે,
જે સંગ્રામે નવ રહી કદિ જિતે વૈરી નિશાની,
લીધું જેણે શરણ તુજ તો હાર હોય જ શાની ? ॥૪૩॥

कुन्ताग्रभिन्नगजशोणितवारिवाह-
वेगावतारतरणातुरयोधभीमे ।
युद्धे जयं विजितदुर्जयजेयपक्षा-
स्त्वत्पादपङ्कजवनाश्रयिणो लभन्ते ॥४३॥

शब्दार्थ-**कुन्त**-भाला व बरछी के **अग्र**-नुकीले अग्र भाग से **भिन्न**-भेदे हुए **गज**-हाथियों के **शोणित**-रक्त रूपी **वारिवाह**-जल प्रवाह मे **वेग**-तेजी से **अवतार**-प्रवेश करने मे और **तरण**-तैरने मे **आतुर**-आतुर ऐसे **योध**-योद्धाओं से **भीम**-भयंकर **युद्ध** मे **जेय**-जय को **विजित**-जीत जा चुके है ऐसे **दुर्जय**-दुर्जय **जेय**-शत्रु **पक्षाः**-पक्ष **त्वत्**-आपके **पादपङ्कज**-चरण रूपी कमल का **वन**-समूह **आश्रयिणः**-सहारा लेनेवाले **लभन्ते**-प्राप्त होते है ।

अन्वय :-त्वत् पाद पङ्कज वन आश्रयिणः कुन्त अग्र भिन्न गज शोणित वारिवाह वेग अवतार तरण आतुर योध भीमे युद्धे विजित दुर्जय जेय पक्षाः जयम् लभन्ते ।

भावार्थ :-आपके चरणरूपी कमलो के समूहका सहारा लेनेवाले भव्यपुरुष बरछी व भालाओंके नुकीले अग्रभागमे भेदित-क्षत-विक्षत घायल हाथियों के रक्त रूपी जल प्रवाहमे वेगसे उतरकर तैरनेमे उतावले ऐसे सुभटो से भयंकर युद्ध मे शत्रु पक्ष को जीतकर विजयको प्राप्त होते है ।

रण में भालों से वेधित गज,
तन से बहता रक्त अपार ।
वीर लड़ाकू जहाँ आतुर हैं,
रुधिर-नदी करने को पार ॥
भक्त तुम्हारा हो निराश तहाँ
लख अरिसेना दुर्जयरूप ।
तव पादारविन्द पा आश्रय,
जय पाता उपहार स्वरूप ॥४३॥

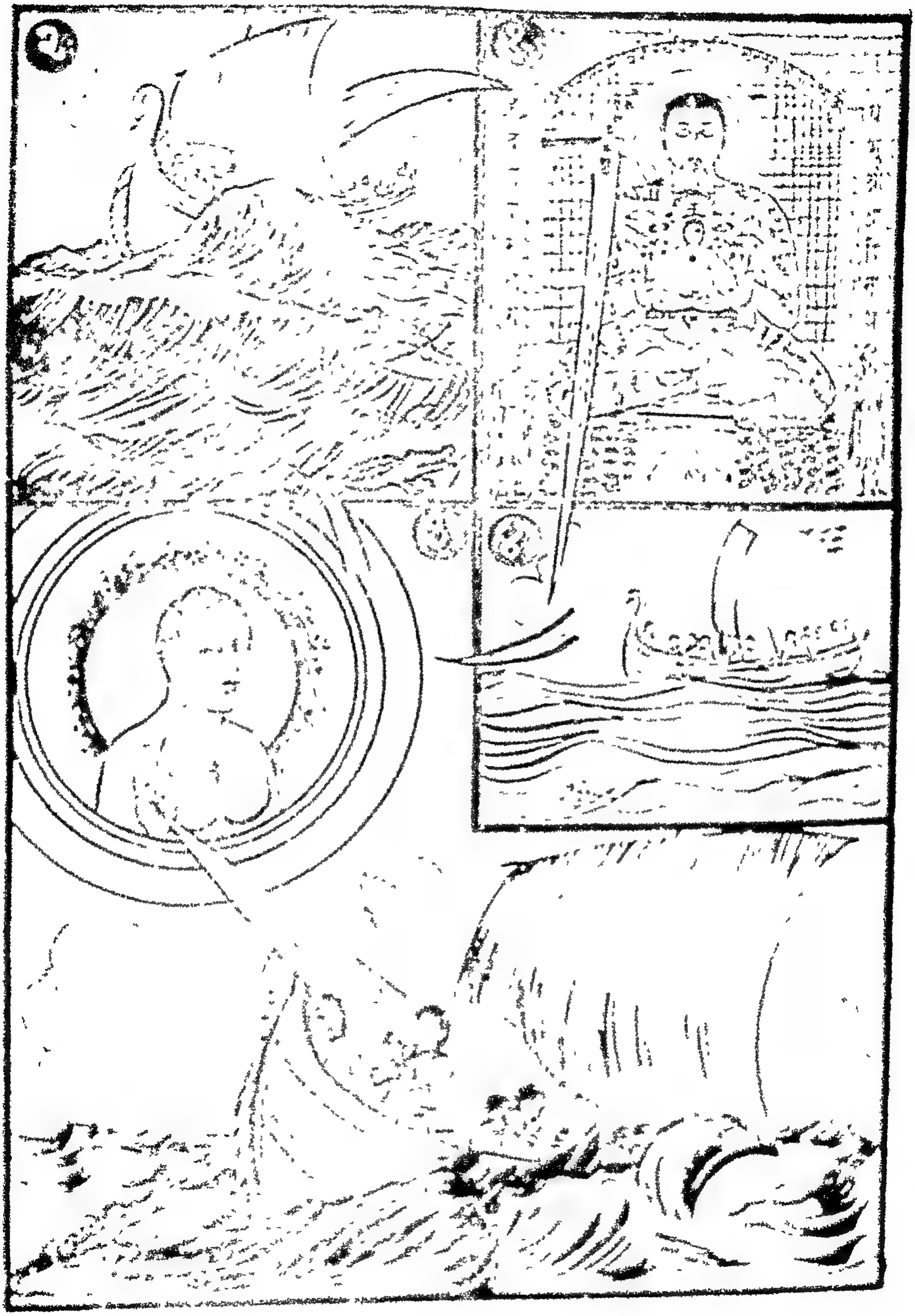

૪૪

ભવસમુદ્ર-તારિણી જિનેન્દ્ર ભક્તિ

મૂલશ્લોક. ॥ ૪૪ ॥ સર્વાંપત્તિવિનાશક

અમ્ભોનિધૌ ક્ષુભિતભીષણનક્રચક્ર-
પાઠીનપીઠભયદોલ્વણવાડવાગ્નૌ,
રંગત્તરંગ શિખરસ્થિતયાનપાત્રા-
ત્રાસં વિહાય ભવતઃ સ્મરણાદ્ વ્રજન્તિ ॥૪૪॥

શબ્દાર્થ:=**અંભોનિધૌ**=સાગરમા **ક્ષુભિત**=ખળભળેલા **ભીષણ**=ભયંકર **નક્રચક્ર**=મગરોના સમૂહ તથા **પાઠીન**=પાઠીન જાતિના મત્સ્ય **પીઠ**=પીઠ જાતિના મત્સ્ય **ભયદ**=ભયભીત **ઉલ્વણ**=પ્રચંડ **વાડવાગ્નૌ**=વડવાનળ જેમા છે **રંગત્**=ઉછળતા **તરંગ**=મોજાઓ **શિખર**=અગ્રભાગ ઉપર **સ્થિત**=રહેલ **યાનપાત્ર**=વહાણમા બેઠેલાઓ તે **ત્રાસમ્**=ત્રાસને **વિહાય**=છોડીને **ભવતઃ**=આપના **સ્મરણાત્**=સ્મરણથી **વ્રજન્તિ**=પાર પામી જાય છે

અન્વય:-ક્ષુભિત-ભીષણનક્ર-ચક્ર-પાઠીન-પીઠ - ભય - દોલ્વણ -વાડવાગ્નૌ-રંગ-ત્તર ગ-શિખર - સ્થિતયાનયાત્રા -ભવત -સ્મરણાત્-ત્રાસમ્-વિહાય-વ્રજન્તિ ॥૪૪॥

ભાવાર્થ.-હે ભગવાન્ ! ક્ષોભ પામવાથી જેમાં મગરના સમૂહ, તેમજ પાઠીન તથા પીઠ જાતિના મત્સ્યો ઊછળી રહેલા છે, તથા જેમા ભયંકર વડવાગ્નિ પ્રગટી રહેલો છે, એવા સમુદ્રના ઊછળી રહેલા મોજાઓ પર ડોલાયમાન થઈ રહેલાં વહાણોમાં બેઠેલા મનુષ્યો જો તમારું સ્મરણ કરે તો એ અકસ્માતમાથી ઊગરીને સહી સલામત પોતાના સ્થાને જાય છે ॥૪૪॥

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ

જ્યાં ત્યાં કૂદાકૂદ કરી રહ્યા નક્ર ચક્રો ફરે
છે, જેમાં મોજા અહીં તહીં બહુ જોરથી
ઉછળે છે,-એવા અબ્ધિમહિ કદિ અહા !
યાત્રિકો જો ફસાયે, સંભારે જો પ્રભુજી
તમને ભીતિ તો દૂર થાયે. ॥૪૪॥

अम्भोनिधौ क्षुभितभीषणनक्रचक्र-
पाठीनपीठभयदोल्वणवाडवाग्नौ ।
रङ्गत्तरङ्गशिखरस्थितयानपात्रा-
स्त्रासं विहाय भवतः स्मरणाद् व्रजन्ति ॥४४॥

शब्दार्थ:-**अम्भोनिधौ**-सागरमें **क्षुभित**-क्षोम को प्राप्त होने से **भीषण**-डरावने बने हुए ऐसे **नक्र**-मगरमच्छ **चक्र**-समूह तथा **पाठीन**-भीमकाय मछली की **पीठ**-पीठ **भय**-भयंकर तथा **उल्वण**-अद्भुत, प्रचंड **वाडवाग्नौ**-वडवानल से युक्त ऐसे **रङ्गत्**-तीव्रतासे उछलती हुई **तरङ्ग**-लहरो के **शिखर**-अग्रभाग पर **स्थित**-स्थित डगमगा रहे हैं **यानपात्राः**-जहाज जिनके ऐसे पुरुष **त्रास**-आकस्मिक भय को **विहाय**-छोडकर **भवतः**-आपका **स्मरणाद्**-स्मरण करने से **व्रजन्ति** आगे बढे चले जाते हैं ।

अन्वय:-क्षुभित भीषण-नक्र चक्र-पाठीन-पीठ भयद उल्वण वाडवाग्नौ-अम्भोनिधौ रङ्गत् तरङ्ग शिखर स्थित-यानपात्राः भवतः स्मरणात् त्रासम् विहाय व्रजन्ति ।

भावार्थ--अत्यंत डरावने मगर, मच्छ, घडियाल आदि के कुपित होने से तथा भीमकाय पाठीन नाम के मत्स्य की पीठ जहाजो से टकराने के फल स्वरूप संघर्षण से उत्पन्न विलक्षण वडवानल सुलग रहा है जिसमें ऐसे भयंकर क्षुब्ध सागर में लहराती (तीव्रता से उछलती हुई) लहरो के अग्रभाग पर स्थित डगमगा रहे हैं जहाज जिनके ऐसे पुरुष आकस्मिक भयको छोड कर आपके स्मरण करने से पार हो जाते हैं ।

वह समुद्र कि जिसमें होवें,
मच्छ-मगर एवं घडियाल ।
तूफां लेकर उठती होवें
भयकारी लहरें उत्ताल ॥
भँवर चक्रमें फँसी हुई हो
बीचों बीच अगर जल यान ।
छुटकारा पा जाते दुःख से,
करने वाले तेरा ध्यान ॥४४॥

૪૫ સર્વવ્યાધિવિનાશક જિનેન્દ્ર ચરણરજ

મૂલશ્લોક ॥૪૫॥ જલોદરાદિરોગ (સર્વાપત્તાનાશક)

ઉદ્‌ભૂતભીષણજલોદરભારભુગ્નાઃ
શોચ્યાં દશામુપગતાશ્ચ્યુતજીવિતાશાઃ,
ત્વત્પાદપંકજરજોઽમૃતદિગ્ધદેહા
મર્ત્યા ભવન્તિ મકરધ્વજતુલ્યરૂપાઃ ॥૪૫॥

શબ્દાર્થ:–**ઉદ્‌ભૂત**=ઉત્પન્ન થયેલ **ભીષણ**=ભયંકર **જલોદર**=જલોદર રોગ **ભાર**=તેના ભારથી **ભુગ્ના**=વાંકા વળી ગયેલા **શોચ્યામ્**=શોચનીય **દશામ્**=અવસ્થાને **ઉપગતા:**=પ્રાપ્ત થયેલા **ચ્યુત**=છોડી દીધી છે **જીવિત**=જીવવાની **આશા:**=આશા જેણે **ત્વત્**=તમારા **પાદપંકજ**=ચરણ-કમળની **રજ**=રજરૂપ **અમૃત**=અમૃતથી **દિગ્ધ**=ખરડાયેલા **દેહા**=દેહવાળા **મર્ત્યા:**=મનુષ્યો **ભવન્તિ**=થાય છે **મકરધ્વજ**=કામદેવ **તુલ્ય**=સમાન **રૂપા:**=રૂપવાળા ૪૫

અન્વય :–ઉદ્‌ભૂત ભીષણ જલોદરભારભુગ્નાઃ–શોચ્યામ્–દશામ્ –ઉપગતાઃ –ચ્યુતજીવિતાશાઃ –મર્ત્યાઃ–ત્વત્પાદપંકજરજોઽમૃતદિગ્ધદેહાઃ (સન્તઃ) મકરધ્વજતુલ્યરૂપાઃ–ભવન્તિ ॥૪૫॥

ભાવાર્થ .–જેઓ જલોદર રોગ ઉત્પન્ન થવાથી પેટના ભાર વડે વાંકા વાળી ગયેલા છે જે શોચનીય દશાને પ્રાપ્ત થયેલા છે તથા જેમણે જીવનની આશા છોડી દીધેલી છે એવા મનુષ્યો તમારા ચરણકમલની ધૂલ રૂપ અમૃતથી પોતાના દેહને ખરડે તો કામદેવ સમાન રૂપ વાળા થાય છે. ॥૪૫॥

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ

અંગો જેનાં અતિશય વળ્યાં પેટના વ્યાધિઓથી, જેણે છોડી જીવન જીવવા સર્વથા આશ તેથી, તેવા પ્રાણી શરણ પ્રભુજી આપનુ જો ધરે છે, તેઓ નિશ્ચે જગત ભરમાં દેવ રૂપે ફરે છે. ॥૪૫॥

उद्भूतभीषणजलोदरभारभुग्नाः
शोच्यां दशामुपगताश्च्युतजीविताशाः ।
त्वत्पादपङ्कजरजोऽमृतदिग्धदेहाः
मर्त्या भवन्ति मकरध्वजतुल्यरूपाः ॥४५॥

शब्दार्थ–उद्भूत–उत्पन्न हुए भीषण–भयंकर जलोदर–जलोदर के भार–भार से भुग्नाः–वक्र (टेढे) हो गये है ऐसे शोच्यां–शोचनीय दशाम्–दशा को अवस्था को उपगताः–प्राप्त होने वाले च्युत–छोड दी हो जीविताशाः–जीवन की आशा त्वत् आपके पाद-पंकज–पाद-पद्मो की रजो–रज रूपी अमृत–अमृत से दिग्धदेहाः–लिप्त कर लिया है अपने शरीरको जिन्होने ऐसे मर्त्याः–मनुष्य भवन्ति–हो जाते हैं मकरध्वज–कामदेव के तुल्यरूपाः–समान रूपवाले ।

अन्वय–उद्भूत भीषण जलोदरभार भुग्नाः शोच्याम–दशाम् उपगताः–च्युतजीविताशा :–मर्त्या त्वत् पादपङ्कजरजोऽमृत दिग्ध–देहाः मकरध्वज–तुल्य रूपाः भवन्ति ।

भावार्थ :—उत्पन्न हुए भयंकर जलोदर के भार से टेढी हुई है कमर जिनकी ऐसी शोचनीय अवस्था को प्राप्त करने वाले और जिन्होंने जीवन की आशा छोड दी हो ऐसे मनुष्य आपके पाद–पद्मों की रज रूपी अमृत से लिप्त कर लिया है अपने शरीर को जिन्होंने ऐसे (मानव कामदेव के समान रूप वाले हो जाते है ॥४५॥

असहनीय उत्पन्न हुआ हो,
विकट जलोदर पीडा भार ।
जीने की आशा छोडी हो
देख दशा दयनीय अपार ॥
ऐसे व्याकुल मानव पाकर,
तेरी पद–रज संजीवन ।
स्वास्थ्य लाभ कर बनता उनका,
कामदेव सा सुन्दर तन ॥४५॥

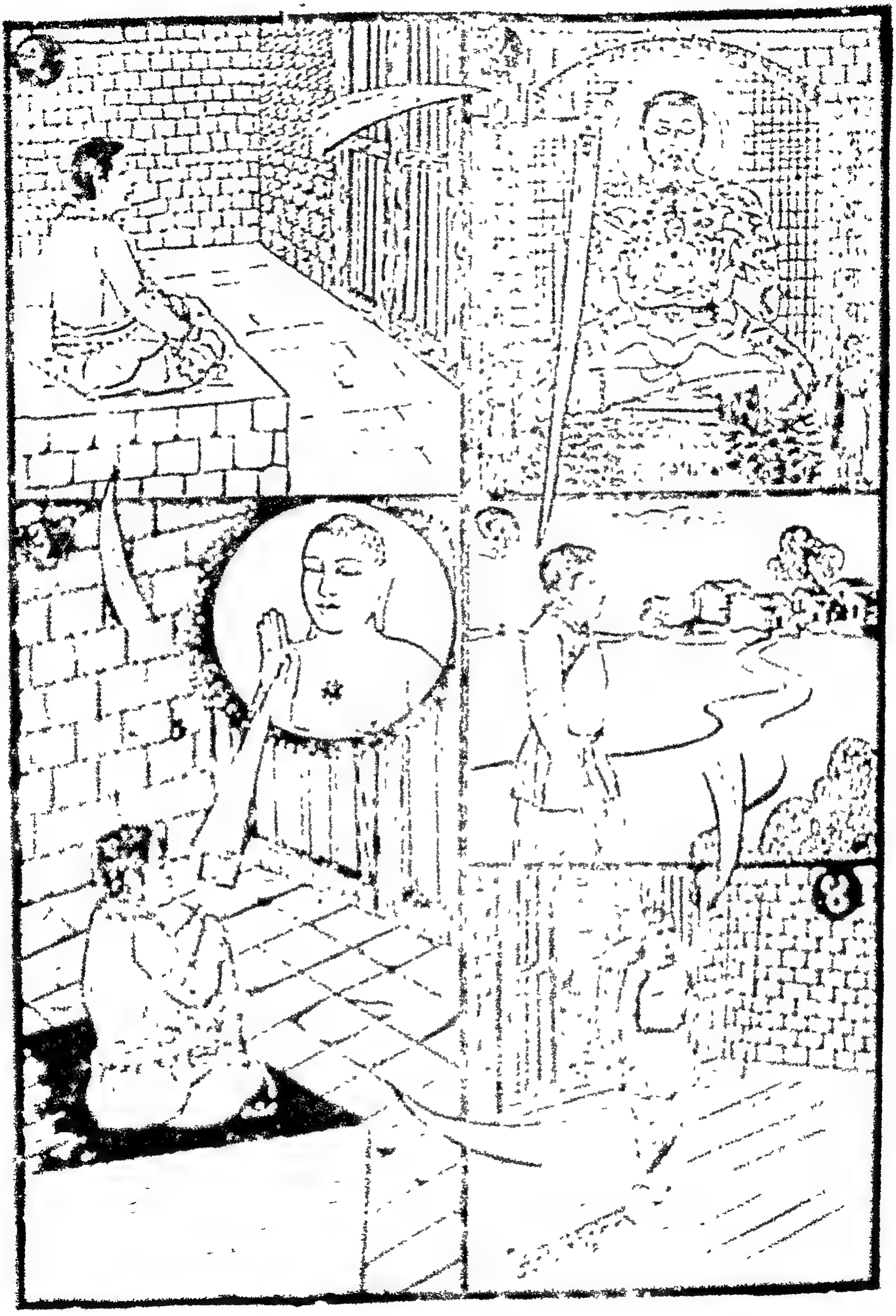

૪૬

સર્વબંધન ભયનિવારક જિનસ્મરણ

ભક્તામર ॥૪૬॥ (બન્ધન-વિમોચક)

આપાદકણ્ઠમુરુશૃઙ્ખલવેષ્ટિતાઙ્ગા
ગાઢં બૃહન્નિગડકોટિનિઘૃષ્ટજઙ્ઘાઃ ।
ત્વન્નામમન્ત્રમનિશં મનુજાઃ સ્મરન્તઃ
સદ્યઃ સ્વયં વિગતબન્ધભયા ભવન્તિ ॥૪૬॥

શબ્દાર્થ આપાદ=પગથી માંડીને કંઠમ્=કંઠ સુધી. ઉરુ=મોટી શૃંખલ=સાંકળ વડે વેષ્ટિત=વીંટાયેલાં અંગાઃ=અંગો છે જેનાં એવા ગાઢં=ખૂબ જ બૃહત્=મોટી નિગડ=બેડીઓની કોટિ=અણીઓથી નિઘૃષ્ટ=ઘસાઈ ગઈ છે જેની જંઘાઃ=જાંઘો એવા ત્વત્=આપના નામ=નામ રૂપી મન્ત્રમ્=મંત્રને અનિશં=નિરંતર મનુજાઃ=મનુષ્યો સ્મરન્તઃ=સ્મરણ કરતા સદ્યઃ=જલ્દી સ્વયં=પોતે વિગત=રહિત બન્ધભયાઃ=બંધનના ભયથી ભવન્તિ=થાય છે.

અન્વય- આપાદકણ્ઠમ્ ઉરુ શૃંખલવેષ્ટિતાઙ્ગાઃ ગાઢમ્ બૃહન્નિગડકોટિનિઘૃષ્ટજઙ્ઘાઃ મનુજાઃ ત્વન્નામમન્ત્રમ્ અનિશમ્ સ્મરન્તઃ સદ્યઃ સ્વયં વિગતબન્ધભયાઃ ભવન્તિ ॥

ભાવાર્થ : જેમના પગથી માંડીને કંઠ સુધીના અંગો મોટી સાંકળો વડે મજબૂત રીતે બંધાયેલા છે અને જેમની જંઘાઓ મોટી લોખંડની બેડીઓના અગ્રભાગથી અત્યંત ઘસાઈ રહી છે એવા મનુષ્યો જો નિરંતર તમારા નામનું સ્મરણ કરે તો પોતાની મેળે બંધનના ભયથી શીઘ્ર મુક્ત થઈ જાય છે. ॥૪૬॥

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ

જે કેદીના પગ મહિં અરે ! બેડીઓ તો પડી છે,
માથાથી તે જકડી લઈને જાંઘ સુધી જડી
છે; એવા કેદી મનુજ પ્રભુજી ! આપને જો
સમરે છે; સર્વે બંધો ઝટપટ છૂટી, છૂટથી તે
ફરે છે. ॥૪૬॥

आपादकण्ठमुरुशृङ्खलवेष्टिताङ्गा
गाढं बृहन्निगडकोटिनिघृष्टजङ्घाः ।
त्वन्नाममन्त्रमनिशं मनुजाः स्मरन्तः
सद्यः स्वयं विगतबन्धभया भवन्ति ॥४६॥

शब्दार्थ–आपादकण्ठम्–चरणोंसे ले कर ग्रीवा (गले) तक उरु–लम्बी शृङ्खल–जंजीरो से वेष्टित–जकड दिया है अङ्ग–शरीर गाढ–मजबूत रूपसे बृहत्–मोटी, बडी निगड–लोह की जंजीरो के कोटि–अग्रभाग से निघृष्ट रगड कर छिल गयी है जङ्घा जंघायें जिनकी ऐसे त्वत् आपके नाम–नाम रूप मन्त्रम्–मन्त्र को अनिशं–निरन्तर मनुजाः–मानव स्मरन्तः–स्मरण करते हुए, जपते हुए सद्यः–तत्काल स्वयं–अपने आप विगत–रहित बन्ध–बन्ध के भया–भय से भवन्ति–हो जाते है

अन्वयः—आपाद कण्ठमुरु शृंखल वेष्टिताङ्गाः गाढम बृहन्निगड कोटि निघृष्ट जंघाः मनुजाः त्वत् नाममन्त्रम् अनिशम् स्मरन्तः सद्यः स्वयं विगतबन्धभया भवन्ति ।

भावार्थ–चरणो से लेकर गले तक लम्बी चौडी बडी मजबूत साकलों से जकड दिया है शरीर का अंग अंग जिनका ऐसे, अधिक मजबूत रूप से बड़ी बडी लोहे की जंजीरो की नोकोसे रगड़–रगड कर जिनकी जंघाये बुरी तरह छिल गई हो, ऐसे कारागार मे बन्दी पुरुष आपके नाम रूप मंत्र का निरंतर जाप करने से तुरन्त ही बन्धन के भय से अपने आप स्वयमेव छूट जाते है।

लोह–शृंखला से जकड़ी है,
 नख से शिख तक देह समस्त ।
घुटने जाँघें छिले बेड़ियों,
 से अधीर जो है अति त्रस्त ॥
भगवन् ऐसे बंदीजन भी,
 तेरे नाम मन्त्र की जाप ।
जपकर गत—बन्धन हो जाते
 क्षण भर में अपने ही

भयमुक्त मानव

૪૭

ભયનિવારક જિનસ્તવન

શ્લોક (૪૭) (અષ્ટમહાભયાદિ નિરોધક)

મત્તદ્વિપેન્દ્રમૃગરાજદવાનલાહિ -
સંગ્રામવારિધિમહોદરબન્ધનોત્થમ્
તસ્યાશુ નાશમુપયાતિ ભયં ભિયેવ
યસ્તાવકં સ્તવમિમં મતિમાનધીતે ॥૪૭॥

શબ્દાર્થ:—મત્ત=મદોન્મત્ત દ્વિપેન્દ્ર=હાથી મૃગરાજ=સિંહ દવાનળ=દાવાનળ અહિ=સાપ સંગ્રામ=યુદ્ધ વારિધિ=સમુદ્ર મહોદર=જલોદર રોગ બંધન=બંધન ઉત્થમ=ઉત્પન્ન થયેલ તસ્ય=તેના આશુ=શીઘ્ર નાશમ્=નાશ ઉપયાતિ=પામે છે ભયં=ભય ભિયા ઇવ=જાણે ભય પામીને યઃ=જે તાવકમ્=તમારું સ્તવમ્=સ્તવન ઇમમ્=આ મતિમાન=બુદ્ધિમાન અધીતે=ભણે છે

અન્વય—યઃ મતિમાન્ તાવકમ્ ઇમમ્ સ્તવમ્ અધીતે તસ્ય—મત્તદ્વિપેન્દ્રમૃગરાજદવાનલાહિસંગ્રામવારિધિમહોદરબન્ધનોત્થં—ભયમ્ ભિયા ઇવ આશુ નાશમ્ ઉપયાતિ ॥૪૭॥

ભાવાર્થ: હે ભગવાન ! જેઓ તમારા આ સ્તોત્રનો નિયમિત પાઠ કરે છે. તેનો (૧) મદોન્મત્ત હાથી, (૨) સિંહ (૩) દાવાનલ (૪) સર્પ (૫) સંગ્રામ, (૬) સાગર (૭) જલોદર તથા (૮) બંધનથી ઉત્પન્ન થયેલો ભય પોતે ભય પામીને શીઘ્ર નાશ પામે છે ॥૪૭॥

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ

ગાંડા હાથી સિંહ દવ અને સર્પ યુદ્ધે થયેલી
અબ્ધિકેરી ઉદર દરદે બંધને કે બનેલી;
એવી ભીતિ ઝટપટ બહુ તેમની તો હરે છે.
જેઓ તારું સ્તવન પ્રભુજી પ્રેમથી રે ! કરે છે ૪૭

मत्तद्विपेन्द्रमृगराज दवानलाहि
संग्रामवारिधिमहोदरबन्धनोत्थम्-
तस्याशु नाशमुपयाति भयं भियेव
यस्तावकं स्तवमिमं मतिमानधीते ॥४७॥

शब्दार्थ: मत्त उन्मत्त द्विपेन्द्र हाथी मृगराज-सिंह दव-अनल-दावानल अहि-सर्प संग्राम-युद्ध वारिधि-समुद्र महोदर-जलोदर तथा बन्धन-बन्धन से उत्थम्-उत्पन्न हुआ तस्य-उसका आशु-शीघ्र, तत्काल नाशम्-विनाश को उपयाति-प्राप्त करता है भय-भय भिया-उनके कारण से ही इव-मानो यः-जो तावकं-आपके स्तव-स्तोत्र को इमं-इस मतिमान्-प्रज्ञावान् बुद्धिमान् अधीते-पढ़ता है ।

अन्वयः—यः मतिमान् तावकम् इमम् स्तव अधीते तस्य मत्त द्विपेन्द्र मृगराज दवानल अहि संग्राम वारिधि महोदर बन्धन उत्थम् भय भिया इव आशु नाशम् उपयाति ।

भावार्थ—जो बुद्धिमान् आपके इस स्तोत्र का पाठ करता है (कंठस्थ करता है) उसका उन्मत्त हाथी, सिंह, दावाग्नि, सर्प, संग्राम, सागर जलोदर तथा बंधनोंसे उत्पन्न हुआ डर-डर के कारण से ही मानो तत्काल छूट जाता है अर्थात् भय का विनाश हो जाता है ।

वृषभेश्वर के गुण-स्तवन का,
करते निश दिन जो चिंतन ।
भय भी भयाकुलित हो उनसे,
भग जाता है हे स्वामिन् ! ॥
कुंजर, समर, सिंह, शोक, रुज,
अहि दावानल कारागार ।
इनके अति भीषण दुःखों का,
हो जाता क्षण में संहार ॥४७॥

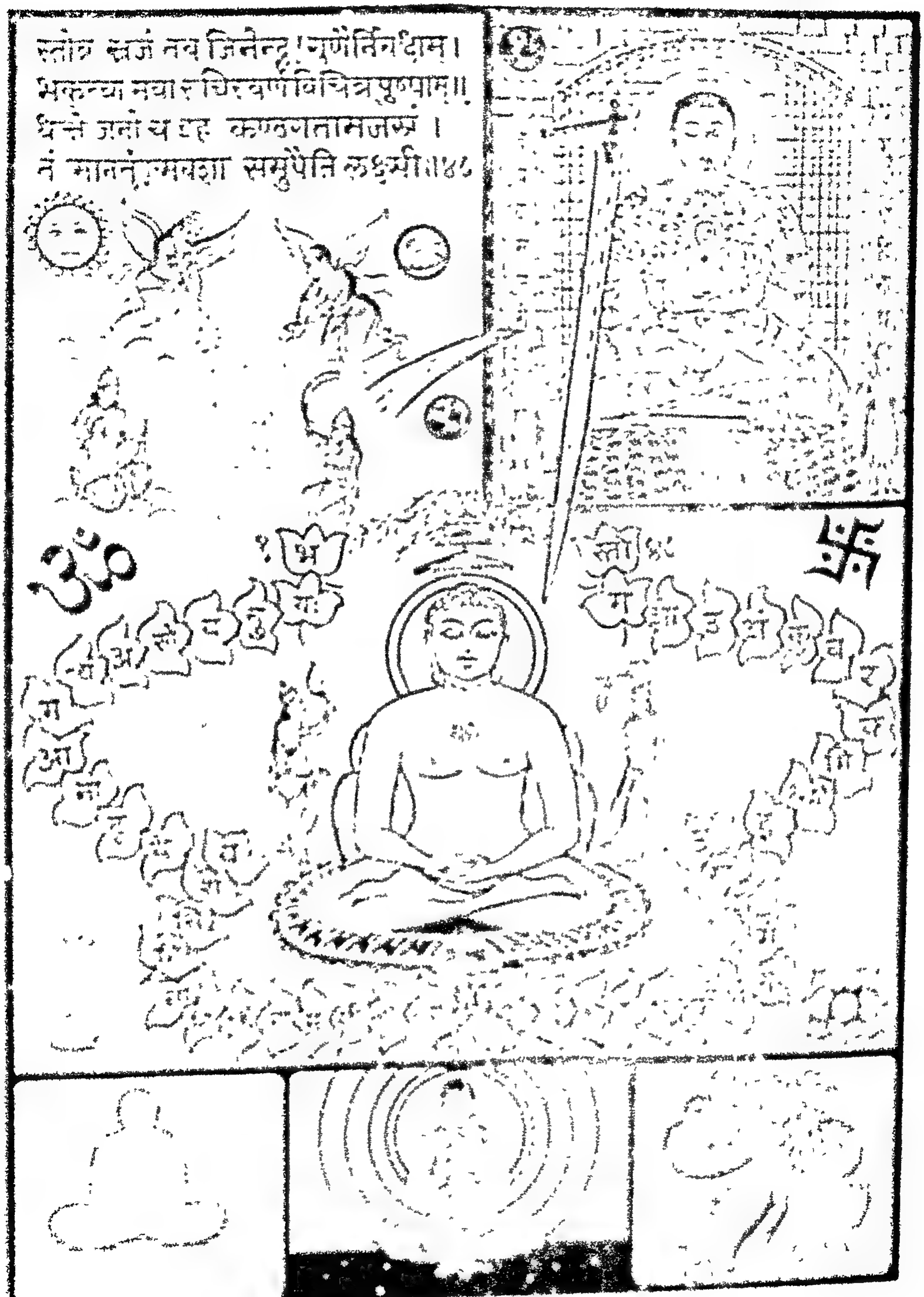
स्तोत्र स्रजं तव जिनेन्द्र ! गुणैर्निबद्धाम् ।
भक्त्या मया रुचिरवर्णविचित्रपुष्पाम् ॥
धत्ते जनो य इह कण्ठगतामजस्रं ।
तं मानतुङ्गमवशा समुपैति लक्ष्मीः ॥४८

૪૮

આશીર્વાદાત્મક મંગળકામના

શ્લોક નં (૪૮) સર્વ સિદ્ધિદાયક

સ્તોત્રસ્રજં તવ જિનેન્દ્ર ! ગુણૈર્નિબદ્ધાં
ભક્ત્યા મયા રુચિરવર્ણવિચિત્રપુષ્પામ્
ધત્તે જનો ય ઇહ કંઠગતામજસ્રં
તં માનતુંગમવશા સમુપૈતિ લક્ષ્મીઃ ॥૪૮॥

શબ્દાર્થ : સ્તોત્ર = સ્તોત્ર રૂપ સ્રજં = માળા તવ = તમારી જિનેન્દ્ર = હે જિનેન્દ્ર ! ગુણૈ: = ગુણો વડે નિબદ્ધામ્ = ગૂંથેલી ભક્ત્યા = ભક્તિથી મયા = મારા વડે રુચિર = સુંદર વર્ણ = અક્ષર (સ્વર.) વિચિત્ર = વિવિધ પુષ્પામ્ = પુષ્પોવાળી ધત્તે = ધારણ કરે છે જનો = મનુષ્ય ય: = જે ઇહ = આ સંસારમાં કંઠગતામ્ = કંઠમાં રહેલી અજસ્રમ્ = નિરંતર તં = તે માનતુંગમ્ = માનતુંગ મુનિ (ગ્રંથકર્તા) અવશા = વિવશ થઈને સમુપૈતિ = પાસે આવે છે લક્ષ્મી: = લક્ષ્મી

અન્વય : જિનેન્દ્ર ! ઇહ ય: જન: ભક્ત્યા મયા તવ ગુણૈ: નિબદ્ધા રુચિરવર્ણ વિચિત્ર પુષ્પામ્ સ્તોત્રસ્રજં અજસ્રમ્ કંઠગતામ્ ધત્તે તમ્ માનતુંગમ્ અવશા લક્ષ્મી: સમુપૈતિ ॥૪૮॥

ભાવાર્થ : હે જિનેશ્વર ! મારા વડે ભક્તિથી પૂર્વોક્ત જ્ઞાનાદિ ગુણો વડે ગૂંથાયેલી તથા મનોહર અક્ષરોરૂપી વિવિધ પુષ્પોવાળી તમારી આ સ્તોત્ર રૂપી માળાને આ સંસારમાં જે મનુષ્ય નિરંતર કંઠમાં ધારણ કરે છે તે માન વડે ઉન્નતિ પામે છે. તથા લક્ષ્મી વિવશ થઈને તેની સમીપે જાય છે ॥૪૮॥

ગુજરાતી સમશ્લોકી અનુવાદ

જેને ગૂંથી ગુણગણરૂપે વર્ણ ફૂલે રમુજી,
એવી માળા વિવિધ વિધિએ આપની હે પ્રભુજી !
તેને જેઓ નિશ દિન અહા ! કંઠ માંહે ધરે છે,
તેઓ લક્ષ્મી સુખથી જગમાં માનતુંગી વરે છે ॥૪૮॥

स्तोत्रस्रजं तव जिनेन्द्र गुणैर्निबद्धाम्
भक्त्या मया रुचिरवर्णविचित्रपुष्पाम्।
धत्ते जनो य इह कण्ठगतामजस्रम्
तं मानतुङ्गमवशा समुपैति लक्ष्मीः ॥४८॥

शब्दार्थः-स्तोत्र- भक्तामर स्तोत्ररूपी स्रज-माला को तव-आपके जिनेन्द्र-हे जिनवर गुणैः-गुणों द्वारा निबद्धाम्-रची गई भक्त्या-भक्ति पूर्वक मया-मेरे द्वारा रुचिर-सुन्दर, मनोज्ञ, वर्ण-वर्णों, अक्षरों से विचित्र-विविध पुष्पाम्-सुमन, पुष्पों से युक्त धत्ते-(याद) करता है, गले मे धारण करता है. जनः-मनुष्य यः-जो इह-इस विश्वमे कण्ठगताम् कण्ठस्थ अजस्रम्-सदा, तं-उस मानतुङ्गम-सन्मान से समुन्नत पुरुष को (रचयिता मानतुंग सूरि) अवशा-विवश, पराधीन हुई समुपैति-प्राप्त (करता है) होती है लक्ष्मीः-मोक्षलक्ष्मी

अन्वयः-जिनेन्द्र ! इह यः जनः भक्त्या मया तव गुणैः निबद्धाम् रुचिरवर्णविचित्र पुष्पाम् स्तोत्रस्रज अजस्रं कण्ठगताम् धत्ते तम् मानतुङ्गम् अवशा लक्ष्मीः समुपैति ।

भावार्थ-हे जिनेश्वर ! इस विश्व मे जो मनुष्य भक्तिपूर्वक मेरे द्वारा आपके प्रसाद, माधुर्य, ओज आदि गुणो से रची गई मनोज्ञ, मनोहर अकारादि स्वर वर्णो तथा ककारादि व्यंजन वर्णों के चमत्कार अनुप्रासादिक रूपी सुन्दर सुमनो से युक्त भक्तामर स्तोत्र रूपी माला को सर्वदा याद करता है उस प्रतिष्ठाप्राप्त स्वाभिमानी इस महान् स्तोत्र के रचयिता मानतुङ्गाचार्य को विवश (स्वतंत्र होकर मोक्ष लक्ष्मी प्राप्त होती है । अर्थात् वह मोक्ष प्राप्त करता है ।

हे प्रभो !
तेरे गुणोद्यान की, क्यारी से चुन दिव्य-ललाम ।
गूँथी विविध वर्ण सुमनों की,
गुण माला सुन्दर अभिराम
श्रद्धा सहित भविक जन जो भी,
कंठाभरण बनाते हैं ।
'मानतुङ्ग' सम निश्चित सुन्दर,
मोक्ष-लक्ष्मी पाते हैं ॥४८॥

[illegible] અભિલાષાઓની પૂર્તિ લૌકિક સામગ્રીથી કદી કરી [illegible] એવી દશામાં અનુપમ માનવ, તીર્થંકરો, સિદ્ધો, [illegible] પરમેષ્ઠીને તેના પ્રત્યે શ્રદ્ધાને અને તેના મહિમાને [illegible] આજ શ્રદ્ધામયી અભિવ્યકિત વાણીનો [illegible] ભક્તામર સ્તોત્ર પણ એક પ્રકારની દેવાધિ-દેવની [illegible] પદની સ્તુતિ છે શ્રીઆદિનાથ ભગવાન ઋષભદેવ [illegible] રહ્યો છે. રસના ચંચલ તરંગો તરંગિત થઈ [illegible] ભક્તિરસના પરમાણુ એકઠા થઈને શાસન દેવીને [illegible] આવું સુંદર સ્તોત્ર–જે પાઠકો શ્રદ્ધાપૂર્વક નિત્ય [illegible] પૂર્ણ કરશે અને જીવન ધન્ય બનાવશે.

[illegible] શાંતિ શાંતિ શાંતિ . ..

સાધ્વી લીલમ

—રાગ ઉપજાતિ—

તપોપધ્યાને રવિ રૂપ થાય,
એ સાધીને સોમ રહી સુહાય.
મહાન મંગળ પંકિત પામે,
આવી પછી તે બુધના પ્રણામે.
નિર્ગ્રંથ જ્ઞાતા ગુરુ સિદ્ધિ દાતા,
કાં તો સ્વયં શુક્ર પ્રપૂર્ણખ્યાતા,
ત્રિયોગ ત્યાં કેવળ મંદ પામે,
સ્વરૂપ સિદ્ધે વિચરી વિરામે.

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

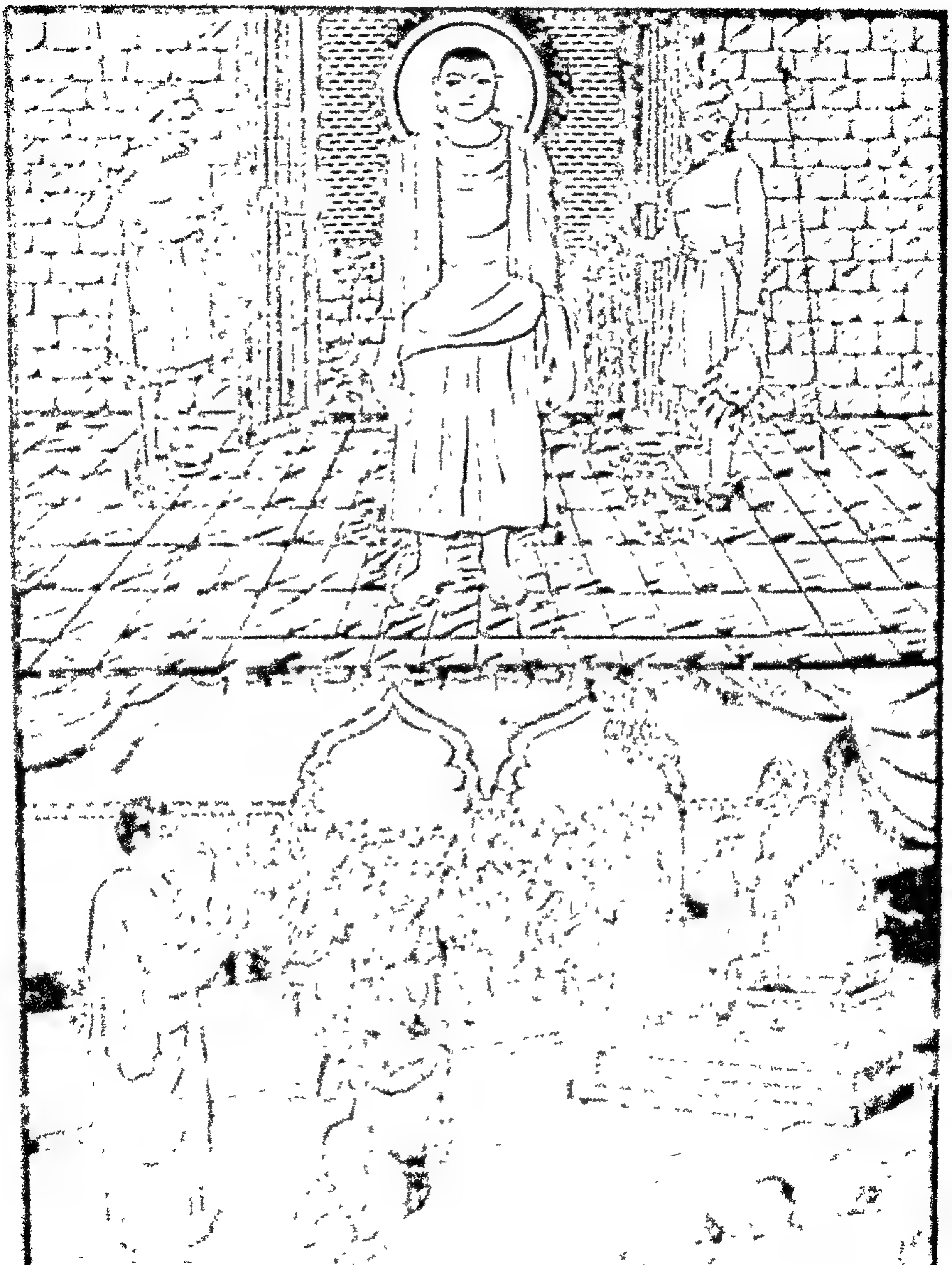

[illegible] मन्त्रगीत आदि हो गये। चौबीसगेके साथ प्रसन्न [illegible] आश्चर्यचकित हो गया और उसने [illegible] सुनाया गया। किसी प्रतिमें ऐसा [illegible] भक्तामर स्तोत्रकी रचना की है। प्रत्येक [illegible] टूटते गये। एक बंधन रखकर सूरिजीने [illegible] किसी मंत्र द्वारा दूर करने का प्रयत्न [illegible] स्वी पण्डितोंने लोहा मान लिया और [illegible] बोलनेके साथ ही आखिरी बन्धनसे मुक्ति [illegible] और उस मंत्रसे इतना प्रभावित हो [illegible] किया और श्रावकदीक्षा ग्रहण की। 'जिनधर्मकरो [illegible]।

स्थान एवं वंश

श्री मानतुङ्गाचार्यका जन्म कहाँ हुआ ? यह कोई निश्चित नहीं बता सकता पर फिर भी वे काशीके थे ऐसा विद्वानोंने स्वीकार किया है। श्री प्रभाचन्द्रसूरिके प्रभावक–चरितके अनुसार उनके पिता धनदेवके यहाँ श्री मानतुङ्ग नामक पुत्र हुआ। उस लड़केने बड़े होते ही संसारसे अलिप्त रहकर वैराग्य दीक्षा ग्रहण की। और चारुकीर्ति नामक दिगम्बराचार्य के पाससे दीक्षा ली। और महाकीर्ति नाम धारण किया। लेकिन उसी नगरमें लक्ष्मीधर नामक उनका बहनोई रहता था। जो श्रीमंत भी था और धार्मिक शिरोभूषण था। एक समय मानतुङ्गऋषि अपना भोजन लेनेके लिये उनके यहाँ आगये और उन्होंने अपने कमण्डलुमें पानी लिया और उस कमण्डलुमें हमेशा पानी भरा रखनेके कारण समूर्च्छिम जीव उत्पन्न हुए थे। उनकी बहनने यह देख लिया और भाई, जो दीक्षित थे, उनका इस बातकी ओर ध्यान केन्द्रित किया और धर्ममें 'दया' यही मुख्य धर्म है इत्यादि बाते समझाकर उन्हे श्वेताम्बरकी दीक्षा ग्रहण करने का अनुरोध किया। यह समझाने पर पापकर्मोसे डरनेवाले ऋषिने श्री जिनसिंह नामक श्वेताम्बराचार्यके पास दीक्षा ग्रहण की। गुरुजीने उन्हे अलग अलग शास्त्रोंका अभ्यास पूर्ण करवाया। सब तरह से योग्य देखकर उन्हे आचार्यजीके पद पर स्थापन किया। तबसे उन्होंने मानतुङ्गाचार्यके नामसे प्रसिद्धि पाई, उसके बाद मयूरभट्ट बाणभट्टकी घटना होते ही भक्तामर स्तोत्र बनाया। तब से यह तय हुआ कि श्री मानतुङ्ग आचार्यजीने यह स्तोत्र बनाया है (" भक्तामर रहस्य ' हीरजलाल टोकरशी-भाईकी किताबमें से यह लिया गया है। विशेष देखना हो तो उसी पुस्तकमे देख ले) जो होना है

भक्तामर स्तोत्र

([illegible])

[illegible] श्रीमानतुंग

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] मुनींनी
[illegible] [illegible] [illegible] पाणी ।
[illegible] [illegible] पुराणि [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] पुनीत ॥१॥

[illegible] [illegible] [illegible] गीतें
[illegible] [illegible] [illegible] देवनाथे ।
[illegible] [illegible] [illegible] सर्व
[illegible] [illegible] [illegible] गुणे अपूर्व ॥२॥

[illegible] ! [illegible] [illegible] [illegible] तव पादपीठ
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] मतिमंद धीट ।
[illegible] [illegible] [illegible] जलामधील
[illegible] [illegible] [illegible] कोण धरे धजेल ? ॥३॥

[illegible] [illegible]-[illegible]निधि कांतियुक्त
[illegible] प्रतिबृहस्पतिही न शक्त ।
[illegible] प्रलयवादळ उत्तरंग
[illegible] कोण मकरालय तो अथांग ॥४॥

भाळून भक्तिरस तुझ्या प्रभुराज ! नामी
उद्युक्त या स्तुतिस हो प्रतिभे विना मी ।
सिंहासमीप मृग पामरही स्वभावे
स्थायें काय शिशुच्या प्रणयें न धावे ! ॥५॥

मी अज्ञ पोर कविच्या उपहासपात्र
त्या बोलका करि मला तव भक्तिमात्र ।
चैत्रात आम्रतरू-मंजरि कोकिलास
लावी न का सहज मंजुळ गावयास ॥६॥

भक्तिप्रधान तव या स्तुतिने प्रभो ! ते
मागील पाप निमिषात लयास जाते ।
काळाकभिन्न घन जेवि निशान्धकार
तत्काल होइ रविच्या किरणे पसार ॥७॥

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥१६॥

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥१७॥

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥१८॥

[illegible]
[illegible] ।
[illegible] जाऊन [illegible]
[illegible] पावसाळी ! ॥१९॥

[illegible] प्रगट [illegible] विभो ! तुझ्यात
[illegible] हरिहरादिक-नायकात ।
[illegible] कौस्तुभरत्न लोकीं
[illegible] न तसा जरि त्या चकाकी ॥२०॥

[illegible] ! वधिलेले हरिशंकरादि
मुद्रा तुझीच भगवन् ! मम चित्त वेधी ।
[illegible] लाभ एक मज हा तव दर्शने की
वेधून घे मन कुणीहि न अन्य लोकीं ॥२१॥

या शेकडो इतर पुत्रवती स्त्रियात
माता क्वचित् सुत तुझ्यासम हो प्रसूत ।
[illegible] सूर्य त्या उगवतीसच कांतिमंत ॥२२॥

देती तुला 'परमहंस' महर्षि नाम
की तू तमापलिकडील सहस्रधाम ।
ब्रह्मैक्यही तुजमुळे अमरत्व सात्र
मुक्तीस शाश्वत अनन्य उपाय तूच ॥२३॥

[illegible] दुमदुमीत दिगान्त याही
[illegible] शुभ सपटाही ।
[illegible] हा जय-'धर्मनाथ'
[illegible] नभी तव कीर्ति गात ॥३२॥

[illegible] नित पुष्पवृष्टि
[illegible] वर्षुनीहि सृष्टि ।
[illegible] निज सुगंधि जलार्द्र वारा
हे ! [illegible] तव जादुगारा ॥३३॥

भामंडल प्रभु ! तुझे निज सौम्य-तेजे
जिंकी निशा म्हणुन पूर्ण शशांक लाजे ।
सूर्यांसही उगवत्या उगत्र न देई
लोकत्रयी न्वित्रंतत असे सवाई ॥३४॥

[illegible]मर्म उकलून उदात्त थोर
स्वर्गमुक्तिचे सकळिका उघडीत दार ।
दिव्यध्वनि प्रसृत हो तव जो अपूर्व
तो मायबोलितुन जागिति जीव सर्व ॥३५॥

ताजी सुवर्णकमळे हसती फुलून
की चंद्रकोरनखे तव पाय दोन ।
तू ठेविसी नभि जिथे सहज क्षणेक
देवेन्द्र निर्मिति तिथे कमळे सुरेख ॥३६॥

लाभे विभूति जिनराज ! तुला जगी ही
धर्मोपदेशसमयी न तशी कुणाही ।
राही तमोहर अशी दिननाथकांती
कोठून तेवि विलसे ग्रहगोलकांती ॥३७॥

गंडस्थलावरिल त्या मदपानरंगी
कोपे चिडे अमित एकुनि भृंगपुंगी ।
ऐरावतापरि करी गज मत्त चाल
वाटे न भीति अनुयायिस अल्पकाल ॥३८॥

ते कैक फोड गजमस्तक रक्त साड
भूमीवरी अरुण मौक्तिकहार माड ।
तो जो उडी किरण साधुन सिंह घेई
भक्तास त्या जवळच्याहि इजा न देई ॥३९॥

खंड दूसरा

कल्याणमंदिर स्तोत्र

और

अन्य स्तोत्र आदि

प्रार्थना

अर्हन्तो भगवन्त इन्द्रमहिता, सिद्धाश्च सिद्धिस्थिताः । आचार्या जिनशासनोन्नतिकरा पूज्या उपाध्यायकाः ।
श्रीसिद्धान्तसुपाठका मुनिवरा, रत्नत्रयाराधकाः । पञ्चैते परमेष्ठिनः प्रतिदिनं, कुर्वन्तु नो मंगलम् ॥१॥
ब्राह्मी चन्दनबालिका भगवती, राजीमती द्रौपदी । कौशल्या च मृगावती च सुलसा, सीता सुभद्रा शिवा ॥
कुन्ती शीलवती नलस्य दयिता, चूला प्रभावत्यपि । पद्मावत्यपि सुंदरो प्रतिदिनं कुर्वन्तु नो मंगलम् ॥ २ ॥
वीरः सर्वसुरासुरेन्द्रमहितो, वीरं बुधाः संश्रिताः । वीरेणाभिहतः स्वकर्मनिचयो, वीराय नित्यं नमः ।
वीरात्तीर्थमिदं प्रवृत्तमतुलं, वीरस्य घोरं तपो । वीरे श्रीधृतिकीर्तिकान्तिनिचय, श्रीवीर भद्रं दिश ॥ ३ ॥
वीरः पार्श्वनमिः सुपार्श्व सुविधिः, श्रेयान मल्लिः शशिः । नेमिर्नाभिज वासुपूज्यविमलः, पद्मप्रभः शीतलः ।
कुन्थुः शान्त्यभिनन्दनार मुनिर्धर्मोजितः संभवो । अनंतः श्रीसुमतिश्च तीर्थपतयः कुर्वन्तु नो मंगलम् ॥ ४ ॥
ज्ञाने भरम आत्मनो निरखीने, अजब आ चिन्तने । मोहादि रिपु मारवा चित्त धर्यो, उत्कृष्ट वैराग्यने ।
शान्तिदायि वचनथी जे सुखमयी, मार्गो चीधी देशना । चरणे श्री जयचन्द्रजी गुरुतणा, भावे करुं वंदना ॥ ५ ॥
धैर्यधार विनयता दिव्य धर्म; दीक्षा ग्रही भावथी । क्षान्ति सत्य सुकीर्ति ने तप तथा विशुद्ध चारित्रथी ।
ज्ञानी ध्यानी वचनाग वात्सल्यति, शासन सोहामणा । चरणे माणेकचंद सद्गुरुतणा, भावे करुं वंदना ॥ ६ ॥
छोड्या जाणी विभाव भाव परना, स्वभावने पामवा । तप संयम निज आतमा वशीकरी, त्रियोग कब्जे करी ।
देशोदेश फरी स्वपर हित कर्युं, तार्या भवि आतमने । चरणे श्री रतिलालजी गुरुतणा, भावे करुं वंदना ॥ ७ ॥

धून

आतमरामी, निजसुखकामी, हुं छुं अनंत गुणधाम शिवसुख पामो सहु ॥ १ ॥ शाश्वत स्वभावी छुं, अनादि विभावी छुं, चैतन्य सुख भरपूर ॥ शिव ॥ शुद्ध स्वरूपी, विमल अरूपी शाश्वत सुख लेनार ॥शिव॥ मिथ्यात्व त्यागे, सम्यक् प्रगटावे, केवळज्योति प्रगटाय ॥शिव॥ त्रियोग रुंधे शैलेशी भावे, अविचल पद वरनार ॥ शिव ॥

महावीर स्वामीका त्रिभंगी छंद

जिन शासनस्वामी, अंतरयामी, शिवगति गामी सुखकारी
जगमें जयवंता, श्री भगवंता, सुगुण अनंता उपकारी,
सिद्धारथकुळ आया, जगत सुहाया, शुभपळ जाया गुणधारी,
धन त्रिशलानंदन कुलध्वज स्यंदन जिन चरणनकी बलिहारी ॥ १ ॥

आसन कंपाया, सुरपति आया, शीष नमाया, शुभभावे
नैर्ऋत्यकी पासे, मेली उल्लासे, ले जिन तासे गिरि आवे
तीहां प्रभुजीको, जो महोत्सव कीनो, फीर मुकीं दीनो महत्तारी, ॥ २ ॥ धन ॥

अनानूपूर्वी गिनने की रीति......

१. नमो अरिहंताणं

२. नमो सिद्धाणं

३. नमो आयरियाणं

४. नमो उवज्झायाणं

५. नमो लोए सव्वसाहूणं.

सूचना :—इस प्रकार जिस स्थान मे जो अंक हो वहा उस अंक के आगे लिखा नमो.. बोलना चाहिये।

१

१	२	३	४	५
२	१	३	४	५
१	३	२	४	५
३	१	२	४	५
२	३	१	४	५
३	२	१	४	५

२

१	२	४	३	५
२	१	४	३	५
१	४	२	३	५
४	१	२	३	५
२	४	१	३	५
४	२	१	३	५

३

१	३	४	२	५
३	१	४	२	५
१	४	३	२	५
४	१	३	२	५
३	४	१	२	५
४	३	१	२	५

४

२	३	४	१	५
३	२	४	१	५
२	४	३	१	५
४	२	३	१	५
३	४	२	१	५
४	३	२	१	५

५

१	२	३	५	४
२	१	३	५	४
१	३	२	५	४
३	१	२	५	४
२	३	१	५	४
३	२	१	५	४

६

१	२	५	३	४
२	१	५	३	४
१	५	२	३	४
५	१	२	३	४
२	५	१	३	४
५	२	१	३	४

९

१	२	४	५	३
२	१	४	५	३
१	४	२	५	३
४	१	२	५	३
२	४	१	५	३
४	२	१	५	३

१०

१	२	५	४	३
२	१	५	४	३
१	५	२	४	३
५	१	२	४	३
२	५	१	४	३
५	२	१	४	३

७

१	३	५	२	४
३	१	५	२	४
१	५	३	२	४
५	१	३	२	४
३	५	१	२	४
५	३	१	२	४

८

२	३	५	१	४
३	२	५	१	४
२	५	३	१	४
५	२	३	१	४
३	५	२	१	४
५	३	२	१	४

११

१	४	५	२	३
४	१	५	२	३
१	५	४	२	३
५	१	४	२	३
४	५	१	२	३
५	४	१	२	३

१२

२	४	५	१	३
४	२	५	१	३
२	५	४	१	३
५	२	४	१	३
४	५	२	१	३
५	४	२	१	३

૧૩

૧	૩	૪	૫	૨
૩	૧	૪	૫	૨
૧	૪	૩	૫	૨
૪	૧	૩	૫	૨
૩	૪	૧	૫	૨
૪	૩	૧	૫	૨

૧૪

૧	૩	૫	૪	૨
૩	૧	૫	૪	૨
૧	૫	૩	૪	૨
૫	૧	૩	૪	૨
૩	૫	૧	૪	૨
૫	૩	૧	૪	૨

૧૭

૨	૩	૪	૫	૧
૩	૨	૪	૫	૧
૨	૪	૩	૫	૧
૪	૨	૩	૫	૧
૩	૪	૨	૫	૧
૪	૩	૨	૫	૧

૧૮

૨	૩	૫	૪	૧
૩	૨	૫	૪	૧
૨	૫	૩	૪	૧
૫	૨	૩	૪	૧
૩	૫	૨	૪	૧
૫	૩	૨	૪	૧

૧૫

૧	૪	૫	૩	૨
૪	૧	૫	૩	૨
૧	૫	૪	૩	૨
૫	૧	૪	૩	૨
૪	૫	૧	૩	૨
૫	૪	૧	૩	૨

૧૬

૩	૪	૫	૧	૨
૪	૩	૫	૧	૨
૩	૫	૪	૧	૨
૫	૩	૪	૧	૨
૪	૫	૩	૧	૨
૫	૪	૩	૧	૨

૧૯

૨	૪	૫	૩	૧
૪	૨	૫	૩	૧
૨	૫	૪	૩	૧
૫	૨	૪	૩	૧
૪	૫	૨	૩	૧
૫	૪	૨	૩	૧

૨૦

૩	૪	૫	૨	૧
૪	૩	૫	૨	૧
૩	૫	૪	૨	૧
૫	૩	૪	૨	૧
૪	૫	૩	૨	૧
૫	૪	૩	૨	૧

तीर्थंकर भगवन्तों के माता-पिता एवं लांछनादिका यंत्र

नंबर	तीर्थंकरना नाम	पिताश्री	माता	जन्मस्थान	लांछन	देहमान	वर्ण	आयुष्य	शासन-यक्ष	शासन यक्षिणी
१	श्री ऋषभदेव	नाभिराजा	मरुदेवी	अयोध्या	वृषभ	५०० धनु.	सुवर्ण	८४ ला.पू	गोमुख	[illegible]
२	,, अजितनाथ	जितशत्रु	विजया	,,	हस्ती	४५० ,,	,,	७२ ,,	[illegible]	[illegible]
३	,, सम्भवनाथ	जितारी	सेना	श्रावस्ती	अश्व	४०० ,,	,,	६० ,,	त्रिमुख	[illegible]
४	,, अभिनंदन	संवरराज	सिद्धार्था	अयोध्या	वानर	३५० ,,	,,	५० ,,	[illegible]	[illegible]
५	,, सुमतिनाथ	मेघरथ	मंगळा	,,	क्रौञ्च	३०० ,,	,,	४० ,,	[illegible]	[illegible]
६	,, पद्मप्रभ	श्रीधर	सुसीमा	वैशाली	पद्म	२५० ,,	लाल	३० ,,	कुसुम	[illegible]
७	,, सुपार्श्वनाथ	सुप्रतिष्ठ	पृथ्वी	काशी	स्वस्तिक	२०० ,,	सुवर्ण	२० ,,	मातंग	[illegible]
८	,, चंद्रप्रभ	महासेन	लक्ष्मणा	चंद्रपुरी	चंद्र	१५० ,,	श्वेत	१० ,,	विजय	भृकुटी
९	,, सुविधिनाथ	सुग्रीव	रामा	काकंदी	मगर	१०० ,,	,,	०२ ,,	अजित	सुतारिका
१०	,, शीतलनाथ	दृढरथ	नंदा	भद्दिलपुर	श्रीवत्स	९० ,,	सुवर्ण	०१ ,,	ब्रह्मा	अशोका
११	,, श्रेयांसनाथ	विष्णुराज	विष्णुदेवी	सिंहपुर	गेंडो	८० ,,	,,	८४ लाखवर्ष	यक्षेत	मानवी
१२	,, वासुपूज्य	वसुपूज्य	जयादेवी	चंपा	पाडो	७० ,,	लाल	७२ ,,	कुमार	चंडा
१३	,, विमलनाथ	कृतवर्मा	श्यामा	कांपिलपुर	वराह	६० ,,	सुवर्ण	६० ,,	षण्मुख	विदिता
१४	,, अनंतनाथ	सिंहसेन	सुयशा	अयोध्या	सींचाणो	५० ,,	,,	३० ,,	पाताल	अंकुशा
१५	,, धर्मनाथ	भानु (सेन)	सुव्रता	रत्नपुर	वज्र	४५ ,,	,,	१० ,,	किन्नर	कंदर्पा
१६	,, शांतिनाथ	विश्वसेन	अचिरा	हस्तिनापुर	हरिण	४० ,,	,,	०१ ,,	गरुड	निर्वाणा
१७	,, कुन्थुनाथ	सूर (राज)	सुरादेवी	,,	बकरो	३५ ,,	,,	९५ ह.वर्ष	गंधर्व	बला
१८	,, अरनाथ	सुदर्शन	देवकीराणी	,,	नंद्यावर्त	३० ,,	,,	८४ ,,	यक्षेंद्र	धणा
१९	,, मल्लिनाथ	कुंभराज	प्रभावती	मिथिला	कळश	२५ ,,	नील	५५ ,,	कुबेर	धरणप्रिया
२०	,, मुनिसुव्रत	सुमित्र	पद्मावती	राजगृह	काचलो	२० ,,	श्याम	३० ,,	वरुण	नरदत्ता
२१	,, नमिनाथ	विजय	विपुला	मिथिला	कमल	१५ ,,	सुवर्ण	१० ,,	भृकुटि	गांधारी
२२	,, नेमिनाथ	समुद्रविजय	शिवादेवी	शौर्यपुर	शंख	१० ,,	श्याम	०१ ,,	गोमेध	अंबिका
२३	,, पार्श्वनाथ	अश्वसेन	वामादेवी	काशी	सर्प	९ हाथ	नील	१०० वर्ष	पार्श्व	पद्मावती
२४	,, वर्धमानस्वामी	सिद्धार्थ	त्रिशला	क्षत्रियकुंड	सिंह	७ हाथ	सुवर्ण	७२ ,,	मातंग	सिद्धायिका

पच्चक्खाण के पाठ :—

१. नवक्कारसी का पच्चक्खाण :—उग्गए सूरे नमुक्कारसहियं पचक्खामि चउव्विहंपि आहारं असणं पाणं खाइमं साइमं अन्नत्थणाभोगेण सहसागारेण वोसिरामि ।

२. पोरसी का पच्चक्खाण—उग्गए सूरे पोरसि पच्चक्खामि चउव्विहं पि आहारं असण पाणं खाइमं साइमं अन्नत्थणाभोगेणं सहसागारेणं पच्छन्नकालेणं दिसामोहेणं साहुवय-णेणं महत्तरागारेणं सव्वसमाहिवत्तियागारेणं वोसिरामि ॥ ऐसे ही सड्ढ पोरसीयं पच्चक्खामि......आव वोसिरामि ।

,, ,, पुरिमड्ढ (दो प्रहर) ,, ,, ,,

,, ,,

३. एकासणा का पच्चक्खाण :—एकासणा उपरांत (दुविहं तिविहं पि आहारं पच्चक्खामि असणं खाइमं, साइमं, अन्नत्थणाभोगेणं सहसागारेणं महत्तरागारेणं सव्वसमाहिवत्तियागारेणं वोसिरामि ।

४ आयंबिल का पच्चक्खाण—उग्गए सूरे आयंबिलं पच्चक्खामि-तिविहं चउव्विहं पि आहारं असणं पाणं खाइमं साइमं अन्नत्थणाभोगेण सहसागारेण लेवालेवेण गिहत्थसंसट्ठेण उक्खित्त विवेगेण पारिट्ठावणियागारेण महत्तरागारेण सव्वसमाहिवत्तियागारेणं वोसिरामि ।

५ तिविहार उपवास का पच्चक्खाण—उग्गए सूरे तिविहंपि आहारं असणं खाइमं साइमं अन्नत्थणाभोगेणं सहसागारेण महत्तरागारेणं सव्वसमाहिवत्तियागारेण अन्नत्थणाभोगेणं अप्पाणं वोसिरामि ।

तीर्थंकर भगवन्तों के माता-पिता एवं लंछनादिका यंत्र

नंबर	तीर्थंकरना नाम	पिताश्री	माता	जन्मस्थान	लंछन	देहमान	वर्ण	आयुष्य	शासन-यक्ष	शासन यक्षिणी
१	श्री ऋषभदेव	नाभिराजा	मरुदेवी	अयोध्या	वृषभ	५०० धनु.	सुवर्ण	८४ ला पू.	गोमुख	चक्रेश्वरी
२	,, अजितनाथ	जितशत्रु	विजया	,,	हस्ती	४५० ,,	,,	७२ ,,	महायक्ष	अजितबाला
३	,, सम्भवनाथ	जितारी	सेना	श्रावस्ती	अश्व	४०० ,,	,,	६० ,,	त्रिमुख	दुरितारि
४	,, अभिनंदन	संवरराज	सिद्धार्था	अयोध्या	वानर	३५० ,,	,,	५० ,,	नायक	कालिका
५	,, सुमतिनाथ	मेघरथ	मंगळा	,,	क्रौन्च	३०० ,,	,,	४० ,,	तुंबरु	महाकाली
६	,, पद्मप्रभ	श्रीधर	सुसीमा	वैशाली	पद्म	२५० ,,	लाल	३० ,,	कुसुम	श्यामा
७	,, सुपार्श्वनाथ	सुप्रतिष्ठ	पृथ्वी	काशी	स्वस्तिक	२०० ,,	सुवर्ण	२० ,,	मातंग	शान्ता
८	,, चंद्रप्रभ	महासेन	लक्ष्मणा	चंद्रपुरी	चंद्र	१५० ,,	श्वेत	१० ,,	विजय	भृकुटी
९	,, सुविधिनाथ	सुग्रीव	रामा	काकंदी	मगर	१०० ,,	,,	०२ ,,	अजित	सुतारिका
१०	,, शीतलनाथ	दृढरथ	नंदा	भदिलपुर	श्रीवत्स	९० ,,	सुवर्ण	०१ ,,	ब्रह्मा	अशोका
११	,, श्रेयांसनाथ	विष्णुराज	विष्णुदेवी	सिंहपुर	गेंडो	८० ,,	,,	८४ लाखवर्ष	यक्षेत	मानवी
१२	,, वासुपूज्य	वसुपूज्य	जयादेवी	चंपा	पाडो	७० ,,	लाल	७२ ,,	कुमार	चंडा
१३	,, विमलनाथ	कृतवर्मा	श्यामा	कांपिलपुर	वराह	६० ,,	सुवर्ण	६० ,,	षण्मुख	विदिता
१४	,, अनंतनाथ	सिंहसेन	सुयशा	अयोध्या	सींचाणो	५० ,,	,,	३० ,,	पाताल	अंकुशा
१५	,, धर्मनाथ	भानु (सेन)	सुव्रता	रत्नपुर	वज्र	४५ ,,	,,	१० ,,	किन्नर	कंदर्पा
१६	,, शांतिनाथ	विश्वसेन	अचिरा	हस्तिनापुर	हरिण	४० ,,	,,	०१ ,,	गरुड	निर्वाणा
१७	,, कुन्थुनाथ	सूर (राज)	सुरादेवी	,,	बकरो	३५ ,,	,,	९५ ह.वर्ष	गंधर्व	बला
१८	,, अरनाथ	सुदर्शन	देवकीराणी	,,	नंदावर्त	३० ,,	,,	८४ ,,	यक्षेद्र	धणा
१९	,, मल्लिनाथ	कुंभराज	प्रभावती	मिथिला	कळश	२५ ,,	नील	५५ ,,	कुबेर	धरणप्रिया
२०	,, मुनिसुव्रत	सुमित्र	पद्मावती	राजगृह	काचलो	२० ,,	श्याम	३० ,,	वरुण	नरदत्ता
२१	,, नमिनाथ	विजय	विपुला	मिथिला	कमल	१५ ,,	सुवर्ण	१० ,,	भृकुटि	गांधारी
२२	,, नेमिनाथ	समुद्रविजय	शिवादेवी	शौर्यपुर	शंख	१० ,,	श्याम	०१ ,,	गोमेध	अंबिका
२३	,, पार्श्वनाथ	अश्वसेन	वामादेवी	काशी	सर्प	९ हाथ	नील	१०० वर्ष	पार्श्व	पद्मावती
२४	,, वर्धमानस्वामी	सिद्धार्थ	त्रिशला	क्षत्रियकुंड	सिंह	७ हाथ	सुवर्ण	७२ ,,	मातंग	सिध्धायिका

—નવકારસી પોરસી આદિનું સમયપત્રક—

માસ	સૂર્ય ઉ. ક. મિ.	સૂર્યઅસ્ત ક. મિ.	નવકારસી ક. મિ.	પોરસી ક. મિ.	સાઢપોરસી ક મિ.	પરિમઢ્ઢ ક. મિ.	અવઢ્ઢ ક.મિ.
જાન્યુ. ૧	૭-૨૨	૬-૫	૮-૧૦	૧૦-૩	૧૧-૨૪	૧૨-૪૪	૩-૨૫
,, ૧૬	૭-૨૫	૬-૧૫	૮-૧૩	૧૦-૮	૧૧-૩૯	૧૨-૫૦	૩-૩૩
ફેબ્રુ. ૧	૭-૨૧	૬-૨૭	૮-૯	૧૦-૮	૧૧-૩૧	૧૨-૫૪	૩-૪૧
,, ૧૬	૭-૧૩	૬-૩૬	૮-૧	૧૦-૩	૧૧-૩૦	૧૨-૫૪	૩-૪૬
માર્ચ ૧	૭-૪	૬-૪૨	૭-૫૨	૯-૫૯	૧૧-૨૬	૧૨-૫૩	૩-૪૮
,, ૧૬	૬-૫૦	૬-૪૮	૭-૩૮	૯-૫૦	૧૧-૨૦	૧૨-૪૯	૩-૪૯
એપ્રીલ ૧	૬-૩૪	૬-૫૪	૭-૨૨	૯-૩૯	૧૧-૧૨	૧૨-૪૪	૩-૪૯
,, ૧૬	૬-૨૦	૭-૦	૭-૮	૯-૩૦	૧૧-૫	૧૨-૪૦	૩-૫૦
મે ૧	૬-૮	૭-૬	૬-૫૬	૯-૨૩	૧૧-૦	૧૨-૩૭	૩-૫૨
,, ૧૬	૬-૦	૭-૧૩	૬-૪૮	૯-૧૯	૧૦-૫૮	૧૨-૩૭	૩-૫૫
જુન ૧	૫-૫૪	૭-૨૦	૬-૪૩	૯-૧૭	૧૦-૫૮	૧૨-૩૮	૩-૫૯
,, ૧૬	૫-૫૫	૭-૨૯	૬-૪૨	૯-૧૭	૧૦-૫૯	૧૨-૪૦	૪-૩
જુલાઇ ૧	૫-૫૮	૭-૨૬	૬-૪૬	૯-૨૧	૧૧-૩	૧૨-૪૪	૪-૭
,, ૧૬	૬-૪	૭-૨૮	૬-૫૨	૯-૨૫	૧૧-૬	૧૨-૪૬	૪-૭
ઓગષ્ટ ૧	૬-૧૧	૭-૨૧	૬-૫૯	૯-૨૯	૧૧-૮	૧૨-૪૬	૪-૪
,, ૧૬	૬-૧૭	૭-૧૧	૭-૫	૯-૩૧	૧૧-૮	૧૨-૪૪	૩-૫૮
સપ્ટે. ૧	૬-૨૩	૬-૫૭	૭-૧૧	૯-૩૨	૧૧-૬	૧૨-૪૦	૩-૪૯
,, ૧૬	૬-૨૭	૬-૪૨	૭-૧૫	૯-૩૧	૧૧-૩	૧૨-૩૫	૩-૩૯
ઓક્ટો ૧	૬-૩૩	૬-૨૭	૭-૨૧	૯-૩૨	૧૧-૧	૧૨-૩૦	૩-૨૯
,, ૧૬	૬-૩૮	૬-૧૩	૭-૨૬	૯-૩૨	૧૦-૫૯	૧૨-૨૬	૩-૨૦
નવે. ૧	૬-૪૬	૬-૧	૭-૩૪	૯-૩૫	૧૧-૦	૧૨-૨૪	૩-૧૩
,, ૧૬	૬-૫૫	૫-૫૪	૭-૪૩	૯-૪૦	૧૧-૩	૧૨-૨૫	૩-૧૦
ડીસે. ૧	૭-૫	૫-૫૨	૭-૫૩	૯-૪૭	૧૧-૮	૧૨-૨૯	૩-૧૧
,, ૧૬	૭-૧૫	૫-૫૬	૮-૩	૯-૫૬	૧૧-૧૬	૧૨-૩૬	૩-૧૬

पच्चक्खाण पारने की विधि—

(जो भी पच्चक्खाण किया हो उसका नाम बोले)

के पच्चक्खाणं पच्चक्खाण न फासियं, न पालियं, न सोहियं, न तीरियं न किट्टियं, न आराहियं, आणाए अणुपालियं न भवइ इन आठ पच्चक्खाण सहित पच्चक्खाण न पाले हो तो तस्स मिच्छा मि दुक्कडं ।

સિદ્ધસેન દિવાકર સૂરિ રચિત 'કલ્યાણમંદિર સ્તોત્રમ્'

કલ્યાણમંદિરમુદારમવદ્યભેદિ
ભીતાભયપ્રદમનિન્દિતમંઘ્રિપદ્મમ્ ।
સંસારસાગરનિમજ્જદશેષજંતુ-
પોતાયમાનમભિનમ્ય જિનેશ્વરસ્ય ॥૧॥

શબ્દાર્થ :

કલ્યાણ મંદિર=કલ્યાણનું મંદિર
ઉદારમ્=ઉદાર
અવદ્યભેદિ=પાપોનો નાશ કરનાર
ભીત=ભયાકુળ થયેલાઓને
અભયપ્રદમ્=અભય દેનારા
અનિન્દિતમ્=પ્રશસ્ત અને
સંસારસાગર=સંસાર સાગરમાં
નિમજ્જત્=ડૂબી રહેલા
અશેષ જંતુ=સર્વ જીવો માટે
પોતાયમાનં=જહાજ સમાન
જિનેશ્વરસ્ય=જિનેન્દ્ર ભગવાનના
અંઘ્રિપદ્મમ્=ચરણ કમળોમાં
અભિનમ્ય=નમસ્કાર કરીને

ભાવાર્થ : કલ્યાણના મંદિરરૂપ ઇચ્છિત વસ્તુ દેનારા, પાપોનો નાશ કરનારા, દુ:ખસાગર-રૂપ સંસારથી ત્રસિત જીવોને અભયપ્રદ, સંસાર સાગરમાં ડૂબી રહેલા જીવોનો જહાજ સમાન, એવા શ્રીજિનેશ્વરના ચરણ કમલમાં નમસ્કાર કરીને...(૧)

સમશ્લોકી અનુવાદ (૧)

કલ્યાણનું મંદિર અને ઉદાર ઇચ્છિત આપવે,
દાતા અભય ભયભીતને સમર્થ દુરિત કાપવે;
સંસાર દરિયે ડૂબતાને નાવ રૂપે જે વળી
નિર્દોષ, પ્રભુના પદ-કમળને પ્રથમ હું પ્રેમે નમી.

कल्याणमन्दिरमुदारमवद्यभेदि
भीताभयप्रदमनिन्दितमंघ्रि पद्मम् ।
संसारसागरनिमज्जदशेषजंतु-
पोतायमानमभिनम्य जिनेश्वरस्य ॥१॥

शब्दार्थ :–कल्याणमंदिरम्–कल्याण–के मंदिर उदारम्–उदार अवद्यभेदि–पापोंका नाश करने-वाले, भीत–भयभीत (महान दुःखोके भयसे) अभयप्रदम्–अभयपद देनेवाले अनिन्दितम्-प्रशसनीय संसार सागर, निमज्जत्–ससार साग–रमें डूबते हुऐ अशेष जंतु–सब जीवों के लिए पोतायमानम्–जहाजके समान जिनेश्वरस्य–जिनेश्वर देवके अंघ्रिपद्मम्–चरणकमल मे (को) अभिनम्य–प्रणाम करके (नमस्कार करके)

भावार्थ–कल्याण के मंदिर, उदार, महान्, पाप के नाश करनेवाले, सासारिक दुःखों के भयसे आकुल प्राणियों को अभय-प्रदान करनेवाले, अनिन्दित-प्रशसनीय, ससार-रूपी सागर मे डूबते हुए सब जीवों को जहाज के समान आधारभूत, श्री जिनेश्वर देव के चरण-कमलोंको भली–भाति प्रणाम करके (१)

अति उदार मंगल स्वरूप,
जो पाप समूह विनाशक है ।
जगके दुःखसे भीत जनोंको,
परम अभय पद दायक है ॥
भव समुद्रमें मग्न हुओंको,
जो है अनुपम पोत समान
उस प्रभुके चरणोंको वन्दन,
कर, मै–करता हूँ सम्मान ॥१॥

યસ્ય સ્વયં સુરગુરુર્ગરિમામ્બુરાશેઃ,
સ્તોત્રં સુવિસ્તૃતમતિર્ન વિભુર્વિધાતુમ્
તીર્થેશ્વરસ્ય કમઠસ્મયધૂમકેતો-
સ્તસ્યાહમેષ કિલ સંસ્તવનં કરિષ્યે ॥૨॥

શબ્દાર્થ :

ગરિમા=મહિમાના
અમ્બુરાશેઃ=સાગર (પ્રભુ)
યસ્ય સ્તોત્રં=જેની સ્તુતિ
વિધાતુમ્=કરવા માટે
સ્વયં=પોતે (ખુદ).
સુવિસ્તૃતમતિઃ=વિશાળ બુદ્ધિમાન
સુરગુરુઃ=બૃહસ્પતિ પણ
વિભુઃ ન= સમર્થ નથી
કમઠસ્મય=કમઠના અભિમાનને
ધૂમકેતોઃ તસ્ય=ભસ્મ કરનારા તે
તીર્થેશ્વરસ્ય=પાર્શ્વનાથ પ્રભુની
કિલ એષઃ અહમ્=નિશ્ચયથી આ હું
સંસ્તવનં કરિષ્યે-સ્તવનને કરીશ

ભાવાર્થ : જેઓ કમઠ દૈત્યના અભિમાનને ભસ્મ કરવામાં ધૂમકેતુ સમાન, જેઓ ગુણ ગરિમાના અપાર સાગર સમાન, જેની સ્તુતિ કરવા માટે અતિશય બુદ્ધિશાળી દેવોના ગુરુ સ્વયં બૃહસ્પતિ પણ સમર્થ થઈ શક્યા નથી. આશ્ચર્ય છે કે તે તીર્થપતિ શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનની હું સ્તુતિ કરીશ. ॥૨॥

ગુજરાતી સમશ્લોક ॥૨॥

સાગર સમા જેના મહિમાની સ્તુતિ કરવા વિષે,
વિશાળ બુદ્ધિ સુરગુરુ તે છેક શક્તિહીણ દીસે.
વળી કમઠ કેરા ગર્વને જે બાળવે અગ્નિ અરે!
તીર્થેશની સ્તુતિ કરીશ જ તેમની હું તો ખરે રે!

यस्य स्वयं सुरगुरुर्गरिमाम्बुराशेः
स्तोत्रं सुविस्तृतमतिर्न विभुर्विधातुम् ।
तीर्थेश्वरस्य कमठस्मयधूमकेतो-
स्तस्याहमेष किल संस्तवनं करिष्ये ॥ २ ॥

शब्दार्थः—गरिमा, अम्बुराशेः-गरिमा के अपार सागर यस्य स्तोत्रं, विधातुम्-जिनकी स्तुति करने के लिए स्वयं, सुविस्तृतमतिः-खुद विशाल बुद्धिवाले सुरगुरुः विभुः न-बृहस्पति भी समर्थ नहीं कमठस्मय-कमठके अभिमानको धूमकेतोः तस्य-भस्म करनेवाले उन तीर्थेश्वरस्य-पार्श्वनाथ प्रभु की किल एषः अहम्-निश्चयसे यह मैं संस्तवनं करिष्ये-स्तुति करूंगा ॥

भावार्थ-जो कमठ दैत्य के अभिमान को भस्म करने के लिए धूमकेतु के समान थे, जो गुण-गरिमा के अपार सागर थे, जिनकी स्तुति करने के लिए अतिशय बुद्धिशाली देवताओं का गुरु स्वयं बृहस्पति भी समर्थ नहीं हो सका, आश्चर्य है-उन तीर्थपति श्री पार्श्वनाथ भगवान की मैं स्तुति करूंगा ॥२॥

कमठ क्रूर के मद भंजनको
जो हैं भीषण अग्नि समान ।
सागर सम गंभीर और जो,
त्रिभुवन में हैं प्रभु महान ॥
सुरगुरु भी जिनकी महिमा का,
नहीं पाते कर सका बखान ।
अचरज है उन पार्श्व प्रभु का,
फिर भी मैं करता गुणगान ॥२॥

સામાન્યતોઽપિ તવ વર્ણયિતું સ્વરૂપ-
મસ્માદૃશાઃ કથમધીશ ! ભવંત્યધીશાઃ ।
ધૃષ્ટોઽપિ કૌશિકશિશુર્યદિ વા દિવાન્ધો,
રૂપં પ્રરૂપયતિ કિં કિલ ઘર્મરશ્મે ? ॥૩॥

શબ્દાર્થ :
અધીશ સામાન્યતો=હે સ્વામી ! સાધારણ રીતે
અપિ તવ=પણ તમારા
સ્વરૂપમ્ વર્ણયિતુમ્=સ્વરૂપનુ વર્ણન કરવા માટે
અસ્માદૃશાઃ=અમારા જેવા
કથમ્=કેવી રીતે
અધીશાઃ ભવન્તિ-સમર્થ થઈ શકે ? (અર્થાત્ ન થઈ શકે)
યદિ વા દિવાન્ધઃ=અથવા દિવસે ન જોતું
કૌશિક શિશુ=ઘુવડનું બચ્ચું
ધૃષ્ટઃ અપિ=ધિટ્ઠ હોવા છતાં પણ
કિમ્-=શું
ઘર્મરશ્મે રૂપમ્=સૂર્યના રૂપનુ
પ્રરૂપયતિ કિલ=વર્ણન કરી શકે છે ? (અર્થાત નથી કરી શકતું)

ભાવાર્થ : હે નાથ ! આપના અનન્ત મહામહિમ સ્વરૂપને સાધારણ રૂપે પણ વર્ણવવા માટે અમારા જેવા પામર પ્રાણી કઈ રીતે સમર્થ થઈ શકે ? દિવસે ન જોતું ધિટ્ઠ ઘુવડનુ બચ્ચું ગમે તેટલું ચતુર હોવા છતા પણ પ્રચંડ કિરણોવાળા સૂર્યના ઉજ્જવલ સ્વરૂપને શું વર્ણવી શકે છે ? (અર્થાત્ નહી જ.)

ગુજરાતી સમશ્લોકી ॥૩॥

સામાન્ય રીતે પણ તમારા રૂપને વિસ્તારવા
જિનરાજ ! શકિતમાં દુર્લભ મુજસમ છે થવા
દિન અંધ ધીરજવાન બચ્ચું ઘૂડનું જે તેહથી
નહિ સૂર્ય કેરા રૂપને વર્ણી શકે તે સ્નેહથી ॥૩॥

सामान्यतोऽपि तव वर्णयितुं स्वरूप-
मस्मादृशाः कथमधीश ! भवंत्यधीशाः ।
धृष्टोऽपि कौशिकशिशुर्यदि वा दिवान्धो,
रूपं प्ररूपयति किं किल घर्मरश्मेः ॥ ३ ॥

शब्दार्थ :-अधीश सामान्यत - हे भगवान ! साधारणतया अपि तव-भी आपके स्वरूपम्-स्वरूपको वर्णयितुम् वर्णन करने के लिए अस्मादृशाः-हमारे जैसे कथम्-किस तरह अधीशाः भवन्ति-समर्थ हो सके ? (न हो सके) यदि वा दिवान्धः-जिस तरह दिन को नही देख सकता कौशिकशिशुः-उल्लूका बच्चा धृष्ट अपि-ढीठ होने पर भी किम्-क्या घर्मरश्मे रूपम्-सूर्यके उज्ज्वल स्वरुप का प्ररूपयति किल-वर्णन कर सकता है ? (अर्थात् नहीं कर सकता)

भावार्थ :—हे नाथ ! आपके अनन्त महामहिम स्वरूपका, साधारण रूप से भी वर्णन करने के लिए हमारे जैसे पामर जीव किस प्रकार समर्थ हो सकते हैं ! दिनमे अंधा बन कर समय गुजारनेवाला उल्लूका बच्चा कितना ही क्यो न चतुरता का अभिमानी ढीठ हो, परन्तु क्या वह प्रचंड किरणोवाले सूर्य के उज्ज्वल स्वरूप का कुछ निरूपण कर सकता है ? [नहीं कर सकता] ॥ ३ ॥

तेरा साधारण स्वरूप भी,
वर्णन करने में भुवनेश,
कभी न यह संभव हम से
नर हो सकते हैं सफल जिनेश !
सूर्योदयमें जो उलूकशिशु अंधकार में छिपा रहे
कहो कभी यह हो सकता प्रभु,
वही सूर्यका रूप कहे ॥ ३ ॥

મોહક્ષયાદનુભવન્નપિ નાથ ! મર્ત્યો,
નૂનં ગુણાન્ ગણયિતું ન તવ ક્ષમેત !
કલ્પાન્તવાન્તપયસઃ પ્રકટોઽપિ યસ્માન્-
મીયેત કેન જલધેર્નનુ રત્નરાશિઃ ! ॥૪॥

શબ્દાર્થ :

નાથ મર્ત્યઃ–હે નાથ ! મનુષ્ય
મોહક્ષયાત્–મોહનીય કર્મનો ક્ષય થવાથી
અનુભવન્–અનુભવ કરતો હોય ત્યારે
અપિ, તવ–પણ તમારા
ગુણાન્–ગુણોને
ગણયિતુમ્–ગણવા માટે
નૂનં ન ક્ષમેત–ખરેખર સમર્થ થઈ શકતો નથી.
યસ્માત્–કારણ કે
કલ્પાન્ત–પ્રલયના સમયે
વાન્ત–વમાયેલ છે.
પયસઃ–પાણી જેનું
પ્રકટોઽપિ–પ્રકટ થયેલી હોવા છતાં પણ
જલધેઃ–ત્યારે સમુદ્રની
રત્નરાશિઃ નનુ–રત્નરાશિને ખરેખર
કેન મીયેત–કોના વડે ગણી શકાય ? માપી શકાય ? (અર્થાત્ કોઈથી ગણી શકાતી નથી)

ભાવાર્થ : હે પ્રભો ! મોહનીય કર્મનો ક્ષય થયા પછી કેવળ જ્ઞાનની ભૂમિકા પર પહોંચેલ મહાપુરુષ આપના ગુણોને જાણે છે પરંતુ તે ગુણોને પૂર્ણ રૂપે વર્ણવી શકતા નથી. પ્રલયકાળમાં પાણી ન હોવાથી સમુદ્રની રત્નરાશિ સ્પષ્ટ રૂપે દેખાય છે. પરંતુ શું તેને કોઈ ગણી શકે છે ? (ગણી શકતા નથી.)

ગુજરાતી સમશ્લોકી ॥ ૪ ॥

અનુભવ કરે તુજ ગુણ [illegible] મોહના ક્ષયથી [illegible]
થકા । નહિ પાર પામે નાથ !
તે પણ આપ ગુણગણનો કદી । જેમ પ્રલય-
કાળે વડે [illegible],
[illegible] સમુદ્રના । [illegible]
કોણે માપી શકાય ના ॥૪॥

मोहक्षयादनुभवन्नपि नाथ मर्त्यो-
नूनं गुणान् गणयितुं न तव क्षमेत ।
कल्पान्तवान्तपयसः प्रकटोऽपि यस्मान
मीयेत केन जलधेर्नंनु रत्नराशिः ॥ ४ ॥

शब्दार्थः–नाथ–हे नाथ ! मर्त्यः–मनुष्य मोहक्षयात्–मोहनीय कर्म का क्षय कर देने के बाद अनुभवन्–[केवलज्ञान में] अनुभव करता हो तब अपि तव गुणान्–भी आपके गुणों का गणयितुम् नूनं न क्षमेत–निश्चयसे गणना करने में समर्थ नहीं है । यस्मात्–क्यों कि कल्पान्तवान्त-पयसः–प्रलयकाल के समयमें वमन हुआ है जल जिसका ऐसे जलधेः रत्नराशिः–समुद्र की रत्न राशि प्रकटोऽपि–प्रकट रूपसे दिखाई देती है । तो भी ननु केन मीयेत–निश्चयसे कोई उसकी गिनती कर सकता है ? नहीं कर सकता ।

भावार्थ—हे प्रभो ! मोहनीय कर्म का क्षय कर देने के बाद केवल-ज्ञान की भूमिका पर पहुंचा हुआ महापुरुष. निश्चयसे आपके गुणों को जान लेता है. परन्तु उनका पूर्ण रूपसे वर्णन तो वह भी नहीं कर सकता । प्रलयकाल में पानी के न होने पर समुद्रकी रत्नराशि स्पष्ट रूपसे दिखाई तो देने लगती है. परन्तु क्या कोई उसकी गिनती भी कर सकता है ? नहीं कर सकता ॥४॥

मोह कर्म के क्षयसे जिनको,
है अनुभव भी हो जाना
तब भी तेरे गुण वर्णन में,
अपने को असमर्थ पाना ।
प्रलय काल में ज्यों समुद्र के
पानी हो जाने पर भी
रत्नराशि [illegible]
गिनी न जा सके फिर भी [illegible]

અભ્યુદ્યતોઽસ્મિ તવ નાથ ! જડાશયોઽપિ
કર્તું સ્તવં લસદસઙ્ખ્યગુણાકરસ્ય ।
બાલોઽપિ કિં ન નિજબાહુયુગં વિતત્ય
વિસ્તીર્ણતાં કથયતિ સ્વધિયામ્બુરાશેઃ ? ॥૫॥

શબ્દાર્થ ·

નાથ જડાશય.-હે નાથ ! જડબુદ્ધિવાળા
અપિ, અહં-હોવા છતાં પણ હું
લસદ્-ઉજ્જવળ
અસંખ્યગુણાકરસ્ય-અસંખ્ય ગુણોની ખાણ
તવ સ્તવં-આપની સ્તુતિ
કર્તુમ્ અભ્યુદ્યત-કરવ ને માટે ઉદ્યત
અસ્મિ-હું થયો છુ
બાલઃ અપિ-(જેમ) બાળક પણ
સ્વધિયા-પોતાની બુદ્ધિ અનુસાર
નિજબાહુયુગં-પોતાના બન્ને હાથને
વિતત્ય-ફેલાવીને
અમ્બુરાશે વિસ્તીર્ણતામ્-સમુદ્રના વિસ્તારને
ન કથયતિ કિમ્-શુ કહેતો નથી ?

ભાવાર્થ હે નાથ ! હુ જડ બુદ્ધિવાળો હોવા છતા પણ આપના અસંખ્ય ગુણરાશિ અર્થાત્ અનંત એવા ઉજ્જવળ ગુણેને ભક્તિ વશાત્ કહેવાને માટે ઉદ્યમશીલ થયો છું જેમ સમુદ્ર વિશળ છે અને બાળકના હાથ નાના છે તો પણ બને હાથ ફેલાવીને હાથો વડે પોતાની બુદ્ધિ અનુસાર સમુદ્રનુ માપ શુ નથી દેખાડતો ? અવશ્ય દેખાડે છે

ગુજરાતી સમશ્લોકી ૫ મો

દેદીપ્યમાન અસંખ્ય ગુણની ખાણ નાથ ! તમારી હું,
આરંભતો કરવા સ્તુતિ પણ મંદ બુદ્ધિમાન છું
શું બાળ પણ કહેતું નથી લંબ.વી બેઉ હ થને;
નિજ બુદ્ધિના અનુસારથી ઉદધિ તણા વિસ્તારને

अभ्युद्यतोऽस्मि तव नाथ ! जडाशयोऽपि
कर्तुं स्तवं लसदसङ्ख्यगुणाकरस्य ।
बालोऽपि किं न निजबाहुयुगं वितत्य
विस्तीर्णतां कथयपि स्वधियाऽम्बुराशे ॥५॥

शब्दार्थ—नाथ जडाशयः—हे नाथ ! जडबुद्धिवाला अपि अहं मै लसद् उज्ज्वल असंख्य गुणाकरस्य—असख्य गुणो के आकर तवस्तवं-आपकी स्तुति कर्तुम् अभ्युद्यत :—करने के लिए उद्यत हुआ अस्मि—हूँ । बाल : अपि—बालक भी स्वधिया—अपनी बुद्धि से निजबाहुयुग —अपने दोनो हाथो को वितत्य—फैला कर अम्बुराशे : विस्तीर्णताम्—समुद्र के विस्तारका न कथयति किम्=वर्णन नही करता है ।

भावार्थ—हे नाथ ! यह ठीक है कि मै जड-बुद्धि हूँ और आप अनन्त उज्ज्वल गुणो के आकर हैं । तथापि मै प्रेम-वश आपकी स्तुति करने के लिए तैयार हो ही गया हूँ। यह ठीक कि समुद्र विशाल है और बालक के हाथ छोटे है फिर भी क्या बालक अपने नन्हे नन्हे हाथों को फैला कर अपनी कल्पना के अनुसार समुद्र विस्तार का वर्णन नही करता ? अवश्य करता है । ॥५॥

माना यह मैं अल्प बुद्धि हूँ
तू है अमित गुणों की खान ।
फिर भी तेरी स्तुति करने को,
अहो बढ रहा मै मतिमान ॥
सागर का विस्तार बताते,
ज्यों शिशु अपना हाथ पसार ।
अपनी मति अनुसार नही
क्या बतलाता उसका विस्तार ॥५॥

યે યોગિનામપિ ન યાન્તિ ગુણાસ્તવેશ !
વક્તું કથં ભવતિ તેષુ મમાવકાશ ?
જાતા તદેવમસમીક્ષિતકારિતેયં,
જલ્પન્તિ વા નિજગિરા નનુ પક્ષિણોઽપિ ॥૬॥

શબ્દાર્થ :

ઈશ, યે, તવ, ગુણાઃ–હે પ્રભો ! જે આપના ગુણો
યોગિનામ્, અપિ–યોગીઓ દ્વારા પણ
ન યાન્તિ વક્તુમ્–કહી શકાતા નથી.
તેષુ, મમ, અવકાશઃ–તેમાં મારો અવકાશ
કથમ્, ભવતિ–કેવી રીતે થઈ શકે ?
તત્ એવમ્, ઇયમ્–તેથી આ પ્રમાણે આ સ્તુતિ
અસમીક્ષિતકારિતા–વિચાર્યા વિનાની
જાતા, વા, નિજગિરા–થઈ અથવા પોતાની વાણી દ્વારા
પક્ષિણોઽપિ–પક્ષીઓ પણ
નનુ, જલ્પન્તિ–બોલ્યા કરે છે

ભાવાર્થ : હે પ્રભો ! આપના ગુણોને યથાર્થ રૂપે વર્ણવવામાં યોગીઓ પણ સમર્થ થઈ શક્યા નથી તેમાં મારી શક્તિ ક્યાંથી સમર્થ થઈ શકે ? આ પ્રમાણે મારું આ સ્તુતિનું કાર્ય વિચાર્યા વિનાનું જણાય છે. તથાપિ પક્ષીઓ મનુષ્યોની ભાષા બોલવામાં અસમર્થ હોવા છતાં પણ મનુષ્યોની સમક્ષ પોતાનો ભાવ જણાવવાનો પ્રયાસ શું નથી કરતાં ? (અર્થાત્ કરે છે એ જ રીતે [illegible] છે.)

ગુજરાતી સમશ્લોકી ॥૬॥

હે ઈશ ! યોગીપણ તમારા ગુણ જે ન કહી શકે,
સામર્થ્ય મારું ક્યાંથી વર્ણન [illegible] શકે !
વિચાર વિનાનું કાર્ય આ [illegible] મારું
[illegible] પણ [illegible] [illegible] નથી ? ॥૬॥

ये योगिनामपि न यान्ति गुणास्तवेश ।
वक्तुं कथं भवति तेषु ममावकाशः ?
जाता तदेवमसमीक्षितकारितेयं,
जल्पन्ति वा निजगिरा ननु पक्षिणोऽपि ॥६॥

शब्दार्थ–ईश ये तव गुणाः–हे ईश ! आपके गुणों का योगिनाम् अपि–योगी भी न यांति वक्तुम्=वर्णन करने में समर्थ नहीं हैं। तेषु मम अवकाशः–उनमें मेरा अवकाश कथम् भवति कैसे हो ? तत–एवम्–इयम्–इस प्रकार से असमीक्षितकारिता–असमीक्षित कार्य जाता वा निजगिरा–शुरू किया अपनी बोली से पक्षिणोऽपि–पक्षी भी ननु जल्पन्ति–बोलते हैं।

भावार्थ––हे जगत् के स्वामी ! जब कि आपके गुणों का यथार्थ रूप से वर्णन करने में बड़े बड़े योगी भी समर्थ नहीं हो सकते हैं। तब भला मेरी तो शक्ति ही क्या है ? यह स्तुति का कार्य मैंने बिना विचारे ही शुरू कर दिया है। वस्तुतः यह मेरी पहुँच के बाहर का है।

और, मैं हताश क्यों होता हूँ ? [illegible] तो [illegible] है ? यथा-शक्ति प्रयत्न तो करना। पक्षियों को मनुष्यों की भाषा में बोलना नहीं आता है, तो क्या हुआ ? वे अपनी अस्पष्ट भाषा में ही बोल कर काम चला लेते हैं। ॥६॥

तेरे गुण वर्णन में नाथ,
योगीश्वर जैसे भी हैं असमर्थ ।
मेरे जैसा मानव नाथ,
कैसे हो सकता [illegible] समर्थ ॥
पक्षी [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ।
वैसे ही मैं [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] ॥६॥

આસ્તામચિન્ત્યમહિમા જિન ! સંસ્તવસ્તે
નામ'પિ પાતિ ભવતો ભવતો જગન્તિ ।
તીવ્રાતપોપહતપાન્થજનાન્નિદાઘે
પ્રીણાતિ પદ્મસરસઃ સરસો ऽનિલોऽપિ ॥૭॥

શબ્દાર્થ :
જિન, અચિન્ત્ય,-હે જિનેશ્વર, અચિન્ત્ય
મહિમા તે, સંસ્તવ-મહિમાવાળી, તમારી, સ્તુતિ
આસ્તામ્, ભવતઃ નામ-દૂર રહો, આપનું નામ
અપિ ભવત.-પણ, સંસારમાંથી
જગન્તિ, પાતિ-લોકોને, બચાવે છે.
નિદાઘે તીવ્રાતપોપહત-ગ્રીષ્મ કાળમાં, પ્રચંડ તાપથી સંતપ્ત
પાન્થજનાન્-પથિકજનોને,
પદ્મસરસઃ-પદ્મ સરોવરના
સરસ. અનિલઃ-પાણીના બિંદુથી યુક્ત પવન
અપિ, પ્રીણાતિ-પણ સંતુષ્ટ કરે છે.

ભાવાર્થ હે જિનેશ્વર ! આપના અચિંત્ય મહિમા યુક્ત સ્તુતિનું મહત્વ તો દૂર રહો પરંતુ આપનું નામ સ્મરણ પણ ત્રિલોકના જીવને ભવ-ભ્રમણમાંથી રક્ષવાને સમર્થ છે. ગ્રીષ્મ કાળનાં પ્રચંડ તાપથી સંતપ્ત થયેલા પથિકોને આનંદ આપનાર પદ્મ સરોવર તો દૂર રહો. પરંતુ તેની શીતળ લહરી પણ પ્રાણીઓને સંતુષ્ટ કરે છે.

ગુજરાતી સમશ્લોકી ॥૭॥

અચિન્ત્ય મહિમાવાન સ્તુતિ આપની જિનવર અરે
તુજ નામ પણ સંસારથી ત્રિલોકનું રક્ષણ કરે,
જ્યમ ગ્રીષ્મ કેરા સખ્તતાપ વડે મુસાફરજે દુઃખી,
તે થાય કમળ તળાવ કેરા શીતળ વાયુથી સુખી. ૭

आस्तामचिन्त्यमहिमा जिन ! संस्तवस्ते,
नामाऽपि पाति भवतो भवतो जगन्ति ।
तीव्रातपोपहत-पान्थ-जनान् निदाघे,
प्रीणाति पद्मसरसः सरसोऽनिलोऽपि ॥७॥

शब्दार्थ-जिन, अचिन्त्य-हे जिन ! अचिन्त्य महिमा, ते-महिमावाले आपका संस्तवः; आस्ताम्-स्तवन दूर रहो। भवतो नाम-आपका नाम अपि, भवतः-भी संसारमे से जगन्ति. पाति-प्राणियो को बचा सकता है निदाघे-ग्रीष्म कालमे तीव्रातपोपहत-तीव्र धूप से व्याकुल हुए पान्थ जनान्-मुसाफिरो को पद्मसरसः-पद्मसरोवरकी सरसः अनिलः-ठण्डी हवा अपि प्रीणाति-भी खुश करती है ।

भावार्थ—हे जिन ! आपके अचिन्त्य महिमा वाले स्तवन के महत्त्वका तो कहना ही क्या है ! यहाँ तो केवल आपका नाम भी त्रिभुवन के प्राणियो को दुःख से बचा सकता है । गर्मी के दिनो मे भयंकर धूप से व्याकुल हुए मुसाफिरो को आनन्द प्रदान करने वाले पद्मसरोवर का तो कहना ही क्या है उसकी केवल ठण्डी हवा ही उन्हें हरा भरा बना देती हैं । ॥७॥

तेरी स्तुति की महिमा तो,
है अचिन्त्य हे दयानिधान ।
नाम मात्र से ही जीवों का,
होता है अगणित कल्याण ॥
गर्मी से ज्यों दुखी पथिक को
कमल सरोवर प्राप्त न हो
तो क्या उसकी वायु न उसको,
कर सकती संतुष्ट अहो ॥ ७ ॥

હૃદ્વર્તિનિ ત્વયિ વિભો ! શિથિલીભવન્તિ
જન્તોઃ ક્ષણેન નિબિડા અપિ કર્મબન્ધાઃ ।
સદ્યો ભુજંગમમયા ઇવ મધ્યભાગ-
મભ્યાગતે વનશિખંડિનિ ચંદનસ્ય ॥૮॥

શબ્દાર્થ :

વિભો, જંતોઃ હૃદ્વર્તિનિ—હે વિભો ! જીવોના હૃદયમાં
ત્વયિ—તમારા (રહેવા પર)
નિબિડા, કર્મબંધાઃ અપિ—ગાઢ કર્મબંધ પણ
ક્ષણેન—ક્ષણવારમાં (જેમ)
વનશિખંડિનિ—વન મયૂરો
ચંદનસ્ય મધ્યભાગમ્—ચંદન વૃક્ષો વચ્ચે,
અભ્યાગતે—આવે ત્યારે
ભુજંગમમયા ઇવ—સર્પના કુંડાળાની જેમ,
સદ્યઃ શિથિલી ભવંતિ—તત્કાળ, શિથિલ થઈ જાય છે.

ભાવાર્થ : હે વિભો ! જ્યારે આપ ભક્તના હૃદયમાં બિરાજમાન થાઓ છો ત્યારે તેના ગાઢ કર્મબંધ શિથિલ થઈ જાય છે. જ્યારે વનમયૂર ચંદન વૃક્ષોની કુંજે જાય છે ત્યારે ચંદનવૃક્ષ પર રહેલા સર્પના ગાઢ બંધન તત્કાળ શિથિલ થઈ જાય છે

[illegible] ॥૮॥

હે સ્વામી ! આપ હૃદયમંદિરે [illegible]
[illegible] કર્મબંધન [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥૮॥

हृद्वर्तिनि त्वयि विभो ! शिथिलीभवन्ति,
जन्तोः क्षणेन निबिडा अपि कर्म-बन्धाः ।
सद्यो भुजङ्गममया इव मध्यभाग-
मभ्यागते वन-शिखण्डिनि चन्दनस्य ॥ ८॥

शब्दार्थ—विभो जन्तोः हृद्वर्तिनि—हे विभो जीवों के हृदयमें त्वयि, निबिडा—आप के रहने पर गाढ कर्मबंधाः अपि—कर्मबन्धन भी क्षणेन—क्षणमात्रमें वनशिखण्डिनि—वन मयूर चंदनस्य मध्यभागम्—चंदनवृक्ष की ओर अभ्यागते—आता है । भुजंगममया इव—लिपटे हुए सर्प की तरह सद्यः, शिथिली भवन्ति—तत्काल ही शिथिल हो जाते हैं ।

भावार्थ—हे प्रभो ! जब आप ध्यान-शील भक्तहृदयमें विराजमान हो जाते हैं तो उसके भयंकर से भयंकर मजबूत कर्म—बन्धन भी तत्काल ही शिथिल हो जाते हैं, ढीले पड़ जाते हैं । वन-मयूर ज्यों ही चन्दन के वृक्ष की ओर आता है, त्यों ही चन्दन पर लिपटे हुए भयंकर सर्प सहसा शिथिल हो जाते हैं—भागने लगते हैं । मोरके सामने सांप ठहर नहीं सकता ।

जब जीवों के मन-मन्दिर में
जब तुम करते वास अहो
उनके कर्म बन्ध तब कैसे,
नहीं खुलेंगे नाथ कहो ।
अति सुगन्धमय चन्दन वन में
ज्यों मयूर की ध्वनि सुनकर ।
सर्पभुजंग भग जाते हैं
[illegible] ॥ ८॥

મુચ્યન્ત એવ મનુજા સહસા જિનેન્દ્ર !
રૌદ્રૈરુપદ્રવશતૈસ્ત્વયિ વીક્ષિતેઽપિ ।
ગોસ્વામિનિ સ્ફુરિતતેજસિ દૃષ્ટમાત્રે,
ચૌરૈરિવાશુ પશવઃ પ્રપલાયમાનૈઃ ॥૯॥

શબ્દાર્થ :

જિનેન્દ્ર=હે જિનેન્દ્ર !
સ્ફુરિતતેજસિ=સ્ફુરાયમાન તેજયુક્ત
ગોસ્વામિનિ=સૂર્યને અથવા ગોવાળને
દૃષ્ટમાત્રે=જોતા જ
આશુ પ્રપલાયમાનૈઃ=શીઘ્ર ભાગતા
ચૌરૈઃ=ચોરોના પંજામાંથી
પશવ: ઇવ=પશુઓ છૂટી જાય છે તેમ
ત્વયિ વીક્ષિતેપિ મનુજાઃ=આપનાં દર્શન થતાં મનુષ્યો
રૌદ્રૈ: ઉપદ્રવશતૈ:=ભયંકર, સેંકડો ઉપદ્રવોથી
સહસા એવ, મુચ્યન્તે=શીઘ્ર મુક્ત થાય છે.

ભાવાર્થ : હે જિનેન્દ્ર ! આપના દર્શન માત્રથી મનુષ્યોના સેંકડો ઉપદ્રવો શીઘ્ર જ દૂર થાય છે આપના દર્શન અને સંકટ સાથે રહેતાં નથી. જેમ તેજસ્વી સૂર્યને અથવા ગોવાળને જોતાં જ ચોરો પશુઓને છોડીને નાસી જાય છે.

ગુજ સમશ્લોકી ૯

દર્શન અહો જિનેન્દ્ર! માત્ર મનુષ્યને જો થાય છે
તો સેંકડો દુઃખ ભય ભરેલાં સહેજમાં ટળીજાયછે,
ગોવાળ કિંવા સૂર્ય તેજસ્વી તણા દીઠા થકી,
પશુઓ મુકાયે સદ્ય જેવાં નાસતા ચોરો થકી ।૯।

मुच्यन्त एव मनुजाः सहसा जिनेन्द्र,
रौद्रैरुपद्रव–शतैस् त्वयि वीक्षितेऽपि ।
गोस्वामिनि स्फुरित–तेजसि दृष्टमात्रे,
चौरैरिवाशु पशवः प्रपलायमानैः ॥९॥

शब्दार्थः– जिनेन्द्र–हे जिनेन्द्र ! स्फुरित–तेजसि–स्फुरित तेजयुक्त गोस्वामिनि–सूर्य या गावालको दृष्टमात्रे–देखते ही आशु प्रपलायमानैः–शीघ्र दौड़ते चौरैः पशवः इव चोरो के सिकंजे मे से पशुओ की तरह त्वयि–वीक्षितेऽपि आपके दर्शन से भी मनुजाः रौद्रैः–मनुष्य भयंकर उपद्रवशतैः–सैकडो उपद्रवो से सहसा एव–तत्काल ही मुच्यन्ते–मुक्त होते है ।

भावार्थ–हे जिनेन्द्र ! आपके दर्शन–मात्रसे भक्त–जन सैकडो उपद्रवो से शीघ्र ही मुक्त हो जाते हे । आपके दर्शन और संकट का मेल ही नही बैठता । गाँव के पशुओ को चोर रात्रि मे चुरा ले जाते हैं, परन्तु ज्यो ही बलवान् ग्वाल या सूर्य दिखाई देता है, त्यो ही पशुओ को छोड़कर वे झट–पट भाग खडे होते है । समर्थ मालिक के सामने चोर कहाँ टहर सकते है ? ॥९॥

हे जिनेन्द्र जो केवल तेरा,
दर्शन ही कर पाते हैं,
उनके महापाप भी क्षण भर,
में हीं क्षय हो जाते हैं ।
प्रात समय में ग्वालों की,
टोली को लखकर हे भगवन् ।
चोर भाग आते हैं जैसे,
पशु धनको तज कर तत्क्षण ॥९॥

ત્વં તારકો જિન ! કથં ? ભવિનાં ત એવ,
ત્વામુદ્વહન્તિ હૃદયેન યદુત્તરન્તઃ ।
યદ્વા દૃતિસ્તરતિ યજ્જલમેષ નૂન-
મન્તર્ગતસ્ય મરુતઃ સ કિલાનુભાવઃ ॥૧૦॥

શબ્દાર્થ :

જિન, ત્વમ્ ભવિનાં=હે જિનેશ્વર, આપ સંસારી જીવોના
તારકઃ કથમ્=તારક કેમ હોઈ શકો ! (કેમ થઈ શકો છો ?)
યત્, ઉત્તરન્તઃ=કારણ કે, સંસારસમુદ્રને તરતા
તે, એવ, હૃદયેન,=તે જીવો જ, હૃદયથી
ત્વામુદ્વહન્તિ=તમને તારે છે (ઠીક છે)
યદ્વા યત્, દૃતિઃ=કે જે, મશક
જલમ્ તરતિ, સ એષઃ=પાણીમાં તરે છે, તે જ,
નૂનમ્. અન્તર્ગતસ્ય મરુત=નિશ્ચયથી, અંદર રહેલા વાયુનો
કિલ અનુભાવ–જ પ્રભાવ છે.

ભાવાર્થ : હે જિનેશ્વર ! આપ ભવ્ય જીવોના તારક કેમ થઈ શકો ? કારણ કે તેઓ સંસાર સાગરને તરે છે, ત્યારે આપને હૃદયમાં ધારણ કરે છે. તેથી તેઓ આપને તારનાર [illegible] તેમ લાગે છે પરંતુ તે ઠીક છે કારણ કે મશકની અંદર રહેલ વાયુ મશકને પાણી ઉપર તારે છે, તેવી જ રીતે આપ [illegible] ભવ્યજીવોને તારો છો.

ગુજ. કાવ્ય [illegible]

તારક બને જિનરાજ ! [illegible] સંસારીના
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

त्वं तारको जिन ! कथं भविनां त एव,
त्वामुद्वहन्ति हृदयेन यदुत्तरन्तः ।
यद्वा दृतिस्तरति यज्जलमेष नून-
मन्तर्गतस्य मरुतः स किलानुभावः ॥१०॥

शब्दार्थ :–जिन. त्वम् भविनां–हे जिन ! आप भव्य जीवों के तारकः कथम्–तारक कैसे बन सकते हैं? यत् उत्तरन्तः–क्योंकि जब संसार-सागर से पार उतरते हैं तब, ते एव–वे भव्य जीव ही हृदयेन. त्वामुद्वहन्ति–आपको हृदयमें धारण करते हैं। (ठीक है) यद्वा यत. दृतिः–जो मशक जलम् तरति–जल में तैरती है तब स एष नूनम्–वह ही अंतर्गतस्य मरुतः–अन्दरमें स्थित पवन के किल अनुभावः–प्रभावसे ही तैरती है।

भावार्थ–हे जिनेश्वर देव ! आप भव्य जीवों को संसार-सागरसे पार उतारने वाले तारक कैसे बन सकते हैं? क्यों कि भव्य जीव जब संसार-सागर से पार उतरते हैं तब वे ही आपको अपने हृदय में धारण करते हैं आप उनको कहाँ धारण करते हैं?

हाँ ठीक है–समझ में आ गया। [illegible] मशक [illegible] तैरती है, [illegible] तैरती है, [illegible] ॥१०॥

तुम जीवों को पार [illegible],
[illegible]
वे ही तुम्हें [illegible],
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

યસ્મિન્ હરપ્રભૃતયોઽપિ હતપ્રભાવાઃ,
સોઽપિ ત્વયા રતિપતિઃ ક્ષપિતઃ ક્ષણેન,
વિધ્યાપિતા હુતભુજઃ પયસાથ યેન
પીતં ન કિં તદપિ દુર્ધરવાડવેન ? ॥૧૧॥

શબ્દાર્થ :

યસ્મિન્=જે વિષયમાં
હરપ્રભૃતયઃ હતપ્રભાવા =મહાદેવ વગેરે દેવોનો હણાયો છે પ્રભાવ જેના વડે
અપિ=પણ
સ. રતિપતિઃ અપિ=તે કામદેવ પણ
ત્વયા=આપના દ્વારા
ક્ષણેન ક્ષપિત.=ક્ષણવારમાં ક્ષય થયો છે.
અથ, યેન, પયસા=હવે જે પાણી વડે
હુતભુજ. વિધ્યાપિતા=અગ્નિ બુઝાય છે.
તત્, અપિ=તે પાણીને પણ
દુર્ધરવાડવેન=દુ.સહ વાડવાગ્નિ વડે
ન, પીતં, કિં=નથી પીવાઈ જતું શું ?

ભાવાર્થ : હે પ્રભો ! જે કામદેવે મહાદેવ વગેરે દેવોનો પ્રભાવ હત પ્રહત કરી નાખ્યો છે, એવો બળવાન કામદેવ, આપના દ્વારા ક્ષણમાં ક્ષય થઈ ગયો. જેવી રીતે અગ્નિ પાણી દ્વારા શાંત થાય છે, તે પાણીને પણ દુસહ વાડવાગ્નિ શુ પી નથી જતો ? હા, પી જાય છે ॥૧૧॥

ગુજ. સમશ્લોકી ॥૧૧

હરિહર અને બ્રહ્માદિના પ્રભાવને જેણે હણ્યો,
ક્ષણમાત્રમાં તે રતિપતિને સહેજમા આપે હણ્યો,
જે પાણી અગ્નિમાત્રને બુઝાવતું પળ વારમાં
તે પાણીને વડવાનળે પીધું ન શું ક્ષણવારમાં ? ૧૧

यस्मिन् हरप्रभृतयोऽपि हतप्रभावाः,
सोऽपि त्वया रतिपति. क्षपितः क्षणेन ।
विध्यापिता हुतभुज· पयसाथ येन,
पीतं न किं तदपि दुर्धरवाडवेन ? ॥ ११ ॥

शब्दार्थ :–यस्मिन्–जिस विषय मे हरप्रभतयः अपि–हरि–हर आदि देव भी हतप्रभावाः–हतप्रभ हो गए, सः रतिपतिः अपि–उसी कामदेव को त्वया क्षणेन क्षपितः–आपने क्षणभरमें नष्ट कर दिया। अथ–क्यो कि येन पयसा—जो जल हुतभुज : विध्यापिता–अग्निकाडो को बुझा कर, शान्त कर सकता है तत् अपि–उसी जल को दुर्धरवाडवेन- प्रचण्ड वडवानल न पीतं किं–जला कर नष्ट नही कर देता है ? अवश्य कर देता है ?

भावार्थ—हे देव ! जिस कामदेवको विजय करने में सुप्रसिद्ध हरि हर आदि देव भी हतप्रभ हो गए उसी त्रिभुवन–विजयी कामदेव को आपने क्षण भर में नष्ट कर दिया, यह महान आश्चर्य है । अथवा इसमे आश्चर्य की क्या बात है ? जो जल संसारके अग्नि–काण्डोको बुझा कर शान्त कर सकता है, उसी जलको क्या समुद्रका प्रचण्ड वडवानल जला कर नष्ट नही कर देता है ? अवश्य कर देता है ॥११॥

जिसने अपने छल बल द्वारा,
हरिहरादि को जीत लिया,
जग विजयी उस कामदेव का
क्षण मे तुमने नाश किया ।
जो जल निश्चय पल भर में
भीषण अग्नि बुझा देता,
उसे नही क्या वडवानल
क्षण भरमे अहो सुखा देता ॥११॥

સ્વામિન્નનલ્પગરિમાણમપિ પ્રપન્ના-
સ્ત્વાં જન્તવઃ કથમહો હૃદયે દધાનાઃ ?
જન્મોદધિં લઘુ તરન્ત્યતિલાઘવેન,
ચિન્ત્યો ન હન્ત મહતાં યદિ વા પ્રભાવઃ ૧૨

શબ્દાર્થ :=સ્વામિન્, અહો,=હે નાથ ! આશ્ચર્ય છે કે
અનલ્પગરિમાણં=ઘણી ગુરુતાવાળા=અતિશય ભારવાળા હોવા છતાં
અપિ. ત્વાં, પ્રપન્ના=પણ, આપને પ્રાપ્ત થયેલા
હૃદયે દધાનાઃ=હૃદયમાં ધારણ કરતાં છતાં
જન્તવઃ, જન્મોદધિં=પ્રાણીઓ ભવસાગરને
અતિ લાઘવેન=અતિશય હલકા થઈને
કથમ્ લઘુ તરન્તિ=કેવી રીતે શીઘ્ર તરી જાય છે ?
યદિ, વા, હન્ત=ખા, જો કે આશ્ચર્યની વાત છે
મહતાં પ્રભાવઃ=(નિશ્ચયે) મહાપુરુષોનો એ પ્રભાવ છે કે જે
ચિન્ત્યો ન (ભવતિ)=ચિંતવન કરી શકાય તેમ નથી. ॥૧૨॥

ભાવાર્થ.-હે સ્વામિન્ ! પ્રાણીઓ આપને હૃદયમાં ધારણ કર્યા પછી અર્થાત્ મહાગરિમાવાળા આપને હૃદયમાં ધારણ કરેલ હોવાથી ભારે બની જવા જોઈએ. આશ્ચર્ય છે કે એના બદલે અતિશય હલકા થઈને ભવસાગરને શીઘ્રતમ તરી જાય છે. આથી ખરેખર સાચું છે કે મહાપુરુષોનો પ્રભાવ અચિન્ત્ય, અગાધ, અદ્ભુત હોય છે. ॥૧૨॥

ગુજ. સમશ્લોકી ॥૧૨॥

હે સ્વામિ ! અતિશય ભારવાળા આપને પામ્યા પછી,
કેવી રીતે પ્રાણી અહો ! નિજ હૃદયમાં ધાર્યા છતાં
[illegible]
[illegible] છે. ॥૧૨॥

स्वामिन्ननल्पगरिमाणमपि प्रपन्ना-
स्त्वां जन्तवः कथमहो हृदये दधानाः ।
जन्मोदधिं लघु तरन्त्यतिलाघवेन,
चिन्त्यो न हन्त महतां यदि वा प्रभावः ॥१२॥

शब्दार्थ :—स्वामिन्—अहो हे नाथ ! आश्चर्य की बात है कि अनल्पगरिमाणम्—अत्यंत गरिमा-गुरुता को अपि त्वां—भी आपको प्रपन्नाः—प्राप्त किये हुए हृदये दधानाः—हृदयमें धारण करते जन्तवः—प्राणी जन्मोदधिं—संसार समुद्रको अति लाघवेन—अत्यंत लघुतासे कथम् लघु तरन्ति—किस तरह शीघ्र पार कर जाते हैं । यदि वा हन्त—अथवा आश्चर्य की बात है । महतां प्रभावः—महान पुरुषों का प्रभाव चिन्त्यो न (भवति) चिन्तनमें नहीं आता ।

भावार्थः—हे प्रभो ! बड़े आश्चर्य की बात है कि अनन्तानन्त गरिमा गुरुतावाले आपको अपने हृदयमें धारण करके भी भक्त जन बहुत हल्के रहते हैं । और संसारसमुद्र को झट-पट पार कर जाते हैं । इतना भार उठा कर भी इतना हलकापन ! महान आश्चर्य ! अथवा इसमें आश्चर्य ही क्या बात है ? महापुरुषों का प्रभाव अचिन्त्य होता है । उनका प्रत्येक कार्य चमत्कारिक होता है ।

मेरे जैसे महा चोर को,
[illegible] भगवान
किस प्रकार तर सकते हैं भवि,
मानव [illegible] समुद्र महान,
भारी बोझ तुम्हारा सिर पे,
क्यों न [illegible],
यह सब तेरी महिमा है,
[illegible] ॥१२॥

ક્રોધસ્ત્વયા યદિ વિભો પ્રથમં નિરસ્તો
ધ્વસ્તાસ્તદા બત કથં કિલ કર્મચૌરાઃ ?
પ્લોષત્યમુત્ર યદિ વા શિશિરાપિ લોકે
નીલદ્રુમાણિ વિપિનાનિ ન કિં હિમાની ? ॥૧૩॥

શબ્દાર્થ :

યદિ, વિભો, ત્વયા=જો હે પ્રભો ! તમારા વડે
ક્રોધઃ પ્રથમં=ક્રોધ પ્રથમ જ
નિરસ્ત=નષ્ટ કરી દેવાયો
તદા બત=તો પછી આશ્ચર્ય છે કે
કર્મચૌરાઃ કથમ્=કર્મરૂપી ચોરો, કેવી રીતે
ધ્વસ્તા, કિલ=નાશ કરાયા ? ખરેખર
યદિ વા, અમુત્ર લોકે=જો કે આ લોકમા પણ
(એવુ દેખાય છે કે)
હિમાની=હિમવર્ષા
શિશિરાપિ=શીત હોવા છતા પણ
કિમ્ નીલદ્રુમાણિ=શુ લીલાં વૃક્ષો વાળા
વિપિનાનિ=જંગલો
ન પ્લોષતિ=બાળી નાખતી નથી ?

ભાવાર્થ.—હે પ્રભુ ! આપે જો ક્રોધરૂપી અગ્નિનો નાશ પ્રથમથી જ કર્યો હતો તો પછી કર્મરૂપી ચોરોને કેવી રીતે બાળી નાખ્યા ? ખરેખર આ લોકમાં પણ એવું બને છે કે શીતળ હિમ વર્ષા થવાથી લીલાં વૃક્ષોવાળા જંગલોનાં જંગલો બળીને ભસ્મ થઈ જાય છે. તેવી રીતે પ્રભુ આપે શાન્તિરૂપી હિમવડે કર્મરૂપ ચોરોને બાળી નાંખ્યા છે.

ગુજ. સમશ્લોકી ॥૧૩॥

હે ઈશ ! જ્યારે પ્રથમથી આપે હણ્યો તો ક્રોધને,
આશ્ચર્ય ત્યારે કેમ બાળ્યા કર્મરૂપી ચોરને ?
અથવા નહિ આ અવનિમાં શું દેખવામાં આવતું,
શીતળપણું જે હિમ તે લીલા વનોને બાળતું. ૧૩

क्रोधस्त्वया यदि विभो ! प्रथमं निरस्तो,
ध्वस्तास्तदा बत कथं किल कर्मचौराः ?
प्लोषत्यमुत्र यदि वा शिशिराऽपि लोके,
नीलद्रुमाणि विपिनानि न किं हिमानी ? ॥१३॥

शब्दार्थः—यदि, विभो—यदि हे विभो ! त्वया क्रोधः प्रथमं—आपने क्रोध को तो पहले ही निरस्तः—नष्ट कर दिया था, तदा, बत—तब फिर, आश्चर्य है विभो ! कर्मचौराः कथम् ध्वस्ता :—कर्म शत्रुओं को कैसे नष्ट किया ? किल—निश्चयसे यदि वा—अथवा अमुत्र लोके=इस लोकमें भी हिमानी—हिमवर्षा शिशिराऽपि—शीतल होने पर भी नीलद्रुमाणि विपिनानि—हरे भरे वृक्ष वाले वन को किम् न प्लोषति—क्या नही जलाती है ?

भावार्थ—हे प्रभो ! आपने क्रोध को तो पहले ही नष्ट कर दिया था, तब फिर कर्म-शत्रुओं को कैसे नष्ट किया ? क्यो कि बिना रोष के भला कोई किसी को कैसे नष्ट कर सकता है ? नहीं कर सकता है। अहो, मै भूल रहा हूँ। क्रोध की अपेक्षा क्षमा की शक्ति ही तो बहुत बडी है। आग की अपेक्षा क्षमाकी शक्ति ही तो महान् है। हम देखते है कि जब शीत काल मे अत्यधिक शीत होने के कारण बिल-कुल ठण्डा हिम पडता है, तब हरे भरे वृक्षो वाले सघन वन भी जलकर ध्वस्त हो जाते है।

हे प्रभु पहले ही जब तुमने,
क्रोध शत्रु को मार दिया !
तो फिर कैसे क्रोध रहित हो,
कर्म शत्रु का नाश किया ?
है इसमें आश्चर्य न कुछ
यह भी तो देखा जाता है।
वन वृक्षों को शीतल पाला,
जैसे शीघ्र जलाता है ॥१३॥

ત્વાં યોગિનો જિન ! સદા પરમાત્મરૂપ-
મન્વેષયન્તિ હૃદયામ્બુજકોશદેશે,
પૂતસ્ય નિર્મલરુચેર્યદિ વા કિમન્ય-
દક્ષસ્ય સંભવિ પદં નનુ કર્ણિકાયાઃ ॥૧૪॥

શબ્દાર્થ :
જિન ! યોગિન =હે જિન ! યોગી મહાત્મા
સદા, પરમાત્મરૂપ=નિરંતર, પરમાત્મસ્વરૂપ
ત્વામ્ હૃદયામ્બુજકોશદેશે=આપને, પોતાના
(મનરૂ [illegible]) હૃદયકમળના કોશમાં
અન્વેષયન્તિ, યદિ વા=શોધે છે. અને કે, (કારણ કે)
પૂતસ્ય=પવિત્ર અને
નિર્મલરુચેઃ=નિર્મળ કાંતિવાળા
અક્ષસ્ય=શુદ્ધ આત્માનું
સંભવિપદં=પ્રાપ્ત કરવાનું સ્થાન
કર્ણિકાયા=હૃદયકમળની કર્ણિકાને
અન્યત્=છોડીને અન્યત્ર
કિમ નનુ=શું હોઈ શકે ?
અર્થાત્-નહિ હોઈ (આત્મા ક્યાં મળી શકે ?)
ભાવાર્થ :-હે જિનેશ્વર ! પરમાત્મરૂપ એવા આપને [illegible] નિરંતર પોતાના હૃદયકમળને [illegible] છે, તે યોગ્ય જ છે. [illegible] પવિત્ર, નિર્મળ કાંતિમાન કમળના [illegible] પ્રદેશમાં રહેલી [illegible] જ [illegible] છે, તેવી જ રીતે શુદ્ધ [illegible] ॥૧૪॥

[illegible] ॥૧૪॥

હે જિન ! [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥૧૪॥

त्वां योगिनो जिन ! सदा परमात्मरूप-
मन्वेषयन्ति हृदयाम्बुजकोशदेशे ।
पूतस्य निर्मलरुचेर्यदि वा किमन्य-
दक्षस्य सम्भवि पदं ननु कर्णिकायाः ॥१४॥

शब्दार्थ :-जिन, योगिनः-जिन ! योगी पुरुष सदा परमात्मरूपं-निरंतर, परमात्म [illegible] त्वाम्-आपको हृदयाम्बुजकोशदेशे- अपने हृदयकमलकी कर्णिका में अन्वेषयन्ति- खोजते हैं यदि वा-क्यों कि पूतस्य निर्मलरुचेः-पवित्र निर्मल कान्तिवाले अक्षस्य- पवित्र आत्माकी संभविपदं-प्राप्त करने का स्थान कर्णिकायाः अन्यत्-हृदयकमलकी कर्णिकाको छोड़ कर अन्यत्र किम् ननु-कहाँ हो सकता है ?

भावार्थ—हे जिन ! आप परमात्मस्वरूप हैं, कर्ममल से रहित शुद्ध आत्मा हैं । [illegible] योगी [illegible] कमल की कर्णिका में आप [illegible] हैं, आपका ध्यान करते हैं । इस प्रकार [illegible] कर्म-मल से रहित [illegible] [illegible] ॥१४॥

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ધ્યાનાજ્જિનેશ ! ભવતો ભવિનઃ ક્ષણેન,
દેહં વિહાય પરમાત્મદશાં વ્રજન્તિ ।
તીવ્રાનલાદુપલભાવમપાસ્ય લોકે,
ચામીકરત્વમચિરાદિવ ધાતુભેદાઃ ॥૧૫॥

શબ્દાર્થ :

જિનેશ લોકે,=હે જિનેશ્વર, આ સંસારમાં
ધાતુભેદા=વિવિધ ધાતુઓ
તીવ્રાનલાત્=તીવ્ર અગ્નિના સંબંધથી.
ઉપલભાવમ્ અપાસ્ય=પથ્થર રૂપને છોડીને
અચિરાત્=શીઘ્રતાથી જ
ચામીકરત્વમ્ ઇવ=સુવર્ણ રૂપને પામે છે તેમ
ભવતઃ ધ્યાનાત્=આપના ધ્યાનથી
ભવિનઃ, ક્ષણેન=સંસારી જીવ, ક્ષણવારમાં
દેહ વિહાય=દેહ છોડીને
પરમાત્મદશાં=પરમાત્મદશાને
વ્રજન્તિ=પ્રાપ્ત થાય છે.

ભાવાર્થઃ=જિનેન્દ્ર ! આપના ધ્યાનથી ભવ્યજનો આ દેહને છોડી શીઘ્ર જ પરમાત્મ દશાને પ્રાપ્ત કરે છે. જેમ તીવ્ર અગ્નિના સંપર્કથી વિવિધ ધાતુ પાષાણ ભાવને છોડીને તત્કાળ જ સુવર્ણત્વને પ્રાપ્ત કરે છે. ॥૧૫॥

ગુજરાતી સમશ્લોકી ॥૧૫॥

ક્ષણમાત્રમાં જિનરાજ ! ભવિજન આપ કેરા ધ્યાનથી
પામે દશા પરમાત્મની તજી દેહને પ્રભુ જ્ઞાનથી;
જ્યમ તીવ્ર અગ્નિ તાપથી મિશ્રિત ધાતુ હોય તે
પથ્થરપણાને ત્યાગીને તત્કાલ સોનું થાય છે. ૧૫

ध्यानाज्जिनेश ! भवतो भविनः क्षणेन
देहं विहाय परमात्मदशां व्रजन्ति ।
तीव्रानलादुपलभावमपास्य लोके
चामीकरत्वमचिरादिव धातुभेदाः ॥१५॥

शब्दार्थः—जिनेश, लोके—हे जिनेश ! इस संसारमे धातुभेदाः—विविध धातु तीव्रानलात्—प्रचंड अग्निके सम्पर्क से उपलभावम् अपास्य—पाषाण आदि पूर्व रूपको छोडकर अचिरात्—शीघ्र ही चामीकरत्वम् इव—सुवर्ण दशाको प्राप्त हो जाती हैं इस तरह भवतः ध्यानात्—आपके ध्यानसे भविनः क्षणेन—भव्य जीव क्षणमात्र मे देहं विहाय—शरीरको छोडकर परमात्मदशां व्रजन्ति—परमात्मदशाको प्राप्त कर लेते हैं ।

भावार्थ : हे जिनेन्द्र ! विशुद्ध हृदयसे आपका ध्यान करनेसे, संसार के भव्य जीव शीघ्र ही इस शरीरको छोडकर शुद्ध परमात्म—दशाको प्राप्त कर लेते है । संसारमे हर कोई देख सकता है कि प्रचण्ड अग्निका सम्पर्क पाते ही धातु अपने पाषाण आदि पूर्व रूपको छोड़कर शीघ्र ही सुवर्ण—दशाको प्राप्त हो जाती है । ॥१५॥

नाथ तुम्हारा शुद्ध हृदय से,
जो जन करते है शुभ ध्यान ।
अशुचि शरीर छोड वह छनमें,
बन जाते प्रभु ! आप समान ॥
जैसे स्वर्ण मिला पत्थर जो,
वह तज कर पत्थरका रूप ।
अग्नियोगसे क्षण भरमें ही
बनता शुद्ध सुवर्ण अनूप ॥१५॥

અન્તઃ સદૈવ જિન ! યસ્ય વિભાવ્યસે ત્વં,
ભવ્યૈઃ કથં તદપિ નાશયસે શરીરમ્ ?
એતત્સ્વરૂપમથ મધ્યવિવર્તિનો હિ,
યદ્ વિગ્રહં પ્રશમયન્તિ મહાનુભાવાઃ ॥૧૬॥

શબ્દાર્થ :

ભવ્યૈઃ યસ્ય અન્તઃ=ભવ્યજનો, જે (શરીરની) અંદર
ત્વમ સદૈ l=આપનું સદા
વિભાવ્યસે=ધ્યાન ધરે છે.
તત્ શરીરં અપિ=તે શરીરને પણ
કથમ્ નાશયસે=શા માટે નાશ કરો છો ?
અથ. એતત્ સ્વરૂપં હિ=અથવા, આ સ્વભાવ જ છે.
યત્. મધ્યવિવર્તિન=જે મધ્યસ્થ
મહાનુભાવાઃ=મહાપુરુષો
વિગ્રહં પ્રશમયન્તિ=વિગ્રહને શાંત કરે છે.

ભાવાર્થ : હે જિનેંદ્ર ! [illegible]

[illegible]

અન્તઃ સદૈવ જિન ! યસ્ય વિભાવ્યસે ત્વં,
ભવ્યૈઃ કથં તદપિ નાશયસે શરીરમ् ।
एतत्स्वरूपमथ मध्यविवर्तिनो हि,
यद् विग्रहं प्रशमयन्ति महानुभावाः ॥१६॥

शब्दार्थ :—जिन, भव्यैः— हे जिनेन्द्र ! भव्य प्राणी यस्य अन्तः—जिस शरीर के मध्यभागमें त्वम् सदैव—आपका निरन्तर विभाव्यसे—ध्यान करते हैं तत शरीरम् अपि—उस शरीर को भी कथम् नाशयसे—किसलिये नष्ट कर देते हैं ! अथ अथवा एतत् स्वरूपं हि—यह स्वभाव ही है । यत् मध्यविवर्तिनः—जो मध्यस्थ महानुभावाः— महापुरुष विग्रहं प्रशमयन्ति—विग्रह [शरीर, कलह] को शान्त कर देते हैं ।

भावार्थ :—हे जिनेन्द्र ! [illegible] आपका निरन्तर ध्यान करते हैं, आप [illegible] नष्ट कर देते हैं ! [illegible] ॥१६॥

[illegible]

આત્મા મનીષિભિરયં ત્વદભેદબુદ્ધ્યા
ધ્યાતો જિનેન્દ્ર ! ભવતીહ ભવત્પ્રભાવઃ ।
પાનીયમપ્યમૃતમિત્યનુચિન્ત્યમાનં,
કિં નામ નો વિષવિકારમપાકરોતિ ॥૧૭॥

શબ્દાર્થ :-

જિનેન્દ્ર ઇહ=હે જિનેન્દ્ર ! આ લોકમાં
મનીષિભિ=યોગીઓ દ્વારા
ત્વદભેદબુદ્ધ્યા=આપથી અભિન્ન છે તેવી બુદ્ધિથી
ધ્યાત અયમ્ આત્મા=ધ્યાન કરતાં આ આત્મા
ભવત્પ્રભાવઃ ભવતિ=આપની સમાન થઈ જાય છે
અમૃતમ્ ઇતિ=આ અમૃત છે, તેમ
અનુચિન્ત્યમાનં=ચિંતવન કરવાથી
પાનીયમપિ કિં=પાણી પણ શુ
વિષવિકારં=વિષવિકારને
નો અપાકરોતિ નામ=દૂર નથી કરતુ !

ભાવાર્થ :-હે જિનેન્દ્ર ! અધ્યાત્મ ચેતનાવાળા મનીષી પુરુષ પોતાના આત્માને આપનાથી અભેદ રૂપે અર્થાત્ પરમાત્મરૂપે ધ્યાન કરે છે ત્યારે તેનો આત્મા આપની સમાન પરમાત્મસ્વરૂપ બને છે. પાણીને પણ સર્વથા અભેદબુદ્ધિથી અમૃત સમજી ઉપયોગ કરાય તો શું તે વિષવિકારને દૂર નથી કરતુ ? (અર્થાત્ અવશ્ય કરે છે.) ॥૧૭॥

ગુજરાતી સમશ્લોકી ॥૧૭॥

નહિ ભેદ હે પ્રભુ આપને આત્મા વિશેએ બુદ્ધિથી
ચિંતન કરે પંડિત અહીં તે આપ સમ થાયે નક્કી
જે જળવિશે શ્રધ્ધાથકી અમૃત તણું ચિંતન કરે,
તે જળ ખરેખર વિષના વિકાર ને શું ના હરે
॥૧૭॥

आत्मा मनीषिभिरयं त्वदभेदबुद्ध्या,
ध्यातो जिनेन्द्र ! भवतीह भवत्प्रभावः ।
पानीयमप्यमृतमित्यनुचिन्त्यमानं,
किं नाम नो विषविकारमपाकरोति ॥१७॥

शब्दार्थ–जिनेन्द्र, इह–हे जिनेन्द्र ! इस लोक में मनीषिभिः–मनीषी पुरुष त्वद् अभेदबुद्ध्या–अपनी आत्मा का आपसे अभेद रूपमे ध्यातः–ध्यान करते है । अयम् आत्मा-[तो उनकी] वही आत्मा भवत्–प्रभावः भवति-आप जैसा प्रभावशाली बन जाती है । अमृत इति=यह अमृत है ऐसा अनुचिंत्यमानम्–चितवन करने से पानीयम् अपि–पानी भी कि विष-विकारम्–क्या विषविकारको नो अपाकरोति नाम दूर नही कर देता है ? अवश्य कर देता है !

भावार्थः हे जिनेन्द्र ! जब अध्यात्म चेतनावाले मनीषी पुरुष अपनी आत्मा का आपसे अभेद रूपमें ध्यान करते हैं तो उनकी वही साधारण आत्मा भी आप जैसी ही प्रभावशाली बन जाती है-परमात्मा हो जाती है ।

पानी को भी यदि सर्वथा अभेद बुद्धिसे अमृत समझ कर उपयोग मे लाया जाय तो क्या वह अमृत नहीं होता है ? ओर विषविकारको दूर नही कर देता है ? अवश्य कर देता है । ॥१७॥

हे जिनेन्द्र ! जगमें जो योगी,
निज विवेकसे करते ध्यान ।
तुममें निजमें भेद न लख वह,
बन जाते है तुम्ही समान ॥
जैसे जलको मंत्रित करके,
माना जावे सुधा समान ।
तो क्या वह विषकी पीडा को,
हरे न क्षणमें दयानिधान ॥१७॥

અન્તઃ સદૈવ જિન ! યસ્ય વિભાવ્યસે ત્વં,
ભવ્યૈઃ કથં તદપિ નાશયસે શરીરમ્ ?
એતત્સ્વરૂપમથ મધ્યવિવર્તિનો હિ,
યદ્ વિગ્રહં પ્રશમયન્તિ મહાનુભાવાઃ ॥૧૬॥

शब्दार्थ :

ભવ્યૈઃ યસ્ય અન્તઃ=ભવ્યજનો, જે (શરીરની) અંદર
ત્વમ્ સદૈવ=આપનું સદા
વિભાવ્યસે=ધ્યાન ધરે છે.
તત્ શરીરં અપિ=તે શરીરને પણ
કથમ્, નાશયસે=શા માટે નાશ કરો છો ?
અથ, એતત્ સ્વરૂપં હિ=અથવા, આ સ્વભાવ જ છે.
યત્, મધ્યવિવર્તિનઃ=કે મધ્યસ્થ
મહાનુભાવાઃ=મહાપુરુષો
વિગ્રહં પ્રશમયન્તિ=વિગ્રહને શાંત કરે છે.

ભાવાર્થ:-હે જિનેશ્વર ! ભવ્યજનો જે દેહના હૃદયકમળમાં આપનું ધ્યાન કરે છે, તે દેહનો જ આપ નાશ કરો છો. ખરેખર આશ્ચર્યજનક ગતિ છે પરંતુ આપનું કાર્ય સર્વથા ઉચિત જ છે. મધ્યસ્થ મહાપુરુષોની રીત જ એવી હોય છે કે તે વિગ્રહનો (શરીરનો, કલહનો)નાશ કરે છે. ॥૧૬॥

ગુજ. સમશ્લોકી ॥૧૬॥

રહે જિન ! હંમેશ ભવ્યજન જે દેહના અંતર વિષે
ધરતા તમારું ધ્યાન તેનો નાશ કરતા કેમ તે ?
અથવા સ્વભાવ મહાજન મધ્યસ્થનો એવો સદા
વિગ્રહ તણો કરી નાશ ને શાંતિપ્રસારે ઉભયથી.
॥૧૬॥

अन्तः सदैव जिन ! यस्य विभाव्यसे त्वं,
भव्यैः कथं तदपि नाशयसे शरीरम् ।
एतत्स्वरूपमथ मध्यविवर्तिनो हि,
यद् विग्रहं प्रशमयन्ति महानुभावाः ॥१६॥

शब्दार्थ :-जिन, भव्यैः- हे जिनेन्द्र ! भव्य प्राणी यस्य अन्तः-जिस शरीर के मध्यभागमें त्वम् सदैव-आपका निरन्तर विभाव्यसे-ध्यान करते है तत् शरीरम् अपि-उस शरीर को भी कथम् नाशयसे-किसलिये नष्ट कर देते हैं ! अथ-अथवा एतत् स्वरूपं हि-यह स्वभाव ही है । यत् मध्यविवर्तिनः-जो मध्यस्थ महानुभावाः-महापुरुष विग्रहं प्रशमयन्ति-विग्रह [शरीर, कलह] को शात कर देते है ।

भावार्थ :-हे जिनेन्द्र ! जिस शरीरके मध्यभाग-हृदयमे भव्य प्राणी आपका निरंतर ध्यान करते है, आश्चर्य है, आप उसी शरीरको नष्ट कर देते है ! यह कैसी उल्टी गति है. कुछ समझ नही पडती । अथवा आपका कार्य सर्वथा उचित ही है, जब महापुरुष मध्यस्थ हो जाते है, बीच मे पड जाते है तो विग्रह (शरीर-कलह को) पूर्णतया समाप्त कर देते हैं । ॥१६॥

जिस शरीरमें तुम्हें धारकर,
भवि जीवोंने ध्याया है ।
अचरज उनके उसी देहको,
तुमने नाथ नशाया है ।
लेकिन अचरज तनिक न इसमें,
है यथार्थ सारांश यही ।
ध्यान शक्तिसे देह नाश कर,
पाते भविजन मोक्ष मही ॥१६॥

આત્મા મનીષિભિરયં ત્વદભેદબુદ્ધ્યા
ધ્યાતો જિનેન્દ્ર ! ભવતીહ ભવત્પ્રભાવઃ ।
પાનીયમપ્યમૃતમિત્યનુચિન્ત્યમાનં,
કિં નામ નો વિષવિકારમપાકરોતિ ॥૧૭॥

શબ્દાર્થ :-

જિનેન્દ્ર ઇહ=હે જિનેન્દ્ર ! આ લોકમાં
મનીષિભિ=યોગીઓ દ્વારા
ત્વદભેદબુદ્ધ્યા=આપથી અભિન્ન છે તેવી બુદ્ધિથી
ધ્યાત અયમ્ આત્મા =ધ્યાન કરતાં આ આત્મા
ભવત્પ્રભાવઃ ભવતિ=આપની સમાન થઈજાય છે.
અમૃતમ્ ઇતિ=આ અમૃત છે, તેમ
અનુચિન્ત્યમાનં=ચિંતવન કરવાથી
પાનીયમપિ કિં=પાણી પણ શુ
વિષવિકારં=વિષવિકારને
નો અપાકરોતિ નામ=દૂર નથી કરતું !

ભાવાર્થ :-હે જિનેન્દ્ર ! અધ્યાત્મ ચેતનાવાળા મનીષી પુરુષ પોતાના આત્માને આપનાથી અભેદ રૂપે અર્થાત્ પરમાત્મરૂપે ધ્યાન કરે છે ત્યારે તેનો આત્મા આપની સમાન પરમાત્મસ્વરૂપ બને છે. પાણીને પણ સર્વથા અભેદબુદ્ધિથી અમૃત સમજી ઉપયોગ કરાય તો શું તે વિષવિકારને દૂર નથી કરતુ ? (અર્થાત્ અવશ્ય કરે છે) ॥૧૭॥

ગુજરાતી સમશ્લોકી ॥૧૭॥

નહિ ભેદ હે પ્રભુ આપને આત્મા વિશેએ બુદ્ધિથી
ચિંતન કરે પંડિત અહીં તે આપ સમ થાયે નક્કી
જે જળવિશે શ્રધ્ધાથકી અમૃત તણું ચિંતન કરે,
તે જળ ખરેખર વિષના વિકાર ને શું ના હરે
॥૧૭॥

आत्मा मनीषिभिरयं त्वदभेदबुद्ध्या,
ध्यातो जिनेन्द्र ! भवतीह भवत्प्रभावः ।
पानीयमप्यमृतमित्यनुचिन्त्यमानं,
किं नाम नो विषविकारमपाकरोति ॥१७॥

शब्दार्थ–जिनेन्द्र, इह–हे जिनेन्द्र ! इस लोक मे मनीषिभिः–मनीषी पुरुष त्वद् अभेदबुद्ध्या–अपनी आत्मा का आपसे अभेद रूपमे ध्यातः–ध्यान करते है । अयम् आत्मा-[तो उनकी] वही आत्मा भवत्–प्रभाव· भवति-आप जैसा प्रभावशाली बन जाती है । अमृतं इति=यह अमृत है ऐसा अनुचिंत्यमानम्–चिंतवन करने से पानीयम् अपि–पानी भी कि विषविकारम्–क्या विषविकारको नो अपाकरोति नाम दूर नही कर देता है ? अवश्य कर देता है !

भावार्थः हे जिनेन्द्र ! जब अध्यात्म चेतनावाले मनीषी पुरुष अपनी आत्मा का आपसे अभेद रूपमें ध्यान करते है तो उनकी वही साधारण आत्मा भी आप जैसी ही प्रभावशाली बन जाती है-परमात्मा हो जाती है ।

पानी को भी यदि सर्वथा अभेद बुद्धिसे अमृत समझ कर उपयोग मे लाया जाय तो क्या वह अमृत नही होता है ? ओर विषविकारको दूर नही कर देता है ? अवश्य कर देता है । ॥१७॥

हे जिनेन्द्र ! जगमें जो योगी,
निज विवेकसे करते ध्यान ।
तुममें निजमें भेद न लख वह,
बन जाते हैं तुम्ही समान ॥
जैसे जलको मंत्रित करके,
माना जावे सुधा समान ।
तो क्या वह विषकी पीडा को,
हरे न क्षणमे दयानिधान ॥१७॥

ત્વામેવ વીતતમસં પરવાદિનોઽપિ
નૂનં વિભો ! હરિહરાદિધિયા પ્રપન્ના ।
કિં કાચકામલિભિરીશ સિતોઽપિ શંખો
નો ગૃહ્યતે વિવિધવર્ણવિપર્યયેણ ॥૧૮॥

શબ્દાર્થ :–

વીતતમસમ્ ત્વામ્ એવ=અજ્ઞાન અંધકાર રહિત આપને જ
પરવાદિનઃ અપિ=અન્ય મતાવલમ્બી પણ
વિભો ! નૂનં=હે વિભો ! નિશ્ચયથી
હરિહરાદિ=વિષ્ણુ મહાદેવ વગેરેની
ધિયા પ્રપન્નાઃ–બુદ્ધિથી પૂજે છે
કિમ્=શું
ઈશ કાચકામલિભિઃ=હે સ્વામી ! કમળાનો રોગી
સિતઃ શંખઃ અપિ=શ્વેત શંખ પણ
વિવિધવર્ણવિપર્યયેણ=વિવિધ વિપરીત વર્ણોની કલ્પનાથી
નો ગૃહ્યતે–ગ્રહણ કરાતો નથી ?

ભાવાર્થ .=હે પ્રભો ! અન્ય મતાવલંબીઓએ આપ વીતરાગને જ પોતાના હરિહર દેવતાના રૂપમાં સ્વીકાર કર્યો છે. શું કામળાનો રોગી શ્વેત શંખને પણ વિપરીત વર્ણોની કલ્પનાથી ગ્રહણ નથી કરતા ? (અર્થાત્ કરે જ છે) ॥૧૮॥

ગુજરાતી સમશ્લોકી ॥૧૮॥

તમને જ અજ્ઞાને રહિત પરધર્મીય પણ નામાંતરે
વિભુ ! હરિહરાદિક બુદ્ધિથી નિશ્ચય કરી પામે ખરી,
કમળા તણા રોગથી જેનાં નેત્ર પ્રભુ પોળાં રહે
તો સાફ ધોળા શંખને શું પીતવર્ણી નહીં કહે ? ॥૧૮॥

त्वामेव वीततमसं परवादिनोऽपि ।
नूनं विभो हरिहरादिधिया प्रपन्नाः ॥
किं काचकामलिभिरीश सितोऽपि शंखो ।
नो गृह्यते विविधवर्णविपर्ययेण ॥१८॥

शब्दार्थः–**वीततमसम्**–अज्ञान अंधकार रहित **त्वाम् एव**–आप वीतरागको ही **परवादिनः अपि**–अन्यमतावलम्बी भी **विभो नूनं**–हे विभो निश्चयसे **हरिहरादि**–हरि–हर आदि देवो की **धिया प्रपन्नाः**–बुद्धि से स्वीकार करते है। **किम् ईश**–क्या, हे स्वामिन् ! **काचकामलिभिः**–पीलीयाका रोगी मनुष्य **सितः शंखः अपि**–श्वेत वर्ण के शंखको भी–**विविधवर्णविपर्ययेण**=विविध वर्ण विपर्यय के द्वारा **नो गृह्यते**–ग्रहण नहीं करता ?

भावार्थ –हे प्रभो ! अन्यमतावलम्बियोंने भी आप वीतराग देवको ही अपने हरिहर देवताओंके रूपमें स्वीकार कर रखा है। जिस मनुष्यको पीलिया रोग हो जाता है, क्या वह श्वेत वर्णके शंखको भी वर्णविपर्यय के द्वारा पीला आदि नही देखने लगता है ? अवश्य देखने लगता है। ॥१८॥

हे सर्वज्ञ अन्य मतवाले,
हैं जितने इस लोक मझार ।
हरिहर ब्रह्मा विष्णु रूप ही,
कहते तुमको अन्य प्रकार ।
सभी सत्य वह जिसे नेत्र में,
रोग पीलिया हो जाता ।
क्यों न प्रभो वह श्वेत शंखको,
नाना रंगका बतलाता ॥१८॥

ધર્મોપદેશસમયે સવિધાનુભાવા-
દાસ્તાં જનો ભવતિ તે તરુરપ્યશોકઃ ।
અભ્યુદ્ગતે દિનપતૌ સમહીરુહોઽપિ
કિં વા વિબોધમુપયાતિ ન જીવલોકઃ ॥૧૯॥

શબ્દાર્થ -
ધર્મોપદેશસમયે=ધર્મોપદેશના સમયે
તે સવિધાનુભાવાત્=આપના સામીપ્યના પ્રભાવથી
જન આસ્તાં=મનુષ્ય તો દૂર રહો
તરુ અપિ=વૃક્ષ પણ
અશોકઃ ભવતિ=અશોક રહિત થઈ જાય છે
વા=અથવા
દિનપતૌ અભ્યુદ્ગતે=સૂર્યનો ઉદય થવા પર
સમહીરુહોઽપિ=વૃક્ષાદિ સાથે, પણ
જીવલોક=જીવો
કિં=શું
વિબોધમ્=વિકાસને
ન ઉપયાતિ=પ્રાપ્ત નથી થતા !

ભાવાર્થ -હે પ્રભો ! જ્યારે આપ ધર્મોપદેશ કરો છો ત્યારે આપના સામીપ્યથી વૃક્ષ પણ અશોક (શોકરહિત) થઈ જાય છે. તો મનુષ્યની તો વાત જ શી ? સૂર્યનો ઉદય થવા પર મનુષ્યો જ નિદ્રા ત્યાગ કરે છે તેમ નથી પરંતુ સમસ્ત જીવલોક પ્રબુદ્ધ થાય છે (વિકસ્વર થઈ જાય છે)

ગુજરાતી સમશ્લોકી ॥૧૯॥

ધર્મોપદેશ તણા સમયમાં આપના સહવાસથી,
તરુ પણ અશોક જ થાય છે। શું મનુજનું કહેવું પછી ?
જ્યમ સૂર્યના ઊગ્યા થકી ના માત્ર માનવ જાગતા,
પણ વૃક્ષ પલ્લવ પુષ્પ સાથે સહુજમાં પ્રફુલ્લિત થતા ॥૧૯॥

धर्मोपदेशसमये सविधानुभावा-
दास्तां जनो भवति ते तरुरप्यशोकः ।
अभ्युद्गते दिनपतौ समहीरुहोऽपि ।
किं वा विबोधमुपयाति न जीवलोकः ॥१९

शब्दार्थ :-धर्मोपदेशसमये-धर्मोपदेशके समय ते सविधानुभावात्-आपके सत्संग के प्रभावसे जन आस्ताम्-मनुष्यों की बात तो दूर रही अपि-किन्तु तरु अशोक भवति-वृक्ष अशोक हो जाता है वा अथवा दिनपतौ अभ्युद्गते-सूर्यका उदय होने पर समहीरुहोऽपि-वृक्षादि सहित भी जीवलोकः-समस्त जीवलोक किं विबोधम्-क्या विकासको न उपयाति-प्राप्त नहीं होता ?

भावार्थ - हे प्रभो ! जिस समय आप धर्मोपदेश करते हैं, उस समय आपके सत्संगके प्रभावसे वृक्ष भी अशोक हो जाता है, तब फिर मानव समाजके अशोक अर्थात् शोकरहित होने में तो आश्चर्य ही किस बातका ?

जब प्रात काल सूर्योदय होता हैं, तब केवल मानव समाज ही निद्रात्याग कर प्रबुद्ध होता है यह बात नहीं, अपितु कमल आदि समस्त जीवलोक भी प्रबुद्ध हो जाता है, विकस्वर हो जाता है । ॥१९॥

तेरे सदुपदेशका कुछ भी
नहीं प्रभाव कहा जाता ।
मानवकी क्या बात वृक्ष भी
शोक रहित जब हो जाता ।
जैसे सूर्य उदयमें निश्चय
मानव तो सुख पाते हैं ।
उसे देख कर वृक्ष आदि भी
नाथ न क्या खिल जाते हैं ? ॥१९॥

ચિત્રં વિભો ! કથમવાઙ્‌મુખવૃન્તમેવ ।
વિષ્વક્ પતત્યવિરલા સુરપુષ્પવૃષ્ટિઃ ।
ત્વદ્‌ગોચરે સુમનસાં યદિ વા મુનીશ !
ગચ્છન્તિ નૂનમધ એવ હિ બંધનાનિ ॥૨૦॥

શબ્દાર્થ :
વિભો=હે વિભો !
ચિત્રમ્=આશ્ચર્ય છે કે
વિષ્વક્ અવિરલા=ચારે બાજુ થતી નિરંતર
સુરપુષ્પવૃષ્ટિ=સુરપુષ્પવૃષ્ટિ
અવાઙ્ મુખ=નીચું છે મુખ જેનું તેવા
વૃન્તમેવ=ડીંટ હોય તેમજ
કથમ્ પતતિ=શા માટે થાય છે ?
યદિ વા મુનીશ !=અથવા મુનીશ ! (તે યોગ્ય છે.)
ત્વદ્‌ગોચરે=આપની સમક્ષ
સુમનસાં=પુષ્પોના અથવા સારા હૃદયવાળા ભક્તોના
બન્ધનાનિ=બંધનો
નૂનમ્ અધ એવ ગચ્છન્તિ=નિશ્ચયથી નીચે જાય છે.

ભાવાર્થ – હે વિભો ! આપને ચારે બાજુ નિરંતર સુરપુષ્પવૃષ્ટિ થાય છે તે પુષ્પોના ડીંગ આપની સમીપમાં આવતાં અધોમુખી થઈ જાય છે એ ખરેખર આશ્ચર્ય છે અથવા યોગ્ય જ છે કેમ કે આપના સામીપ્યથી સુમનો-વિદ્વાનોના તેમજ પુષ્પોના બંધન જરૂર અધોમુખી થઈ જાય છે. ॥૨૦॥

ગુજરાતી સમશ્લોક ॥૨૦॥

ચારે દિશાએ દેવ જે પુષ્પો તણી વૃષ્ટિ કરે,
આશ્ચર્ય નીચા મુખવાળા ડીંટથી તે કયમ પડે ?
હે મુનીશ ! અથવા આપનું સામીપ્ય જણ પમાય છે.
પંડિત અને પુષ્પો તણાં બંધન અધોમુખ થાય છે.

चित्रं विभो ! कथमवाङ्‌मुखवृन्तमेव
विष्वक् पतत्यविरला सुरपुष्पवृष्टिः,
त्वद्‌गोचरे सुमनसां यदि वा मुनीश !
गच्छन्ति नूनमध एव हि बंधनानि ॥२०॥

शब्दार्थ : विभो चित्रम्–हे विभो ! आश्चर्य है कि विष्वक् अविरला–सब ओर की जानेवाली अविरला-निरतर सुरपुष्पवृष्टिः–सुरपुष्पवृष्टि अवाङ्‌मुखवृन्तं एव [के पुष्प] अपने डंठल नीचेकी ओर किए हुए ऊर्ध्वमुख हो कथम् पतति–कैसे पडते है । यदि वा-यदि वा [ठीक है] त्वद्‌गोचरे–आपकी समक्ष सुमनसां–पुष्पोंके अथवा सुहृदयवाले भक्तजनो के बन्धनानि नूनं–बन्धन निश्चयसे अध एव गच्छन्ति–नीचे की ओर ही खिसकते है ।

भावार्थः–हे भगवान् ! महान् आश्चर्य है कि आपके समवसरणमे देवताओं द्वारा सब ओर की जानेवाली अविरल पुष्पवर्षा के पुष्प सबके सब अपने डंठल नीचे की ओर किए हुए अधोमुख ही पडते है। यह ठीक ही है, आपके सामीप्य से सुमनसा–शुद्ध मनवालो तथा फूलो के बन्धन अधोमुख हो जाते है। ॥२०॥

देव भक्तिवश पुष्पराशि है,
चारों दिश में वर्षाते ।
अचरज है ऊपर को कलियां,
नीचे डंठल हो जाते ॥
प्रभु तेरी महिमा अचिन्त्य है
जो जन रहे तुम्हारे पास,
कर्म भार उसका नीचे हो,
वह ऊपर जा करता वास ॥२०॥

સ્થાને ગભીરહૃદયોદધિસંભવાયા:
પીયૂષતાં તવ ગિર: સમુદીરયન્તિ ।
પીત્વા યત: પરમ-સમ્મદ—સંગભાજો,
ભવ્યા વ્રજન્તિ તરસાઽપ્યજરામરત્વમ્ ॥૨૧॥

શબ્દાર્થ –
ગભીર=ગંભીર
હૃદયોદધિ=હૃદયરૂપી સમુદ્રથી
સંભવાયા=ઉત્પન્ન થયેલ
તવ=તમારી
ગિર:=દિવ્ય ધ્વનિમા
પીયૂષતાં=લોકો અમૃતત્વ
સમુદીરયન્તિ=કહે છે તે
સ્થાને=યથોચિત છે
યત=કારણ કે
ભવ્યા=ભવ્ય જીવો
તામ્ પીત્વા=તેનુ પાન કરીને
પરમસંમદ=પરમ આનંદના
સઙ્ગભાજ=ભાગી થતાં
તરસાઽપિ=જલદી જ
અજરામરત્વમ્=અજર અમરપણાને
વ્રજન્તિ=પામે છે

ભાવાર્થ – હે પ્રભો ! આપના ગંભીર હૃદયમાથી નીકળતી દિવ્ય ધ્વનિ અમૃત સમાન છે કારણ કે તેનુ પાન કરીને ભવ્યજનો તત્કાળ દુ:ખરૂપ જન્મ જરા અને મરણના ભયથી રહીત થઈ જાય છે

ગુજરાતી સમશ્લોક ॥૨૧॥

જે આપના ગંભીર હૃદયના સમુદ્રમંથી ઉપજે,
તે વાણીમાં, અમૃતપણું લોકો કહે તે સત્ય છે;
કાંડે કરીને પાન પરમાનંદને ભજતા રંકા,
ભવિજન અહો એથી કરીને શીઘ્ર અજરામર
થતા ॥૨૧॥

स्थाने गभीरहृदयोदधि–संभवायाः,
पीयूषतां तव गिर समुदीरयन्ति ।
पीत्वा यत परमम्मदसङ्गभाजो,
भव्या व्रजन्ति तरसाप्यजरामरत्वम् ॥२१॥

शब्दार्थ–गभीरहृदयोदधिसंभावायाः–गंभीर हृदयरूपी समुद्र से उत्पन्न होनेवाली तव गिरः आपकी दिव्य ध्वनि को पीयूषतां समुदीरयन्ति–अमृत की उपमा देते है । स्थाने–उचित ही है । यत् भव्याः–क्यो कि भव्यजीव ताम् पीत्वा–उस वचनामृतका पान कर परम स मदसंगभाजः परम आनन्दमे युक्त होकर तरसा अपि–शीघ्र ही अजरामरत्वं व्रजन्ति–अजर–अमर हो जाते है ।

भावार्थ –हे जिनेन्द्र ! आपके गंभीर हृदयरूपी समुद्रसे उत्पन्न होनेवाली आपकी मधुर वाणीको ज्ञानी पुरुष जो अमृतकी उपमा देते हैं वह उचित ही है । क्योंकि भव्य प्राणी आपके वचनामृतका पान कर शीघ्र ही परमानन्दसे युक्त होकर अजर-अमर हो जाते हैं—जन्म–जरा मरणके दुःखोसे छूटकर सदाकाल के लिए सच्चिदानन्द सिद्ध हो जाते हैं ॥२१॥

हृदयरूप गंभीर जलधि से,
जिसकी है उत्पत्ति जिनेश ! ।
ऐसी दिव्यध्वनि को जग जन
कहते अमृत सम भुवनेश ! ॥
यह समुचित है. क्योंकि भव्य जन
कर लेते जब उसका पान ।
सांसारिक सुख भोग अन्त मे,
पाते अविचल मोक्ष महान ॥२१॥

સ્વામિન્ ! સુદૂરમવનમ્ય સમુત્પતન્તો,
મન્યે વદન્તિ શુચય: સુરચામરૌઘા: ।
યેઽસ્મૈ નતિં વિદધતે મુનિપુઙ્ગવાય,
તે નૂનમૂર્ધ્વગતય: ખલુ શુદ્ધભાવા: ॥૨૨॥

શબ્દાર્થ :-
સ્વામિન્=હે સ્વામિન્ !
મન્યે=હું માનું છું કે
સુદૂરમ્ અવનમ્ય=નીચે અતિશય નમ્રીભૂત થઈને
સમુત્પતન્ત:=ઉપર જતાં (આપના તરફ વીંઝાતા)
શુચય: સુરચામરૌઘા=ધવલ દેવ ચામર સમૂહ
વદન્તિ=(લોકો ને) કહે છે.
યે અસ્મૈ મુનિપુંગવાય=જે આ મુનીન્દ્રને
નતિં વિદધતે=નમસ્કાર કરે છે.
તે નૂનં=તે પુરુષો નિશ્ચયથી
શુદ્ધભાવા: ઊર્ધ્વગતય:=વિશુદ્ધ ભાવયુક્ત થઈને ઊર્ધ્વગતિવાળા
ભવન્તિ ખલુ=નિશ્ચયથી થાય છે.

ભાવાર્થ:-હે સ્વામી ! દેવતાઓ દ્વારા વીંઝાતાં પવિત્ર ચામરો આપના પ્રતિ નીચાં નમી ઉપર જાય છે. તે મૌનપણે સૂચવે છે કે જે પ્રાણી આ સર્વશ્રેષ્ઠ મુનીન્દ્રને નમસ્કાર કરે છે તે નિશ્ચયથી શુદ્ધ સ્વરૂપને પ્રાપ્ત કરી ઊર્ધ્વ ગતિ-મોક્ષને પ્રાપ્ત કરે છે. ॥૨૨॥

ગુજરાતી સમશ્લોક ॥૨૨॥

દેવો વીંઝે જે પવિત્ર ચામર સ્વામી ! આપસમીપતે
હું ધારું છું ઊંચા જતાં એમ જ કહે,
'મુનિશ્રેષ્ઠ એવા પાર્શ્વને જે નીચા નમી નમન કરશે સ્નેહથી,
તે શુદ્ધભાવી ઊર્ધ્વગતિને પામશે નિશ્ચય થકી.'

स्वामिन् ! सुदूरमवनम्य समुत्पतन्तो
मन्ये वदन्ति शुचयः सुर-चामरौघाः
येऽस्मै नतिं विदधते मुनिपुंगवाय,
ते नूनमूर्ध्वगतयः खलु शुद्धभावाः ॥२२॥

शब्दार्थ :- **स्वामिन्**-हे स्वामिन् ! **मन्ये** मेरी मान्यता है कि **सुदूरम् अवनम्य**-काफी नीचे झुक कर **समुत्पतन्तः** ऊपर की ओर उठते **शुचयः सुरचामरौघाः**-देवताओंके पवित्र चंवर **वदन्ति** सूचना देते हैं कि **ये अस्मै मुनिपुंगवाय**-जो व्यक्ति सर्वश्रेष्ठ महामुनि को **नतिं विदधते**-नमस्कार करते हैं **ते नूनं**-वे निश्चय ही **शुद्धभावाः**-शुद्ध परिणाम प्राप्त कर **ऊर्ध्वगतयः**-ऊर्ध्वगतिवाले **भवन्ति खलु**-हो जाते हैं।

भावार्थ : हे भगवान ! देवताओं द्वारा डुलाए जानेवाले निर्मल श्वेत चँवर, आपके प्रति काफी नीचे झुककर पुनः रहस्यपूर्ण ढंगसे जनताको मौन सूचना देते हुए ऊपरकी ओर उठते हैं । मौन सूचना क्या हैं ? यह सूचना देते हैं कि जो भी व्यक्ति इस संसारके सर्वश्रेष्ठ महामुनि को भक्ति-नम्र होकर नमस्कार करते है वे निश्चय ही शुद्ध स्वरूप प्राप्त कर ऊर्ध्व गति-मोक्षमें जाते हैं ।

हे जिननायक ! देवों द्वारा
जो चामर ढोरे जाते ।
नीचे झुककर फिर ऊपर जा
सब जगको यह बतलाते ।
जो भवि अतिशय विनय युक्त हो
करते प्रभुकी भक्ति महान ।
वह विशुद्ध भावों को पाकर,
करते निश्चय ऊर्ध्व प्रयाण ॥२२॥

શ્યામં ગભીરગિરમુજ્જ્વલહેમરત્ન-
સિંહાસનસ્થમિહ ભવ્યશિખણ્ડિનસ્ત્વામ્ ।
આલોકયન્તિ રભસેન નદન્તમુચ્ચૈ-
શ્ચામીકરાદ્રિશિરસીવ નવામ્બુવાહમ્ ॥૨૩॥

શબ્દાર્થ :—

ઇહ=આ લોકમાં
શ્યામમ્ ગભીરગિરમ્=શ્યામ અને ગંભીર દિવ્ય ધ્વનિ કરનાર
ઉજ્જવલહેમરત્ન=સુવર્ણમય રત્નોથી જડિત
સિંહાસનસ્થમ્=સિંહાસન ઉપર બેઠેલ
ત્વામ્ ભવ્યશિખણ્ડિન:=આપને ભવ્ય જીવરૂપી મયૂર
ચામીકરાદ્રિશિરસિ=સુવર્ણમય મેરુ પર્વત ઉપર
ઉચ્ચૈ: નદન્તમ્=જોરથી ગર્જના કરતા
નવામ્બુવાહમ્=વર્ષાકાલીન મેઘની જેમ
રભસેન આલોકયન્તિ=અત્યંત ઉત્સુકતાથી જુએ છે

ભાવાર્થ :-હે સ્વામી ! જ્યારે આપ રત્નજડિત ઉજ્જવળ સિંહાસન પર બિરાજો છો અને ગંભીર દિવ્ય ધ્વનિ વડે દેશના આપો છો ત્યારે ભવ્યજનરૂપી મયૂર શ્યામ વર્ણવાળા આપને ઘણી જ ઉત્સુકતાથી જુએ છે જેમ સુવર્ણમય મેરુ પર્વતના શિખર પર અત્યંત ગર્જના કરતા મેઘને મયૂર અત્યંત આતુરતાથી જુએ છે.

ગુજરાતી સમશ્લોક ॥૨૩॥

સુવર્ણ રત્નોથી બનેલા ઊજળા સિંહાસને,
ગંભીર વાણીવાન રૂપે શ્યામ સ્વામી આપને;
ઉત્સુક થઈ ને ભવ્યજન રૂપી મયૂરો નિરખે
મેરુ શિરે અતિ ગાજતા નવમેઘસમ પ્રીતિ વડે.

श्यामं गभीर-गिरमुज्ज्वलहेमरत्न-
सिंहासनस्थमिह भव्यशिखण्डिनस्त्वाम् ।
आलोकयन्ति रभसेन नदन्तमुच्चै-
श्चामीकराद्रि शिरसीव नवाम्बुवाहम् ॥२३॥

शब्दार्थ :—**इह** इस लोकमे **उज्ज्वलहेमरत्न**—उज्ज्वल रत्न जडे हुए स्वर्ण के **सिहासनस्थम्**—सिंहासन पर विराजमान होते हुए **गभीरगिरम्**—गंभीर दिव्यध्वनि करते हुए **श्यामम् त्वाम्**—श्याम वर्णवाले आपको **भव्य–शिखण्डिनः** भव्य प्राणी रूप मयूर **चामीकराद्रिशिरसि**—स्वर्णमय मेरु पर्वतके शिखर पर **उच्चैः नदन्तम्**—जोरसे घुमडते (गर्जते) हुए **नवाम्बुवाहम्**—नूतन वर्षाकालीन मेघकी तरह **रभसेन आलोकयन्ति**—उत्सुकतासे देखते है ।

भावार्थ : हे प्रभो ! जब आप रत्नोंसे जडे हुए उज्ज्वल स्वर्ण–सिंहासन पर विराजमान होते है और गंभीर वाणीके द्वारा धर्म–देशना करते हैं, तब भव्य प्राणी रूपी मयूर श्यामवर्णवाले आपको बहुत ही उत्सुक होकर देखते है, मानो सुवर्णमय सुमेरु पर्वतके शिखर पर वर्षाकालीन श्याम मेघ घुमड रहा है, जोरसे गरज रहा है ! ॥२३॥

रत्नजडित अतिशय ही सुन्दर,
ऐसे स्वर्ण सिंहासन पर ।
खिरती दिव्यध्वनि वह तेरी
सुन्दर श्याम देह लखकर ॥
अनुभव होता है सुमेरु पर,
गरज रहा है घन गम्भीर,
भवि मयूर उस ध्वनि को सुनकर,
होते आनंदित हे धीर ॥२३॥

ઉદ્ગચ્છતા તવ શિતિદ્યુતિમણ્ડલેન,
લુપ્તચ્છદચ્છવિરશોકતરુર્બભૂવ ।
સાન્નિધ્યતોઽપિ યદિ વા તવ વીતરાગ !
નીરાગતાં વ્રજતિ કો ન સચેતનોઽપિ ॥૨૪॥

શબ્દાર્થ :—

તવ સાન્નિધ્યત: અપિ=આપના સામીપ્યથી જ
ઉદ્ગચ્છતા=સ્ફુરાયમાન
તવ શિતિદ્યુતિમંડલેન=આપના પ્રભામંડલ દ્વારા
અશોકતરુ:=અશોકતરુ
લુપ્તચ્છદચ્છવિર્બભૂવ=વર્ણહીન પત્રવાળા થઈ ગયા.
વીતરાગ=હે વીતરાગ !
યદિ વા=જો (અશોક વૃક્ષનો રાગ આપના સામીપ્યથી (લુપ્ત થઈ ગયો) તો
ક: સચેતન:=એવો કોણ સચેતન પ્રાણી છે કે જે
નીરાગતાં ન વ્રજતિ=વીતરાગતાને ન પ્રાપ્ત થાય.

ભાવાર્થ :- હે નાથ ! આપના દિવ્ય શરીરમાથી નીકળતા સ્ફુરાયમાન કિરણોવાળા નીલ પ્રભામંડળથી અશોક વૃક્ષના પત્ર ફિક્કા પડી જાય છે, રંગ રહિત બને છે આ પ્રમાણે જડ વસ્તુ પણ રંગરહિત થાય છે, તો આપના સામીપ્યથી કોણ સચેતન પ્રાણી એવો હોય કે જે વીતરાગતાને ન પામે ? અવશ્ય પામે છે. ॥૨૪॥

ગુજરાતી સમશ્લોક ॥૨૪।

ઊંચે જતી તુમ શ્યામ પ્રભામંડળ તણી કાંતિવડે,
લોપાય રંગ અશોક કેરા પાનનો સ્વામી ખરે
પ્રાણી સચેતન તો પછી વીતરાગ ! આપ સમાગમે
રે કોણ આ સંસારમાં પામે નહિ વૈરાગ્યને ? ૨૪

उद्गच्छता तव शितिद्युतिमण्डलेन,
लुप्तच्छदच्छविरशोकतरुर्बभूव ।
सान्निध्यतोऽपि यदि वा तव वीतराग !
नीरागतां व्रजति को न सचेतनोऽपि ॥२४॥

शब्दार्थ—**उद्गच्छता**—आपकी ऊपर की ओर निकलनेवाली **तव शितिद्युतिमण्डलेन**—किरणों के नील प्रभामण्डल से **अशोकतरुः**-अशोकवृक्ष **लुप्तच्छदच्छविः**—राग—रक्तच्छवि रहित **बभूव**—हो गया **वीतराग**—हे वीतराग ! **यदि वा**—यदि अशोक वृक्ष रागरहित हो गया तो **तव सान्निध्यतोऽपि**—आपके सान्निध्य से **कः सचेतनः**—कौन ऐसा सचेतन प्राणी है जो **निरागतां न व्रजति**—राग रहित नहीं हो जाता ?

भावार्थ : हे नाथ ! आपके दिव्य शरीर से ऊपर की ओर निकलनेवाली किरणों के नील प्रभा—मण्डल से अशोक वृक्ष के लाल पत्ते भी अपने राग से रहित हो जाते हैं ।

हे वीतराग ! आपकी वाणी सुनना और ध्यान करना तो महत्त्व की चीज है ही, परंतु आपके पास रहने मात्र से कौन ऐसा सचेतन प्राणी है, जो वीतराग—रागरहित नहीं हो जाता ? अवश्य हो जाता है ॥२४॥

नाथ तुम्हारे प्रभामण्डलका,
हैं प्रभाव अचरजकारी ।
जिससे तरु अशोककी आभा,
दीख रही फीकी सारी ॥
वीतराग ! तव आश्रय से जब,
तरु अशोक निर्दोष बने ।
तो विवेक युत हो भवि प्राणी
क्यों न राग अरु द्वेष हने ॥२४॥

ભોઃ ભોઃ પ્રમાદમવધૂય ભજધ્વમેન-
માગત્ય નિર્વૃત્તિપુરીં પ્રતિ સાર્થવાહમ્ ।
એતન્નિવેદયતિ દેવ ! જગત્ત્રયાય,
મન્યે નદન્નભિનભઃ સુરદુન્દુભિસ્તે ॥૨૫॥

શબ્દાર્થ

દેવ! મન્યે–હે દેવ ! હું સમજું છું કે
અભિનભ નદત્ –આકાશમાં શબ્દાયમાન
તે સુરદુન્દુભિઃ–તે દેવદુન્દુભિ
જગત્ત્રયાય–ત્રણ લોકને
એતત્ નિવેદયતિ–એ સૂચિત કરે છે કે
ભો ભો પ્રમાદમ્–રે પ્રાણીઓ ! પ્રમાદ
અવધૂય–છોડીને
નિર્વૃત્તિપુરી સાર્થ–મોક્ષપુરીમા લઈ જનાર
વાહમ્ પ્રતિ–આ સાર્થવાહ છે
એનમ્ આગત્ય–એના શરણમાં આવીને
ભજધ્વમ્–એને ભજો. ॥૨૫॥

ભાવાર્થ :– હે દેવ ! આકાશમાં ગર્જના કરતી દેવદુન્દુભિ ત્રિલોકને એ સૂચિત કરે છે કે હે પ્રાણીઓ ! મુમુક્ષુઓ ! તમે પ્રમાદને છોડીને મોક્ષપુરીમા જતા આ સાર્થવાહ પ્રભુ પાર્શ્વ-નાથના શરણમાં આવી એને જ ભજો. ॥૨૫॥

ગુજરાતી સમશ્લોક ૨૫

રે! રે! પ્રમાદ તજો અને આવી ભજો આ નાથને,
જે મોક્ષપુરી પ્રત્યે જતા વ્યાપારી શ્રી પાર્શ્વનાથને !
સુરદુંદુભિનો શબ્દ જે આકાશમાં વ્યાપી રહે,
હું માનું છું હે દેવ ! તે ત્રૈલોક્યને એમ જ કહે
॥૨૫॥

भोः भोः प्रमादमवधूय भजध्वमेन-
मागत्य निर्वृत्तिपुरी प्रति सार्थवाहम् ।
एतन्निवेदयति देव ! जगत्त्रयाय
मन्ये नदन्नभिनभ सुरदुन्दुभिस्ते ॥२५॥

शब्दार्थ :

देव, मन्ये हे देव ! मेरी मान्यता है कि
अभिनभ ' नदन्–आकाशमे सब ओर गर्जन करती
ते सुरदुन्दुभि '–देव दुन्दुभि
जगत्त्रयाय–तीन जगतको
अतत् निवेदयति–इस प्रकार सूचना देती है कि
भो' भोः–रे ! मुमुक्षु यात्रियो ?
प्रमादम् अवधूय–आलस्य त्याग कर
निर्वृतिपुरी प्रति सार्थवाहम्–मोक्षपुरी को जाने वाले सार्थवाह हैं
एनम् आगत्य–इनकी सेवा मे आकर
भजध्वम्–(इन्हे ही) भजो ।

भावार्थ : –हे देव ! आकाश मे सब ओर गर्जन करती हुई दुन्दुभि तीन जगत् को इस प्रकार सूचना देती है कि–ये पार्श्वनाथ मोक्ष-पुरी को जानेवाले सार्थवाह–सरदार हैं । अतएव हे मुमुक्षु यात्रियो ! आलस्य त्याग कर शीघ्र ही इनकी सेवा मे आकर उपस्थित होओ ! ॥ २५ ॥

प्रभो ! गगन में सुरदुन्दुभि का
तुंग नाद जो होता है ।
तीन लोक के जीवों को वह,
यही सूचना देता है ॥
हे जगवासी जन सचेत हो,
तुम प्रमाद को शीघ्रतजो ।
शिवमग नेता के आश्रय जा, शुद्ध भावसे
इन्हें भजो ॥२५॥

ઉદ્યોતિતેષુ ભવતા ભુવનેષુ નાથ !
તારાન્વિતો વિધુરયં વિહતાધિકારઃ ।
મુક્તાકલાપકલિતોલ્લસિતાતપત્ર-
વ્યાજાત્ ત્રિધા ધૃતતનુર્ધ્રુવમભ્યુપેતઃ ॥૨૬॥

શબ્દાર્થ :

નાથ !–હે નાથ !
ભવતાભુવનેષુ ઉદ્યોતિતેષુ–આપનોઉદ્યોત ત્રિલોકમાં વ્યાપ્ત છે તેથી જ જાણે
મુક્તાકલાપકલિતોલ્લસિતાતપત્રવ્યાજાત્–મોતીઓની ઝાલરથી શોભાયમાન છત્રના બહાને
તારાન્વિત–તારાઓથી વેષ્ટિત
વિહાતાધિકારઃ–પોતાનો અધિકાર છોડેલ
અયમ્ વિધુઃ–આ ચંદ્ર
ત્રિધા ધૃતતનુઃ–પોતાનાં ત્રણ શરીર ધારણ કરીને
ધ્રુવમ્ અભ્યુપેત–આપની સેવા કરી રહ્યો છે

ભાવાર્થ:–હે નાથ ! આપ દિવ્ય જ્ઞાનરૂપી પ્રકાશથી ત્રિલોકને ઉદ્યોતિત કરો છો માટે ચન્દ્ર પોતાના અધિકારરહિત–નકમો થઇ ગયો તેથી તારામંડલથી ઘેરાઈને મોતીઓની ઝાલરથી શોભાયમાન શ્વેત ત્રણ છત્રોના રૂપમાં ત્રણ શરીર બનાવી આપની સેવામાં ઉપસ્થિત થયો છે. ॥૨૬॥

ગુજરાતી સમશ્લોક ૨૬

હે નાથ ! આ ત્રિલોકમાં પ્રકાશ પુંજ આપે કર્યો,
તારા સહિત આ ચંદ્રમા તવ હીણ અધિકારી ઠર્યો;
મોતી સમૂહે શોભતા ત્રણ છત્રના મિષે કરી,
આવ્યો પ્રભુની પાસ, નક્કી રૂપ ત્રણ જાણે ધરી ॥૨૬॥

उद्योतितेषु भवता भुवनेषु नाथ !
तारान्वितो विधुरयं विहताधिकारः ।
मुक्ताकलापकलितोल्लसितातपत्र-
व्याजात्त्रिधा धृततनुर्ध्रुवमभ्युपेतः ॥२६॥

शब्दार्थ :

नाथ–हे नाथ !
भवता भुवनेषु उद्योतितेषु–आपने अपने दिव्य ज्ञान के प्रकाश से तीन जगत् को उद्योतित कर दिया, तब
मुक्ताकलापकलितोल्लसितातपत्रव्याजात्
मोतियों के समूह से युक्त एवं सुशोभित तीन छत्र के रूपमे
तारान्वितः–तारा मण्डल सहित
विहताधिकारः–अपना (प्रकाश कर्तृत्व) अधिकार छोड कर
अयम् विधुः–यह चन्द्रमा
त्रिधा धृततनुः–तीन शरीर बनाकर
ध्रुवम् अभ्युपेतः–निश्चयसे आपकी सेवामे) उपस्थित हो गया है।

भावार्थ :–हे नाथ ! जब आपने अपने दिव्य ज्ञान के प्रकाश से तीन जगत् को उद्योतित कर दिया, तब बेचारे चन्द्रमा का अपना प्रकाशकर्तृत्व रूप अधिकार छिन गया। अब चन्द्रमा क्या करता ! वह तारामण्डल को साथ लेकर मोतियों के समूह से युक्त एवं सुशोभित तीन श्वेत छत्रो के रूपमें तीन शरीर बनाकर आप की सेवा मे ही उपस्थित हो गया है ॥२६॥

हे जिनेन्द्र ! छवि छटा तुम्हारी,
तीन लोक में फैल रही ।
मुक्ताफल युत तीन छत्र हैं,
बतलाते बस बात यही ॥
जिसने अन्धकार को निज,
किरणों से शीघ्र भगाया है ।
मानो तेरे निकट चन्द्र ही,
तीन रूप धर आया है । ॥२६॥

સ્વેન પ્રપૂરિતજગત્ત્રયપિણ્ડિતેન,
કાન્તિપ્રતાપયશસામિવ સઞ્ચયેન ।
માણિક્યહેમરજતપ્રવિનિર્મિતેન,
સાલત્રયેણ ભગવન્નભિતો વિભાસિ ॥ ૨૭ ॥

શબ્દાર્થઃ

ભગવન્- હે ભગવાન!
અભિતઃ સ્વેન -ચારે બાજુ પોતાના
પ્રપૂરિત-ભરેલ
જગત્ત્રયપિણ્ડિતેન- ત્રિલોકના પિંડ સમાન જ હોય ન તેવા
તવ કાન્તિપ્રતાપયશસામ્ ઈવ સંચયેન- આપની કાંતિ, પ્રતાપ, અને યશની રાશિ સમાન
માણિક્યહેમરજતપ્રવિનિર્મિતેન-માણિક્ય, સુવર્ણ અને ચાંદીથી બનેલા
સાલત્રયેણ વિભાસિ-ત્રણ ગઢોથી શોભો છે

ભાવાર્થઃ--હે ભગવાન ! આપની ચારે તરફ માણિક્ય, સુવર્ણ અને રજતના ત્રણ ગઢો શોભી રહ્યા છે, તે ત્રિગઢ આપના શરીરની કાંતિ, પ્રતાપ અને યશને ત્રિલોકમાં સર્વત્ર ફેલાવવાથી, આગળ ક્યાંય સ્થાન પ્રાપ્ત ન થવાથી આપની ચારે તરફ ત્રણ ગઢના રૂપમાં ભેગા થયા છે ॥ ૨૭ ॥

ગુજરાતી સમશ્લોક ૨૭

કીર્તિ પ્રતાપ જ કાંતિ કેરા સમૂહથી ત્રૈલોક્ય આ
ગોળા રૂપે ભગવાન ! જ્યમ આપે પૂરેલા હોય ના
રૂપું સુવર્ણ અને વળી માણિક્યથી નિર્મિત ખરે
ચોપાસથી શોભી રહ્યા ત્યમ આપ ત્રણ કિલ્લા વડે. ॥ ૨૭ ॥

स्वेन प्रपूरितजगत्त्रयपिण्डितेन,
कान्तिप्रतापयशसामिव सञ्चयेन ।
माणिक्यहेमरजतप्रविनिर्मितेन
सालत्रयेण भगवन्नभितो विभासि ॥२७॥

शब्दार्थ :

भगवन्-हे भगवान् !
अभितः स्वेन प्रपूरित-चारों ओर आपके भरे हुए
जगत्त्रयपिण्डितेन-तीन लोक मे पिण्ड बने हुए
कान्तिप्रतापयशसाम्-कान्ति, प्रताप और यशकी
सञ्चयेन इव-राशि समान
माणिक्य-हेम-रजत-माणिक्य, सुवर्ण, चादी से
प्रविनिर्मितेन-बने हुए
सालत्रयेण-तीन प्राकारो से
विभासि-शोभित हो रहे हो ।

भावार्थ : हे भगवान् ! आप अपने चारो ओर के माणिक्य, सुवर्ण और रजत से बने हुए तीन प्राकारो से बहुत ही सुन्दर मालूम होते हो ।

ये तीन प्राकार क्या है ? मानो आपके शरीर की कान्ति, आपका प्रताप और आपका यश ही तीनो जगत मे सर्वत्र फैलने के बाद आगे स्थान न मिलने के कारण आपके चारो ओर तीन प्राकार के रूप मे पिण्डीभूत हो गये हैं, इकट्ठा हो गये है ॥२७॥

माणिक्य स्वर्ण रजत के भगवन्,
तीन कोट जो शोभ रहे ।
त्रिजग सम्पदा के तुम स्वामी,
नाथ यहीं वस वता रहे ॥
अथवा कान्ति, प्रताप, कीर्ति के,
हैं तीनों यह ढेर जिनेश ।
इस विभूति युत समवशरणमें,
शोभ रहे तुम हे करुणेश ॥२७॥

દિવ્યસ્રજો જિન! નમત્ત્રિદશાધિપાના-
મુત્સૃજ્ય રત્નરચિતાનપિ મૌલિબન્ધાન્ ।
પાદૌ શ્રયન્તિ ભવતો યદિ વા પરત્ર,
ત્વત્સંગમે સુમનસો ન રમન્ત એવ
॥ ૨૮ ॥

શબ્દાર્થ :

જિન ! – જિનેન્દ્ર
દિવ્યસ્રજઃ–દિવ્ય પુષ્પમાળાઓ
નમત્ત્રિદશાધિપાનામ્–આપના ચરણોમાં નમતા દેવેન્દ્રોના
રત્નરચિતાનપિ મૌલિબન્ધાન્–રત્નજડિત મુકુટોનાં બંધનોને
ઉત્સૃજ્ય ભવતઃ પાદૌ–છોડીને આપના ચરણોનો
શ્રયન્તિ–આશ્રય લે છે
યદિ વા ત્વત્સંગમે–તે યોગ્ય છે કેમ કે આપના સમાગમથી
સુમનસો–પુષ્પમાળા અથવા સારા મનવાળા ભવ્ય જીવો
પરત્ર ન એવ રમન્તે–બીજી જગ્યાએ રમતા નથી.

ભાવાર્થ:– હે નાથ ! દેવેન્દ્રો આપને નમસ્કાર કરે છે, ત્યારે તેમની દિવ્ય પુષ્પમાળાઓ રત્નજડિત મુકુટને છોડીને આપના ચરણોનો આશ્રય લે છે. કારણ કે આપના શ્રી ચરણોમાં આશ્રય પ્રાપ્ત થયા પછી સુમનસ [પુષ્પ અથવા વિદ્વાનો] ને અન્યત્ર સંતોષ પ્રાપ્ત થતો નથી. ॥ ૨૮ ॥

ગુજરાતી સમશ્લોક ૨૮

પડતી પ્રભુ ! તુજ પાદમાં દેવેન્દ્ર નમતા તેમની,
રત્ને રચિત મુગટો તજીને દિવ્યમાળા પુષ્પની
હું માનું છું મનમાં ખરે એ યોગ્ય થાયે સર્વથી,
વિભુ ! આપનો સંગમ થતાં
સુમનો બીજે રમતાં નથી ॥૨૮॥

दिव्यस्रजो जिन ! नमत्त्रिदशाधिपाना-
मृत्सृज्य रत्नरचितानपि मौलिबन्धान् ।
पादौ श्रयन्ति भवतो यदि वा परत्र
त्वत्संगमे सुमनसो न रमन्त एव ॥२८॥

शब्दार्थ :

जिन, दिव्यस्रजः–हे जिन ! दिव्य पुष्पमालाएँ
नमत्त्रिदशाधिपानाम्–आपके चरणो मे नमस्कार करते हुए देवेन्द्रो के
रत्नरचितान्–रत्नजड़ित,
मौलिबन्धान् अपि–मुकुटो का भी
उत्सृज्य–परित्याग कर
भवतः पादौ श्रयन्ति–आपके चरणो का आश्रय लेती है ।
यदि वा–यह ठीक ही है
त्वत्सङ्गमे–आपका समागम मिल जाने के बाद
सुमनसः–सुमनो–अच्छे मनवाले ज्ञानी पुरुषोको
परत्र न एव रमन्ते–अन्यत्र संतोप ही नही मिलता ।

भावार्थ : हे नाथ ! जब स्वर्ग के इन्द्र आपको नमस्कार करते है तो उनकी दिव्य पुष्प-मालाएँ रत्नजडित मुकुटो का भी परित्याग कर झट–पट आपके श्रीचरणो का आश्रय ले लेती है । पुष्प–मालाओका यह कार्य बिल्कुल उचित ही है, क्योकि श्रीचरणो का आश्रय मिल जाने के बाद सुमनो [अच्छे मनवाले ज्ञानी पुरुषो] को अन्यत्र कही पर सतोप नही मिलता ॥२८॥

भक्ति भाव से तुम्हें इन्द्र जब
शीश झुकाते हैं आ कर ।
मालाएँ तेरे चरणों में, पड़ती रत्नमुकुट तजकर ॥
यह समुचित है जिसे आपका,
नाथ समागम मिल जाता ।
फिर वह शरण तुम्हारी तजकर,
और कहीं न शांति पाता ॥२८॥

ત્વં નાથ ! જન્મજલધેર્વિપરાઙ્મુખોઽપિ,
યત્તારયસ્યસુમતો નિજપૃષ્ઠલગ્નાન ।
યુક્તં હિ પાર્થિવનિપસ્ય સતસ્તવૈવ,
ચિત્રં વિભો ! યદસિ કર્મવિપાકશૂન્યઃ
॥ ૨૯ ॥

શબ્દાર્થ :

નાથ, ત્વમ – હે નાથ ! આપ
જન્મજલધેર્વિપરાઙ્મુખઃ અપિ–ભવસમુદ્રથી વિમુખ છો
યત્ – તો પણ (આપ)
નિજપૃષ્ઠલગ્નાન અસુમત –આપના અનુયાયી જીવોને
પાર્થિવનિપસ્ય સત તવૈવ–પાકા ઘટની સમાન ૨.જાધિરાજનો
તારયસિ –તારો છો
યુક્ત હિ – તે ઉચિત જ છે
વિભો ચિત્રમ્ હે વિભો ! આશ્ચર્ય છે કે
યત્કર્મવિપાકશૂન્ય અસિ–જે આપ કર્મ-

ભાવાર્થ.–હે નાથ ! આપ ભવસમુદ્રથી વિમુખ હોવા છતા પણ આપના અનુયાયીઓને ભવસાગરથી તારો છો તે યોગ્ય જ છે, કારણકે પાર્થિવનિપ—ઘટનો સ્વભાવ જ એવો છે કે તે પાણીમા અધોમુખ રહીને પણ પોતાની પીઠ પર રહેલાને તારે છે પરંતુ આશ્ચર્યની વાત છે કે ઘટ વિપાક સહિત છે અને આપ કર્મ-વિપાકથી રહિત છો ॥૨૯॥

ગુજરાતી સમશ્લોક ૨૯

હે નાથ ! આ સંસાર સાગરથી તમે વિમુખ છો તે
નિજ આશ્રિતોને તારતા, વિશ્વેશ ! એ યોગ્ય છે,
લોકો તરે માટી તણા ઘટ કર્મ પાક સહિતથી,
આશ્ચર્ય વિભુ ! પણ આપતો છો રહિત કર્મવિપાકથી
॥૨૯॥

त्वं नाथ ! जन्मजलधेर्विपराङ्मुखोऽपि ॥
यत्तारयस्यसुमतो निज-पृष्ठलग्नान् ।
युक्त हि पार्थिवनिपस्य सतस्तवैव
चित्र विभो ! यदसि कर्मविपाकशून्यः ॥२९॥

शब्दार्थ :

जन्मजलधेर्विपराङ्मुखः–ससार-समुद्र से सर्वथा
अपि विमुख होते हुए भी
यत्–यदि
निजपृष्ठलग्नान्–अपने पृष्ठाश्रित–अनुयायी
असुमतः–भव्य जीवो को
पार्थिवनिपस्य सतः–पार्थिव घट के
तवैव–समान आप
तारयसि–पार उतार देते हो ।
युक्त हि–यह उचित ही है ।
विभो चित्रम्–हे प्रभो ! आश्चर्य यह है कि
यत्–जो (आप)
कर्मविपाकशून्य –कर्मविपाक से रहित है ।

भावार्थ : हे नाथ ! संसार-समुद्र से सर्वथा पराङ्मुख होते हुए भी आप अपने अनुयायी भक्तोको पार उतार देते है, यह युक्त ही है, क्यो कि आप पार्थिव निप–विश्वके ज्ञानी है, अस्तु पार्थिवनिप–मिट्टी के घडे का स्वभाव ही ऐसा है कि वह जल की ओर अधोमुख ठहरे हुए को पार उतार देता है । परन्तु इसमे एक महान् आश्चर्य है । वह यह कि घट तो विपाक सहित होता है और आप कर्मविपाक से रहित है ॥२९॥

भवसमुद्र से विमुख हुए भी, भक्तजनोंको करते पार
नाथ ! न इसमें अचरज किंचित् महिमा तेरी अपम्पार ।
उल्टा घट तो सब प्रकार से,
पाक सहित है अहो जिनेश ।
अचरज है तुम निर्विपाक हो,
पार लगा देते करुणेश ॥२९॥

વિશ્વેશ્વરોઽપિ જનપાલક ! દુર્ગતસ્ત્વં,
કિં વાક્ષરપ્રકૃતિરપ્યલિપિસ્ત્વમીશ !
અજ્ઞાનવત્યપિ સદૈવ કથંચિદેવ,
જ્ઞાનં ત્વયિ સ્ફુરતિ વિશ્વવિકાસહેતુ ૩૦

શબ્દાર્થ :

જનપાલક ! ત્વમ્–હે જગદીશ્વર ! આપ
વિશ્વેશ્વર: અપિદુર્ગત:–ત્રિલોકના સ્વામી હોવા છતાં પણ દુર્ગત અર્થાત્ દુર્જ્ઞેય છો.
કિંવા – અથવા
અક્ષરપ્રકૃતિ: અપિ ત્વમ્ અલિપિ:–અક્ષર સ્વભાવવાળા હોવા છતાં આપ લખી-શકાતા નથી
ઈશ કથં ચિત્ અજ્ઞાનવતિ અપિ ત્વયિ વિશ્વવિ-કાસહેતુ જ્ઞાનં સદૈવ સ્ફુરતિ–એક રીતે આપ અજ્ઞાનવત્–અજ્ઞાની પ્રાણીઓના સંરક્ષક છો. તો પણ આપમાં જ્ઞાન હંમેશાં સ્ફુરાયમાન રહે છે જે ત્રિલોકને જાણે છે.

ભાવાર્થ :–હે જનપ્રતિપાલક ! આપ ત્રિલોકના સ્વામી હોવા છતાં પણ દુર્ગત, દુર્જ્ઞેય છો. હે નાથ ! આપ અક્ષર (નિત્ય) પ્રકૃતિથી યુક્ત હોવા છતાં પણ અલિપિ છો. કર્મલેપથી રહિત છો. હે પ્રભો ! આપ અજ્ઞાનવત્ છો અર્થાત્ અજ્ઞ પ્રાણીઓના સંરક્ષક છો તો પણ આપનામાં ત્રિભુવનને પ્રકાશિત કરનાર કેવળ-જ્ઞાન પ્રકાશમાન રહે છે. ॥ ૩૦ ॥

ગુજરાતી સમશ્લોક–૩૦

વિશ્વેશ, જનપાલક, છતાં પણ આપ દુર્ગત દીસતા,
હે ઈશ ! અક્ષર છો, તથાપિ રહિત લિપિ સર્વથા,
વળી દેવ છો અજ્ઞાનીને પણ તારનાર સદૈવ જે
વિચિત્રતે ત્રિલોક બોધક જ્ઞાન આપ વિશે સ્ફુરે.।૩૦।

विश्वेश्वरोऽपि जनपालक दुर्गतस्त्वं
किं वाक्षरप्रकृतिरप्यलिपिस्त्वमीश ।
अज्ञानवत्यपि सदैव, कथंचिदेव,
ज्ञानं त्वयि स्फुरति विश्वविकासहेतु ॥३०॥

शब्दार्थ :

जनपालक–हे जनप्रतिपालक !
त्वम् विश्वेश्वरः अपि–आप अखिल विश्व के ईश्वर होते हुए भी
दुर्गतः– दुर्गत अर्थात् दुर्ज्ञेय है ।
त्वम् अक्षरप्रकृतिः अपि–आप अक्षर–नित्य स्वभाव से युक्त होते हुए भी
अलिपि–अलिपि है ।
ईश, अज्ञानवति कथंचित् अपि–हे ईश ! कथंचित् आप–अज्ञानवत्–[अज्ञ प्राणियों के संरक्षक] होते हुए भी
त्वयि विश्वविकासहेतु–आपमें त्रिभुवनको प्रकाशित
ज्ञानं सदैव स्फुरति–करनेवाला ज्ञान सदा प्रकाशमान रहता है ।

भावार्थ : हे जनप्रतिपालक ! आप अखिल विश्वके ईश्वर होते हुए भी दुर्गत हैं–संसारी जीवों को प्राप्त होने में दुर्लभ है अथवा दुर्ज्ञेय हैं । हे नाथ ! आप अक्षर–नित्य स्वभाव से युक्त होते हुए भी अलिपि हैं, कर्मलेप से रहित हैं । हे प्रभो ! आप अज्ञानवत्–अज्ञ प्राणियों के संरक्षक हैं तथापि आप में त्रिभुवन को प्रकाशित करनेवाला ज्ञान प्रकाशित है । ॥३०॥

जगदीश्वर तुम हो जगनायक,
तो भी हो दुर्गत भगवान ।
अक्षररूप दयानिधि होकर,
फिर भी अलिपि अहो गुणखान ।
हो तुम अज्ञानवत् नाथ !
फिर भी त्रिभुवन के ज्ञाता हो ।
प्रभु तेरी महिमा अचिन्त्य है,
तुम्हीं विश्व के त्राता हो ॥३०॥

પ્રાગ્ભારસમ્ભૃતનભાંસિ રજાંસિ રોષા-
દુત્થાપિતાનિ કમઠેન શઠેન યાનિ ।
છાયાપિ તૈસ્તવ ન નાથ ! હતા હતાશો,
ગ્રસ્તસ્ત્વમીભિરયમેવ પરં દુરાત્મા ॥૩૧॥

શબ્દાર્થ

નાથ–હે નાથ !
શઠેન કમઠેન રોષાત્–દુષ્ટ કમઠે ક્રોધથી
યાનિ પ્રાક્ભાર સંભૃતનભાંસિ રજાંસિ–
આકાશને વ્યાપ્ત કરનાર જે ધૂળ
ઉત્થાપિતાનિ–આપની ઉપર ઉડાડી
તૈસ્તુ–તે રજથી તો
તવ છાયાપિ ન હતા–આપની છાયા પણ ન હણાઈ
પરમ્ અયં એવ દુરાત્મા–પરંતુ તે જ દુષ્ટ કમઠ
હતાશઃ અમીભિઃ ગ્રસ્ત :–હતાશ થઈને તે
કર્મરજથી ગ્રસિત–મલિન થયો.

ભાવાર્થ :–હે નાથ ! દુષ્ટ કમઠે ક્રોધિત થઈને આકાશને વ્યાપ્ત કરનાર જે ધૂળ આપના ઉપર ઉડાડી પરંતુ તેનાથી આપની છાયા પણ મલિન ન થઈ. પરંતુ હતાશ થયેલો તે દુરાત્મા સ્વયં કર્મરજથી મલિન થયો. ॥ ૩૧ ॥

ગુજરાતી સમશ્લોક ૩૦

આકાશ આચ્છાદિત કરે એવી અતિશય ધૂળ જે,
શઠ કમઠ દૈત્ય ક્રોધથી ઉડાડી સ્વામી આપને;
છાયા પરંતુ નાથ ! તેથી આપની હણાઈ નથી,
ઊલટો છવાયો દુષ્ટ પોતે કૃત્ય પોતાના થકી
॥૩૧॥

प्राग्भारसम्भृतनभांसि रजांसि रोषा-
दुत्थापितानि कमठेन शठेन यानि ।
छायापि तैस्तव न नाथ ! हता हताशो,
ग्रस्तस्त्वमीभिरयमेव परं दुरात्मा ॥३१॥

शब्दार्थ

नाथ–हे नाथ !
शठेन कमठेन रोषात्–दुष्ट कमठने क्रुद्ध होकर
यानि प्राग्भारसम्भृतनभांसि–नभको व्याप्त करती जो
रजांसि उत्थापितानि–धूल की वर्षा की थी
तैः तु तव–उस धूल से तो आपकी
छायापि न हता–छाया भी मलिन न हुई ।
परं अयं एव दुरात्मा–किन्तु वह दुष्ट आत्मा ही
हताशः–हताश होकर
अमीभिः ग्रस्तः–उस धूलसे ग्रस्त हो गया ।

भावार्थ : हे नाथ ! दुष्ट कमठने क्रुद्ध होकर आप पर पहले बड़ी भीषण धूल की वर्षा की थी, ऐसी वर्षा कि जिसके समूह से समग्र आकाश भर गया था । परन्तु उससे आपका कुछ भी न बिगड़ा । और तो क्या आपकी छाया भी मलिन न हुई, प्रत्युत उस धूल से वह हताश दुरात्मा स्वयं ही ग्रस्त हो गया, मलिन हो गया ॥३१॥

कमठ क्रूरने क्रोधित होकर,
प्रभो ! घोर उपसर्ग किया ।
आंधी से रज शैल उड़ाकर,
नभमण्डल को पूर दिया ॥
इससे स्वामी नही आपकी,
छाया तक भी मलिन हुई ।
इस खोटी कृति से उसकी ही,
नि नि हुई ॥३१॥

યદ્દગર્જદૂર્જિતઘનૌઘમદભ્રભીમં,
ભ્રશ્યત્તડિન્મુસલમાંસલઘોરધારમ્ ।
દૈત્યેન મુકતમથ દુસ્તરવારિ દધ્રે
તેનૈવ તસ્ય જિન ! દુસ્તરવારિકૃત્યમ્
॥ ૩૨ ॥

શબ્દાર્થ :

અથ જિન– હે જિનેશ્વર !
દૈત્યેન–તે કમઠે
ગર્જદૂર્જિતઘનૌઘમ્–ગર્જના કરતા મોટા વાદળાઓના સમૂહવાળું
ભ્રશ્યત્તડિત્–ચમકારા કરતી વીજળી યુક્ત
મુસલમાંસલઘોરધારમ્–સાબેલા સમાન મોટી ધારવાળું
અદભ્રભીમમ્ યત્–અને મહાભયંકર એવું જે
દુસ્તરવારિ મુકતમ્–અથાગ જળ વર્ષાવ્યું છે
તેન તસ્ય એવ–તે જલવૃષ્ટિથી તે જ કમઠે પોતા માટે
દુસ્તરવારિકૃત્યમ્ દધ્રે–તીક્ષ્ણતલવારનું કામ કર્યું

ભાવાર્થ :– હે જિનેશ્વર ! કમઠે–તે દૈત્યે ચમકારા કરતી વીજળીથી યુક્ત સાબેલા સમાન મોટી ધારવાળી અને મહાભયંકર વર્ષા વર્ષાવી. પરંતુ તે વર્ષાથી આપને જરા પણ હાનિ થઈ નહી. તે કમઠને માટે જલવૃષ્ટિએ દુરતરવારિકૃત્ય–તીક્ષ્ણ તલવારનું કામ કર્યું અર્થાત્ તેને કર્મ બંધનરૂપ થયું. ॥ ૩૨ ॥

ગુજરાતી સમશ્લોક ૩૨

વીજળી સહિત ઘનઘોર મુશળધારથી વળીવર્ષતો,
વર્ષાદ દુસ્તર કમઠ દૈત્યે છોડયો પ્રભુ ! ગાજતો;
તેણે અહો જિનરાજ ! ઊલટું રૂપ ત્યાં સહેજે ધર્યું;
તીક્ષ્ણ છુરી તલવાર કેરું કામ તે સાચું કર્યું
॥ ૩૨ ॥

यद् गर्जदूर्जितघनौघमदभ्रभीमं
भ्रश्यत्तडिन्मुसलमांसलघोरधारम् ।
दत्येन मुक्तमथ दुस्तरवारि दध्रे,
तेनैव तस्य जिन दुस्तरवारिकृत्यम् ॥३२॥

शब्दार्थ :

अथ जिन–उसके बाद हे जिन !
दैत्येन–कमठ दैत्यने
गर्जदूर्जितघनौघम्–गर्जना करते हुए बादलो के समूहवाले
भ्रश्यत् तडित्–चमकीली विजलियाँ युक्त
मुसलमांसलघोरधारम्–मूसल के समान बड़ी जलधाराएँ
अदभ्रभीमं यत्–महा भयंकर जो
दुस्तरवारि–डरावनी वर्षा
मुक्तम्–बरसाई ।
तेन तस्य एव–जलवर्षा उस कमठ के लिए ही
दुस्तरवारिकृत्यं दध्रे–दुष्ट तलवारका काम कर गई.

भावार्थ : हे जिनेश्वर ! कमठ दैत्यने आप पर बडी भयंकर जलवर्षा की । ऐसी वर्षा कि जिसमे बडे बडे विशाल मेघसमूह गर्जन कर रहे थे, विजलियाँ गिर रही थीं, मूसल के समान बडी-बड़ी जलधाराएँ बरस रही थी, जो अत्यंत डरावनी मालूम होती थी और जिनका अथाह जल तैरकर पार करना कठिन था । परन्तु उस वर्षा से आपको कुछ भी हानि न हुई, प्रत्युत वह उस कमठ के लिए दुष्ट तलवार का काम कर गई । उसे घायल कर गई ॥३२॥

घोर शब्द कर बादल गरजा,
तड़तड़कर दामिनि दमकी
वर्षा मूसलधार अहो जल,
रही नहीं सीमा जिसकी ।
किया उपद्रव घोर असुर ने
किन्तु रहे तुम मेरु समान
पर इससे उस अभिमानी का
हुआ अवश्य ही अहित महान ॥३२॥

ધ્વસ્તોર્ધ્વ કેશવિકૃતાકૃતિમર્ત્યમુણ્ડ-
પ્રાલમ્બભૃદ્ભયદવક્ત્રવિનિર્યદગ્નિઃ ।
પ્રેતવ્રજઃ પ્રતિ ભવન્તમપીરિતો યઃ
સોઽસ્યાઽભવત્પ્રતિભવં ભવદુઃખહેતુઃ ॥
॥ ૩૩ ॥

શબ્દાર્થ :

ધ્વસ્તોર્ધ્વકેશવિકૃતાકૃતિ–જેના વાળ રખાયેલ છે તથી વિકરાળ આકૃતિવાળા
મર્ત્યમુણ્ડપ્રાલમ્બભૃત્–મૃત મનુષ્યના મસ્તકની માળા ધારણ કરનાર
ભયદવક્ત્રવિનિર્યદગ્નિઃ–જેના ભયાનક મુખમાંથી અગ્નિ નીકળે છે તેવા
ય પ્રેતવ્રજ. અપિ–જે પિશાચોનો સમૂહ પણ
ભવન્તમ્ પ્રતિ ઇરિતઃ–આપના પ્રતિ દોડાવ્યો
સઃ અસ્ય–પરંતુ તે સર્વ તે દુષ્ટ અસુરને
પ્રતિભવમ્ ભવદુઃખહેતુ–દરેક ભાવમાં દુઃખનું કારણ
અભવત્–થયું.

ભાવાર્થ :– હે પ્રભો ! દુષ્ટ કમઠાસુરે આપને પથભ્રષ્ટ કરવા માટે, વિખરાયેલા કેશવાળા, મૃત મનુષ્યના મસ્તકની માળાને ધારણ કરનાર, જેના મુખમાંથી અગ્નિ નીકળી રહ્યો છે તેવા પિશાચોના સમૂહને આપના પ્રતિ દોડાવ્યા. પરંતુ તે આપને અસર કરી શકયા નહી. પરંતુ તે કમઠ માટે જ ભવ ભવમાં ભયંકર દુઃખનું કારણ બન્યું.

ગુજરાતી સમશ્લોક ૩૩

વિકરાળ ઊંચા કેશ લટકે મ.ળ શબનાં શિરની,
ભયકારી અગ્નિ મુખ વિષેથી નીકળે જેની વળો
એ.વો સમૂહ પિશાચને જે આપ પ્રત્યે પ્રેરિયો,
હે દેવ ! પ્રતિભવ દુઃખકારી તેહને તે તો થયો
॥૩૩॥

ध्वस्तोर्ध्व केशविकृताकृतिमर्त्यमुण्ड–
प्रालम्बभृद् भयदवक्त्रविनिर्यदग्निः ।
प्रेतव्रजः प्रति भवन्तमपीरितो यः
सोऽस्याभवत्प्रतिभवं भवदुःखहेतुः ॥३३॥

शब्दार्थ :

यः–जो
ध्वस्तोर्ध्वकेश–बिखरे हुए केशों और
विकृताकृतिमर्त्यमुण्ड–भद्दी आकृतिवाले नरमुण्डों की
प्रालम्बभृद्–माला को धारण करनेवाला
भयदवक्त्रविनिर्यदग्निः–भयानक मुखमें से आग उगल रहा है ऐसा
प्रेतव्रजः अपि–पिशाचों का दल भी
भवन्तम् प्रति ईरितः–आप के प्रति भेजा
स अस्य प्रतिभवम्–वह उस कमठके लिए भव भव में
भवदुःखहेतुः अभवत्–जन्म मरण के दुखों का कारण बना ।

भावार्थ : हे भगवान् ! दुष्ट कमठासुर ने आपको पथभ्रष्ट करने के लिए अत्यन्त निर्दय पिशाचों के दल भी भेजे । कैसे थे वे पिशाच ? जिनके गले में बिखरे केशों और भद्दी आकृतिवाले नरमुण्डोंकी मालाएँ पडी हुई थी और लौ अपने भयानक मुखसे उगल रहे थे ।

परन्तु हे प्रभो ! वे पिशाच आप पर कुछ भी प्रभाव न डाल सके । प्रत्युत वे उसी कमठ के लिए प्रत्येक भवमें भयंकर दुःखों के कारण बने ॥३३॥

है डरावनी आकृति जिनकी, पहरें मुण्डों की माला ।
जिनके अति विकराल वदनसे,
निकल रही अग्निज्वाला ।
ऐसे प्रेतों के समूह को, तुम्हे डिगाने भेजा ईश !
किंतु उसे ही भवभव मे वह,
हुआ दुःख कारण जगदीश ॥३३॥

ધન્યાસ્ત એવ ભુવનાધિપ યે ત્રિસન્ધ્ય-
મારાધયન્તિ વિધિવદ્વિધુતાન્યકૃત્યાઃ ।
ભક્ત્યોલ્લસત્પુલકપક્ષ્મલદેહદેશાઃ
પાદદ્વયં તવ વિભો ! ભુવિ જન્મભાજઃ
॥ ૩૪ ॥

શબ્દાર્થ :

ભુવનાધિપ વિભો–હે ત્રિલોકીનાથ ! સ્વામિન્ !
ભુવિ ભક્ત્યા–સંસારમાં ભકિતથી
ઉલ્લસત્પુલકપક્ષ્મલદેહદેશાઃ–જેના રોમ રોમ પુલકિત થઈ રહ્યા છે તેવા
યે જન્મભાજઃ–જે પ્રાણી
વિધુતાન્યકૃત્યાઃ–સંસારસંબંધી અન્ય કાર્યોને છોડીને
વિધિવત્ તવ પાદદ્વયં–વિધિપૂર્વક આપના બંને ચરણકમળોની
ત્રિસન્ધ્મ્–પ્રભાત, મધ્યાહ્ન અને સંધ્યાકાળે
આરાધયન્તિ–આરાધના કરે છે.
તે એવ ધન્યાઃ–તે જ ધન્ય છે.

ભાવાર્થ :– હે ત્રિભુવનના સ્વામી ! સંસારમાં તે જીવો ધન્ય છે, જે આપની ભક્તિથી રોમાંચિત, ઉલ્લસિત અને પુલકિત થઈ જાય છે અને જે બીજા સર્વ કાર્યોને છોડીને ત્રિકાળ આપના ચરણકમળની વિધિપૂર્વક ઉપાસના કરે છે.

ગુજરાતી સમશ્લોક ૩૪

હે ત્રણ ભુવનના નાથ ! જેઓ અન્ય કાર્યો છોડીને,
ત્રિકાળ વિધિવત્ પૂજતા તુજ ચરણને ચિત્ત જોડીને;
વળી ભકિતના ઉલ્લાસથી રોમાંચવાળો દેહ જે;
આ પૃથ્વીમાં તે ઉ[illegible], હે પ્રભુજી ! ધન્ય છે.
॥૩૪॥

धन्यास्त एव भुवनाधिप ये त्रिसन्ध्य-
माराधयन्ति विधिवद्विधुतान्यकृत्याः ।
भक्त्योल्लसत्पुलकपक्ष्मलदेहदेशाः
पादद्वयं तव विभो भुवि जन्मभाजः ॥३४॥

शब्दार्थ :

भुवनाधिप विभो–हे त्रिलोकीनाथ स्वामी !
भुवि भक्त्या–संसार मे भक्ति से
उल्लसत्पुलकपक्ष्मल–जिनके रोम रोम उल्लसित
देहदेशाः–हो जाते है ऐसे
ये जन्मभाजः–जो प्राणी
विधुत–अन्य–कृत्याः–अन्य कार्य छोड़कर
विधिवत् तव–विधिपूर्वक आपके
पादद्वयम्–चरणकमलो की
त्रिसन्ध्यम् आराधयन्ति–त्रिकाल उपासना करते हैं
ते एव धन्याः–वे ही धन्य है ।

भावर्थ : हे त्रिभुवन के स्वामी ! संसार के वे ही प्राणी धन्य है, जो आपकी भक्ति के कारण जिनके शरीरका रोम–रोम उल्लसित एवं पुलकित हो जाता है और जो दूसरे सब काम छोड़ आपके चरण–कमलो की विधि–पूर्वक त्रिकाल उपासना करते हैं ॥३४॥

भक्तिभावसे छाया जिनके, रोमरोममें हर्ष अपार
सांसारिक सब कार्य छोड़ प्रभु,
और छोड़ सब मायाचार ॥
इस विधि तेरे चरणोंका प्रभु,
करें ध्यान जो भव्य त्रिकाल ।
धन्य धन्य वह नरतनधारी,
है इस जगमें हे जगपाल ! ॥३४॥

અસ્મિન્નપારભવવારિનિધૌ મુનીશ !
મન્યે ન મે શ્રવણગોચરતાં ગતોઽસિ ।
આકર્ણિતે તુ તવ ગોત્ર–પવિત્રમંત્રે
કિંવા વિપદ્વિષધરી સવિધં સમેતિ !
॥ ૩૫ ॥

શબ્દાર્થ.

મુનીશ મન્યે-હે મુનીન્દ્ર ! મને વિશ્વાસ છે કે
અસ્મિન અપારભવવારિનિધૌ—આ અપાર સંસાર સાગરમાં
(ત્વમ) મે- (આપ) મારા
શ્રવણગોચરતાં ગતો-કર્ણગોચર
ન અસિ-થયા નથી
તવ ગોત્રપવિત્રમન્ત્રે-આપના પવિત્ર નામરૂપી મંત્રને
આકર્ણિતે તુ-જો સાંભળ્યો હોત તો
વિપદ્વિષધરી-આપત્તિરૂપી સર્પિણી
સવિધમ્ સમેતિ કિંવા-શું સમીપ આવત ?

ભાવાર્થ - હે મુનીન્દ્ર ! આ અપાર સંસારસાગરમાં પરિભ્રમણ કરતા આપના નામરૂપી મંત્રને ક્યારે પણ સાંભળ્યો નથી કારણકે જો આપના નામરૂપી મંત્રને સાંભળ્યો હોત તો આ વિપત્તિરૂપી સર્પિણી મારી સમીપ કેમ આવે ?

ગુજરાતી સમશ્લોક ૩૫

હે મુનીશ ! આ સંસારરૂપ અપાર સાગરને વિશે
હું માનું છું તુમ નામ નહિ
મુજ શ્રવણમાં આવ્યું હશે;
સુણ્યા પછી શુદ્ધ મંત્રરૂપી આપના શુભ નામને,
આપત્તિરૂપી સર્પિણી શું સમીપમાં આવી શકે ?
॥ ૩૫ ॥

अस्मिन्नपारभववारिनिधौ मुनीश !
मन्ये न मे श्रवणगोचरतां गतोऽसि ।
आकर्णिते तु तव गोत्रपवित्रमंत्रे,
किं वा विपद्विषधरी सविधं समेति ॥३५॥

शब्दार्थ

मुनीश, मन्ये–हे मुनीश ! मेरी मान्यता है कि
अस्मिन् अपारभववारिनिधौ–इस अपार भवसमुद्र मे
('त्वम') मे–('आप' मेरे
श्रवणगोचरतां गतः न असि–श्रुतिगोचर नही हुए
(क्योंकि)
आकर्णिते तु तव गोत्रपवित्रमन्त्रे–आपका पवित्र नामरूपी मंत्र सुना तो
विपद्विषधरी–आपत्ति रूपी नागिन
समेतिसविधम् किं वा–मेरे समीप कभी नहीं आती ।

भावार्थ : हे मुनीन्द्र ! इस अपार संसार-सागर मे परिभ्रमण करते हुए अनन्त काल हो गया, परन्तु मालूम होता है कि आपका पवित्र नाम कभी भी श्रुतिगोचर नही हुआ । क्योंकि यदि आपका नाम सुनने मे आया होता तो फिर क्या विपत्तिरूपी काली नागिन मेरे पास आती ? कभी नही ॥३५॥

हे भगवन् विश्वास मुझे है,
इस अनन्त भवसागरमें ।
नाम तुम्हारा सुना न मैंने,
कभी जन्म–जन्मान्तर में ।
क्योंकि आपका नाम मंत्र,
यदि होता प्रभो हमारे हाथ ।
तो फिर विपत् नागिनी कैसे,
आ डसती हे त्रिभुवननाथ ! ॥३५॥

જન્માન્તરેઽપિ તવ પાદયુગં ન દેવ !
મન્યે મયા મહિતમીહિતદાનદક્ષમ્ ।
તેનેહ જન્મનિ મુનીશ ! પરાભવાનાં
જાતો નિકેતનમહં મથિતાશયાનામ્
॥ ૩૬ ॥

શબ્દાર્થ :

દેવ ! મન્યે–હે દેવ ! મને પ્રતીત થાય છે કે
જન્માન્તરે અપિ–પૂર્વ ભવોમાં પણ
મયા ઇહિતદાનદક્ષમ્–મેં મનોવાંછિત ફળ આપવામાં સમર્થ
તવ પાદયુગમ્–આપના ચરણયુગલને
ન મહિતમ્–પૂજ્યા નથી
તેન ઇહ જન્મનિ તેથી આ જન્મમાં
મુનીશ, અહમ્ મથિતાશયાનામ્–હે મુનીશ ! હું હૃદયભેદી
પરાભવાનામ્–તિરસ્કારોનું
નિકેતનમ્ જાતઃ–ઘર થયો છું.

ભાવાર્થ :–હે દેવ ! નિશ્ચિતરૂપથી મને પ્રતીત થાય છે કે મે જન્મ જન્માંતરમાં પણ અભીષ્ટ ફળ પ્રદાન કરનાર આપના ચરણ કમળની ઉપાસના કરી નથી. હે મુનીશ ! તેથી જ હું આ જન્મમાં હૃદયભેદી અસહ્ય તિરસ્કારોનું કેન્દ્ર બન્યો છું.

ગુજરાતી સમશ્લોક ૩૬

હે દેવ ! જન્માંતર વિશે પણ આપનાં બે ચરણ જે,
બળવાન ઇચ્છિત આપવે તે મેં નહિ પૂજ્યા હશે;
હે મુનીશ ! હું તેથી કરીને જરૂર આ ભવને વિશે.
સ્થળ હૃદયવેધક પરાભવનું તે થયેલો જાતે દીસે.
॥ ૩૬ ॥

जन्मान्तरेऽपि तव पादयुगं न देव,
मन्ये मया महितमीहितदानदक्षम् ।
तेनेह जन्मनि मुनीश ! पराभवानां
जातो निकेतनमहं मथिताशयानाम् ॥३६॥

शब्दार्थ :

देव, मन्ये–हे देव ! मुझे ऐसा मालूम होता है कि
जन्मान्तरे अपि–जन्म–जन्मान्तर में भी
मया–मैंने
ईहितदानदक्षम्–अभीष्ट फल प्रदान करनेमें समर्थ
तव पादयुगं–आपके चरणकमलो की
न महितम्–उपासना नहीं की ।
तेन इह जन्मनि–इस कारण ही इस जन्म में
मुनीश, अहम्–हे मुनीश ! मैं
मथिताशयानाम्–हृदयको दलन करनेवाले
पराभवानां निकेतनम्–तिरस्कारो का केन्द्र
जातः–बन गया हूँ ।

भावार्थ : हे देव । मै निश्चित रूप से यह समझ गया हूँ कि मैंने जन्म–जन्मान्तर में भी कभी अभीष्ट फल प्रदान करने में पूर्णतया समर्थ आपके चरणो की उपासना नहीं की । हे मुनीश ! यही कारण कि मैं इस जन्म में हृदयभेदी असह्य तिरस्कारो का केन्द्र बन गया हूँ । आपके चरणो का पुजारी तो कभी भी तिरस्कृत नहीं होता ॥३६॥

होता मुझे प्रतीत यही प्रभु, मैंने पहले भवमें भी
वाञ्छित फलदायक चरणोंकी
सेवा की न स्वप्न में भी ॥
इसीलिए हे नाथ आज मैं, दुःखों का आधार बना।
हृदयविदारक तिरस्कार का,
भोग रहा हूँ कष्ट घना ॥३६॥

નૂનં ન મોહતિમિરાવૃતલોચનેન,
પૂર્વં વિભો ! સકૃદપિ પ્રવિલોકિતોઽસિ ।
મર્માવિધો વિધુરયન્તિ હિ મામનર્થાઃ,
પ્રોદ્યત્પ્રબન્ધગતયઃ કથમન્યથૈતે ?
॥ ૩૭ ॥

શબ્દાર્થ

વિભો-હે વિભો !
મોહતિમિરાવૃતલોચનેન—મોહાન્ધકારથી જેનાં નેત્રો ઢંકાયેલ છે એવા મેં
પૂર્વં નૂનમ્—પહેલાં ક્યારેક નિશ્ચયથી
સકૃદપિ ન પ્રવિલોકિતો અસિ—એક વાર પણ આપનાં દર્શન કર્યાં નથી.
અન્યથા- અન્યથા
પ્રોદ્યત્પ્રબન્ધગતયઃ—જેના પ્રબન્ધની ગતિ અતિશય બળવાન છે એવા
એતે મર્માવિધઃ અનર્થાઃ—આ મર્મભેદી અનર્થો (પાપકર્મો)
મામ્ કથમ્ વિધુરયન્તિ-શા માટે મને સતાવે !

ભાવાર્થ :—હે પ્રભો ! મારાં નેત્રો પર મિથ્યાત્વરૂપી છાયા વ્યાપી ગઈ છે તેથી મેં ક્યારેય આપનાં દર્શન કર્યાં નથી. જો આપનાં દર્શન કર્યાં હોત તો અત્યંત તીવ્ર મર્મભેદી અનર્થો—પાપકર્મો મને શા માટે પીડા પહોંચાડે ! હે વિભો ! આપનો ભક્ત અને અનર્થ ! બંનેનો સાથે મેળ થતો નથી ॥ ૩૭ ॥

ગુજરાતી સમશ્લોક ૩૭

નિશ્ચય અરે ! મોહાંધકારે વ્યાપ્ત એવા નેત્રથી
પૂર્વે કદી મેં એક વેળા પણ પ્રભુ જોયા નથી;
કેવી રીતે થઈ હૃદયવેધક અન્યથા પીડે મને.
બળવાન બંધનની ગતિવાળા અનર્થો શરીરને
॥ ૩૭ ॥

नूनं न मोह–तिमिरावृत–लोचनेन
पूर्वं विभो ! सकृदपि प्रविलोकितोऽसि।
मर्माविधो विधुरयन्ति हि मामनर्थाः
प्रोद्यत्प्रबन्धगतयः कथमन्यथैते ? ॥३७॥

शब्दार्थ :

विभो–हे–विभो
मोहतिमिरावृतलोचनेन–मोहान्धकार से ढक गये नेत्र है जिसके ऐसे मैने
पूर्वं नूनं सकृदपि–पहले कभी एक बार भी
न प्रविलोकितः असि–आपके दर्शन नही किए ।
अन्यथा प्रोद्यतप्रबन्धगतयः–अन्यथा तीव्र गति से विस्तार पानेवाले
एते मर्माविधः अनर्थाः–ये मर्मभेदी अनर्थ
माम् कथम् विधुरयन्ति–मुझे क्यो पीडित करते ?

भावार्थ : हे प्रभो ! मेरी आखो पर मिथ्यात्व मोह का गहरा अन्धेरा छाया रहा, फलतः मैने कभी एक बार भी आपके दर्शन नही किए। किए होते, तो अत्यन्त तीव्र गति से विस्तार पानेवाले ये मर्म–भेदी अनर्थ मुझे क्यो पीडित करते ! आपका भक्त और अनर्थ ! मेल ही नही बैठता ॥३७॥

मोह्–तिमिर का पड़ा हुआ है,
परदा मेरे नयनों में,
इस कारण मन एक बार भी,
लगा न तेरे चरणों में,
निश्चय है यदि सत्य रूपसे, तेरे दर्शन हो जाते
तो फिर पाप–शत्रु प्रभु कैसे,
कभी मुझे दुःख पहुंचाते ? ॥३७॥

આકર્ણિતોઽપિ મહિતોઽપિ નિરીક્ષિતોઽપિ,
નૂનં ન ચેતસિ મયા વિધૃતોઽસિ ભક્ત્યા
જાતોઽસ્મિ તેન જનબાંધવ દુઃખપાત્રં,
યસ્માત્ ક્રિયા પ્રતિફલન્તિ ન ભાવશૂન્યાઃ ॥૩૮॥

શબ્દાર્થ :
જનબાન્ધવ–હે જનબંધુ !
આકર્ણિતોઽપિ–મેં આપને સાંભળ્યા હશે.
મહિતોઽપિ–પૂજ્યા હશે
નિરીક્ષિતઃ અપિ–આપનાં દર્શન પણ કર્યા હશે
નૂનમ્ મયા ભક્ત્યા–નિશ્ચય છે કે ભક્તિથી
ચેતસિં ન વિધૃતઃ અસિ–ચિત્તમાં ધારણ કર્યા નથી.
તેન દુઃખપાત્રં જાતઃ અસ્મિ–તેથી હું દુઃખનું ભાજન થયો છું
યસ્માત્ ભાવશૂન્યાઃ–કારણ કે ભાવરહિત
ક્રિયા ન પ્રતિફલન્તિ–ક્રિયાઓ સફળ થતી નથી.

ભાવાર્થ:– હે જગબંધુ ! મેં યથાવસરે આપનું નામ સાંભળ્યું, ઉપાસના કરી અને આપનાં દર્શન પણ કર્યાં. બાહ્ય દષ્ટિએ બધું જ કર્યું. પરંતુ ભક્તિભાવથી આપને હૃદયમાં ધારણ કર્યા નથી. તેથી જ આજે હું અનેકાનેક દુઃખોનું ભાજન બન્યો છું. પ્રભુનાં દર્શન પછી પણ દુઃખ શા માટે ? એટલે કે ભાવરહિત ક્રિયાઓ સફળ થતી નથી. ॥ ૩૮ ॥

ગુજરાતી સમશ્લોક ૩૮

કદી સાંભળ્યાં પૂજ્ય ! ખરેખર, આપને નીરખ્યા હશે
પણ પ્રીતિથી ભક્તિ વડે, નહિ હૃદયમાં ધાર્યા હશે;
જનબંધુ ! તેથી દુઃખ પાત્ર થયેલ છું, ભવને વિષે,
કાં કે ક્રિયા ભાવે રહિત નહિ આપની ફળ કાંઈ એ.
॥૩૮॥

आकर्णितोऽपि महितोऽपि निरीक्षितोऽपि,
नूनं न चेतसि मया विधृतोऽसि भक्त्या।
जातोऽस्मि तेन जनबान्धव ! दुःखपात्रं,
यस्मात्क्रिया प्रतिफलन्ति न भावशून्याः ॥३८॥

शब्दार्थ :
जनबान्धव–हे जनबान्धव ! (मैंने)
आकर्णितोऽपि–आपका नाम भी सुना
महितोऽपि–उपासना भी की
निरीक्षितोऽपि–दर्शन भी किए (किन्तु)
नूनं मया भक्त्या–निश्चय है कि मैंने भक्तिसे
चेतसि न विधृतः असि–हृदयमें धारण नहीं किया
तेन दुःखपात्रं जातः अस्मि–इसी कारणसे मैं दुःखों का पात्र बना हूँ।
यस्मात्–क्यों कि
भावशून्याः क्रियाः–भावनारहित क्रियाएँ
न प्रतिफलन्ति–सफल नहीं होतीं।

भावार्थ : हे जनबान्धव ! मैंने यथावसर आपका पवित्र नाम भी सुना, उपासना भी की और दर्शन भी किए–बाह्य दृष्टिसे सब कुछ किया, किन्तु भक्तिभावपूर्वक कभी भी आपको अपने हृदय में धारण नहीं किया। इसी कारण से मैं अनेकानेक भयंकर दुःखों का पात्र बन रहा हूँ। प्रभुके दर्शन होने के बाद दुःख क्यों ? इसलिये कि भावना रहित क्रिया सफल नहीं होती।

सुना कर्ण से पूजा भी है,
दर्शन किए नाथ बहु बार।
शुभ भावों से किन्तु हृदयमें,
ध्याया नहीं एक भी बार।
इसीलिए ही हे जगनायक !
हुआ दुःखभाजन मैं आज।
क्रिया न कोई भावरहित,
होती है फलप्रद हे जिनराज ।३८।

ત્વં નાથ ! દુઃખિજન વત્સલ ! હે શરણ્ય
કારુણ્યપુણ્યવસતે ! વશિનાં વરેણ્ય ।
ભક્ત્યા નતે મયિ મહેશ દયાં વિધાય
દુઃખાંકુરોદ્દલનતત્પરતાં વિધેહિ ॥ ૩૯ ॥

શબ્દાર્થ :-

નાથ ! શરણ્ય ! - હે નાથ ! હે શરણ કરવા યોગ્ય !
દુઃખિજનવત્સલ ! હે દુઃખીજનવત્સલ !
કારુણ્યપુણ્યવસતે-હે પરમ કરુણાનિધાન !
વશિનાં વરેણ્ય-હે યોગીન્દ્ર ! હે મહેશ !
ત્વમ્ ભક્ત્યા નતે મયિ-આપની ભક્તિથી નમીભૂત મારા પર
દયાં વિધાય-દયા કરીને
દુઃખાંકુરોદ્દલન-મારા દુઃખાંકુરો નાશ કરવામા
તત્પરતામ્ વિધેહિ-આપ તત્પર થાઓ.

ભાવાર્થ :- હે નાથ ! હે દુઃખીજન વત્સલ ! પરમ કરુણાનિધાન ! યોગીન્દ્ર ! મહેશ ! ભક્તિભાવથી વિનમ્ર થયેલા આ સેવક પર આપ દયાદૃષ્ટિ કરો. અને આ દુઃખાંકુરોને ઉખેડવામા શીઘ્ર તત્પર થાઓ.

ગુજરાતી સમશ્લોક ૩૯

સુખકારી શરણાગત પ્રભુ ! હિતકારી જનદુઃખિયા તણા,
હે યોગીઓમાં શ્રેષ્ઠ ! સ્થળ કરુણા અને પુણ્ય તણા,
નમતો પ્રભુ ! હું ભક્તિથી તો મહેશ ! મારા ઉપરે,
તત્પર થશો દુઃખ અંકુરોને ટાળવા કરુણા વડે. ॥૩૯॥

त्वं नाथ ! दुःखिजन—वत्सल ! हे शरण्य !
कारुण्य-पुण्यवसते वशिनां वरेण्य !
भक्त्या नते मयि महेश दया विधाय
दुखांकुरोद्दलन-तत्परतां विधेहि ॥ ३९ ॥

शब्दार्थ :

नाथ-हे नाथ !
शरण्य दुःखिजनवत्सल-हे शरण करने योग्य ! हे दुःखी जीवो पर वत्सल (प्रेम) करनेवाले !
कारुण्यपुण्यवसते-हे परम करुणानिधान !
वशिनां वरेण्य-हे योगीन्द्र !
महेश त्वम् भक्त्या-हे महेश ! आपकी भक्ति से
नते मयि-विनम्र हुए मुझ पर
दयां विधाय-दयादृष्टि करके
दुःखांकुरोद्दलन- दुःख की जड को उखाड़ने मे
तत्परतां विधेहि-तत्परता दिखाइए ।

भावार्थ : हे नाथ ! आप दुःखी जीवो के प्रति वत्सल हैं, शरणागतो के प्रतिपालक हैं, करुणा के पवित्र धाम है, और जितेन्द्रिय पुरुषो मे श्रेष्ठ है । हे महेश ! भक्ति-भावके कारण विनम्र हुए मुझ सेवक पर अपनी दयादृष्टि कीजिए और इस दुःखकी जड़ को उखाड़ने मे शीघ्र ही तत्परता दिखाइए ॥३९॥

हे त्रिभुवनपति हे यतिनायक,
हे शंकर हे ज्ञानभण्डार !
हे महेश ! हे करुणासागर,
हे शरणागत पालनहार !
नम्र हुआ हूँ भक्तिभाव से,
स्वामी मुझ पर दया करो ।
दुःख कारणों को क्षय कर दूँ,
ऐसी शक्ति प्रदान करो ॥३९॥

નિઃસંખ્યસારશરણં શરણં શરણ્ય-
માસાદ્ય સાદિતરિપુપ્રથિતાવદાતમ્ ।
ત્વત્પાદપંકજમપિ પ્રણિધાનવન્ધ્યો
વન્ધ્યોઽસ્મિ ચેદ્ ભુવનપાવન ! હા હતોઽસ્મિ ॥૪૦॥

શબ્દાર્થ :

ભુવનપાવન–હે ત્રિલોકને પાવન કરનાર !
નિઃસંખ્યસારશરણમ્–હે અસંખ્ય બળના આશ્રય રૂપ
શરણં શરણ્ય–હે શરણદાતા ! હે શરણાગતોના પ્રતિપાલક !
સાદિતરિપુપ્રથિતાવદાતમ્–અષ્ટકર્મરૂપી રિપુને નષ્ટ કરીને પોતાની કીર્તિ ફેલાવનાર !
ત્વત્પાદપંકજમ્ આસાદ્ય અપિ–આપના ચરણ-કમળને પામીને પણ
પ્રણિધાનવન્ધ્યઃ–તેનું ધ્યાન ન કર્યું.
ચેત્ વન્ધ્ય. અસ્મિ–તેથી હું ફળહીન છું.
હા હતઃ અસ્મિ–હાય ! હું હત છું

ભાવાર્થ :- હે ભુવનપાવન ! અસંખ્ય બલના આશ્રયરૂપ ! કર્મરિપુનો નાશ કરવામાં પ્રસિદ્ધ કીર્તિવાળા એવા આપના મંગલમય ચરણોને પામીને પણ હું ધ્યાનશૂન્ય થયો તેથી હું અભાગી ફળહીન છું. હે પ્રભો ! ખેદ છે કે આપના ચરણને પામીને પણ હું હણાઈ ગયો છું.

ગુજરાતી સમશ્લોક ૪૦

અસંખ્ય બળનું શરણ ને વળી શરણ સેવા યોગ્ય જે,
અરિનાશથી થઈ કીર્તિ એવા આપના પદકમળને;
શરણે છતાં પણ ભુવન-પાવન ! ધ્યાનથી કદી હીણ નો,
હું પ્રથમથી જ હણાયેલો, હણવા જ માટે યોગ્ય જો. ॥૪૦॥

निःसंख्यसारशरणं शरणं शरण्य-
मासाद्य सादितरिपुप्रथितावदातम् ।
त्वत्पादपंकजमपि प्रणिधानवन्ध्यो ।
बन्ध्योऽस्मि चेद् भुवन-पावन !
हा हतोऽस्मि ॥४०॥

शब्दार्थ :

भुवनपावन–हे भुवनपावन!
निःसंख्यसारशरण–असीम बल के स्वामी
शरणम्–हे आश्रय रूप !
शरण्य–हे शरणागतो के प्रतिपालक !
सादितरिपुप्रथितावदातम्–हे कर्म शत्रुओको नष्ट करने के कारण विश्व विख्यात यशवाले !
त्वत्पादपकजम्–आपके चरण कमलो का
आसाद्य अपि–आलम्बन पाकर भी
प्रणिधानवन्ध्यो–ध्यान से शून्य रहा ।
तत् वन्ध्यः अस्मि–अतएव अभागा-फलहीन हूँ ।
हा हतः अस्मि–हाय ! मैं हत हूँ ।

भावार्थ : हे भुवनपावन ! आपके चरण-कमल अतुल बलके स्थान हैं दुःखित जनोंकी रक्षा करनेवाले हैं, शरणागतो के प्रतिपालक हैं, और कर्मशत्रुओंको नष्ट करनेसे विश्वविख्यात यशवाले हैं। परन्तु दुर्भाग्य है कि आपके चरणो का अवलम्बन पाकर भी मैं ध्यान से शून्य रहा, अतएव अभागा –फलहीन रहा, मारा गया ॥४०॥

बन्धु रहित के तुम सुबन्धु हो,
करते जगको सदा पवित्र ।
मोह सुभट के विजयी जग में
फैल रहा है यह सर्वत्र ।
शरण योग्य तेरे चरणों को,
पाकर के भी किसी प्रकार ।
ध्यान रहित यदि रहा नाथ !
तो मुझ पापी को है धिक्कार ।४०।

દેવેન્દ્રવન્દ્ય ! વિદિતાખિલવસ્તુસાર,
સંસારતારક ! વિભો ! ભુવનાધિનાથ ।
ત્રાયસ્વ દેવ ! કરુણાહ્રદ ! માં પુનીહિ
સીદન્તમદ્ય ભયદવ્યસનામ્બુરાશેઃ
॥૪૧॥

શબ્દાર્થ :

દેવેન્દ્રવન્દ્ય–દેવો તથા ઇન્દ્રોથી વંદનીય !
વિદિતાખિલવસ્તુસાર સર્વ પદાર્થને જાણનાર
સંસારતારક–સંસારમાંથી ઉદ્ધાર કરનાર
વિભો ! પ્રભુ ! જ્ઞાનાપેક્ષાએ સર્વત્ર વ્યાપક
ભુવનાધિનાથ–હે ત્રિલોકીનાથ પ્રભુ !
કરુણાહ્રદ–હે દયાના સરોવર પ્રભુ !
દેવ–હે દેવ
અદ્ય સીદન્તમ્–આજ આ દુઃખી
મામ્ ત્રાયસ્વ–મારા જેવાની રક્ષા કરો.
ભયવ્યસનામ્બુરાશેઃ–ભયંકર દુઃખસાગરમાંથી
પુનીહિ–બચાવો–પવિત્ર કરો.

ભાવાર્થ :– હે દેવેન્દ્રો વડે વંદન કરવા યોગ્ય શ્રી પ્રભુ ! સમગ્ર વસ્તુના સારને જાણનાર સંસારરૂપી સમુદ્રથી તારનાર વિભુ ! ત્રણ ભુવનના નાથ, હે કરુણાના સરોવર પ્રભો ! હું અત્યંત ખેદ પામ્યો છું. મને પવિત્ર કરો, આ ભયાનક સંસારમાંથી બચાવો.

ગુજરાતી સમશ્લોક ૪૧

હે અખિલ વસ્તુ જાણનાર ! વંદ્ય હે દેવેન્દ્રને,
સંસારના તારક ! અને ભુવનાધિનાથ ! પ્રભુ ! તમે,
ભયકારી દુઃખદરિયાથકી આજે પવિત્ર કરો અને,
કરુણા તણા હે સિંધુ ! તારો દેવ ! દુખિયાને
મને ।૪૧।।

देवेन्द्रवन्द्य विदिताखिलवस्तुसार
संसारतारक विभो भुवनाधिनाथ !
त्रायस्व देव करुणाह्रद ! मां पुनीहि
सीदन्तमद्य भयदव्यसनाम्बुराशेः ।।४१।।

शब्दार्थ :

देवेन्द्रवन्द्य–हे देवेन्द्रो से वंदनीय !
विदिताखिलवस्तुसार–सर्व पदार्थ के रहस्यो के ज्ञाता।
संसारतारक विभो–संसारतारक ! हे विभो !
भुवनाधिनाथ–हे त्रिलोकीनाथ !
करुणाह्रद, देव–हे कृपासरोवर ! हे देव !
अद्य सीदन्तम् माम्–आज संकटों के सागर मे डूबने से मेरी
त्रायस्व–रक्षा कीजिए ।
भयदव्यसनाम्बुराशेः–भयंकर दुःखसागर मे से
पुनीहि–पवित्र करो.

भावार्थ : हे प्रभो ! आप स्वर्गाधिपति इन्द्रो द्वारा वन्दनीय हैं, सब पदार्थों के रहस्य को जाननेवाले हैं, ससार सागरसे पार उतारने-वाले हैं, तीन लोकके नाथ है ! हे करुणा के सरोवर देव ! भयंकर संकटो के सागर मे डूबने से मेरी रक्षा कीजिए, मुझे पवित्र बनाइए ।।४१।।

इन्द्रादिक से पूजनीय तुम,
सकल चराचर के ज्ञाता ।
जगजीवों के हे उद्धारक,
हे प्रभु । हे त्रिभुवनत्राता ।।
हे जिनेन्द्र हे करुणासागर,
रक्षा करो शीघ्र मेरी ।
दुःखसमुद्र से लो उबार अब,
करो न प्रभु किञ्चित् देरी ।।४१।।

યદ્યસ્તિ નાથ ! ભવદંઘ્રિસરોરુહાણાં
ભક્તેઃ ફલં કિમપિ સન્તતિસંચિતયાઃ ।
તન્મે ત્વદેકશરણસ્ય શરણ્ય ! ભૂયઃ
સ્વામી ત્વમેવ ભુવનેઽત્ર ભવાન્તરેઽપિ
॥ ૪૨ ॥

શબ્દાર્થ :

નાથ–હે નાથ
ત્વદેકશરણસ્ય મે–આપનું જ એક શરણ મને હો
સન્તતિસંચિતાયા–લાંબા સમયથી સંચિત કરેલ
ભવદંઘ્રિસરોરુહાણામ્ ભક્તે–આપના ચરણ કમળોની ભક્તિનું
યદિ કિમપિ–જો કંઈ પણ
ફલમ્ અસ્તિ તત્–ફળ હોય તો
શરણ્ય–આશ્રયદાયક હે પ્રભો !
ત્વમેવ અત્ર ભુવને–આપ જ આ લોકમાં અને
ભવાન્તરેઽપિ–પરલોકમા પણ
સ્વામી ભૂયાઃ–મારા સ્વામી થજો.

ભાવાર્થ :–હે નાથ ! નિરંતર સંચિત કરેલ ભક્તિનું જો કંઈ પણ ફળ હોય તો— હે શરણાગતવત્સલ ! જન્મજન્માંતરમાં આપ જ મારા સ્વામી બનો, મને ફક્ત આપનું જ શરણ પ્રાપ્ત થાઓ, આપના સિવાય મારી કોઈ પણ આકાંક્ષા નથી જ.

ગુજરાતી સમશ્લોક ૪૨

હે નાથ ! આપ ચરણકમળની
નિત્ય સંગિન જે કરી
તે ભક્તિ કેરી સંતતિનું હોય ફળ કદી જો જરી;
તો શરણ કરવા યોગ્ય !
માત્ર આપને જ શરણે રહ્યો
તે અહીં અને ભવ અન્યમાં
પોતે જ મુજ સ્વામી થજો ॥૪૨॥

यद्यस्ति नाथ ! भवदंघ्रिसरोरुहाणां
भक्तेः फलं किमपि सन्तति-संचितायाः ।
तन्मे त्वदेकशरणस्य शरण्य ! भूयाः
स्वामी त्वमेव भुवनेऽत्र भवान्तरेऽपि ॥४२॥

शब्दार्थ :

नाथ त्वदेकशरणस्य मे–हे नाथ केवल आपका ही शरण है ऐसा मुझे
सन्ततिसञ्चितायाः–चिरकाल से संचित
भवदंघ्रिसरोरुहाणां–आपके चरणकमलों की
भक्तेः–भक्तिका
यदि किमपि–यदि कुछ भी
फलम् अस्ति तत्–फल हो तो
शरण्य त्वमेव–हे आश्रयदायक ! आप ही
अत्र भुवने–इस लोक मे और
भवान्तरेऽपि–भवान्तर मे भी
स्वामी भूयाः– मेरे स्वामी बनें ।

भावार्थ : हे नाथ ! मै एक अतीव निम्न श्रेणी का भक्त हूँ, मेरी भक्ति ही क्या है ? फिर भी आपके चरणकमलो की चिरकालसे संचित की हुई भक्तिका यदि कुछ भी फल हो तो हे शरणागतवत्सल ! जन्म-जन्मान्तर मे आप ही मेरे स्वामी बनें । मुझे केवल आपकी शरण ही अपेक्षित है, और कुछ नहीं । ॥४२॥

तेरा ही है शरण मुझे प्रभु,
अन्तर्यामी दयानिधान,
तेरे चरणों की उपासना,
की मैंने प्रतिदिन भगवान ।
उसका फल बस यही चाहता,
मैं तुम से हे करुणावन !
इस भवमें क्या पर भव में भी,
पाऊँ मैं तेरा दर्शन ॥४२॥

ઇત્થં સમાહિતધિયો વિધિવજ્જિનેન્દ્ર !
સાન્દ્રોલ્લસત્પુલકકંચુકિતાંગભાગાઃ ।
ત્વદ્બિમ્બનિર્મલમુખામ્બુજબદ્ધલક્ષ્યા
યે સંસ્તવં તવ વિભો ! રચયન્તિ ભવ્યાઃ
॥૪૩॥

શબ્દાર્થ :

જિનેન્દ્ર ! હે જિનેન્દ્ર !
યે ભવ્યાઃ—જે ભવ્યો
સમાહિતધિયઃ—સ્થિર બુદ્ધિવાળા
ત્વદ્બિમ્બનિર્મલ—આપના નિર્મળ
મુખામ્બુજબદ્ધલક્ષ્યા—મુખકમળ તરફ લક્ષ્ય બાંધીને
સાન્દ્રોલ્લસત્—સઘન અને [illegible] ચઢેલા
પુલકકંચુકિતાંગભાગાઃ—પુલકિત રોમાંચોથી વ્યાપ્ત અંગવાળા
વિભો તવ—હે સ્વામિન્ ! આપની
ઇત્થં વિધિવત્—આ રીતે વિધિપૂર્વક
સંસ્તવમ્ રચયન્તિ—સ્તુતિ રચે છે

ભાવાર્થ—હે જિનેન્દ્ર દેવ ! અટલ શ્રદ્ધાથી સ્થિર બુદ્ધિમાન તીવ્ર પ્રેમને કારણે અત્યંત સઘન રૂપથી ઉલ્લસિત થયેલા રોમાંચોથી વ્યાપ્ત અંગવાળા તથા નિરંતર આપના મુખકમળને અપલક લક્ષ્યથી જોનારા ભવ્ય પ્રાણી આપની વિધિપૂર્વક સ્તુતિ કરે છે.

ગુજરાતી સમશ્લોક ૪૩

એ રીતથી રૂડે પ્રકારે સ્થિર બુદ્ધિમાનને
અતિ હર્ષથી રોમાંચી જેના શરીર કેરા અંગને,
તુજ મુખકમળ નિર્મળ વિશે જિનેન્દ્ર બાંધી દૃષ્ટિને,
જે ભવ્યજન હે પ્રભુ ! રચે છે,
આપ કેરી સ્તુતિને ॥૪૩॥

इत्थं समाहित-धियो विधिवज्जिनेन्द्र !
सान्द्रोल्लसत्पुलककंचुकिताङ्गभागाः ।
त्वद्बिम्बनिर्मल-मुखाम्बुजबद्धलक्ष्या,
ये संस्तवं तव विभो ! रचयन्ति भव्याः ॥
॥४३॥

शब्दार्थ :

जिनेन्द्र—हे जिनेन्द्र !
ये भव्याः समाहितधियः—स्थिर बुद्धिवाले जो भव्य जीव
त्वद्बिम्बनिर्मलमुखाम्बुजबद्धलक्ष्या—आपके मुखकमल की ओर अपलक लक्ष्य बद्ध रखनेवाले
सान्द्रोल्लसत्पुलक-सघन रूपसे उल्लसित
कञ्चुकिताङ्गभागाः-हुए रोमाचो से व्याप्त अंगोवाले
विभो तव इत्थं विधिवत्—हे विभो ! आपकी इस प्रकार विधिपूर्वक
संस्तवम् रचयन्ति—स्तुति करते हैं ।

भावार्थ हे जिनेन्द्र देव ! अटल श्रद्धा के द्वारा स्थिर बुद्धिवाले, प्रेमाधिक्य के कारण अतीव सघन रूपसे उल्लसित हुए रोमाचो से व्याप्त अंगवाले तथा निरन्तर आपके मुखकमल की ओर अपलक लक्ष्य रखनेवाले जो भव्य प्राणी आपकी विधि—पूर्वक स्तुति करते है ॥४३॥

हे जिनेन्द्र जो भव्य पुरुष हों,
निश्चय करके अपना मन ।
निर्मल मुखकी ओर नेत्र निज,
स्थिर करके देखे प्रतिदिन॥
रोम—रोम मे विकसित होकर,
उरमें भर उत्साह महान ।
समुचित विधिसे जो ज्ञानी जन;
करे भक्ति तेरी भगवान् ॥४३॥

જનનયનકુમુદચંદ્ર !
પ્રભાસ્વરાઃ સ્વર્ગસંપદો ભુક્ત્વા ।
તે વિગલિતમલનિચયા,
અચિરા મોક્ષં પ્રપદ્યન્તે ॥૪૪॥

જનનયનકુમુદ્‌ચન્દ્ર !
प्रभास्वराः स्वर्गसम्पदो भुक्त्वा ।
ते विगलितमलनिचया
अचिरान् मोक्षं प्रपद्यन्ते ॥४४॥

શબ્દાર્થ :

તે જનનયનકુમુદચન્દ્ર ! તેઓ હે જનતાનાં નેત્રરૂપી કમળોને વિકસિત કરનાર વિમલ ચન્દ્ર !
પ્રભાસ્વરાઃ સ્વર્ગ–દેદીપ્યમાન સ્વર્ગની
સમ્પદો ભુક્ત્વા–સંપત્તિઓને ભોગવીને
વિગલિતમલનિચયા :–કર્મરૂપી મલને દૂર કરીને
અચિરાત્–શીઘ્ર
મોક્ષં પ્રપદ્યન્તે–મુક્તિને પ્રાપ્ત કરે છે.

ભાવાર્થ.– હે ભક્તજનોના નેત્રરૂપી કુમુદને વિકસિત કરનાર વિમલ ચન્દ્ર ! તેઓ અત્યંત રમણીય સ્વર્ગસમ્પત્તિને ભોગવીને અંતે કર્મમલથી રહિત થઈ જાય છે. અને શીઘ્ર જ મોક્ષને પ્રાપ્ત કરે છે

ગુજરાતી સમશ્લોક ૪૪

જનનયન કુમુદચન્દ્ર સ્વામી,
ચળકતી સંપદ સ્વર્ગની જ પામી;
નિર્મળ મનના થવા થકી એ,
તુરત જશે જન મોક્ષને વિશે તે ॥૪૪॥

शब्दार्थ :

ते–वे
जननयनकुमुदचन्द्र–हे जनता के नेत्ररूपी कुमुदों को विकसित करनेवाले चन्द्र !
प्रभास्वराः स्वर्ग–देदीप्यमान स्वर्गलोक की
सम्पदो भुक्त्वा–संपदाओं को भोगकर
विगलितमलनिचया–कर्मरूपी मल से रहित होकर
अचिरात्–शीघ्र
मोक्षं प्रपद्यन्ते–मोक्ष प्राप्त कर लेते है।

भावार्थ : हे भक्त जनताके नेत्ररूपी कुमुदों को विकसित करनेवाले विमल चन्द्र ! वे स्वर्ग सम्पदाओं को भोगकर अन्तमे कर्ममल से रहित हो जाते हैं और शीघ्र ही मोक्ष प्रात कर लेते है ॥४४॥

वह जगजनके नेत्र 'कुमुद' को करता,
विकसित चन्द्र समान ।
स्वर्ग सम्पदा को पाकर फिर
भोगे अनुपम सौख्य महान् ।
अल्पकाल में ध्यान शक्ति से,
करके अष्ट कर्म का नाश ।
क्षणमें सिद्ध दशा को पाकर,
करे मोक्षमें सदा निवास ॥४४॥

શ્રીચિન્તામણિપાર્શ્વનાથસ્તોત્રમ્

કિં કર્પૂરમયં સુધારસમયં
કિં ચન્દ્રરોચિર્મયં ।
કિં લાવણ્યમયં મહામણિમયં
કારુણ્ય કેલીમયમ્ ।
વિશ્વાનન્દમયં મહોદયમયં
શોભામયં ચિન્મયં ।
શુક્લધ્યાનમયં વપુર્જિનપતે-
ર્ભૂયાદ્ ભવાલમ્બનમ્ ॥૧॥

શબ્દાર્થ :

કિં–શું આવા ?
કર્પૂરમયં સુધારસમયં–કર્પૂર જેવું શ્વેત, અમૃત જેવું મિષ્ટ
ચન્દ્રરોચિર્મયં–ચંદ્રની કાંતિ જેવું શીતળ
લાવણ્યમયં મહામણિમયં–લાવણ્યયુક્ત મહામણિ સમાન
કારુણ્ય કેલીમયં–કારુણ્યનું ક્રીડાંગણ
વિશ્વાનન્દમયં–વિશ્વને આનંદ આપનાર
મહોદયમયં શોભામયં–મહઉદયરૂપ શોભારૂપ
ચિન્મયં શુક્લધ્યાનમયં–ચેતનારૂપ, શુક્લધ્યાન રૂપ
જિનપતે. વપુ–જિનેશ્વરનું શરીર
ભવાલમ્બનમ્–ભવભ્રમણમાં આલમ્બનરૂપ
ભૂયાદ્–થાઓ

ભાવાર્થ :–પ્રભુ પાર્શ્વનાથનું દિવ્ય શરીર કર્પૂરથી અધિક ધવલ, સુધાથી અધિક મિષ્ટ, ચંદ્રની કાંતિથી અધિક શીતળ, મહામણિ સમાન લાવણ્યયુક્ત, કારુણ્યનું ક્રીડાંગણ વિશ્વના પ્રાણીઓને આનંદ આપનાર મંગલ અને સુખ આપનાર, જ્યોતિર્મય, સુષમામય, શુકલ ધ્યાન રૂપ હતું. તે ભવભ્રમણમા ભમતા ભવ્ય જીવોને આલંબન રૂપ થાઓ ॥૧॥

किं कर्पूरमयं सुधारसमयं किं चन्द्ररोचिर्मयं
किं लावण्यमयं महामणिमयं कारुण्यकेली-
मयम् ।
विश्वानंदमयं महोदयमयं शोभामयं चिन्मयं
शुक्लध्यानमयं वपुर्जिनपतेर्भूयाद् भवालम्बनम्
॥१॥

शब्दार्थ :

किं कर्पूरमयं–कैसा कर्पूर से अधिक धवल
सुधारसमयं–सुधा से अधिक सरस
चन्द्ररोचिर्मयं–चन्द्रकान्त मणिके समान शीतल,
लावण्यमयं–लावण्ययुक्त
महामणिमय–महामणि के समान
कारुण्यकेलीमयम्–करुणा के क्रीडागण समान
विश्वानंदमय–विश्वके प्राणियों को आनंद देनेवाला
महोदयमयं–महा उदय रूप
शोभामयं, चिन्मयं–शोभायुक्त, चैतन्यरूप
शुक्लध्यानमय–शुक्लध्यान रूप
जिनपतेः वपुः–जिनेश्वर का दिव्य शरीर
भवालम्बनम् भूयाद्–संसार के प्राणियों के लिए अवलम्बन रूप हो ।

भावार्थ · प्रभु पार्श्वनाथ का शरीर अत्यन्त सुन्दर और दिव्य था । जिनपति का वह शरीर ससारके प्राणियों के लिए अवलम्बन रूप था । कैसा दिव्य था वह शरीर ? कपूरसे अधिक धवल, सुधासे अधिक सरस, चन्द्रकान्त मणि के समान लावण्यमय, साकार करुणामय, विश्वके समस्त प्राणियों को आनन्द देनेवाला था । वह मंगल और सुख देनेवाला, ज्योतिर्मय एवं सुषमामय था, और साक्षात् शुक्ल–ध्यानरूप था ।

પાતાલં કલયન્ ધરાં
ધવલયન્નાકાશમાપૂરયન્
દિક્ચક્રં ક્રમયન્ સુરાસુરનર-
શ્રેણિં ચ વિસ્માપયન્
બ્રહ્માંડં સુખયન્ જલાનિ જલધેઃ
ફૈનચ્છલાલ્લોલયન્
શ્રીચિન્તામણિ-પાર્શ્વ સંભવયશો-
હંસશ્ચિરં રાજતે ॥૨॥

શબ્દાર્થ :

પાતાલં કલયન્–પાતાલલોકને ઉજ્જ્વળ કરતો
ધરાં ધવલયન્-અવનિને ઉજ્જવળ કરતો.
આકાશમાપૂરયન્–સમસ્ત આકાશને વ્યાપ્ત કરતો
દિક્ચક્રંક્રમયન્–દિશાઓના સમૂહને ઉલ્લંઘો જતો
સુરાસુરનર શ્રેણિં–સુરઅસુર અને મનુષ્યની શ્રેણીને
વિસ્માપયન્–વિસ્મય પમાડતો.
બ્રહ્માંડં સુખયન્–સંપૂર્ણ બ્રહ્માંડને સુખ પમાડતો
જલાનિ જલધેઃ–સમુદ્રના જલના.
ફૈનચ્છલાલ્લોલયન્–ફીણનીશોભાનેડહોળી નાખતો
શ્રીચિંતામણિપાર્શ્વ–શ્રીચિંતામણિ પાર્શ્વનાથનો
સંભવયશોહંસઃ–વિદ્યમાન યશરૂપી હંસ
ચિરં રાજતે–ચિરકાળ સુધી સુશોભિત થાઓ.

ભાવાર્થ : ચિન્તામણિ પાર્શ્વનાથનો યશરૂપી હંસ સર્વત્ર અવ્યાહત ગતિવાળો છે. વિશ્વનું કોઈ પણ સ્થાન શેષ નથી કે જ્યાં તે ન પહોંચ્યો હોય. યશરૂપી હંસે પોતાની ધવલતાથી આ ધરાને ધવલ કરી, પાતાલના ઘોર અંધકારને નષ્ટ કર્યો. સમસ્ત આકાશને વ્યાપ્ત કર્યો, સુરાસુર અને નરોને વિસ્મય પમાડ્યો બ્રહ્માંડને સુખી બનાવ્યુ. સમુદ્રની જલરાશીને ડોળી નાખી. આવો પ્રભુનો યશ ચિરકાળ સુશોભિત બનો.

पातालं कलयन् धरां धवलयन्नाकाशमापूरयन्
दिक्चक्रं क्रमयन् सुरासुरनरश्रेणि च विस्मापयन्
ब्रह्माण्डं सुखयन् जलानि जलधेः
फेनच्छलाल्लोलयन्
श्रीचिन्तामणिपार्श्वसंभवयशो–
हंसश्चिरं राजते ॥२॥

शब्दार्थ :

पातालं कलयन्–पाताल के अन्धकारको नष्ट करनेवाला
धरां धवलयन्–धरा को धवल करता
आकाशम् आपूरयन्–समस्त आकाशको पूरनेवाला
दिक्चक्रं क्रमयन्-दिशाओंकी सीमाको पार करनेवाला
सुरासुरनरश्रेणिं विस्मापयन्–सुर, असुर और मनुष्योंकी श्रेणि को विस्मित करनेवाला
ब्रह्मांडं सुखयन्–ब्रह्मांडको सुखी करनेवाला
जलधेः जलानि–समुद्रके जलको,
फेनच्छलाल्लोलयन्–झकझोर कर फेनमय करनेवाला
श्रीचिन्तामणिपार्श्वो–श्री चिन्तामणि पार्श्व नाथ का
संभवयशोहंसः–विद्यमान यश रूपी हंस
चिरं राजते–चिरकाल तक सुशोभित होता रहे।

भावार्थ : चिन्तामणि पार्श्वनाथ का यशरूपी हंस सर्वत्र लोक में परिख्यात है। विश्वका कौनसा स्थान है, जहाँ वह न पहुंचा हो ?

उसने अपनी धवलिमासे इस धराको धवल बनाया, पाताल के घोर अन्धकार को नष्ट किया, समस्त आकाशको उसने पूर दिया। समस्त दिशाओंकी सीमा को वह पार कर गया। उसने अपनी उज्ज्वल धवलिमा से स्वर्गवासी देवों को विस्मित किया, पाताल के असुरो को चकित किया, और भू–लोकके मानवको स्तब्ध किया। सम्पूर्ण ब्रह्मांडको सुखी बना दिया। जलधि की जलराशि को झकझोर कर फेनमय कर डाला। भगवान पार्श्वनाथ का वह यशोहंस चिरकाल तक सुशोभित होता रहे।

પુણ્યાનાં વિપણિસ્તમોદિનમણિઃ
કામેભકુમ્ભે સૃણિઃ ।
મોક્ષે નિસ્સરણિઃ સુરેન્દ્રકરિણી-
જ્યોતિઃ પ્રકાશારણિ. ॥
દાને દેવમણિર્નતોત્તમજન-
શ્રેણિઃ કૃપાસારિણી ।
વિશ્વાનન્દસુધાઘૃણિ-
ર્ભવભિદે શ્રીપાર્શ્વચિન્તામણિ. ॥૩॥

શબ્દાર્થ :

પુણ્યાનાં વિપણિ-પુણ્યના ભંડારરૂપ
તમો દિનમણિઃ-અંધકાર માટે સૂર્ય સમાન
કામ-ઇભિકુમ્ભે સૃણિ-વિષયરૂપી હાથીને વશ કરવામા અંકુશ
મોક્ષે નિસ્સરણિ-મોક્ષમાં જવા માટે નિસરણીરૂપ
સુરેન્દ્રકરિણી-ભક્તજનોને માટે ઈંદ્રપદ દેવાવાળા
જ્યોતિ. પ્રકાશારણિઃ-જ્ઞાનરૂપી જ્યોતિને પ્રકાશિત કરવામા અરણી તુલ્ય
દાને દેવમણિ-દાન દેવામાં ચિન્તામણિ સમાન
નતઉત્તમજનશ્રેણિ-ઉત્તમ પુરૂષોની પંક્તિ વડે નમસ્કૃત
કૃપાસારિણી-કૃપાની નદી સમાન.
વિશ્વાનંદસુધાઘૃણિ-વિશ્વમાંના આનંદરૂપ અમૃતના તરંગ સમાન
શ્રીપાર્શ્વચિન્તામણિ-શ્રીપાર્શ્વનાથરૂપી ચિન્તામણિ
ભવભિદે-ભવ ભેદનાર થાઓ

ભાવાર્થ :-ચિન્તામણિ શ્રીપાર્શ્વનાથ સમસ્ત સુખોના કેન્દ્રસ્થાન છે. પુણ્યના ભંડાર રૂપ, સંસારના મોહરૂપી અંધકારને નષ્ટ કરવામાં સૂર્ય સમાન, કામરૂપી મદોન્મત્ત ગજને માટે અંકુશ સમાન, મોક્ષરૂપી પ્રાસાદ પર ચઢવામાં સોપાનરૂપ, ઇંદ્રપદ દેવાવાળા, જ્ઞાન જ્યોતિને પ્રકાશિત કરવામાં અરણી સમાન, દાન દેવામાં ચિન્તામણિ સમાન, કૃપાસિંધુ, વિશ્વમા આનંદરૂપ અમૃતના તરંગ સમાન, શ્રી ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ ભવભ્રમણનો અન્ત કરનાર થાઓ

पुण्यानां विपणिस्तमोदिनमणिः
कामेभकुम्भे सृणिः ।
मोक्षे निस्सरणिः सुरेन्द्रकरिणी-
ज्योतिः प्रकाशारणिः
दाने देवमणिर्नतोत्तमजनश्रेणिः कृपासारिणी
विश्वानन्दसुधाघृणिर्भवभिदे
श्रीपार्श्वचिन्तामणिः ॥३॥

शब्दार्थ :

पुण्यानां विपणिः-पुण्य के भंडार समान
तमः दिनमणिः-अन्धकारमें सूर्य समान
काम इभ कुम्भे सृणि-कामरूपी मदोद्धत हाथी को वश करने के लिए अंकुश समान
मोक्षे निस्सरणिः-मोक्षरूपी प्रासाद पर चढने के लिए सोपान रूप
सुरेन्द्रकरिणी-इन्द्रपद देनेवाले
ज्योतिः प्रकाशारणिः-ज्ञान रूप ज्योति को प्रकाशित करनमे अरणि के तुल्य
दाने देवमणिः-दान देने में चिन्तामणि
नत उत्तमजनश्रेणिः-उत्तमजनो द्वारा प्रणत
कृपासारिणी-कृपासिंधु समान
विश्वानन्दसुधाघृणिः-विश्व मे आनन्दरूप अमृतके तरंग के समान
श्रीपार्श्व चिन्तामणिः-श्रीपार्श्व चिन्तामणि
भवभिदे-भवभेदनहार हो ।

भावार्थ : चिन्तामणि पार्श्वनाथ, समस्त सुखो के केन्द्रस्थान है । ससार के अन्धकार को नष्ट करने के लिए सूर्य से भी अधिक प्रकाशमान हैं । कामरूपी महोद्धत गजको वश में करने के लिए अंकुश के समान हैं । मोक्षरूपी प्रासाद पर चढने के लिए सोपानरूप हैं । कर्म से आवृत ज्ञान-रूप ज्योति को प्रकाशित करने में अरणि के तुल्य हैं । दान देने में चिन्तामणि है । अपने भक्त-जनो पर कृपा रखनेके लिए सदा तत्पर हैं । विश्वमें आनन्द रूप अमृत की तरग के समान हैं । वे भगवान् मेरे भवभ्रमण का अन्त करे ।

શ્રીચિન્તામણિપાર્શ્વ વિશ્વજનતા-
સંજીવનસ્ત્વં મયા
દૃષ્ટસ્તાત ! તતઃ શ્રિયઃ સમભવ
ન્નાશક્રમાચક્રિણમ્ ।
મુક્તિઃ ક્રીડતિ હસ્તયોર્બહુવિધં
સિદ્ધં મનોવાંછિતં
દુર્દૈવં દુરિતં ચ દુર્દિનભયં
કષ્ટં પ્રણષ્ટં મમ ॥૪॥

શબ્દાર્થ :

શ્રી ચિન્તામણિ પાર્શ્વ–શ્રી ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ
વિશ્વજનતા સંજીવનઃ–સમગ્ર વિશ્વના જીવનરૂપ
ત્વં મયા દૃષ્ટઃ–તમે મારા વડે જોવાયા.
તાત તતઃ શ્રિયઃ સમભવત્–હે તાત ! ત્યારથી સમૃદ્ધિ પ્રાપ્ત થઈ.
આશક્રમ્ આચક્રિણમ્–ઈન્દ્ર સુધીની, ચક્રવર્તી સુધીની
મુક્તિઃ હસ્તયો ક્રીડતિ–મુક્તિ બે હાથમાં ક્રિડા કરે છે.
મનોવાંછિતં બહુવિધં સિદ્ધં–સર્વ મનવાચ્છિત સિદ્ધ થયા.
દુર્દૈવં દુરિતં, દુર્દિન–દુર્ભાગ્ય પાપ, અને દરિદ્રતા–
ભયં કષ્ટં પ્રણષ્ટં મમ–ભય, દુખ નાશ થયા છે. મારા

ભાવાર્થ :–હે પ્રભો ! આપ ચિંતામણી રત્ન સમાન અભીષ્ટ ફળદાતા છો. વિશ્વના સમસ્ત પ્રાણીના સંજીવન તુલ્ય છો. મેં જ્યારથી આપના સ્વરૂપનું ધ્યાન અને નામનો જાપ કર્યો છે, ત્યારથી મને સર્વ પ્રકારે સુખ ઉપલબ્ધ થયું છે આપની કૃપાથી મને ઇન્દ્રનું ઐશ્વર્ય મળ્યું. ચક્રવર્તી જેવી ઋદ્ધિ મળી, સિદ્ધિ મારા હાથમાં રમી રહી છે અનેક પ્રકારના મારા મનોરથ સિદ્ધ થયા છે. હે પ્રભો ! આપની કૃપાથી જ મારાં દુર્ભાગ, પાપ, દદ્રિતા ભય અને કષ્ટ નાશ થઇ ગયા છે. ચકચૂર થઈ ગયા છે. ॥૪॥

श्रीचिन्तामणिपार्श्व विश्वजनता-
संजीवनस्त्वं मया,
दृष्टस्तात ! ततः श्रियः समभव-
न्नाशक्रमाचक्रिणम् ।
मुक्तिः क्रीडति हस्तयोर्बहुविधं
सिद्धं मनोवांछितं,
दुर्दैवं दुरितं च दुर्दिनभयं कष्टं प्रणष्टं मम ॥४॥

शब्दार्थ :

श्रीचिन्तामणिपार्श्व–हे चिंतामणि पार्श्वनाथ
विश्वजनता–समग्र विश्वके प्राणियो के
संजीवनः त्वं मया–जीवनरूप लिए
तात मया दृष्ट ततृ–मैंने जबसे आपको देखा तबसे
श्रियः समभवन्–समृद्धि प्राप्त हुई
आशक्रम्–इन्द्र पर्यंत की और
आचक्रिणम्–चक्रवर्ती पर्यंत की
मुक्ति क्रीडति हस्तयोः–मुक्ति मेरे हाथों में खेल रही है
बहुविधं मनोवांछितं सिद्धं–अनेक प्रकारके मनोरथ सिद्ध हुए हैं।
दुर्दैवं दुरितं च दुर्दिनभयं–दुर्भाग्य पाप और
कष्ट प्रणष्टं मम–दरिद्रता का भय, दुःख मेरे नाश हो गये हैं।

भावार्थ : हे प्रभु ! आप चितामणि रत्न के समान अभीष्ट फल प्रदान करनेवाले हैं। यथार्थ रूपमें आप ही चितामणि हैं। क्यों कि विश्वके प्राणियो के जीवन सरक्षण के लिए आप सजीवन के तुल्य हैं। मैंने जब से आपके स्वरूपका ध्यान और नाम का जप किया है, तबसे मुझे सर्व प्रकार के सुख उपलब्ध हुए हैं। इन्द्र का ऐश्वर्य, चक्रवर्ती की ऋद्धि और साधकों की सिद्धि मेरे हाथों में खेल रही है। अनेक प्रकार के मनोरथ मेरे सिद्ध हुए हैं।

प्रभो ! आपकी कृपासे ही मेरे दुर्भाग्य, मेरा बुरा समय, मेरा पाप और मेरा भय एवं कष्ट सब नष्ट हो गये हैं, चकनाचूर हो गये हैं।

યસ્ય પ્રૌઢતમપ્રતાપતપન:
પ્રોદ્દામધામા જગ-
જ્જંઘાલ: કલિકાલકેલિદલનો
મોહાન્ધવિધ્વંસક:
નિત્યોદ્યોતપદં સમસ્ત-
કમલાકેલીગૃહં રાજતે,
સ શ્રી પાર્શ્વજિનો જને હિતકર-
શ્ચિન્તામણિ: પાતુ મામ્ ॥૫॥

શબ્દાર્થ :

યસ્ય–જેનો.
પ્રૌઢતમપ્રતાપ તપન :– અતિશય પ્રતાપ–સૂર્ય તપી રહ્યો છે.
પ્રોદ્દામ ધામા–ઉદાર તેજસ્વી
જગજ્જંઘાલ–ભવ ભ્રમણ રૂપ જગતનો નાશ કરનાર
કલિકાલકેલિદલન:–કલિકાલની ક્રીડાનો નાશ કરનાર
મોહાન્ધવિધ્વંસક:–મોહરૂપી અંધકારનો વિધ્વંસક
નિત્યઉદ્યોત પદં–હમેશા પ્રકાશરૂપ
સમસ્ત કમલા કેલી ગૃહં–સમસ્ત પ્રકારની સમૃદ્ધિ ધારણ કરાવનાર.
રાજતે– [એવા જે] શોભે છે.
સ શ્રી પાર્શ્વજિનો–તે શ્રી પાર્શ્વ જિનેશ્વર
જને હિતકર:–મનુષ્યોનું હિત કરનાર.
ચિન્તામણિ મામ્ પાતુ–ચિંતામણિ મારું રક્ષણ કરો.

ભાવાર્થ :– સંસારના સમસ્ત જીવોનું કલ્યાણ કરનાર શ્રી ચિંતામણી પાર્શ્વનાથ મારી રક્ષા કરો. તે પ્રભુ પાર્શ્વનાથ અતિશય પ્રતાપી, સંસારના સમસ્ત સંકટોનો ક્ષય કરનાર, કલિકાલના પ્રભાવને નષ્ટ કરનાર, મોહાંધકારના વિધ્વંસક છે. તેની ભક્તિ કરનાર ભકતના ઘરમાં સદા લક્ષ્મીનો વાસ અને પ્રકાશ રહે છે.

यस्य प्रौढतमप्रतापतपनः प्रोद्दामधामा जग-
ज्जङ्घालः कलिकालकेलिदलनो
मोहान्धविध्वंसकः ।
नित्योद्योतपदं समस्तकमलाकेलीगृहं राजते
स श्रीपार्श्वजिनो जने हितकरश्चिन्तामणिः
पातु माम् ॥५॥

शब्दार्थ :

यस्य प्रौढतम–जो अतिशय
प्रतापतपन –प्रतापी सूर्य की तरह तेजस्वी है
प्रोद्दामधामा–उत्कट तेजस्वी है
जगत् जङ्घाल–भवभ्रमण रूपी जगतको नाश करनेवाले
कलिकाल केलिदलन –कलिकाल की लीला को नष्ट करनेवाले
मोहान्धविध्वंसकः–मोहान्धकारके नाशक
नित्य-उद्योतपदं–सदा उद्योत करनेवाले
समस्तकमलाकेलीगृहं–समस्त प्रकार की समृद्धि के धारक
राजते–शोभते है । ऐसे
स श्रीपार्श्वजिनो–श्री पार्श्व जिनेश्वर
जने हितकरः–समस्त जीवो का कल्याण करनेवाले
चिन्तामणि माम् पातु–हे चिन्तामणि मेरी रक्षा करें ।

भावार्थ : संसार के समस्त जीवो का कल्याण करनेवाले भगवान् चिन्तामणि पार्श्वनाथ मेरी रक्षा करे । श्रीपार्श्वनाथ अतिशय प्रतापी हैं । संसार के समस्त संकटो का क्षय करनेवाले हैं । कलिकालके प्रभाव को नष्ट करनेवाले है । मोहान्धकार के विध्वंसक हैं । भगवान पार्श्वनाथ की भक्ति करनेवाले भक्त के घर मे सदा लक्ष्मी का वास और प्रकाश रहता है ।

વિશ્વવ્યાપિતમો હિનસ્તિ
તરણિર્બાલોઽપિ કલ્પાંકુરો
દારિદ્રયાણિ ગજાવલીં હરિશિશુ:,
કાષ્ઠાનિ વહ્નેઃ કણઃ ।
પીયૂષસ્ય લવોઽપિ રોગનિવહં
યદ્વત્તથા તે વિભો !
મૂર્તિ: સ્ફૂર્તિમતી સતી ત્રિજગતી–
કષ્ટાનિ હર્તું ક્ષમા ॥૬॥

શબ્દાર્થ :

વિશ્વવ્યાપિતમઃ–વિશ્વમાંવ્યાપી રહેલા અંધકારને
હિનસ્તિ–નાશ કરે છે.
તરણિઃ બાલો અપિ–સૂર્ય બાલ હોવા છતાં પણ
કલ્પાંકુરો દારિદ્ર્યાણિ–કલ્પવૃક્ષનો અંકુર દરિદ્રતાને
હરિશિશુઃગજાવલીં–સિંહનું બચ્ચું હાથીના-ટોળાને
વહ્નેઃકણઃ કાષ્ઠાનિ–અગ્નિનોતણખો કાષ્ઠના સમૂહને
પીયૂષસ્ય લવોઽપિ–અમૃતનું એક બિંદુ પણ
રોગનિવહં–રોગ સમૂહનો નાશ કરે છે
તદ્વત્ તથા–એ જ રીતે–પ્રમાણે.
વિભો તે મૂર્તિ :– હે વિભુ ! આપની મુદ્રા
સ્ફૂર્તિમતી સતી–સ્ફૂર્તિમતી થઈ ને
ત્રિજગતીકષ્ટાનિ–ત્રણે જગતનાં કષ્ટોને.
હર્તું ક્ષમા–નાશ કરવા માટે સમર્થ છે,

ભાવાર્થ :– હે વિભો ! પ્રૌઢ સૂર્ય તો શું બાલ સૂર્ય પણ વિશ્વમાં વ્યપ્ત અંધકારનો નાશ કરે છે કલ્પવૃક્ષ તો શું તેનો અંકુર પણ દરિદ્રતાને કાપી નાખે છે. સિંહનું નાનું બચ્ચું પણ હાથીના ટોળાને છિન્નભિન્ન કરી નાખે છે. અગ્નિનો એક તણખો પણ કાષ્ઠોના સમૂહને બાળી નાખે છે. અમૃતનું એક બિંદુ પણ હજારો રોગોનો નાશ કરે છે, તે જ રીતે આપની મુદ્રાની [illegible] સ્ફુર્તિ પણ ત્રિભુવનના કષ્ટને દૂર કરી શકે છે. ॥૬॥

विश्वव्यापितमो हिनस्ति
तरणिर्बालोऽपि कल्पाङ्कुरो–
दारिद्र्याणि गजावलीं हरिशिशुः
काष्ठानि वह्नेकणः ।
पीयूषस्य लवोऽपि रोगनिवहं यद्वत्तथा ते विभो
मूर्तिः स्फूर्तिमती सती त्रिजगती–
कष्टानि हर्तुं क्षमा ॥६॥

शब्दार्थ :

बालः तरणिः अपि–बाल सूर्य भी
विश्वव्यापितमः–विश्वव्याप्त अंधकार को
हिनस्ति–नाश करता है ।
कल्पाङ्कुरः–कल्पवृक्षका अंकुर
दारिद्र्याणि–दरिद्रताको
हरिशिशुः सिंहका बच्चा
गजावली–गजो के समूहको
वह्ने· कण काष्ठानि–अग्निका कण काष्ठों को
पीयूषस्य लवोऽपि–अमृतका एक बिंदु भी
रोगनिवहं–हजारों रोगो को [नाश करता है]
यद् वत् तथा ते–इस प्रकार आपकी
विभो–हे विभो
मूर्तिःस्फूर्तिमती सती– स्फूर्तिवाली मुद्रा भी
त्रिजगतीकष्टानि–तीन जगतके कष्टों को
हर्तुं क्षमा–समाप्त कर सकने मे समर्थ है ।

भावार्थ : प्रौढ सूर्य तो क्या, बाल सूर्य भी विश्वव्याप्त अन्धकार को नष्ट कर डालता है । कल्पवृक्ष तो क्या उसका एक नन्हा-सा अंकुर भी दरिद्रता को दूर कर देता है । आगकी एक छोटीसी चिनगारी भी हजारों मन काष्ठके ढेर को जलाकर खाक कर देती है । अमृतका एक बिन्दु भी हजारों रोगो को नष्ट कर डालता है । इसी प्रकार आप त्रिभुवन के कष्टों को समाप्त कर सकते हैं ।

શ્રીચિન્તામણિ મન્ત્રમોંકૃતિ-
યુતં હ્રીંકારસારાશ્રિતં,
શ્રીમર્હન્નમિઊણ પાસકલિતં
ત્રૈલોક્યવશ્યાવહમ્
દ્વેધાભૂતવિષાપહં વિષહરં
શ્રેય: પ્રભાવાશ્રયં
સોલ્લાસં વસહાંકિતં
જિનફુલિંગાનન્દદં દેહિનામ્ ॥૭॥

શબ્દાર્થ

શ્રીચિન્તામણિમન્ત્ર-શ્રી ચિંતામણિ મન્ત્ર
ૐકૃતિયુત-ૐકારથી યુક્ત
હ્રીંકારસારાશ્રિત-હ્રીંકાર યુક્ત બીજાક્ષરથી આશ્રિત
શ્રીમ્ અર્હં નમિઊણ-શ્રીથી યુક્ત, અર્હંથી વેષ્ટિત નમસ્કાર કરીને (નમિઊણથી બદ્ધ)
પાસકલિત-એવા શબ્દોથી બંધાયેલો.
ત્રૈલોકયવશ્યાવહ-ત્રિલોકને વશ કરનાર
દ્વેધાભૂત-બન્ને પ્રકારના
વિષાપહ-વિષયરૂપી વિષને
વિષહર-સર્પાદિના વિષને હરણ કરનાર
શ્રેય પ્રભાવાશ્રય-કલ્યાણકારક પ્રભાવિક
સોલ્લાસ-ઉલ્લાસ સહિત
વસહાંકિત-વ સ હ અક્ષરોથી અંકિત
જિન-જિનેશ્વર
દેહિનામ્-દેહધારીઓને
ફુલિંગાનન્દદ-પ્રગટ એવા આનંદને આપે છે

ભાવાર્થ:—ચિન્તામણિ મંત્રમાં અદ્ભુત શક્તિ છે ૐકારની આકૃતિવાળો હ્રીંકારથી યુક્ત, શ્રીથી સંપન્ન અર્હંથી વેષ્ટિત, નમિ-ઊણથી બદ્ધ છે. ત્રિલોકને વશ કરનાર, વિષય-રૂપ વિષ અને સર્પાદિના વિષને હરનાર, કલ્યાણ-કારી, પ્રભાવશાળી, વ, સ, હ આ અક્ષરોથી યુકત આ મંત્ર ઋદ્ધિ અને મુકિત આપનાર છે. દેહધારીઓને શાશ્વત આનંદ આપે છે. ॥૭॥

श्रीचिन्तामणिमन्त्रमोंकृतियुतं
ह्रींकारसाराश्रितं
श्रीमर्हन्नमिऊण पासकलितं
त्रैलोक्यवश्यावहम् ।
द्वेधाभूतविपापहं विपहरं श्रेयः प्रभावाश्रयं,
सोल्लासं वसहाङ्कितं जिनफुलिं-
गानन्ददं देहिनाम् ॥७॥

शब्दार्थ

ओंकृतियुतं—ॐकार की आकृतिवाला
ह्रींकारसाराश्रितं—ह्रींकार, से युक्त
श्रीम् अर्हन् नमिऊण—श्री से सम्पन्न अर्हं से वेष्टित
पासकलितं—नमिऊण से बद्ध पासकलितं से युक्त
श्रीचिन्तामणिमन्त्रम्—चिन्तामणि मन्त्र
त्रैलोक्यवश्यावहम्—त्रिलोक के मनुष्यको वशमे करनेवाला है ।
द्वेधाभूतविपापहं—दोनों प्रकार के विष, विपयरूपी
विपहरं—विष और सर्प के विषको हरनेवाला
श्रेयः प्रभावाश्रयं—कल्याणकारी, प्रभाव एवं यश बढानेवाला है ।
सोल्लासं—उल्लास सहित
वसहाङ्कितं—व, स, ह तीन अक्षरोसे युक्त
जिन—जिनेश्वर
देहिनाम्—देहधारिओ को
फुलिगानन्दद—स्फुरित आनन्द देता है ।

भावार्थ : चिन्तामणि मन्त्र मे अद्भुत शक्ति है । जो भक्त शुद्ध मनसे उसका जप करता है, निश्चय ही उसका कल्याण होता है—उसे परम सुख प्राप्त होता हैं । चिन्तामणि मन्त्र ॐ शब्द की आकृतिवाला ह्रींकार से युक्त श्री से सम्पन्न है । अर्हं से वेष्टित है । नमिऊण से बद्ध है यह मन्त्र तीन जगत के लोगो को वश करनेवाला हैं । विपयरूप विष को दूर करनेवाला एवं सर्पादि के विपका हरण करनेवाला, प्रभाव एवं यश बढ़ानेवाला है । व, स, ह इन अक्षरो से युक्त यह मन्त्र ऋद्धि सिद्धि और मुक्ति देनेवाला है ।

હ્રીં શ્રીંકારવરં નમોઽક્ષરપરં
ધ્યાયન્તિ યે યોગિનો
હૃત્પદ્મે વિનિવેશ્ય પાર્શ્વમધિપં
ચિન્તામણીસંજ્ઞકમ્ ।
ભાલે વામભુજે ચ
નાભિકરયોર્ભૂયો ભુજે દક્ષિણે
પશ્ચાદષ્ટદલેષુ તે શિવપદં
દ્વિત્રૈર્ભવૈર્યાન્તિયહો ॥૮॥

શબ્દાર્થ :

હ્રીં શ્રીંકારવરં—હ્રીંકાર અને શ્રીંથી સમન્વિત
નમઃ અક્ષરપરં—નમઃ અક્ષરથી યુક્ત.
ચિન્તામણિ સંજ્ઞકમ્—ચિંતામણિ સંજ્ઞક
પાર્શ્વમધિપં—ભગવાન પાર્શ્વનાથને
યે યોગિન—જે યોગીઓ
હૃત્પદ્મે વિનિવેશ્ય—હૃદયકમળમાં ધારણ કરીને
ધ્યાયન્તિ—ધ્યાન કરે છે
ભાલે, વામભુજે ચ નાભિ કરયોઃ—ભાલમાં, ડાબા હાથમાં, નાભિમાં,
ભૂયો—ફરી ફરીવાર
દક્ષિણે ભુજે—જમણા હાથમા.
પશ્ચાદ્ અષ્ટદલેષુ—ત્યાર પછી આઠ પાંખડીવાળા કમળમાં
તે શિવપદં—તે મોક્ષપદને
દ્વિત્રૈઃ ભવૈઃ યાંતિ—બે અથવા ત્રણ ભવમાં પ્રાપ્ત કરે છે.
અહો ?— આશ્ચર્ય છે.

ભાવાર્થ :—ચિન્તામણિમંત્રનો મહિમા અપાર છે. હ્રીંકાર અને શ્રીંથી સમન્વિત, નમઃ અક્ષરથી યુક્ત, તથા ચિંતામણિ સંજ્ઞક પ્રભુ પાર્શ્વનાથને જે સાધક હૃદયમાં ધારણ કરીને ધ્યાન કરે છે, તે અવશ્ય પરમ સુખને પામે છે. જે સાધક ચિંતામણિ મંત્રને પોતાના ભાલ પર, ડાબા અને જમણા હાથ પર, નાભિ પર અને અષ્ટ-દલ કમળમાં ધ્યાન કરે છે. તે બે કે ત્રણ ભવમાં શિવપદને પ્રાપ્ત કરે છે. ॥ ૮ ॥

ह्रीं श्रींकारवरं नमोऽक्षरपरं
ध्यायन्ति ये योगिनो
हृत्पद्मे विनिवेश्य पार्श्वमधिपं
चिन्तामणिसंज्ञकम् ।
भाले वामभुजे च नाभिकरयो-
र्भूयो भुजे दक्षिणे
पश्चादष्टदलेषु ते शिवपदं द्वित्रैर्भवै यान्त्यहो ॥

शब्दार्थ :

ह्रीं श्रीं कारवरं—ह्रींकार एवं श्रींकार से समन्वित
नमोऽक्षरपरं—अन्तमें नमः अक्षर से युक्त
ये योगिनो ध्यायन्ति—जो योगीजन
हृत्पद्मे विनिवेश्य—हृदय में धारण करके ध्यान करते हैं
पार्श्वमधिपं—भगवान् पार्श्वनाथ को
चिन्तामणिसंज्ञकम्—चिन्तामणिसंज्ञक
भाले, वामभुजे च—भाल पर, वाम भुजा पर और
नाभिकरयोः—नाभि पर, दोनों हाथों में
दक्षिणे भुजे—दक्षिण भुजा पर
भूयो—बारबार
पश्चात् अष्टदलेषु—फिर अष्ट-दल कमल में [जो प्रभुका ध्यान करते हैं]
ते द्वित्रैः भवैः—वे दो या तीन भवों में
शिवपदं यान्ति—शिवपद प्राप्त कर लेते हैं
अहो—आश्चर्य है।

भावार्थ : चिन्तामणि मन्त्र की महिमा अपार है। प्रभाव अद्‌भुत है। ह्रींकार एवं श्रींकार से समन्वित और अन्तमें नमः अक्षर से युक्त चिन्तामणिसंज्ञक भगवान् पार्श्वनाथ का जो योगी एवं साधक जन हृदय में धारण करके ध्यान करते है वे अवश्य ही परम सुख को प्राप्त करते हैं। जो साधक चिन्तामणि मन्त्र को अपने भाल पर, वाम और दक्षिण भुजा पर, नाभि पर और दोनों हाथों में धारण करके फिर अष्ट-दल कमल में प्रभुका ध्यान करते हैं वे मनुष्य दो तीन भवों में ही शिवपद प्राप्त कर लेते हैं। इसमे जरा भी सन्देह नहीं।

નો રોગા નૈવ શોકા કલહ-કલના
નારિ-મારિ-પ્રચાર ।
નૈવાધિર્નાસમાધિ ર્ન ચ દર-
દુરિતે દુષ્ટ-દારિદ્રતા નો
નો શાકિન્યો ગ્રહા નો
ન હરિ-કરિગણા વ્યાલ વૈતાલજાલા ।
જાયન્તે પાર્શ્વચિન્તામણિનતિવશતઃ
પ્રાણિનાં ભક્તિભાજામ્ ॥

શબ્દાર્થ

નો રોગા નૈવ શોકા–રોગ અને શોક થતા નથી
ન કલહકલના–અશાંતિ થતી નથી
ન અરિ, મારિ પ્રચારા–શત્રુનો, મરકીનો ભય લાગતો નથી
નૈવ આધિ ન અસમાધિ–વ્યાધિ કે અસમાધિ થતી નથી
નચ દર દુરિતે દુષ્ટ દારિદ્રતાનો–પાપ અને દુષ્ટ દરિદ્રતા આવતી નથી
નો શાકિન્યો ગ્રહા નો–શાકિની આવતી નથી, ગ્રહો નડતા નથી
હરિ કરિ ગણા વ્યાલ વૈતાલ જાલા–સિંહ હાથીનો સમૂહ, સર્પ, ભૂત-પિશાચોનો ભય લાગતો નથી
પાર્શ્વચિંતામણિ–શ્રી પાર્શ્વચિન્તામણિને
નતિ વશતઃ–નમસ્કાર કરવાથી
ભક્તિભાજામ્ પ્રાણિનાં–ભક્તિવાળા પ્રાણીઓને
જાયન્તે થાય છે.

ભાવાર્થ ભગવાન ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથની ભક્તિ કરનાર ભક્તોના જીવનમાં સદા આનંદ-મંગલ અને સુખ રહે છે તેને રોગ, શોક અને કલહ પીડા આપતા નથી શત્રુ, મરકીનો ભય રહેતો નથી આધિ વ્યાધિ અને ઉપાધિના તાપથી તપિત થતો નથી પાપ અને દરિદ્રતા રહેતા નથી ભૂત, પિશાચ અને ગ્રહનો ભય લાગતો નથી સર્પ, સિંહ અને હાથીનો ભય તેને સંભવતો નથી ભગવાનના ભક્ત સર્વ પ્રકારના ભયથી મુક્ત રહે છે

नो रोगा नैव शोका न कलह्–कलना
नारि–मारि–प्रचार,
नैवाधिर्नासमाधि र्न च दर–
दुरिते दुष्ट–दारिद्रता नो ।
नो शाकिन्यो ग्रहा नो
न हरि–करिगण व्याल–वैतालजाला,
जायन्ते पार्श्वचिन्तामणिनतिवशतः
प्राणिनां भक्तिभाजाम् ॥

शब्दार्थ :

नो रोगा नैव शोका–रोग शोक नही आता
न कलह्कलना–अशाति नही होती
न अरि मारि प्रचारा–शत्रु, मारीका उपद्रव नही होता ।
न एव आधि न असमाधि–व्याधि, असमाधि के तापसे तापित नही होते ।
च न दरदुरिते–पापो का समूह या थोडा भी पाप नही रहता ।
दुष्ट दारिद्रता नो–दुष्ट दरिद्रताका भय नही होता
नो शाकिन्यो, नो ग्रहा–शाकिनी, ग्रहोका भय नही होता ।
न हरि-करि–गणा–सिंह, हाथीका समूह
व्याल वैतालजाला–सर्प, पिशाचो का समूह [दुःखरूप नही होता ।]
भक्तिभाजाम् प्राणिनां–भक्ति करनेवाले भक्तो को
पार्श्वचिन्तामणि–श्री पार्श्वचिन्तामणिको
नतिवशतः–नमस्कार करने से
जायन्ते–होते हैं ।

भावार्थ : भगवान् चिन्तामणि पार्श्वनाथ की भक्ति करनेवाले भक्तो के जीवनमे सदा आनन्द मंगल और सुख रहता है । भगवान् के भक्त के जीवन मे न कभी रोग आता है, अरि और मारि का भय भी नही रहता । आधि–व्याधि और उपाधि के ताप से कभी तापित नही होते । पाप और दरिद्रता नही रहते । भूत–प्रेत–पिशाच और ग्रह का भय नही रहता । सर्प, सिंह और गज का भी भय नही रहता । भगवान के भक्त सब प्रकार के भयो से मुक्त रहते हैं ।

ગીર્વાણદ્રુમધેનુકુમ્ભમણયસ્તસ્યાંગણે
રિંગિણો,
દેવા દાનવ–માનવાઃ સવિનયં
તસ્મૈ હિતં ધ્યાયિનઃ ।
લક્ષ્મીસ્તસ્ય વશાઽવશેવ ગુણિનાં
બ્રહ્માણ્ડ–સંસ્થાયિની
શ્રી ચિન્તામણિ પાર્શ્વનાથમનિશં
સંસ્તૌતિ યો ધ્યાયતિ

શબ્દાર્થ

ગીર્વાણ દ્રુમ–કલ્પવૃક્ષ
ધેનુ, કુંભ, મણયઃ–કામધેનુ, કામકુંભ, ચિન્તામણિ રત્ન
તસ્ય અંગણે રિંગિણો–તેના આંગણામાં આનંદ કરે છે.
દેવા દાનવ માનવા–દેવ, દાનવ અને મનુષ્યો
સવિનયં–વિનય સહિત
તસ્મૈ–તેને
હિત ધ્યાયિન–હિતનું ચિંતવન કરે છે
લક્ષ્મી સ્તસ્ય વશા–લક્ષ્મી તેને આધિન થાય છે
અવશા ઇવ–વિવશ થઇને જેમ
ગુણિનાં–ગુણવાન જીવોના
બ્રહ્માંડ સંસ્થાયિની–બ્રહ્માંડમાં પ્રાપ્ત થની
શ્રી ચિંતામણિપાર્શ્વનાથં–શ્રી ચિન્તામણિ પાર્શ્વનાથનું
અનિશં સંસ્તૌતિ–નિરંતર જે સ્તુતિ કરે છે
યો ધ્યાયતિ–જે ધ્યાન કરે છે.

ભાવાર્થ :–શ્રી ચિંતાણિ પાર્શ્વનાથની જે શુદ્ધ હૃદયથી પ્રતિદિન સ્તુતિ કરે છે, ધ્યાન કરે છે તેના આંગણમાં હંમેશા કલ્પવૃક્ષ કામધેનું કામકુંભ અને ચિંતામણિ રત્ન રહે છે. તે ભકતને દાનવનો ભય હોતો નથી દેવ અને મનુષ્ય હંમેશા તેની સેવા કરે છે. સંપૂર્ણ બ્રહ્માંડની લક્ષ્મી તેને વિવશ થઈ ને વશ થઈ જાય છે. ત ભકતના બધા સંકલ્પ અને મનોરથ પૂર્ણ થઈ જાય છે. ॥ ૧૦॥

गीर्वाणद्रुमधेनुकुम्भमणयस्तस्याङ्गणे–
रिङ्गिणो,
देवा दानव–मानवाः सविनयं
तस्मै हित—ध्यायिनः
लक्ष्मीस्तस्य वशाऽवशेव गुणिनां
ब्रह्माण्ड–संस्थायिनी,
श्रीचिन्तामणि पार्श्वनाथमनिशं
संस्तौति यो ध्यायति

शब्दार्थ :

गीर्वाणद्रुम–कल्पवृक्ष
धेनु–कुम्भ–मणयः–कामधेनु, कामकुम्भ, मणियाँ
तस्य अङ्गणे रिङ्गिणो–उसके आगनमे अठखेली करते रहते है ।
देवा दानव मानवा–देव, दानव और मानव
सविनयं तस्मै हित–विनयसहित, स्तुतिगायक के लिये
ध्यायिनः–हितका चिन्तवन करते है ।
लक्ष्मीस्तस्य वशा–लक्ष्मी उसके अधीन होती है ।
अवशा इव–विवशकी तरह
गुणिनां–गुणवान जीवोके
ब्रह्मांडसंस्थायिनी–ब्रह्माण्ड मे रही हुई
श्रीचिन्तामणिपार्श्वनाथ–श्री चिन्तामणि पार्श्वनाथ का
अनिशं यो–निरंतर जो
संस्तौति ध्यायति–स्तुति करते है। ध्यान करते हैं।

भावार्थ : भगवान् चिन्तामणि पार्श्वनाथकी जो भक्त शुद्ध हृदयसे प्रतिदिन स्तुति करते हैं और ध्यान करते है उसके आगन मे सदा कल्पवृक्ष, कामधेनु, कामकुम्भ और चिन्तामणि रत्न अठखेली करते रहते हैं। उस भक्त को दानव कभी भय नही देते, देव सदा उसकी सहायता करते है। और मनुष्य सदा उसकी सेवा करते है।

भगवान पार्श्वनाथ के भक्तके घरमें सदा लक्ष्मी का वास रहता है। सम्पूर्ण ब्रह्माड की लक्ष्मी उसके वशमें हो जाती है। उस भक्त के सभी संकल्पो और मनोरथो की पूर्ति हो जाती है।

ઇતિ જિનપતિપાર્શ્વઃ પાર્શ્વપાર્શ્વાખ્યયક્ષઃ ।
પ્રદલિત-દુરિતૌઘઃ પ્રીણિતપ્રાણિ-સાર્થઃ ।
ત્રિભુવનજનવાંછાદાન ચિન્તામણીકઃ ।
શિવપદતરુબીજં બોધિબીજં દદાતુ ॥૧૧॥

શબ્દાર્થ

ઇતિ જિનપતિ પાર્શ્વં-આ પ્રમાણે પાર્શ્વ જિનેશ્વરનો
પાર્શ્વં પાર્શ્વાખ્ય યક્ષ-પાર્શ્વ નામનો યક્ષ પાર્શ્વમાં
પ્રદલિત દુરિતૌઘ-પાપકર્મોના સમૂહ નષ્ટ કર્યા છે
પ્રીણિત-ખુશ કર્યા છે
પ્રાણી-પ્રાણીઓના
સાર્થ-સમૂહ
ત્રિભુવન જન-ત્રિભુવનના મનુષ્યોને
વાંછાદાન-ઇચ્છિત વસ્તુઓ આપવામાં
ચિંતામણીક-ચિંતામણિ સમાન
શિવપદ તરુ બીજં-શિવપદ રૂપી વૃક્ષનું બીજ
બોધિબીજ-બોધિ રૂપી બીજ (સમ્યગ્દર્શન)
દદાતુ-આપો

ભાવાર્થ -ભગવાન પાર્શ્વનાથની શુદ્ધ ભક્તિથી લૌકિક સુખ જ નહીં અધ્યાત્મ સુખ પણ મળે છે પાર્શ્વ નામનો યક્ષ જેનો સેવક છે, તેવા જિનપતિ પાર્શ્વનાથ જેણે સમસ્ત કર્મોનો ક્ષય કરી પરમ શુદ્ધપદની પ્રાપ્તિ કરી છે. ત્રિભુવનના મનુષ્યોને ઈચ્છિત વસ્તુ આપી છે. જે ચિંતામણિ રત્ન સમાન છે તેવા પ્રભુ પાર્શ્વનાથ મને મોક્ષરૂપી વૃક્ષને માટે સમ્યક્ત્વરૂપી બોધીબીજ પ્રદાન કરો ॥ ૧૧ ॥

इति जिनपतिपार्श्वः पार्श्वपार्श्वाख्ययक्षः ।
प्रदलित-दुरितौघः प्रीणितप्राणि-सार्थः ।
त्रिभुवनजनवाञ्छादान-चिन्तामणीकः
शिवपदतरुबीजं बोधिबीजं ददातु ॥११॥

शब्दार्थ

इति-इस प्रकार
जिनपतिपार्श्वः-जिनेश्वर पार्श्वनाथ
पार्श्वः पार्श्वाख्ययक्षः-पार्श्व नामका यक्ष जिसकी समीप मे है। ऐसा,
प्रदलित दुरितौघ-पापके पुंजका विनाशक
प्रीणितप्राणिसार्थः-प्राणीओ के समूह को हर्षित करनेवाले
त्रिभुवन जन-त्रिभुवनके मनुष्यो को
वाञ्छादान-इच्छापूर्ति करने में
चिन्तामणीक-चिन्तामणि रत्न के समान
शिवपदतरुबीजं-मोक्षरूपी वृक्ष के लिए बीजभूत
बोधिबीजं ददातु-शुद्ध सम्यक्त्व प्रदान करे ।

भावार्थ :- पार्श्वनाथ की शुद्ध भक्ति से लौकिक सुख ही नहीं, अध्यात्म सुख भी मिलता है । पार्श्वनाम का यक्ष जिनका सेवक है, ऐसे जिनपति पार्श्वनाथ, जिन्होने अपने समस्त कर्मो को क्षय करके परम शुद्धि प्राप्त की और संसार के समस्त प्राणियो को सुख प्रदान किया, और जो विश्व के समग्र जीवो की इच्छापूर्ति करने मे चिन्तामणि रत्न के समान हैं, वे पार्श्वनाथ मुझे मोक्षरूपी वृक्ष के लिए बीजभूत शुद्ध सम्यक्त्व प्रदान करे ।

શ્રી ઉપસર્ગહર સ્તોત્રમ્

ઉવસગ્ગહરં પાસં, પાસં વંદામિ કમ્મઘણમુક્કં ।
વિસહરવિસનિન્નાસં મંગલ કલ્લાણ આવાસં ॥૧॥

શબ્દાર્થ :–**ઉપસગ્ગહરં પાસં**—વિઘ્નોને હરનાર અને પાર્શ્વ નામનો યક્ષ જેમનો સેવક છે એવા **પાસં વંદામિ કમ્મઘણમુક્કં**–કર્મના સમૂહથી મુક્ત પાર્શ્વપ્રભુને વંદું છું. **વિસહરવિસનિન્નાસં**—સર્પના ઝેરનો નાશ કરનાર, **મંગલ કલ્લાણ આવાસં**–મંગળ અને કલ્યાણના ઘર સમાન.

ભાવાર્થ :– વિઘ્નોને હરનાર, સર્પના ઝેરનો નાશ કરનાર, મંગલ અને કલ્યાણના આવાસ, કર્મના બંધનથી મુક્ત અને પાર્શ્વ નામનો યક્ષ જેમનો સેવક છે તેવા પાર્શ્વ પ્રભુજીને વંદુ છું.

વિસહરફુલિંગમંતં, કંઠે ધારેઈ જો સયા મણુઓ ।
તસ્સ ગહ રોગ મારી, દુટ્ઠ જરા જંતિ ઉવસામં ॥૨॥

શબ્દાર્થ.–**વિસહરફુલિંગમંતં**–વિષધર ફુલિંગ નામના મંત્રને **કંઠે ધારેઇ જો સયા મણુઓ**-જે મનુષ્યો સદા કંઠમા ધારણ કરે છે અર્થાત્ જાપ કરે છે, **તસ્સ ગહ રોગ મારી**–તેના ગ્રહ, રોગ અને મરકી **દુટ્ઠ જરા જંતિ ઉવસામં**–દુષ્ટ તાવ શાન્ત થ.ય છે.

ભાવાર્થ :- વિષધર ફુલિંગ નામના મંત્રનો જે મનુષ્યો સદા જાપ કરે છે તેના દુષ્ટ ગ્રહ, રોગ, મરકી અને તાવ શાંત થાય છે.

ચિટ્ઠઉ દૂરે મંતો, તુજઝ પણામો વિ બહુફલો હોઈ ।
નરતિરિએસુ વિ જીવા, પાવંતિ ન દુક્ખ દોગચ્ચં ॥૩॥

શબ્દાર્થ :–**ચિટ્ઠઉ દૂરે મંતો**–એ મંત્ર તો દૂર રહો, **તુજઝ પણામો વિ બહુફલો હોઈ**–આપને કરેલો નમસ્કાર પણ ઘણો જ ફળદાયક છે, **નરતિરિએસુ વિ જીવા**–મનુષ્ય અને તિર્યંચ ગતિમાં પણ જીવો **પાવંતિ ન દુક્ખ દોગચ્ચં**–દુખ દુર્ગતિ પણ પામતા નથી.

ભાવાર્થ :–હે વિભો ! તે મંત્ર તો દૂર રહો પરંતુ આપને કરેલો નમસ્કાર પણ અત્યંત ફળદાયક છે. જેનાથી જીવો મનુષ્ય અને તિર્યંચ ગતિમાં પણ દુઃખ–દરિદ્રતાને પામતા નથી.

ૐ અમરતરુ કામધેણુ ચિંતામણિ કામકુમ્ભમાઇયા ।
સિરિપાસનાહ સેવા–ગહણે સવ્વે વિ દાસત્તં ॥૪॥

શબ્દાર્થ :–ૐ **અમરતરુ કામધેણુ** ૐ [પરમેષ્ટી વાચક બીજમંત્ર] કલ્પવૃક્ષ અને કામધેનુ **ચિંતામણિકામકુંભમ્ આઇઆ**–ચિંતામણિ રત્ન, કામકુંભ આદિ **સિરિપાસ નાહ સેવાગહણે** શ્રીપાર્શ્વનાથની સેવા કરવાથી છે. **સવ્વે વિ દાસત્તં**–સર્વે સેવકપણાને સ્વીકારે છે.

ભાવાર્થ.–હે પ્રભો ! આપનું નામ કલ્પવૃક્ષ, કામધેનુ ચિંતામણિ રત્ન, કામકુંભ સમાન છે. આપના નામનો જે જાપ કરે છે તેને સર્વ ગ્રહો પણ અધીન થઈ જાય છે. ॥૪॥

ૐ હ્રીં શ્રીં ઐં ૐ

તુહ દંસણેણ સામિય, પણાસેઇ રોગ સોગ દોહગ્ગં ।
કપ્પતરુમિવ જાયઈ, [ૐ]તુહ દંસણેણ સવ્વફલહેઉ સ્વાહા ॥૫॥

શબ્દાર્થ :–ૐ–પંચપરમેષ્ઠી વાચક મંત્ર હ્રીં–ચોવીસ તીર્થંકર વાચક મંત્ર, શ્રીં લક્ષ્મીસૂચક મંત્ર

અ-સરસ્વતીબીજ મંત્ર તુહ દંસણેણ સામિય-હે સ્વામી! આપના દર્શન વડે પણાસેઈ રોગસોગદોહગ્ગં રોગ, શોક દુર્ભાગ્ય નાશ પામે છે કપ્પતરુમિવ જાયઈ-કલ્પવૃક્ષ જેમ ઇચ્છા પૂર્ણ કરે છે. તુહ દંસણેણ સવ્વફલ હેઉ ૐ આપનું દર્શન સર્વ ફળનું કારણ છે સ્વાહા-પ્રાપ્ત થાઓ [શાંતિસૂચક]

ભાવાર્થ હે સ્વામી! આપને જે વડે ભક્તો ૐ હ્રીં શ્રીં અ એવા બીજમંત્રોમાં સ્મરે છે તેને આપનુ નામસ્મરણ કલ્પવૃક્ષ સમાન સર્વ ફળદાયક બને છે શાંતિ પ્રાપ્ત થાય છે

ૐ હ્રીં નમિઊણ પણવસહિયં. માયાબીએણ ધરણ નાગિંદં ।
સિરિકામરાજકલિયં, પાસજિણિંદં નમંસામિ ॥૬॥

શબ્દાર્થ :-ૐ નમિઊણ પણવસહિયં-ૐકાર સહિત નમસ્કાર કરીને માયાબીએણ ધરણ-નાગિંદં-માયાબીજ હ્રીં ધરણેન્દ્ર નાગેન્દ્રને સિરિકામરાજકલિયં-શ્રી કામરાજ એટલે કલી એ ત્રણે બીજમંત્રો છે પાસજિણિંદં નમંસામિ-પાર્શ્વ જિનેશ્વરને નમસ્કાર કરું છુ.

ભાવાર્થ :-પ્રણવ એટલે ૐકાર, માયાબીજ એટલે હ્રીંકાર, કામરાજ એટલે કલી એ ત્રણે બીજાક્ષરોનો અહીં ઉપયોગ છે અને હ્રીંકાર વડે શ્રી ધરણેન્દ્ર સાથે પદ્માવતી દેવીને જોડવાનો માત્રિકોનો સંપ્રદાય છે આ રીતે ઉપરના મંત્ર આ ગાથામાંથી ઉત્પન્ન થાય છે [ૐ હ્રીં પાર્શ્વનાથાય હ્રીં ધરણેન્દ્રાય શ્રીપદ્માવતીસહિતાય કલીં નમ]

ૐ હ્રીં શ્રીંપાસ વિસહર વિજ્જામંતેણ ઝાણ ઝાએજ્જા ।
ધરણપઉમાવઈ દેવી ૐ હ્રીં ક્ષ્મ્લ્વ્યૂં સ્વાહા ॥૭॥

શબ્દાર્થ :- સિરિપાસ વિસહર-શ્રીપાર્શ્વનાથ વિષને હરણ કરનાર વિજ્જામંતેણ ઝાણં ઝાએજ્જા-જે વિદ્યામંત્ર વડે ધ્યાન કરે છે ધરણપઉમાવઇ દેવી-ધરણેન્દ્ર અને પદ્માવતી દેવી ૐ હ્રીં ક્ષ્મ્લ્વ્યૂં સ્વાહા-(આ મંત્ર છે)

ભાવાર્થ :-ૐ હ્રીં શ્રીં પાર્શ્વપ્રભુ જે વિષ હરનાર છે, તેવા પ્રભુનુ વિદ્યામંત્ર વડે ધરણેન્દ્ર અને પદ્માવતી સહિત ૐકાર, હ્રીંકાર આગળ લગાડી અને ક્ષ્મ્લ્વ્યૂં, સ્વાહાના પલ્લવ જોડી જે એકચિત્તે ધ્યાન કરે છે, તેઓના સર્વ મનોરથ પૂર્ણ થાય છે, સર્વ કાર્યની સિદ્ધિ થાય છે.

ૐ જયઉ ધરણિંદ પઉમાવઈ ય નાગિણી વિજ્જા ।
વિમલ જ્ઝાણઅહિઓ, ૐ હ્રીં ક્ષ્મ્લ્વ્યૂં સ્વાહા ॥૮॥

શબ્દાર્થ :-ૐ જયઉ ધરણિંદ પઉમાવઈ-ૐ ધરણેન્દ્ર અને પદ્માવતીનો જય થાઓ નાગિણી વિજ્જા-નાગિણી વિદ્યા વિમલ જ્ઝાણઅહિઓ-વિમલધ્યાન વડે ભણે છે

ભાવાર્થ : ધરણેન્દ્ર અને પદ્માવતી નામથી યુક્ત, એવી નાગિણી નામની વિદ્યા વડે જય પામો' એવી ધ્વનિ કરતાં વિમલ ધ્યાન સહિત જે મંત્ર ભણે છે, તેનો મનનો મનોરથ પૂર્ણ થાય છે મંત્ર આ પ્રમાણે છે. ૐ હ્રીં ક્ષ્મલ્વ્યું સ્વાહા

ૐ થુણામિ પાસનાહં ૐ હ્રીં પણમામિ પરમભત્તીએ ।
અટ્ઠક્ખરધરણિંદં, પઉમાવઇ પયડિયા કિત્તી ॥૯॥

શબ્દાર્થ : ૐ થુણામિ પાસનાહં ૐ પાર્શ્વનાથની સ્તુતિ કરુ છુ. ૐ હ્રીં પણમામિ પરમભત્તીએ-પરમભક્તિપૂર્વક પ્રણામ કરુ છુ. અટ્ઠકખરધરણિંદં-આઠ અક્ષર સહિત ધરણેન્દ્રને પઉમાવઇ પયડિયાકિત્તી-જેની કીર્તિ પ્રગટ થઈ ગયેલ છે તે પદ્માવતીને.

ભાવાર્થ :– ૐકારના સ્મરણપૂર્વક શ્રી પાર્શ્વનાથની સ્તુતિ કરું છું પ્રણામ કરું છું તેમ જ આઠ અક્ષરવાળા મંત્રરૂપ ધરણેન્દ્ર અને જેમની કીર્તિ પ્રગટ થએલ છે તેવાં શ્રી પદ્માવતી દેવીને નમસ્કાર કરું છું.

જસ્સ પયકમલે સયા, વસઈ પઉમાવઈ ય ધરણિંદો ।
તસ્સ નામેણ સયલં, વિસહરવિસં પણાસેઈ ॥૧૦॥

શબ્દાર્થ-**જસ્સ પયકમલે સયા**=જેના પદકમળમાં હંમેશાં **વસઈ પઉમાવઇ ધરણિંદો**= ધરણેન્દ્ર અને પદ્માવતી વસે છે. **તસ્સ નામેણ સયલં**=તેના નામથી સર્વ પ્રકારના **વિસહરવિસં પણાસેઇ**=સર્પોનું વિષ નાશ પામે છે

ભાવાર્થ : જેના ચરણકમળમાં હંમેશાં ધરણેન્દ્ર અને પદ્માવતીનો વાસ છે, તે પ્રભુ પાર્શ્વનાથના નામસ્મરણથી સર્વ પ્રકારના સર્પોનાં વિષ નાશ પામે છે

તુહ સમ્મત્તે લદ્ધે ચિંતામણિ કપ્પપાયવબ્ભહિએ ।
પાવંતિ અવિગ્ઘેણં જીવા અયરામરં ઠાણં ॥૧૧॥

શબ્દાર્થ –**તુહ સમ્મત્તે લદ્ધે**—આપનું સમ્યક્ દર્શન પામવાથી **ચિંતામણિ કપ્પપાય— વબ્ભહિએ**—ચિંતામણિ રત્ન અને કલ્પવૃક્ષથી ઉત્તમ એવું **પાવંતિ અવિગ્ઘેણં**-વિઘ્ન વિના પામે છે. **જીવા અયરામરં ઠાણં**–જીવો અજરામર—મોક્ષ સ્થાનને

ભાવાર્થ :–હે પ્રભો ! ચિંતામણિ રત્ન અને કલ્પવૃક્ષથી ઉત્તમ એવું આપનું સમ્યક્ દર્શન જીવોને અજરામર એવા મોક્ષને વિઘ્ન રહિત પ્રાપ્ત કરાવે છે.

ૐ નટ્ઠટ્ઠમયટ્ઠાણં પણટ્ઠકમ્મટ્ઠ નટ્ઠ સંસાર ।
પરમટ્ઠનિટ્ઠિઅટ્ઠં અટ્ઠગુણાધીસર વંદે ॥૧૨॥

શબ્દાર્થ :–**ૐ નટ્ઠટ્ઠમયટ્ઠાણં** ૐ નષ્ટ થયા છે આઠ મદસ્થાન જેનાં **પણટ્ઠકમ્મટ્ઠનટ્ઠ સંસારં**–આઠ કર્મનો નાશ થવાથી જેનો સંસાર નાશ પામ્યો છે **પરમટ્ઠનિટ્ઠિઅટ્ઠં**–પરમ અર્થમાં જેઓ નિષ્ઠાવાન્ છે **અટ્ઠ ગુણાધીસરં વંદે**–આઠ ગુણના અધીશ્વર છે તેને વંદું છું.

ભાવાર્થ :–આઠ મદસ્થાનો જેણે નાશ કર્યા છે, અષ્ટ કર્મના નાશથી જેના સંસારનો ઉચ્છેદ થયો છે, પરમાર્થ એટલે મોક્ષ જેણે પ્રાપ્ત કર્યો છે, અને આઠ ગુણાધીશ અર્થાત્ આઠ ગુણના જે સ્વામી છે તેવા પ્રભુ પાર્શ્વનાથને વંદન કરું છું.

ૐ ગરુડો વનિતાપુત્રો નાગલક્ષ્મી મહબ્બલ ।
તેણ મુચ્ચંતિ મુસા તેણ મુચ્ચંતિ પન્નગા ॥૧૩॥

શબ્દાર્થ :– **ૐ ગરુડો વનિતાપુત્રો નાગલક્ષ્મી-મહાબલઃ**–આ એક પ્રકારનો મંત્ર છે. **તેના જાપ કરવાથી તેણ મુચ્ચંતિ મુસા**–તેનાથી ઉંદરોના ભયથી મુક્ત થાય છે. **તેણ મુચ્ચંતિ પન્નગા**–તેનાથી સર્પનો ભય દૂર થાય છે.

ભાવાર્થ :–ૐ ગરુડો વનિતાપુત્રો નાગલક્ષ્મી મહાબલઃ એ મંત્રનો જાપ કરવાથી ઉંદર અને સર્પોના ભયથી મુક્ત થવાય છે.

તુહ નામ સુદ્ધમંતં, જો નર જવઈ સુદ્ધભાવેણ ।
સો અયરામરઠાણં, પાવઈ ન ય દોગ્ગઈ દુક્ખં ॥૧૪॥

શબ્દાર્થ -**તુમ નામ સુદ્ધમંતં**-તમારા નામથી શુદ્ધ થયેલ મંત્ર **જો નર જવઈ સુદ્ધભાવેણ**-શુદ્ધ ભાવથી જે મનુષ્ય જપે છે, સો **અયરામરઠાણં**-તે અજરામર સ્થાનને **પાવઈ ન ય દોગ્ગઈ દુકખં**-પ્રાપ્ત કરે છે, દુર્ગતિના દુઃખને પામતો નથી.

ભાવાર્થ.-હે પ્રભો ! આપના નામથી શુદ્ધ થયેલ મંત્રનો શુદ્ધ હૃદયથી જે જાપ કરે છે, તે અજરામર સ્થાનને પ્રાપ્ત કરે છે. દુઃખને પામતો નથી.

ૐ પંડુ ભગંદર દાહં, કાસં સાસં ચ સૂલમાઈણિ ।
પાસપહુ પભાવેણ, નાસંતિ સયલ રોગાઈં, હ્રીં સ્વાહા ॥૧૫॥

શબ્દાર્થ -**ૐ પંડુ ભગંદર દાહં**-ૐ પાડુ, ભગંદર, દાહ **કાસં સાસં ચ સૂલમાઈણિ**-ખાંસી, શ્વાસ, શૂલ ઇત્યાદિ **પાસપહુપભાવેણ**-પાર્શ્વ પ્રભુના પ્રભાવથી **નાસંતિ સયલ રોગાઈં**-સર્વ રોગો નાશ પામે છે **હ્રીં સ્વાહા**-આ અંતે આવનાર વિશિષ્ટ મંત્રાક્ષર છે.

ભાવાર્થ:-હે પ્રભુ ! આપના પ્રભાવથી પાડુ ભગંદર દાહ ખાંસી શ્વાસ, શૂલ, ઇત્યાદિ સર્વ રોગો નાશ પામે છે.

ૐ વિસહર દાવાનલ, સાઈણિ વેયાલમારિ આયંકા ॥
સિરીનીલકંઠપાસસ્સ સરણમિત્તેણ નાસંતિ ॥૧૬॥

શબ્દાર્થ -**વિસહર દાવાનલ**—સર્પ, દાવાનલ **સાઈણિ વેયાલમારિ આયંકા**-શાકિની, વૈતાલ મરકી, રોગમા **સિરિનીલકંઠ પાસસ્સ**—શ્રી નીલકંઠી પાર્શ્વનાથના **સરણમિત્તેણ નાસંતિ** સ્મરણ માત્રથી નાશ પામે છે

ભાવાર્થ -શ્રી નીલકંઠી પાર્શ્વનાથના સ્મરણ માત્રથી સર્પ, દાવાનલ, શાકિની, વૈતાલ, મરકી, અને રોગ માત્ર નાશ પામે છે ॥ ૧૬॥

પન્નાસં ગોપીડાં કૂરગ્ગહદંસણં ભયં કાયે ।
આવીઈ ન હુંતિ એએ તહવિ તિસંઝં ગુણિજ્જાસુ ॥૧૭॥

શબ્દાર્થ : **પન્નાસં ગોપીડાં**—પચાસ પ્રકારની ઇન્દ્રિયોની પીડા **કૂરગ્ગહદંસણં ભયં કાયે** -ક્રૂર ગ્રહની અસર અને શરીર વિષેનો ભય આપના દર્શનથી **આવીઇ ન હુંતિ એએ**-એ આવી શકતા નથી **તહવિ તિસંઝં ગુણિજ્જાસુ**—તેજ રીતે ત્રિસંધ્યાએ શુદ્ધભાવે જપે.

ભાવાર્થ:-હે પ્રભુ ! ત્રિસંધ્યાએ આપના દર્શન કરવાથી તેમજ નામસ્મરણથી શરીર વિષેનો ભય, પચાસ પ્રકારની ઇન્દ્રિયોની પીડા, ક્રૂર ગ્રહની પીડા થતી નથી

પીડજંત ભગંદર, કાસં સાસં સૂલ તહ નિવ્વાહં ।
સિરિ સામલ પાસ મહંત નામ-પઉર-પઉલેણ ॥૧૮॥

શબ્દાર્થ -**પીડજંત ભગંદર**-શારીરિક, માનસિક પીડા, મંત્રપ્રયોગ, ભગંદર, **કાસ સાસં સૂલ તહ નિવ્વાહં**-ખાંસી, શ્વાસ, શૂલ તમારા સ્મરણે બાધા કરતા નથી. **સિરિ સામલ પાસ મહંત** શ્રી શામળિયા પાર્શ્વનાથ **મહંત** છે **નામ પઉર પઉલેણ**-આપના નામની પ્રચુર અગ્નિ પ્રકટ કરવાથી.

ભાવાર્થ :-શ્રી શામળિયા પાર્શ્વનાથ મંત્રના જાપથી પ્રચૂર અગ્નિ હૃદયમાં પ્રકટ કરવાથી શારીરિક, માનસિક પીડા, યંત્રપ્રયોગ, ભગંદર, ખાસી શ્વાસ, શૂલ વગેરે રોગો બાધા કરતા નથી.

ૐ હ્રીં શ્રીં પાસધરણ સંજુત્તં વિસહરવિજ્જં જવેઈ સુદ્ધમણેણ ।
પાવઇ ઇચ્છિયસુહં ૐ હ્રીં શ્રીં ક્ષ્મ્લ્વ્યૂં સ્વાહા ॥૧૯॥

શબ્દાર્થ :—**પાસધરણ સંજુત્તં**—પાર્શ્વપ્રભુ ધરણેન્દ્ર નામથી યુક્ત **વિસહરવિજ્જં જવેઇ સુદ્ધમણેણ** શુદ્ધ મનથી વિષહર વિદ્યાને જપે છે **પાવઇ ઇચ્છિય સુહં**—ઇચ્છિય સુખને પ્રાપ્ત કરે છે. **ૐ હ્રીં શ્રીં ક્ષ્મ્લ્વ્યૂં સ્વાહા**—આ મંત્ર છે

ભાવાર્થ :—ધરણેન્દ્રના નામથી યુક્ત પાર્શ્વનાથ પ્રભુનો જાપ, વિષહર વિદ્યાને જે શુદ્ધ મનથી જપે છે, તે ઇચ્છિત સુખને પ્રાપ્ત કરે છે. ॥૧૯॥

રોગજલજલણા વિસહર—ચોરારિમઈંદગયરણભયાઈં ।
પાસજિણનામસંકિત્તણેણં પસમંતિ સવ્વાઈં હ્રીં સ્વાહા ॥૨૦॥

શબ્દાર્થ :—**રોગજલજલણ વિસહર**—રોગ, જલ, અગ્નિ, સર્પનો **ચોરારિમઈંદગયભયાઈં**—ચોર, શત્રુ, સિંહ, હાથી, રણનો ભય **પાસજિણનામસંકિત્તણેણ**—જિનેશ્વર પાર્શ્વના નામસંકીર્તનથી **પસમંતિ સવ્વાઇં હ્રીં સ્વાહા**—ઉપશમ થાય છે. સર્વે શાંત થાઓ.

ભાવાર્થ :—હે પાર્શ્વપ્રભો! આપનું કીર્તન કરવાથી રોગનો, જલનો, અગ્નિનો, સર્પનો, ચોરનો, શત્રુનો, સિંહનો, રણસંગ્રામનો તે ઉપરાંત બીજા કોઈ પણ ભય શાંત થઈ જાય છે.

ૐ જયઉ ધરણિંદનમંસિય પઉમાવઈપમુહનિસેવિયા પાયા ।
ૐ ક્લીં હ્રીં મહાસિદ્ધિં, કરેઈ પાસ જગનાહો ॥૨૧॥

શબ્દાર્થ :—**ૐ જયઉ**—જય પામો **ધરણિંદ પઉમાવઈપમુહ નમંસિયા**—ધરણેન્દ્ર પદ્માવતી વગેરે દેવીઓ નમેલાં છે જેને **નિસેવિયા પાયા** સેવેલા છે ચરણકમલ જેના **ૐ ક્લીં હ્રીં મહાસિદ્ધિં કરેઇ** આ મંત્ર મહાસિદ્ધિ કરે છે. **પાસ જગનાહો** પાર્શ્વ જગતના નાથ.

ભાવાર્થ :—ધરણેન્દ્ર અને પદ્માવતી દેવી વગેરેએ જેને નમસ્કાર કર્યા છે, જેના ચરણની ઉપાસના કરી છે, તેવા પ્રભુ પાર્શ્વનાથનો મંત્ર જય પામો. ૐ ક્લી હ્રીં એ મંત્ર જગતમાં મહાસિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરાવે છે.

ॐ ह्रीँ श्रीँ तं नमः पासनाहं । ॐ ह्रीँ श्रीँ जस्स पमावेससया,
ॐ ह्रीँ श्रीँ धरणिंदनमंसियं दुहं पणासेइ । ॐ ह्रीँ श्रीँ नासति सयलदुरियाइं ।

તં નમહ પાસનાહં, ધરણિંદ નમંસિય દુહ પણાસેઇ ।
જસ્સ પભાવેણ સયા, નાસંતિ સયલ દુરિયાઈં ॥૨૨॥

શબ્દાર્થ :—**પાસનાહં તં નમહ**-હે પાર્શ્વનાથ, તમને નમસ્કાર **ધરણિંદ નમંસિય**—ધરણેન્દ્ર વડે નમસ્કાર કરાયેલા એવા **દુહ પણાસેઇ**—દુઃખોનો નાશ કરે છે. **જસ્સ પભાવેણ સયા** જેના પ્રભાવથી હંમેશાં **સયલ દુરિયાઈં નાસંતિ** સર્વ ઉપદ્રવો નાશ પામે છે.

ભાવાર્થ :—હે પાર્શ્વ પ્રભો! આપને નમસ્કાર! ધરણેન્દ્ર વડે નમસ્કાર કરાયેલા એવા આપના પ્રભાવથી સર્વ ઉપદ્રવો અને દુઃખોનો નાશ થાય છે.

વીરસ્તુતિ

(સૂત્ર કૃતાંગ અ. ૬ઠ્ઠું)

પુચ્છિંસ્સુ ણં સમણા માહણા ય, અગારિણે યા પરતિત્થિઆ ય,
સે કેઈ ણેગંતહિયં ધમ્મમાહુ, અણેલિસં સાહુસામિક્ખયાએ ॥૧॥

ભાવાર્થ : શ્રી સુધર્મા સ્વામી પ્રત્યે જંબૂ સ્વામીએ પૂછ્યુ કે–હે ભગવાન ! શ્રમણો, બ્રાહ્મણો. ગૃહસ્થો અને પરતીર્થિયો મને પૂછે છે કે એકાંત હિતકારી અને એના જેવો બીજો કોઈ છે નહિ એવો ધર્મ યથા-સ્થિત કોણે કહ્યો છે ?

કહં ચ નાણં કહ દંસણં સે, સીલ કહં નાયસુયસ્સ આસી,
જાણાસિ ણં ભિક્ખુ જહાતહેણં, અહાસુયં બૂહિ જહા ણિસંતં ॥૨॥

ભાવાર્થ · તે જ્ઞાતપુત્ર શ્રી મહાવીર દેવનું જ્ઞાન કેવું હતું ? અને દર્શન કેવુ હતું ? તેમનો શીલાચાર કેવો હતો ? તે હે ભિક્ષુ, તમે જાણો છો, તે જેમ તમે સાભળ્યું હોય અને ધાર્યું હોય તેમ કહો ॥૨॥

ખેયણ્ણએ સે કુસલે મહેસી, અણંતનાણી ય અણંતદંસી,
જસંસિણો ચક્ખુપહે ઠિયસ્સ, જાણાહિ ધમ્મં ચ ધિઈં ચ પેહિ ॥૩॥

ભાવાર્થ : તે (ભગવાન) સંસારી જીવનાં દુઃખના જાણ, કર્મ કાપવામાં કુશળ, અનંતદર્શી, મોટા યશસ્વી અને લોકના ચક્ષુભૂત એવા શ્રી મહાવીર દેવના પ્રરૂપેલા ધર્મને તથા તેમની ધીરજને જાણ અને દેખ ।૩।

ઉડ્ઢં અહે યં તિરિયં દિસાસુ તસા ય જે થાવર જે ય પાણા,
સે ણિચ્ચણિચ્ચેહિ સમિક્ખ પણ્ણે, દીવે વ ધમ્મં સમિયં ઉદાહુ ॥૪॥

ભાવાર્થ : ઊંચી નીચી અને તીરછી ત્રણે દિશાઓને વિષે જે ત્રસ અને સ્થાવર જીવો છે તેને પ્રજ્ઞાવત મહાવીર દેવે. નિત્યાનિત્ય રૂપે સમ્યક્ પ્રકારે જાણીને સંસારસમુદ્રમાં બૂડતા જીવોને તારવા માટે દ્વીપસમાન, સમભાવી ધર્મ કહ્યો છે.

સે સવ્વદંસી અભિભૂયનાણી, ણિરામગંધે ધિઈમં ઠિયપ્પા,
અણુત્તરે સવ્વજગંસિ વિજ્જં, ગંથા અતીતે અભએ અણાઊ ॥૫॥

ભાવાર્થ :– તે ભગવાન લોકાલોકને જોનારા, બાવીશ પરિષહ જીતીને કેવળ જ્ઞાન પામ્યા છે એવા મૂળ તથા ઉત્તર ગુણે સંયમના પાળનારા, ધૈર્યવાન સર્વ કર્મ નાશ થવાથી સ્થિત આત્મવંત સર્વ જગતને વિષે પ્રધાન જ્ઞાનવાન, બાહ્ય અને આભ્યંતર પરિગ્રહ રહિત, સાત ભય રહિત અને ચાર ગતિનાં આયુષ્ય રહિત શ્રી મહાવીર હતા.

સે ભૂઈપણ્ણે અણિએઅચારી ઓહંતરે, ધીરે અણંતચકખૂ,
અણુત્તરે તપ્પાઇ સૂરિએ વા વઇરોયણિન્દે વ તમં પગાસે ॥ ૬॥

ભાવાર્થ : એ ભગવાન અનંત જ્ઞાનવાળા, અપ્રતિબંધ વિહારી, સંસારસમુદ્ર તરનાર, ધીરજવાન, અનંતજ્ઞાનરૂપ ચક્ષુવાળા તથા સૂર્ય જેમ સર્વથી અધિક તપે છે, તેમ જ્ઞાન કરી સર્વોત્તમ છે. વૈરોચન અગ્નિ જેમ સળગવાથી અંધકારને દૂર કરી પ્રકાશ પાથરે છે તેમ શ્રી મહાવીર દેવ પણ અજ્ઞાનરૂપ અંધકાર દૂર કરી પ્રકાશ પાથરે છે. ॥ ૬॥

અણુત્તરં ધમ્મમિણં જિણાણં, ણેયા મુણી કાસવ આસુપણ્ણે,
ઈન્દેવ દેવાણ મહાણુભાવે, સહસ્સણેયા દિવિ ણં વિસિટ્ઠે ॥ ૭॥

ભાવાર્થ : દેવલોકને વિષે ઇન્દ્ર જેમ (દેવોમાં શોભે છે) દેવોમાં મહાપ્રભાવાન, હજારો દેવોના નાયક તથા સર્વોત્તમ છે. તેમ સર્વ તીર્થંકરોએ પ્રરૂપેલો આ જે સર્વોત્તમ ધર્મ તેને પ્રકાશ કરનાર કાશ્યપ-ગોત્રી કેવળજ્ઞાની શ્રી મહાવીર દેવ સર્વથી ઉત્તમ છે. ॥ ૭॥

સે પણ્ણયા અક્ખયસાગરે વા, મહોદહી વાવિ અણંતપારે,
અણાઈલે વા અકસાઈ ભિક્ખૂ, સક્કે વ દેવાહિવઈ જુઈમ ॥ ૮॥

ભાવાર્થ : તે ભગવાન પ્રજ્ઞાએ કરી અક્ષય, તથા જેમ સ્વયંભૂ રમણ સમુદ્ર અનંત અપાર અગાધ નિર્મળ જળવાળો છે તેમ ભગવાનનું અનંતજ્ઞાન નિર્મળ છે વળી તે ભગવંત કષાય રહિત તથા ભિક્ષાએ આજીવિકા કરનારા તથા દેવોના અધિપતિ શક્રેન્દ્રની પેઠે તેજસ્વી છે

સે વીરિયેણં પડિપુણ્ણવીરિએ, સુદંસણે વા ણગસવ્વસેટ્ઠે,
સુરાલએ વા વિ મુદાગરે સે, વિરાયએ ણેગગુણોવવેએ. ॥ ૯॥

ભાવાર્થ તે ભગવાન બળે કરી પ્રતિપૂર્ણ બળવાન છે સર્વ પર્વતોમાં મેરૂ પર્વત જેમ શ્રેષ્ઠ છે, તેમ ભગવાન પણ વીર્યાદિક ગુણે કરી સર્વોત્તમ છે દેવ લોક જેમ સ્વર્ગનિવાસી દેવોને હર્ષ ઉત્પન્ન કરે છે તથા અનેક ગુણોથી શોભે છે, તેમ ભગવંત મોદપ્રદ અને અનેક ગુણોએ કરી શોભે છે.॥ ૯॥

સયં સહસ્સણ ઉ જોયણાણં, તિકંડગે પંડગવેજયંતે,
સે જોયણે ણવણવઈસહસ્સે ઉદ્ધુસ્સિતો હેટ્ઠ સહસ્સમેગં ॥ ૧૦॥

ભાવાર્થ . તે મેરૂ પર્વત એક લાખ યોજનનો છે, તેનો એક ભૂમિમય, બીજો સુવર્ણમય અને ત્રીજો વૈડુર્ય રત્નમય એવા ત્રણ કાંડ છે, તથા તે મેરૂ પર્વતની ટોચ ઉપર પંડગવન ધ્વજાની માફક શોભી રહ્યું છે. તે મેરુ પર્વત નવાણું હજાર યોજન ઊંચો અને એક હજાર યોજન નીચે જમીનમાં છે ॥ ૧૦॥

પુટ્ઠે ણભે ચિટ્ઠઈ ભૂમિવટ્ઠિએ, જં સૂરિયા અણુપરિવટ્ટયંતિ,
સે હેમવન્ને બહુણંદણે ય, જંસી રઈં વેદયંતિ મહિંદા ॥૧૧॥

ભાવાર્થ :– તે મેરુ પર્વત આકાશને સ્પર્શી રહ્યો છે, ભૂમિને અવગાહી રહ્યો છે, અર્થાત્ ઊંચાનીચા તીરછા લોકને સ્પર્શી રહ્યો છે. જે મેરુ પર્વતની આસપાસ સૂર્યપ્રમુખ જ્યોતિષ્ક દેવો પ્રદક્ષિણા કરી રહ્યા છે, તે મેરુ પર્વત સુવર્ણના જેવી કાંતિવાળો છે. તેના ઉપર ચાર નંદનવન છે. જેમાં મોટા ઇન્દ્રો આવી રતિસુખ ભોગવે છે. ॥૧૧॥

સે પવ્વએ સદ્દમહપ્પગાસે, વિરાયઈ કંચણમટ્ઠવણ્ણે,
અણુત્તરે ગિરિસુ ય પવ્વદુગ્ગે, ગિરિવરે સે જલિએવ ભોમે. ॥૧૨॥

વળી તે મેરુ પર્વત–૧ મંદિર, (૨) મેરુ (૩) મનોરમ, (૪) સુદર્શન (૫) સ્વયંપ્રભ, (૬) ગિરિરાજ, (૭) રત્નોચ્ચય, (૮) તિલકોપમ, (૯) લોકમધ્ય (૧૦) લોકનાભિ, (૧૧) રત્ન, (૧૨) સૂર્યાવર્ત (૧૩) સૂર્યાવરણ, (૧૪) ઉત્તમ, (૧૫) દિશાદિ અને (૧૬) અને અવત સક, આ સોળ નામે કરી મહા પ્રકાશમાન છે. તથા સુવર્ણની જેમ શુદ્ધ વર્ણવાળો પર્વતોમાં પ્રધાન મેખલાએ કરી વિષમ અને વળી તે ગિરિરાજ મણિ, ઔષધિઓએ કરી દેદીપ્યમાન છે. જેથી જમીનની પેઠે ઝળઝળાયમાન થાય છે ॥૧૨॥

મહીઇ મજ્ઝંમિ ઠિએ ણગિંદે, પન્નાયતે સૂરિએ સુદ્ધલેસે
એવં સિરીએ ઉ સ ભૂરિવન્ને, મણોરમે જોયઈ અચ્ચિમાલી. ॥૧૩॥

ભાવાર્થ :– પૃથ્વીના મધ્ય ભાગમાં રહેલો સર્વ પર્વતોનો ઇન્દ્ર મેરુ પર્વત સૂર્યની પેઠે શુદ્ધ લેશ્યાવંત પ્રકર્ષે કરીને જણાય છે. ઉપર કહી એવી શોભા; અનેક પ્રકારના રત્નોના વર્ણ, મનને આનંદ કરે તેમજ સૂર્યની જેમ સર્વ દિશાઓ દીપાવે છે. ॥૧૩॥

સુદંસણસ્સેવ જસો ગિરિસ્સ, પવુચ્ચઈ મહતો પવ્વયસ્સ,
એતોવમે સમણે નાયપુત્તો, જાઈજસોદંસણણાણસીલે. ॥૧૪॥

ભાવાર્થ :– આ જશ મેરુ પર્વતનો કહેવાય છે. એ પૂર્વોકત ઉપમાએ શ્રમણ ભગવાન જ્ઞાતપુત્ર શ્રીમહાવીર દેવ જાતિએ, યશે દર્શને, જ્ઞાને એવં આચારે સર્વોત્તમ છે

ગિરીવરે વા ણિસહાડડયયાણં, રુયગે વ સેટ્ઠે વલયાયતાણં,
તઓવમે સે જગભૂઇપણ્ણે, મુણીણ મજ્ઝે તમુદાહુ પન્ને ॥૧૫॥

ભાવાર્થ :– લાંબા પર્વતોમાં નિષધ પર્વત મોટો છે. ગોળાકાર પર્વતોમાં રૂચક પર્વત (મોટો છે.) શ્રેષ્ઠ છે. એ ઉપમાએ શ્રીમહાવીર દેવ જગતમાં પ્રજ્ઞાએ કરી શ્રેષ્ઠ કહ્યા છે. તથા સર્વ મુનિઓને વિષે પ્રજ્ઞાવંત કહ્યા છે. ॥૧૫॥

અણુત્તરં ધમ્મમુઈરઈત્તા, અણુત્તરં ઝાણવરં ઝિયાઈ.
સુસુક્કસુક્કં અપગંડસુક્કં, સંખિંદુએગંતવદાતસુક્કં ॥૧૬॥

ભાવાર્થ :– તે ભગવાન સર્વોત્તમ ધર્મ પ્રકાશિત કરીને ઉજ્જવળમાં ઉજ્જવળ દોષ રહિત ઉજ્જવળ શંખ અને ચંદ્રમાની પેઠે એકાંત ઉજ્જવળ સર્વ ધ્યાનમાં સર્વોત્તમ એવું શુક્લ ધ્યાન ધ્યાય છે ॥૧૬॥

અણુત્તરગ્ગં પરમં મહેસી, અસેસકમ્મં સ વિસોહઈત્તા,
સિધ્ધિ ગઓ સાઇમાણંતપત્તો, ણાણેણ સીલેણ ય દંસણેણ ॥૧૭॥

ભાવાર્થ :—તે મોટા મહર્ષિશ્વર (મહાવીર દેવ) સમસ્ત કર્મ ખપાવીને જ્ઞાને કરી, ચારિત્રે કરી, દર્શને કરી, સર્વોત્તમ લોકને અગ્રભાગે ઉત્કૃષ્ટ સાદિ અનંત સિદ્ધ ગતિને પામ્યા. ॥૧૭॥

રુક્ખેસુ ણાએ જહ સામલી વા જંસિ રઈં વેદયંતિ સુવન્ના,
વણેસુ વા ણંદણમાહુ સેટ્ઠં ણાણેણ સીલેણ ય ભૂઇપન્ને ॥૧૮॥

ભાવાર્થ.—જેમ વૃક્ષોમાં શાલ્મલી વૃક્ષ પ્રસિદ્ધ છે. જે વૃક્ષમાં રહી સુવર્ણકુમાર રતિસુખ વેદે છે. વનને વિષે જેમ નંદન વન શ્રેષ્ઠ કહ્યું છે, તેમ પ્રજ્ઞાવંત શ્રીમહાવીર દેવ જ્ઞાને અને ચરિત્રે શ્રેષ્ઠ કરી છે ॥૧૮॥

થણિયં વ સદ્દાણ અણુત્તરે ઉ, ચંદો વ તારાણ મહાણુભાવે,
ગંધેસુ વા ચંદણમાહુ સેટ્ઠં એવં મુણીણં અપડિન્નમાહુ ॥૧૯॥

ભાવાર્થ : શબ્દોમાં જેમ મેઘની ગર્જનાનો શબ્દ, તારાઓના વિષે જેમ ચંદ્રમા અને સુગંધીઓમાં જેમ ચંદન શ્રેષ્ઠ છે, તેમ મુનિઓમા આકાંક્ષા રહિત શ્રી મહાવીર દેવ શ્રેષ્ઠ કહ્યા છે. ॥૧૯॥

જહા સયંભૂ ઉદહીણ સેટ્ઠે, નાગેસુ વા ધરણિંદમાહુ સેટ્ઠે,
ખોઓદએ વા રસવેજયંતે, તવોવહાણે મુણિવેજયંતે ॥૨૦॥

ભાવાર્થ :—જેમ સર્વ સમુદ્રોમાં સ્વયંભૂરમણ સમુદ્ર, નાગકુમાર દેવોમા ધરણેન્દ્ર અને રસમાં શેરડીનો રસ શ્રેષ્ઠ છે તેમ તપોપધાને કરી મુનિઓમા શ્રી મહાવીર દેવ શ્રેષ્ઠ છે ॥૨૦॥

હત્થીસુ એરાવણમાહુ ણાએ, સીહો મિયાણં સલિલાણ ગંગા,
પક્ખીસુ વા ગરુલે વેણુદેવો, નિવ્વાણવાદીણિહ ણાયપુત્તે ॥૨૧॥

ભાવાર્થ—હાથીઓમાં જેમ ઐરાવત હાથી, પશુઓમાં—મૃગોમાં સિંહ, પાણીમા ગંગાનું પાણી, પક્ષીઓમાં જેમ ગરુડ પક્ષી (વેણુદેવ) પ્રધાન છે. તેમ નિર્વાણવાદીઓમાં જ્ઞાતપુત્ર શ્રી મહાવીર દેવ શ્રેષ્ઠ છે.

જોહેસુ ણાએ જહ વીસસેણે, પુપ્ફેસુ વા જહ અરવિંદમાહુ,
ખત્તીણ સેટ્ઠે જહ દંતવક્કે ઈસીણ સેટ્ઠે તહ વદ્ધમાણે ॥૨૨॥

ભાવાર્થ :—યોદ્ધાઓમાં જેમ વિશ્વસેન (ચક્રવર્તી), પુષ્પોમા જેમ અરવિંદ કમળ ક્ષત્રિયોમાં જેમ દંતવાક્ય શ્રેષ્ઠ છે. તેમ ઋષિઓને વિષે શ્રી વર્ધમાન સ્વામી શ્રેષ્ઠ છે ॥૨૨॥

દાણાણ સેટ્ઠં અભયપ્પયાણં સચ્ચેસુ વા અણવજ્જં વયંતિ,
તવેસુ વા ઉત્તમં બંભચેરં, લોગુત્તમે સમણે નાયપુત્તે ॥૨૩॥

ભાવાર્થ દાનોમાં શ્રેષ્ઠ અભયદાન, સત્ય વચનોમાં શ્રેષ્ઠ અનવદ્ય વચન, તપમાં શ્રેષ્ઠ બ્રહ્મચર્ય, તેમ સર્વ લોકમાં ઉત્તમ શ્રમણ જ્ઞાતપુત્ર ભગવાન મહાવીર છે ॥૨૩॥

ઠિઈણ સેટ્ઠા લવસત્તામા વા, સભા સુહમ્મા વ સભાણ સેટ્ઠા,
નિવ્વાણસેટ્ઠા જહ સવ્વધમ્મા ન ણાયપુત્તા પરમત્થિ નાણી ॥૨૪॥

ભાવાર્થ : સ્થિતિવાળા લોકોમાં જેમ લવ સપ્તમ દેવો, (પાચ અનુત્તર વિમાનવાસી દેવો) સભાઓમાં જેમ સુધર્મા સભા શ્રેષ્ઠ અને સર્વ ધર્મોમાં જેમ મોક્ષધર્મ શ્રેષ્ઠ છે. તેમ જ્ઞાતપુત્ર શ્રી મહાવીર દેવથી વધારે કોઈ જ્ઞાની નથી. ॥૨૪॥

પુઢોવમે ધુણઈ વિગયગેહી, ન સણ્ણિહિં કુવ્વઈ આસુપન્ને,
તરિઉં સમુદ્દં ચ મહાભવોઘં અભયં કરે વીર અણંતચક્ખૂ ॥૨૫॥

ભાવાર્થ :– જેમ પૃથ્વી સર્વ વસ્તુને આધારભૂત છે તેમ શ્રી મહાવીર દેવ પણ પૃથ્વી સમાન છે તથા આઠ પ્રકારનાં કર્મો-ક્ષય કરીને અભિલાષારહિત દ્રવ્યસન્નિધિ તે ધન, ધાન્ય દુપદ અને ચતુષ્પદાદિ અને ભાવ સન્નિધિ તે ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ એ બન્ને પ્રકારની સન્નિધિ નહિ કરનાર એવા પ્રજ્ઞાવાન ચાર ગતિ રૂપ મોટા સમુદ્રને તરીને મોક્ષ પામ્યા છે અભય કરનાર શૂરવીર તથા અનંત ચક્ષુમાન છે.

કોહં ચ માણં ચ તહેવ માયં, લોભં ચઉત્થં અજ્ઝત્થદોષા,
એયાણિ વંતા અરહા મહેસી ણ કુવ્વઈ પાવ ણ કારવેઈ ॥૨૬॥

ભાવાર્થ : ક્રોધ, માન, માયા, તેમજ ચોથો લોભ એ ચાર આધ્યાત્મિક દોષોને ત્યાગીને અરિહંત અને મોટા ઋષિ થયા તેથી પાપકર્મ કરે નહીં અને કરાવે નહીં. ॥૨૬॥

કિરિયાકિરિય વેણઇયાણુવાયં, અણ્ણાણિયાણં પડિયચ્ચ ઠાણં,
સે સવ્વવાયં ઈઈ વેયઈત્તા ઉવટ્ઠિએ સંયમ દીહરાયં ॥૨૭॥

ભાવાર્થ :–ક્રિયાવાદિના ૧૮૦, અક્રિયાવાદીના ૮૪, વિનયવાદીના ૩૨, તથા અજ્ઞાનવાદીના ૬૭ એ સર્વ ૩૬૩ પાખંડીઓના ભેદ જાણવા, શ્રી મહાવીર દેવ તે સર્વ ભેદને (દુર્ગતિ જવાના કારણ) જાણીને તેનો ત્યાગ કરી ચારિત્ર રૂપ ધર્મને વિષે જાવજીવ સુધી સાવધાનપણે રહ્યા ॥૨૭॥

સે વારિયા ઇત્થી સરાઇભત્તં, ઉવહાણવં દુક્ખખયટ્ઠયાએ,
લોગં વિદિત્તા આરં પરં ચ, સવ્વં પભૂ વારિય સવ્વવારં ॥૨૮॥

તે ભગવાન રાત્રિભોજન રહિત, સ્ત્રીનુ નિવારણ કરીને અષ્ટ કર્મરૂપ દુઃખનો ક્ષય કરવાને અર્થે ઉપધાનવાન થયા. વળી તે પ્રભુએ આ લોક અને પરલોકના સ્વરૂપ જાણીને સર્વ પ્રકારનાં પાપોનો સર્વથા ત્યાગ કર્યો હતો. ॥૨૮॥

સોચ્ચા ય ધમ્મં અરહંતભાસિયં સમાહિયં અટ્ઠપદોવસુદ્ધં,
તં સદ્દહાણા ય જણા અણાઊ, ઈંદા વ દેવાહિ વ આગમિસ્સંતિએમિ ॥૨૯॥

ભાવાર્થ : હે જંબૂ! સમ્યક્ પ્રકારે અર્થ અને પદ વડે શુદ્ધ એવા, અરિહંત ભાષિત ધર્મને સાંભળીને તથા શ્રદ્ધીને લોકો અનાયુષ સિદ્ધ થયા. અને જે લોકોને કર્મ બાકી રહ્યા હતાં તે લોકો દેવોના અધિપતિ ઈન્દ્રાદિ થઈ, આગમિક કાળે સિદ્ધ થશે એ રીતે સુધર્મા સ્વામી જેવું સાંભળ્યું હતું તેવું હું કહું છું (તિબેમિ)

वीरस्तुति

पुच्छिस्सु णं समणा माहणा य, अगारिणो या परतित्थिआ य
से केइ णेगंतहियं धम्ममाहु, अणेलिसं साहुसअक्खयाए। ॥ १ ॥

भावार्थ : जम्बू स्वामीने श्री सुधर्मा स्वामी से श्री महावीर स्वामी के गुणोंको पूछा [illegible] श्रमण, माहण आदि तथा परतीर्थियों ने पूछा कि एकान्तरूप से कल्याण करनेवाले [illegible] धर्म [illegible] विचार कर कहा है, वह कौन है ? ॥ १ ॥

कहं च णाणं कह दंसणं से सील कह नायसुतस्स आसी ?
जाणासि णं भिक्खु जहातहेणं, अहासुयं बूहि जहा णिसंतं ॥ २ ॥

भावार्थ :- [illegible] भगवान महावीर स्वामी के ज्ञान दर्शन और चारित्र कैसे थे ? हे प्रभु ! आप [illegible] जानते हैं इसलिये जैसा आपने सुना, देखा या निश्चय किया है, सो हमे बताइये ॥ २ ॥

खेयन्नए से कुसले महेसी, अणंतनाणी य अणंतदंसी ।
जसंसिणो चक्खुपहे ठियस्स. जाणाहि धम्मं च धइं च पेहि ॥३॥

भावार्थ :– श्री सुधर्मा स्वामी जम्बूस्वामी आदि शिष्यवर्गसे कहते है कि भगवान् महावीर स्वामी जगत के प्राणियोंका दुःख जानते थे, वह आठ प्रकार के कर्मों का नाश करनेवाले और सदा सर्वत्र उपयोग रखनेवाले थे। वह अनन्तज्ञानी और अनंतदर्शी थे, ऐसे यशस्वी तथा भवस्थ केवली अवस्थामे जगत् के लोचन मार्गमे स्थित उन भगवान् के धर्म को तुम जानो और धीरता को विचारो। ॥३॥

उड्ढ अहे य तिरियं दिसासु, तसा य जे थावर जे य पाणा ।
से णिच्चणिच्चेहि समिक्ख पन्ने, दीवे व धम्मं समियं उदाहु ॥४॥

भावार्थ :- केवलज्ञानी भगवान् महावीर स्वामीने ऊपर, नीचे और तिर्छी दिशा मे रहनेवाले त्रस और स्थावर प्राणियोंको नित्य तथा अनित्य दोनों प्रकारका जानकर दीपक के समान पदार्थ को प्रकाशित करनेवाले धर्म का कथन किया है ॥४॥

से सव्वदंसी अभिभूय नाणी, णिरामगंधे धिइमं ठियप्पा ।
अणुत्तरे सव्वजगंसि विज्ज, गंथा अतीते अभये अणाऊ ॥५॥

भावार्थ :- भगवान् महावीर स्वामी समस्त पदार्थोंको देखनेवाले केवलज्ञानी थे। वह मूल और उत्तर गुणों से विशुद्ध चारित्र का पालन करनेवाले बडे धीर और आत्मस्वरूप मे स्थित थे। भगवान् समस्त जगतमे सर्वोत्तम विद्वान् और बाह्य तथा आभ्यंतर ग्रंथि से रहित निर्भय एवं आयुरहित थे। ॥५॥

से भूइपण्णे अणिएअचारी, ओहंथरे धीरे अणंतचक्खू ।
अणुत्तरं तप्पइ सूरिए वा, वइरोयणिं देव तमं पगासे ॥६॥

भावार्थ :– भगवान् महावीर स्वामी अनन्तज्ञानी, इच्छानुसार विचरने वाले, संसार-सागरको पार करनेवाले, परीपह और उपसर्गो को सहन करनेवाले केवलज्ञानी थे । जैसे सबसे ज्यादा सूर्य तपता है उसी तरह भगवान् सबसे ज्यादा ज्ञानवान् थे । जैसे अग्नि अन्धकार को दूर करके प्रकाश करती है इसी तरह भगवान् अज्ञानको दूर कर पदार्थो के यथार्थ स्वरूपको प्रकाशित करते थे । ॥६॥

अणुत्तरं धम्ममिणं जिणाणं, णेया मुणी कासव आसुपन्ने ।
इंदेव देवाण महाणुभावे, सहस्सणेया दिवि णं विसिट्ठे ॥७॥

भावार्थ :– शीघ्र बुद्धिवाले काश्यपगोत्री मुनि श्री वर्धमान स्वामी ऋषभादि जिनवरों के उत्तर धर्मके नेता हैं । जैसे स्वर्गलोक मे सब देवताओं में इन्द्र श्रेष्ठ हैं, इसी तरह भगवान् सब जगत् में सब से श्रेष्ठ है । ॥७॥

से पन्नया अक्खय सागरे वा, महोदही वावि अणंतपारे ।
अणाइले वा अकसाई मुक्के (भिक्खु), सक्केव देवाहिवई जुईमं ॥८॥

भावार्थ :– भगवान् समुद्र के समान अक्षय प्रज्ञावाले है । उनकी प्रज्ञा स्वयम्भूरमण के जल जैसी निर्मल है । भगवान् कषायो से रहित तथा मुक्त है । भगवान इन्द्र के समान देवताओ के अधिपति तथा बडे तेजस्वी हैं। ॥८॥

से वीरिएण पडिपुन्नवीरिए, सुदंसणे वा णगसव्वसेट्ठे ।
सुरालए वा वि मुदागरे से, विरायए णेगगुणोववेए ॥९॥

भावार्थ :– भगवान् महावीर स्वामी पूर्ण वीर्य और पर्वतो में सुमेरु के समान सब प्राणियो में श्रेष्ठ हैं। वह देवताओं को हर्ष उत्पन्न करनेवाले स्वर्ग की तरह आनन्दप्रद एवं सब गुणो से सुशोभित हैं । ॥९॥

सयं सहस्साण उ जोयणाणं तिकंडगे पंडगवेजयंते ।
से जोयणे णवणवइसहस्से उड्ढुस्सिते हेट्ठ सहस्समेगं ॥१०॥

भावार्थ :– दृष्टान्त भूत सुमेरु पर्वत शास्त्रकार कहते हैं-वह सुमेरु पर्वत सौ हजार (एक लाख) योजन ऊँचा है तथा उसके तीन विभाग हैं-जैसे कि भूमिमय, सुवर्णमय और वैडूर्यमय । उस सुमेरु पर्वत के शिर पर स्थित पण्डग वन उसकी पताका के समान शोभा पाता है । वह पर्वत निन्यानवे हजार योजन ऊपर है तथा एक हजार योजन नीचे गड़ा है। ॥१०॥

पुट्ठे णभे चिट्ठइ भूमियट्ठिए, जं सूरिया अणुपरियट्टयंति।
से हेमवन्ने बहुनंदणे य, जंसी रतिं वेदयति महिंदा ॥११॥

भावार्थ :— यह सुमेरु पर्वत आकाशको स्पर्श करता हुआ और पृथ्वी मे घुसा हुआ स्थित है। आदित्य इस की परिक्रमा किया करते हैं। वह सुनहरी रंगवाला और बहु नन्दनवनो से युक्त है, इस पर इन्द्र गण आनन्द का अनुभव करते हैं। ॥११॥

से पव्वए सद्दमहप्पगासे, विरायई कंचणमट्ठवन्ने।
अणुत्तरे गिरिसु य पव्वदुग्गे, गिरीवरे से जलिए व भोमे ॥१२॥

भावार्थ :— यह सुमेरु पर्वत जगत मे अनेक नामो से प्रसिद्ध है। उसका रंग सोनेके समान शुद्ध है, इससे उत्तम जगत मे दूसरा पर्वत नहीं है, वह उपपर्वतोके द्वारा दुर्गम है, वह मणि तथा औषधियो से प्रकाशित भूमिप्रदेश की तरह प्रकाश करता है ॥१२॥

महीए मज्झम्मि ठिते णगिंदे पन्नायते सूरियसुद्ध लेस्से।
एवं सिरिए उ स भूरिवन्ने, मणोरमे जोयइ अच्चमाली ॥१३॥

भावार्थ :— यह पर्वतराज पृथ्वी के मध्यभाग मे स्थित है, वह सूर्य के समान कान्तिवाला है, वह अनेक वर्णवाला और मनोहर है। वह सूर्य के समान सब दिशाओको प्रकाशित करता है। ॥१३॥

सुदंसणस्सेव जसो गिरिस्स पवुच्चई महतो पव्वयस्स।
एतोवमे समणे नायपुत्ते, जाती जसो दंसणनाणसीले ॥१४॥

भावार्थ : पर्वतों मे मेरु पर्वतका यश पूर्वोक्त प्रकारसे बताया जाता है। भगवान महावीर स्वामी की उपमा इसी पर्वत से दी जाती है। जैसे सुमेरु अपने गुणो के द्वारा सब पर्वतो मे श्रेष्ठ है, इसी तरह भगवान जाति, यश, दर्शन, ज्ञान और शीलमे सबसे प्रधान है ॥ १४॥

गिरीवरे वा निसहाऽऽययाणं, रुयए व सेट्ठे वलयायताणं।
तओवमे से जगभूइपन्ने, मुणीण मज्झे तमुदाहु पन्ने ॥१५॥

भावार्थ :— जैसे लम्बे पर्वतो मे निषध पर्वत श्रेष्ठ है तथा वर्तुल पर्वतो मे रुचक पर्वत उत्तम है, इसी तरह ससार के सभी मुनियो मे अद्वितीय बुद्धिमान् महावीर स्वामी श्रेष्ठ हैं, यह बुद्धिमान पुरुष बतलाते हैं। ॥१५॥

अणुत्तरं धम्ममुईरइत्ता, अणुत्तरं झाणवरं झियाई।
सुसुक्कसुक्कं अपगंडसुकं संखिंदुएगंतवदातसुकं ॥१६॥

भावार्थ :— भगवान महावीर स्वामी, सर्वोत्तम धर्म बताकर सर्वोत्तम ध्यान ध्याते थे। उनका ध्यान अत्यन्त शुक्ल वस्तुके समान दोष वर्जित शुक्ल था तथा शङ्ख और चन्द्रमा के समान शुद्ध था। ॥१६॥

अणुत्तरग्गं परमं महेसी, असेसकम्मं स विसोहइत्ता ।
सिद्धं गते साइमणंतपत्ते, नाणेण सीलेण य दंसणेण ॥१७॥

भावार्थ :– महर्षि भगवान् महावीर स्वामी ज्ञान, दर्शन और चारित्र के प्रभाव से ज्ञानावरणीय आदि समस्त कर्मो को क्षय करके सर्वोत्तम उस सिद्धि को प्राप्त हुए जिसका आदि है परन्तु अन्त नहीं है । ॥१७॥

रुक्खेसु णाए जह सामली वा, जंसि रइं वेदयंति सुवन्ना ।
वणेसु वा णंदणमाहु सेट्ठं, नाणेण सीलेण य भूइपन्ने ॥१८॥

भावार्थ :– जैसे वृक्षो में सुपर्णकुमार देवताओंका क्रीडास्थान शाल्मली वृक्ष श्रेष्ठ है तथा वनो मे नन्दनवन श्रेष्ठ है, इसी तरह ज्ञान और चारित्रमें भगवान् महावीर सर्वसे श्रेष्ठ है ॥१८॥

थणियं व सद्दाण अणुत्तरे उ चन्दो व ताराण महानुभावे ।
गंधेसु वा चन्दणमाहु सेट्ठं एवं मुणीणं अपडिन्नमाहु ॥१९॥

भावार्थ :–जैसे सब शब्दो मे मेघका गर्जन श्रेष्ठ है, ताराओ मे चन्द्रमा प्रधान है, तथा गन्धवालो में जैसे चन्दन प्रधान है, इसी तरह सब मुनियो में कामना रहित भगवन्त महावीर स्वामी प्रधान है । ॥१९॥

जहा सयंभू उदहीण सेट्ठे, नागेसु वा धरणिंदमाहु सेट्ठे ।
खोओदए वा रस वेजयंते, तवोवहाणे मुणिवेजयंते ॥२०॥

भावार्थ – जैसे सब समुद्रो मे स्वयंभूरमण समुद्र प्रधान है तथा नागो में धरणेन्द्र सर्वोत्तम है, रसवालो में इक्षुदक समुद्र श्रेष्ठ है, इसी तरह सब तपस्विओं मे श्रमण भगवान् महावीर स्वामी श्रेष्ठ हैं । ॥२०॥

हत्थीसु एरावणमाहु णाए, सीहो मियाणं सलिलाण गंगा
पक्खीसु वा गरुले वेणुदेवो, निव्वाणवादीणिह णायपुत्ते ॥२१॥

भावार्थ :– हाथियो मे एरावत, मृगो में सिंह, नदियो मे गंगा और पक्षियोंमें जैसे वेणुदेव गरुड श्रेष्ठ है, इसी तरह मोक्षवादियो में भगवान महावीर स्वामी श्रेष्ठ हैं । ॥२२॥

जोहेसु णाए जह वीससेणे, पुप्फेसु वा जह अरविंदमाहु ।
खत्तीण सेट्ठे जह दंतवक्के, इसीण सेट्ठे तह वद्धमाणे ॥२१॥

भावार्थ :– जैसे योद्धाओंमें विश्वसेन प्रधान है तथा फूलो मे अरविन्द प्रधान है एवं क्षत्रियो में जैसे दान्तवाक्य प्रधान है, इसी तरह ऋषियो में वर्धमान स्वामी प्रधान है ॥२२॥

दाणाण सेट्ठं अभयप्पयाणं, सच्चेसु वा अणवज्जं वयंति ।
तवेसु वा उत्तम बंभचेरं, लोगुत्तमे समणे नायपुत्ते ॥२३॥

भावार्थ :– दानो में अभयदान श्रेष्ठ है, सत्य में वह सत्य श्रेष्ठ है जिससे किसीको पीडा न हो तथा तप में ब्रह्मचर्य उत्तम है, एवं लोक में ज्ञातपुत्र प्रभु महावीर उत्तम है ॥२३॥

ठिईण सेट्ठा लवसत्तमा वा, सभा सुहम्मा व सभाण सेट्ठा ।
निव्वाणसेट्ठा जह सव्वधम्मा, ण णायपुत्ता परमत्थि नाणी ।।२४।।

भावार्थ :- जैसे सब स्थितिवालोंमें पाच अनुत्तर विमानवासी देवता श्रेष्ठ हैं तथा जैसे सब सभाओंमें सुधर्मा सभा श्रेष्ठ है एव सब धर्मो मे जैसे निर्वाण श्रेष्ठ है, उसी तरह सब ज्ञानियोंमें भगवान महावीर श्रेष्ठ हैं । ।।२४।।

पुढोवमे धुणइ विगयगेही, न सण्णिहिं कुव्वइ आसुपन्ने ।
तरिउं समुद्दं च महाभवोघं अभयंकरे वीर अणंतचक्खू ।।२५।।

भावार्थ :- भगवान पृथ्वी की तरह समस्त प्राणियो के आधार हैं । भगवान् आठ प्रकार के कर्मोको दूर करनेवाले और गृद्धिरहित हैं । भगवान् तात्कालिक बुद्धिवाले और क्रोधादिके सम्पर्क से रहित है । समुद्रकी तरह अनन्त ससारको पार करके मोक्षको प्राप्त हैं । प्राणियोंको अभय करनेवाले तथा अष्टविध कर्म क्षपण करनेवाले एवं अनन्त ज्ञानी हैं । ।।२५।।

कोहं च माणं च तहेव मायं, लोभं चउत्थ अज्झत्थदोसा ।
एआणि वंता अरहा महेसी, ण कुव्वई पाव ण कारवेइ ।।२६।।

भावार्थ - भगवान् महावीर स्वामी महर्षि हैं, वे क्रोध, मान, माया और लोभ इन चार कषायोंको जीतकर न स्वयं पाप करते हैं और न दूसरे से कराते हैं । ।।२६।।

किरियाकिरियं वेणइयाणुवायं, अण्णाणियाण पडियच्च ठाणं ।
से सव्ववायं इइ वेयइत्ता, उवट्ठिए संजम दीहरायं ।।२७।।

भावार्थ :- क्रियावादी, अक्रियावादी तथा अज्ञानवादी, विनयवादी, इन सभी मतवादियों के मतोंको जानकर भगवान् यावज्जीवन संयममे स्थित रहे थे । ।।२७।।

से वारिया इत्थी सराइभत्तं, उवहाणवं दुक्खखयट्ठयाए ।
लोगं विदित्ता आरं परं च, सव्वं पभू वारिय सव्ववारं ।।२८।।

भावार्थ :- भगवान् महावीर स्वामीने अपने अष्टविध कर्मोको क्षपण करने के लिये स्त्री-भोग और रात्रिभोजन छोड दिया था । तथा सदा तपमे प्रवृत्त रहते हुए लोक तथा परलोक के स्वरूप को जानकर सब प्रकार से सर्वथा त्याग दिया था । ।।२८।।

सोच्चा य धम्मं अरहंतभासियं, समाहियं अट्ठपदोवसुद्धं ।
न सद्दहाणा य जणा अणाऊ इंदा व देवाहिव आगमिस्संति, त्तिबेमि ।।२९।।

भावार्थ :- अरिहन्त देव के द्वारा कहे हुए युक्तिसगत तथा शुद्ध अर्थ और पदवाले इस धर्मको सुनकर जो जीव इसमें श्रद्धा करते है वे मोक्षको प्राप्त करते हैं अथवा इन्द्र की तरह देवताओं के अधिपति होते हैं । ऐसा मै कहता हूँ । ।।२९।।

વીરસ્તુતિના ગુજરાતી અનુવાદના શ્લોક

રાગ-(અપૂર્વ અવસર)

આજ સુધર્મા કહેતા પ્યારા જંબૂને, વીર પ્રભુના પંચમ ગણધર ધીર જો,
સંયમ સાગર શિષ્ય વડા તે જંબૂજી, પૂછે ગુરુને ભ્રમ ભાંગો ગંભીર જો...આજ (૧)
કહો ગુરુ આ ભવસિંધુ ઉતારવા, કોણે આપ્યો ઉત્તમ અમને ધર્મ જો,
સાધુ સંત ને અન્ય પંથના સજજનો, પૂછે આવી ધર્મ તણો સૌ મર્મ જો...આજ (૨)
અનન્ય મંગળ ધર્મ દીધો જે વ્યક્તિએ, તે સમજાવો ટાળવા સૌ અનર્થ જો,
ગુરુજ્ઞાની છો આપ મહા વિશ્વમાં, તેથી પૂછું પ્રશ્ન તણો હું અર્થ જો...આજ (૩)
કહો સ્વામી તે જ્ઞાન ધરે કઇ જાતના, કઈ પંક્તિમાં, તેનાં દર્શન શીલ જો,
શ્રવણ કર્યું કે જોયું જે આપે પ્રભુ, ખોલી દિલનાં દ્વાર અખિલ જો ..આજ (૪)
મધુર વાણી આ સુણી સુધર્મા બોલિયા, જાણે ચાલી સુધા શબ્દની ધાર જો,
વિશ્વ સકળના દુઃખ જાણતો નાથ જે., વીર પ્રભુ તે આવ્યા આ સંસાર જો...આજ (૫)
કર્મરિપુ સંહાર કરીને પામિયા, અનંત દર્શન જ્ઞાન તણો ભંડાર જો,
સૂક્ષ્મ વિષય દૃષ્ટિ જેની સ્થિર છે, કુશળ પ્રભુ તે દીપ્યા જગ મોઝાર જો ..આજ (૬)
સર્વ દિશામાં વસતાં જે ત્રસ સ્થાવરો, માન્યા તેને નિત્ય અને અનિત્ય જો,
દ્રવ્ય થકી તો માની તેની નિત્યતા, પર્યાયે તો માન્યા છે અનિત્ય જો....આજ (૭)
ઘોર તિમિર જે વિશ્વમહીં વ્યાપી રહ્યુ, અનન્ય દીપક તેહના છે ભગવાન જો,
સર્વ જીવો પર રાખી ને સમભાવને, અર્પણ કરતાં ધર્મ તણું તો પાન જો ..આજ (૮)
સર્વદર્શી સર્વ વિષયને જાણતાં જીત્યા ચારે મતિશ્રુત આદિ જ્ઞાન જો,
કેવળ જ્ઞાની નિજ આત્મામાં સ્થિર તે, શુદ્ધ ચારિત્રનાં ગાતાં જન ગુણગાન જો...આજ (૯)
સર્વ પુરુષોમાં પુરુષોત્તમ તે જ્ઞાની છે, પરિગ્રહ કરો નહીં તલસાર જો,
લોક તણો તો ભય તેને નહીં પામતો, જન્મ-મરણનો સ્પર્શ નહી લગાર જો...આજ (૧૦)
પ્રજ્ઞા તો બહુ તીવ્ર હતી ભગવાનની, બંધનવિણ તે કરતા સૌ વિહાર જો,
ભવસિંધુની પાર ગયા છે સ્વામી તે, પામ્યા તેથી અનંત જ્ઞાન ભંડાર જો...આજ (૧૧)
મહાતપસ્વી તપસ્યા કરતા ઘોર તે, સૂર્ય સમું દીપે છે તેનું જ્ઞાન જો
વિરોચનને સૂર્ય સમા તે બાળતા, જગ મહીં જે વ્યાપ્યા બહુ અજ્ઞાન જો ..આજ (૧૨)
સ્વર્ગ મહીં તો સહસ્ર દેવો શોભતા, રૂપગુણમાં સૌથી શોભે ઇન્દ્ર જો,
સ્વર્ગ લોકની શોભા મહીં તે શોભતા, અતિ પ્રભાવી જ્ઞાતપુત્ર મુનિ જો ..આજ (૧૩)
ઋષભાદિ ચોવીશ તીર્થંકર થયા, જેથી પ્રસર્યો સર્વશ્રેષ્ઠ જૈન ધર્મ જો,
જૈનધર્મના નેતા તે મહાવીર છે, કશ્યપકુળમાં થઈને ભાંગ્યો ભર્મ જો...આજ (૧૪)
મહેરામણનો પાર કદી નહીં આવતો, તેમ પ્રભુની બુદ્ધિનો નહીં પાર જો.
દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર ને કાળ ભાવના માપથી, અક્ષય સાગર વીર જ્ઞાન અપાર જો...આજ (૧૫)
નિર્મળ જળ મહેરામણનું દીપતું, તેમ પ્રભુની જ્ઞાન-જ્યોતિ ઝળકાય જો,
કષાય કાપી કર્મ મુક્તિ પામ્યા થકી, દેવાધિપતિ ઇન્દ્ર, સમા લેખાય જો...આજ (૧૬)
વીર્યવાનમાં અનંતવીર્યે શોભતા, જે વીર્યની જગમાં છે નહીં જોડ જો,
ગિરિ વૃન્દામાં ગિરિ નહિ મેરુ સમો, મેરુ સમ જે શોભે જગમાં શ્રેષ્ઠ જો ..આજ (૧૭)
દેવ સકલ તો મોજ માણતાં મેરુથી, તેમ પ્રભુથી પામે સહુ આનંદ જો,
રંગ ચંદને ગુણો રમ્ય છે મેરુના, ગુણો પ્રભુના આપે પરમાનંદ જો. આજ (૧૮)
ગિરિરાજ તે ઊંચો યોજન લાખ છે, પૃથ્વી પરથી સહસ્ર નવાણું ય૫ છે,
પૃથ્વી તળમાં સહસ્ર યોજન એક છે, અતિ મનોહર કંડક જેને હોય જો...આજ (૧૯)

ઉપર ટંકે પંડગ વન વિરાજતું, તે તો જાણે ધ્વજા ગિરિની થાય જો,
ગિરિરાજ એક વ્યાપક છે મધ્યલોકમાં, જ્ઞાન પ્રભુના એવા વ્યાપક હોય જો .આજ (૨૦)
ગિરિરાજ તે ગગનટોચને પહોંચતો, નીચે તો તે કરે ભૂમિમાં વાસ જો,
ઊર્ધ્વ અધો ને તિર્યક્ લોકે વ્યાપ્ત છે, વિમાન જ્યોતિષ્ક ફરતું તેની પાસ જો આજ (૨૧)
ગિરિરાજની ખ્યાતિ છે ત્રિલોકમાં, નંદનવન તે આવ્યા તેમાં ચાર જો,
અનેક વનમાં ક્રીડાસ્થળ હતા શોભતાં, ઈન્દ્રદેવના ક્રીડાનો નહીં પાર જો . આજ (૨૨)
દેવ રમે ત્યાં વિલાસે વિધવિધના સુંદર ધ્વનિઓ આનંદની સંભળાય જો,
પ્રતિધ્વનિ તો તેજ થકી પણ તીવ્ર છે, કંચનવર્ણો પૃથ્વી સમ સોહાય જો.. આજ (૨૩)
ગિરિરાજમાં પ્રતિધ્વનિ જે થાય છે, એવી પ્રભુની દિવ્ય ધ્વનિ સંભળાય જો,
ગિરિરાજ તે દુર્ઘટ છે, સૌ પ્રાણીથી, કંચનરંગી દુર્ઘટ વીર ગણાય જો.. આજ (૨૪)
પૃથ્વી મધ્યે ગિરિરાજ તો ઊભો રહ્યો, સૂર્યકાંતિ સમ સોહે પૃથ્વી માંય જો,
વિધવિધ રત્ને રંગ ચિત્ર વિચિત્ર છે, સૂર્ય સમા તો શોભે દશ દિશામાંય જો . આજ (૨૫)
ગિરિરાજ સમ ઋષિવર્ગમા દાનવીર, ઉજ્જવળ મેરુ સમ શોભે તે અંગ જો,
મેરુ સમ ને અષ્ટલક્ષ્મી ઉપેત છે, સ્વયં પ્રકાશિત બીજો સૂર્ય નિઃશંક જો આજ (૨૬)
ઉપમા પ્રભુની મેરુ વિણ ના થઈ શકે, તેથી ગાયા મેરુના ગુણગાન જો,
એ ઉપમાએ વીર પ્રભુના ગુણનું, સમજી લેજો દર્શનશીલ જ્ઞાન જો . આજ (૨૭)
જેવી છે આ જાતિ કીર્તિ મેરુની, તેવી જાતિ કીર્તિ પ્રભુની માનજો,
ગિરિરાજ તો વ્યાપક છે મધ્યલોકમાં, લોકાલોકે પ્રભુના દર્શન જ્ઞાન જો આજ (૨૮)
ગિરિવૃંદમાં નિષધ સમ લાંબો નહીં, ગોળાકારે રુચક વિણ નવ હોય જો,
ગૌતમ તેવી પ્રજ્ઞા પ્રભુની ધારજો, મુનિવર્ગમા શ્રેષ્ઠ વીર ગણાય જો આજ (૨૯)
વિશ્વધર્મમાં જૈન ધર્મ પ્રધાન છે. દીધું રૂડું ધર્મ તણું એ દાન જો,
સર્વ ધ્યાનમાં શુક્લ ધ્યાન તો શ્રેષ્ઠ છે, ધરતા એવું ઉત્તમ શુક્લ ધ્યાન જો ..આજ (૩૦)
શુક્લધ્યાન તો ફીણ સમું છે શ્વેત તે જેવો ધોળો શંખ બહુ સોહાય જો,
ચન્દ્ર સમું તે ઉજ્જવળ નિર્મળ માનવું, શ્વેતરંગથી વીર શુભ્ર ગણાય જો .આજ (૩૧)
વીર મહર્ષિ મુક્ત દશાને પામિયા, પરમ સ્થાન એ લોક મહીં લેવાય જો,
ભસ્મ કર્યા છે, કર્મ રિપુના રોપને, કર્મયોગમાં કર્મવીર મનાય જો .આજ (૩૨)
ક્ષાયિક દર્શન ને ક્ષાયિક ચારિત્રથી, ક્ષાયિક જ્ઞાને સિદ્ધિ પામ્યા નાથ જો,
એ સિદ્ધિ તો સાદિ અનંતી જાણવી, વિજય કર્યો છે રાગદ્વેષની સાથ જો, .આજ (૩૩)
વિજય કર્યાથી મોક્ષ આદિને પામિયા, બાળ્યાં જેણે સઘળાં પાપસ્થાન જો,
પાપસ્થાન ફરી સજીવન થાય નહી, તેથી સિદ્ધિ જખુ અનંતી માનજો આજ (૩૪)
વૃક્ષો મહીં તો શાલ્મલીને જાણવુ, કાનનમાંહી નંદનવનની જોડ જો,
શાલ્મલી ને નંદનવનના આશરે, સુવર્ણ સરખા દેવ કરે પ્રમોદ જો આજ (૩૫)
શાલ્મલીને નંદનવન તો ક્યાં મળે, અદ્વિતીય સ્થાનો લોકમાંહી પંકાય જો,
શાલ્મલીને નંદન જેવા જખુજી વીર બુદ્ધિને જ્ઞાન ચરિત અકાય જો . આજ (૩૬)
શબ્દમહીં તો મેઘ શબ્દ ક્યાંથી મળે, મેઘતણું તો ગંભીર ગર્જન હોય જો,
ગ્રહો મહીં તો ચંદ્ર સમ છે ગ્રહ નહી, મનહર જેની શીતળતા પથરાય જો ..આજ (૩૭)
સુગંધમહીં તો મલય સમ છે વાસ ક્યાં ? લોકમહીં ચંદન શ્રેષ્ઠ ગણાય જો,
મેઘ ચંદ્ર મલય જ જેવા જાણવા, મુનિવર્ગમાં વીરના વિરક્ત ભાવ જો ..આજ (૩૮)
સિંધુ મહીં તો સ્વયંભૂ રમણ જાણવો, ક્રીડા કરતા દેવો જ્યાં સહર્ષ જો,
ભવનવાસીમાં ભવ્ય નાગકુમાર છે, ભવ્ય રૂપથી મન પામે ઉત્કર્ષ જો . આજ (૩૯)

સર્વ રસોમાં ઈક્ષુ રસને જાણવો, મધુરતાથી મનડું શીતળ થાય જો,
ઈક્ષુ સ્વયંભૂ દેવ નાગ સમ વીરલા, વીર પ્રભુજીનો પ્રધાન તપ જપ હોય જો ..આજ (૪૦)
હસ્તિ માંહી એરાવત સમ છે હસ્તિ નહીં, પશુમાંહિ તો સિંહ કેસરી એક જો
નિર્મળ જળમાં ગંગાજળને જાણવું, વિહંગોમાં ગરુડ એક નિઃશંક જો.. આજ (૪૧)
એરાવત મનગમતી લક્ષ્મી લાવતો, લાવ્યા લક્ષ્મી ત્રિશલા ધરવીર જોય જો
ગરુડ ગંગા એરાવત ને હસ્તિ સમ, મોક્ષવાદીમાં વીરનો મુક્તિ બોધ જો...આજ (૪૨)
યોદ્ધાઓમાં વસુદેવ મશહૂર છે, પ્રિય પુષ્પમાં પંકજ સમ ન કોય જો,
ક્ષત્રિયોમાં ચક્રવર્તી પ્રધાન છે, વિરલ ગુણના વિરલા સ્થાને હોય જો ..આજ (૪૩)
વાસુદેવ તણું બળ અષ્ટાપદ વીસ લાખનું, પંકજ ને છે નવલી મીઠી વાસ જો
વાસુ કમળ ને ચક્રવર્તી સમ જાણવા, ઋષિ વર્ગમાં મહર્ષિ ખાસ જો...આજ (૪૪)
દાન મહીં તો અભયદાન જાણવું, સત્ય મહીં તો નિર્વદ્ય નિશ્ચિત જો
સર્વ તપોમાં બ્રહ્મચર્ય વિશિષ્ટ છે, આતમબળની જાગે તેથી જ્યોત જો ..આજ (૪૫)
અભયદાનથી દૂર જતી હિંસા સહુ, નિર્વદ્યથી પર પીડા નહીં થાય જો,
બ્રહ્મચર્યથી ઉત્તમ બળ તો આવતું, લોક મહીં એમ ઉત્તમ વીર મનાય જો .. આજ (૪૬)
સુરપદોમાં સર્વાર્થસિદ્ધ શ્રેષ્ઠ છે, સુધર્મ કેરી સભા અનુપમ થાય જો,
સર્વ ધર્મો તો શ્રેષ્ઠ મુક્તિને માનતા, જીવમાત્રનો પરમ હેતુ તે હોય જો, . આજ (૪૭)
સર્વાર્થસિદ્ધ તણા સુખની તો વાત શી, સૌ ધર્મ કેરી સત્તા અનેરી હોય જો,
રતિમુક્તિની વાણી તો નહીં કહી શકે, પ્રભુ સમ ઉત્તમ જ્ઞાની નવ કોય જો... આજ (૪૮)
પરિષહો તો ધરે પૃથ્વી સમ નાથ જો, પૃથ્વીવત્ તે સૌનો છે આધાર જો,
અષ્ટ કર્મ ને નષ્ટ કર્યાં તે સ્વામીએ, કર્યો ગૃદ્ધિને અભિલાષ સંહાર જો... આજ (૪૯)
પામ્યા છે તે જ્ઞાન મહા ઉપયોગનું, પ્રયાસ વિણ તે જાણે વસ્તુ રૂપ જો,
અનંત ભવને તરી ગયા છે વીર તે અનંત ચક્ષુ નિત્ય અભય સ્વરૂપ જો .. આજ (૫૦)
મહારિપુ જે આત્મદોષ સંસારના, ક્રોધ, માન ને માયા લોભ પર્યાય જો,
દૂર કરીને અરિહંત પદને પામિયા, કરે કરાવે પાપ નહીં ઋષિરાય જો... આજ (૫૧)
વિધ વિધ પંથો લોક મહીં ચાલી રહ્યા, ક્રિયાવાદી કે અક્રિયાવાદી હોય જો
રમે કોઈ અજ્ઞાન વાદ કે વિનયમાં, સર્વ પંથના જ્ઞાનવીર ન હોય જો... આજ (૫૨)
ક્રિયાવાદીની મુક્તિ ક્રિયાવાદમાં રહી, અક્રિયાવાદી સમજે મુક્તિ જ્ઞાન જો,
વિનયવાદી તો વિનય એ જ મુક્તિ ગણે, અજ્ઞાની તો મુક્તિ ગણે અજ્ઞાન જો.. આજ (૫૩)
સર્વ પંથને સમજીને આ સ્વામીએ, વિકસાવ્યો છે લોક મહીં જૈન ધર્મ જો...
જ્ઞાનક્રિયામાં મોક્ષ માનતા વીર તે, લીધો સંયમ સમજાવવા સૌ ધર્મ જો .. આજ (૫૪)
મોક્ષ તણો જે માર્ગ કહ્યો આ રીતથી, કરી બતાવ્યો જગને દેવા બોધ જો,
સકલ પાપને ભસ્મ કરીને સ્વામીએ, રોકયો વહેતો કર્મ રિપુનો ધોધ જો... આજ (૫૫)
મનુષ્ય કેરા કે નર્કાદિ લોકના, વીર પ્રભુએ જાણ્યા પૂર્ણ સ્વરૂપ જો,
સ્વરૂપ જાણી લોક અને પરલોકના, સર્વ લોકને છોડ્યા છે તદ્રૂપ જો... આજ (૫૬)
ધર્મ પ્રરૂપ્યો અરિહંતે આ પ્રેમથી, અર્થ પદોમાં કેવળ જે નિર્દોષ જો,
સુણી તત્ત્વ આ શ્રદ્ધાથી જન પામતા, ઇન્દ્ર સુખ કે મોક્ષ લહરી સંતોષ જો... આજ (૫૭)

ૐ ઘંટાકર્ણસ્તોત્રમ્

ૐ ઘંટાકર્ણો મહાવીરઃ સર્વવ્યાધિવિનાશકઃ । વિસ્ફોટકભયે પ્રાપ્તે, રક્ષ રક્ષ મહાબલ ॥ ૧ ॥
યત્ર ત્વં તિષ્ઠસે દેવ ! લિખિતોઽક્ષરપંક્તિભિ । રોગાસ્તત્ર પ્રણશ્યન્તિ, વાતપિત્તકફોદ્ભવાઃ ॥ ૨ ॥
તત્ર રાજભયં નાસ્તિ યાન્તિ કર્ણે જપાત્ક્ષયમ્ । શાકિની-ભૂતવૈતાલા રાક્ષસાઃ પ્રભવન્તિ ન ॥ ૩ ॥
નાકાલે મરણં તસ્ય, ન ચ સર્પેણ દૃશ્યતે । અગ્નિચૌર ભયં નાસ્તિ.
ૐ હ્રીં શ્રીં ઘંટાકર્ણ નમોઽસ્તુ તે ૐ નરવીર ! ઠઃ ઠઃ ઠઃ સ્વાહા ॥૪॥

रत्नाकर पच्चीसी

[आत्मशोधन–आलोचना]

(१)

सिद्धि श्री की मंगल–क्रीडा के हो अनुपम धाम,
तेरे चरण कमल में करते इन्द्र-नरेन्द्र प्रणाम।
सचराचर के ज्ञाता भगवन्! अतिशय-सर्वप्रधान,
तेरी जय हो, तेरी जय हो, केवलज्ञान-निधान॥

(२)

तीन जगत के शरण-प्रदाता, अतुल कृपा-अवतार,
इस दुनिया के प्रबल विकारों के विनाश करतार।
यद्यपि ज्ञाता हो अशेष के फिर भी मम अनुराग-
रहा कहलवा मुझ से किंचित सुनिए देव! विराग॥

(३)

बाल्यकाल की लीलावाला बालक क्या न अनल्प,
अपने तात मात के सन्मुख बकता है अविकल्प!
उसी भांति मैं अपना सच्चा आशय अपने आप,
रखता हूं तेरे समक्ष यह करके पश्चात्ताप॥

(४)

प्रभो! न मैंने मंगलकारी दिया कभी है दान,
पाला मैंने कभी न निर्मल प्रबल शील भगवान।
की न तपस्या, शुद्ध भावना भाई नहीं समर्थ,
इस भव में, हा! भ्रमण हो गया मेरा बिल्कुल व्यर्थ॥

(५)

क्रोध-अग्नि की लपटों ने है मुझे जलाया खूब,
लोभ-व्याल ने निर्दयता से डसा, गया मैं ऊब।
अहंकार के अजगर ने भी निगल लिया भगवान,
माया के भी फंसा जाल में, कैसे करता ध्यान॥

(६)

इस लोक या परलोक में कुछ भी न हित मैंने किया,
अतएव हे जिनदेव! जग का भी न सुख मैंने लिया।
मेरे सदृश सब प्राणियों का जन्म ही अकृतार्थ है,
या एक भव की पूर्ति होना नाथ! इसका अर्थ है॥

(७)

मुख-चन्द्र से तेरे प्रशम-पीयूष की किरणें बही,
फिर भी हृदय में देव! मेरे आर्द्रता आई नहीं।
जिनवर नहीं हा! हो सका यह चित्त हर्षविभोर है,
ज्ञात होता है उपल से हृदय अधिक कठोर है॥

(८)

नर नारक तिर्यंच भवों में भ्रमण किया पर्याप्त,
दुर्लभ रत्नत्रय तुम से तब कर पाया था प्राप्त।
किन्तु उसे निद्रा प्रमाद में गंवा दिया बेकार,
हे नायक! अब किसके आगे जाकर करूं पुकार॥

(९)

औरों को ठगने को पहना वैरागी का वेश,
राजी करने अन्य जनों को किया धर्म-उपदेश।
विद्या का अध्ययन किया तो चढ़ा वाद का भूत,
कहूँ कहाँ तक अपनी प्रभुवर! हास्यास्पद करतूत॥

(१०)

पर निन्दा कर मैंने अपना आनन किया सदोष,
पर नारी लखने से लोचन हुए दोष के कोष।
मन से सोचा है गैरों का होवे नाश अपार,
हाय! हाय! कैसे होगा इस पापी का निस्तार॥

(११)

कामदेव ने मुझ पर भगवन्! भीषण किये प्रहार,
विषय-अंध होकर मैंने तब सेये जो आचार।
हे सर्वज्ञ! सर्वदर्शी! वे सब हैं तुमको ज्ञात,
किन्तु लाज के वश होकर ही मैंने कह दी बात॥

(१२)

मिथ्या मंत्रों तंत्रो में फंस नहीं जपा नवकार,
मिथ्या श्रुत को शिरोधार्य कर खोया आगमसार।
मिथ्या कर्म किये हैं मैंने कर कुदेव का साथ,
यह मेरी मिथ्या मति का ही है विपाक हे नाथ!

(१३)

आप दगो के सन्मुख आये तो भी त्यागे देव!
किन्तु मूढ़मति होकर मने हा! देखे स्वयमेव।
मृगनैनी के पीन पयोधर तथा नाभि गंभीर,
तिरछे नैन कमर पतली सी हास विलास अधीर॥

(१४)

चपल-लोचनाओं के मुख अवलोकन से सर्वेश,
मानस पट पर अंकित है जो राग भाव लवलेश।
विमल शास्त्र-सागर के जल से धोया उसे पखार,
किन्तु न छूट रहा है कहिए क्या कारण अविकार!॥

(१५)

देह नहीं है सुन्दर मेरी नहीं सुगुण आगार,
निर्मल कला नहीं है मुझ में कान्ति न किसी प्रकार।
वैभव का है कहा ठिकाना हे जिनेन्द्र ! भरपूर,
फिर भी हा ! हो रहा सदा मैं प्रबल गर्व में चूर ॥

(१६)

जीवन बीता किन्तु हुआ है नहीं कुमति का नाश,
आयु गई पर गई न स्वामिन्! विषयों की अभिलाष।
धर्माराधन त्याग, किया है औषध का उपचार,
हाय! हाय! यह प्रबल मोह है कैसा घोर अपार ॥

(१७)

आत्मा का अस्तित्व नहीं है, नहीं पुण्य का काम,
लोक और परलोक नहीं है नहीं पाप का नाम।
प्रभ! आपका चमक रहा था, केवल ज्ञानालोक,
फिर भी धूर्तजनों की वाणी यह मानी हा शोक! ॥

(१८)

जिनवर की पूजा[1] न कभी की नहि सुपात्र सत्कार,
श्रावक का या सयत का ही किया न धर्माचार।
दुर्लभ मानव भव भी पाया अतिशय पुण्य प्रताप,
किन्तु गवाया उसे वृथा ही मानो वन्य विलाप ॥

(१९)

जो हैं असत न जिनका होता हमें कभी प्रत्यक्ष,
वे ही चाहे चिन्तामणि अरु कामधेनु सुरवृक्ष।
हे जिनेश ! यह जैनधर्म है सुखदाता निर्बाध,
उसे न चाहा देव! देखिये कैसा मौढय अगाध ॥

(२०)

चिन्तन किया सदा भोगो का कभी न सोचे रोग,
हो धन अर्जन में निमग्न नहिं लखा मृत्यु संयोग।
कामिनियों की रही कामना कुत्सित सदा विचार,
नहीं अधम को दिखा नरक का भीषण कारागार ॥

(२१)

सदाचार से सुजनो के मन मे न हुआ आसीन,
परोपकार कर यशोराशि भी पाई नहीं प्रवीन।
तीर्थोद्धार[2] आदि कृत्यो को किया नहीं लवलेश,
हाय! अमूल्य जीवन यह निष्फल हुआ जिनेश ॥

१— जिनेश्वर देव की भावपूजा—भक्ति
२— चतुर्विध तीर्थ का अभ्युदय

(२२)

सद्गुरु की सुन्दर शिक्षा से भी न हुआ वैराग,
दुर्जन के कटु भाषण से ही दिल में जलती आग।
आध्यात्मिकता जरा न आई मुझ में किसी प्रकार,
देवदेव ! कैसे पाऊँगा भव सागर का पार ॥

(२३)

पुण्य हीन बीता है मेरा, पूर्वजन्म भगवान,
यह भव भी यो बीत रहा है प्रबल पाप की खान।
फिर आगामी भव का कैसे होगा देव। सुधार,
अहो कष्ट है ! तीनों ही भव गवा दिये बेकार ॥

(२४)

त्रिदिवनाथ से पूजित ! भगवन् ! जिनवर परमपवित्र !
कहूं आपके सन्मुख क्या मैं अपना पापचरित्र।
सकल ज्ञेय के ज्ञायक हो प्रभु ! केवलज्ञान निधान,
तो फिर मेरे पापचरित्र को क्यों न सको पहचान ।

(२५)

दीनोद्धारक एक तुम्हीं हो जिनवर देव अनन्य,
मुझसा दीन कहा पाओगे तरने लायक अन्य ।
नहीं कामना लक्ष्मी की है, बोधि मिले भगवान,
हे मंगलमय ! यह श्रेयस्कर शिवकर करो प्रदान ॥

रचयिता – रत्नाकर सूरि
पद्यानुवादक – शोभाचन्द्र भारिल्ल

श्री जिनपंजरस्तोत्र

ॐ ह्रीं श्री अर्हं अर्हद्भ्यो नमो नमः
ॐ ह्रीं श्री अर्हं सिद्धेभ्यो नमो नमः
ॐ ह्रीं श्री अर्हं आचार्येभ्यो नमो नमः
ॐ ह्रीं श्री अर्हं उपाध्यायेभ्यो नमो नम

ॐ ह्रीं श्री अर्हं श्रीगौतमस्वामिप्रमुखसर्वसाधुभ्यो नमो नमः

एष पंचनमस्कारः सर्वपापक्षयंकरः । मंगलाना च सर्वेषा प्रथमं भवति मगलम् ॥ १ ॥
ॐ ह्रीं श्री जये विजये अर्हं परमात्मने नमः । कमलप्रभ सूरीन्द्रो भाषते जिनपंजर ॥ २ ॥
एकभक्तोपवासेन त्रिकालं यः पठेदिदं, मनोभिलषितं सर्वं फलं स लभते ध्रुवम् ॥ ३ ॥
भूशय्या ब्रह्मचर्येण क्रोधलोभविवर्जितः, देवताग्रे पवित्रात्मा षण्मासैर्लभते फलम् ॥ ४ ॥
अर्हंतं स्थापयेन्मूर्ध्नि सिद्धं चक्षुर्ललाटके, आचार्यं श्रोत्रयोर्मध्ये उपाध्यायं तु घ्राणके ॥ ५ ॥
साधुवृन्दं मुखस्याग्रे मनः शुद्धिं विधाय च, सूर्यचंद्रनिरोधेन सुधीः सर्वार्थसिद्धये ॥ ६ ॥
दक्षिणे मदनद्वेषी वामपार्श्वे स्थितो जिनः । अंगसंधिषु सर्वज्ञः परमेष्ठी शिवंकर ॥ ७ ॥
पूर्वाशां श्रीजिनो रक्षेदाग्नेयीं विजितेंद्रियः । दक्षिणाशां परं ब्रह्म नैऋत्यां च त्रिकालवित् ॥ ८ ॥
पश्चिमाशां जगन्नाथो वायव्यां परमेश्वर । उत्तरां तीर्थकृत्सर्वां ईशानेऽपि निरंजनः ॥ ९ ॥
पाताल भगवानर्हन्नाकाशं पुरुषोत्तम । रोहिणीप्रमुखा देव्यो रक्षंतु सकलं कुलं ॥१०॥
ऋषभो मस्तकं रक्षेदजितोऽपि विलोचने । संभवः कर्णयुगलेऽभिनंदनस्तु नासिके ॥११॥
ओष्ठौ श्रीसुमती रक्षेद् दन्तान्पद्मप्रभो विभु । जिह्वा सुपार्श्वदेवोऽयं तालुं चंद्रप्रभाभिधः ॥१२॥
कंठं श्रीसुविधी रक्षेद् हृदयं जिनशीतलः । श्रेयांसो बाहुयुगलं वासुपूज्यः करद्वयं ॥ १३ ॥
अंगुलीर्विमलो रक्षेदनंतोऽसौ नखानपि श्रीधर्मोऽप्युदरस्थीनि श्रीशांतिर्नाभिमंडलं ॥१४॥
श्री कुंथुर्गुह्यकं रक्षेद् अरो लोमकटीतटं । मल्लिरुरुपृष्ठिवंशं पिण्डिका मुनिसुव्रत ॥१५॥
पादांगुलीर्नमी रक्षेच्छ्रीनेमिश्चरणद्वयं । श्री पार्श्वनाथ सर्वांगं वर्धमानश्चिदात्मकं ॥१६॥
पृथिवी-जलतेजस्कवाय्वाकाशमयं जगत् । रक्षेदशेषपापेभ्यो वीतरागो निरंजन ॥१७॥
राजद्वारे श्मशाने वा संग्रामे शत्रुसंकटे । व्याघ्रचौराग्निसर्पादिभूतप्रेतभयाश्रिते ॥१८॥
अकाले मरणं प्राप्ते दारिद्र्यापत्समाश्रिते । अपुत्रत्वे महादुःखे मूर्खत्वे रोगपीडिते ॥१९॥
डाकिनीशाकिनीग्रस्ते महाग्रहगणार्दिते । नद्युत्तारेऽध्ववैषम्ये व्यसने चापदि स्मरेत् ॥२०॥
प्रातरेव समुत्थाय यः स्मरेज्जिनपंजर । तस्य किंचिद् भयं नास्ति लभते सुखसंपदः ॥२१॥
जिनपंजरनामेदं यः स्मरेदनुवासरं । कमलप्रभसूरीन्द्रश्रियं स लभते नरः ॥२२॥

प्रातः समुत्थाय पठेत्कृतज्ञो यः स्तोत्रमेतज्जिनपंजरं च ।
आसादयेत्स कमलप्रभाख्यां, लक्ष्मीं मनोवांछितपूरणाय ॥२३॥
श्री रुद्रपल्लीयवरेण्यगच्छे, देवप्रभाचार्यपदाब्जहंसः
वादीन्द्र चूडामणिरेष जैनो जीयादसौ श्रीकमलप्रभाख्य ॥२४॥

श्री परमानंदपच्चीसी

परमानंदसयुक्तं, निर्विकारं निरामयं, ध्यानहीना न पश्यन्ति, निजदेहे व्यवस्थितम् ॥ १ ॥
अनन्तसुखसंपन्नं ज्ञानामृतपयोधरं, अनंतवीर्यसपन्नं दर्शनं परमात्मनः ॥ २ ॥
निर्विकारं निराधारं सर्वसगविवर्जितं, परमानंदसपन्नं शुद्धचैतन्यलक्षणम् ॥३॥
उत्तमाध्यात्मचिता च मोहचिता च मध्यमा, अधमा कामचिंता च परचिंताधमाधमा ॥ ४ ॥
निर्विकल्पं समुत्पन्नं ज्ञानमेव सुधारस, विवेकमंजलिंकृत्वा तं पिबंति तपस्विनः ॥ ५ ॥
सदानंदमयं जीवं यो जानाति स पंडितः, स सेवते निजात्मानं परमानंदकारणं ॥ ६ ॥
नलिन्या च यथा नीरं भिन्नं तिष्ठति सर्वदा, अयमात्मा स्वभावेन, देहे तिष्ठति सर्वदा ॥ ७ ॥
द्रव्यकर्मविनिर्मुक्तं भावकर्मविवर्जितं, नोकर्मरहितं विद्धि निश्चयेन चिदात्मनः ॥ ८ ॥
अनन्तब्रह्मणो रूपं निजदेहे व्यवस्थितं । ज्ञानहीना न पश्यन्ति जात्यंधा इव भास्करं ॥ ९ ॥
तद्ध्यानं क्रियते भव्यैर्येन कर्म विलीयते । तत्क्षणं दृश्यते शुद्धं चिच्चमत्कारलक्षणं ॥१०॥
ये धर्मशीला मुनयः प्रधानास्ते दुःखहीना नियतं भवन्ति,
सप्राप्य शीघ्रं परमात्मतत्त्वं व्रजन्ति मोक्षं क्षणमेकमध्ये ॥११॥
आनन्दरूपं परमात्मतत्त्वं, समस्तसंकल्पविकल्पमुक्तं
स्वभावलीना निवसति नित्यं, जानाति योगी स्वयमेव तत्त्वं ॥१२॥
चिदानंदमयं शुद्धं निराकारं निरामयं, अनन्तसुखसंपन्नं, सर्वसगविवर्जितम् ॥१३॥
लोकमात्रप्रमाणो हि निश्चये नहि संशयः । व्यवहारो देहमात्रे कथयंति मुनीश्वराः ॥१४॥
यत्क्षणं दृश्यते शुद्धं, तत्क्षणं गतविभ्रमः । स्वस्थचित्तं स्थिरीभूतं निर्विकल्पसमाधिना ॥१५॥
स एव परमं ब्रह्म, स एव जिनपुंगवः । स एव परमं तत्त्वं, स एव परमो गुरुः ॥१६॥
स एव परमं ज्योतिः स एव परमं तपः । स एव परमं ध्यानं स एव परमात्मकं ॥१७॥
स एव सर्वकल्याणं, स एव सुखभाजनं । स एव शुद्धचिद्रूपं स एव परमं शिवम् ॥१८॥
स एव ज्ञानरूपो हि स एवात्मा न चापरः । स एव परमा शांति स एव भवतारकः ॥१९॥
स एव परमानंदः स एव सुखदायकः । स एव घनचैतन्यं स एव गुणसागरः ॥२०॥
परमाह्लादसंपन्नं रागद्वेषविवर्जितं । सोऽहं तु देहमध्यस्थो यो जानाति स पंडितः ॥२१॥
आकाररहितं शुद्धं स्वस्वरूपे व्यवस्थितं, सिद्धमष्टगुणोपेतं, निर्विकारं निरंजनं ॥२२॥
तत्सम तु निजात्मानं यो जानाति स पंडितः । सहजानंद चैतन्यं प्रकाशयति महीयसे ॥२३॥
पाषाणेषु यथा हेम दुग्धमध्ये यथा घृतं, तिलमध्ये यथा तैलं देहमध्ये तथा शिवः ॥२४॥
काष्ठ मध्ये यथा वह्निः, शक्तिरूपेण तिष्ठति । अयमात्मा शरीरेषु यो जानाति स पंडितः ॥२५॥

विरम विरम सगान्मुञ्च मुञ्च प्रपंचं
विसृज विसृज मोहं विद्धि विद्धि स्वतत्त्वम् ।
कलय कलय वृत्तं पश्य पश्य स्वरूपं
कुरु कुरु पुरुषार्थं निर्वृतानन्दहेतोः ॥ १ ॥

अनुपमसुखनिधानं ज्ञान विज्ञानबीजं
विलसदकलङ्कं शान्तविश्वप्रचारम् ।
गलितसकलशङ्कं विश्वरूपं विशालम्
भज विगतविकारं स्वात्मनात्मानमेव ॥ २ ॥

यदि विषयपिशाची निर्गता देहगेहात्
सपदि यदि विदीर्णो मोहनिद्रातिरेकः ।
यदि युवति कटाक्षैर्निर्जितः पञ्चबाणो
इति ननु निर्दिष्टं ब्रह्मविद्यानिधानम् ॥ ३ ॥

સામાયિકબત્રીશી

હરિગીત

સૌ પ્રાણી આ સંસારના સન્મિત્ર મુજ વહાલા થજો, સદ્‌ગુણમાં આનંદ માનું મિત્ર કે વેરી હજો;
દુઃખિયા પ્રતિ કરુણા અને દુર્જન પ્રતિ મધ્યસ્થતા, શુભ ભાવના પ્રભુ ચાર આ પામો હૃદયમાં સ્થિરતા ॥૧॥
અતિ જ્ઞાનવંત અનંતશક્તિ દોષ હીન આ આત્મ છે, એ મ્યાનથી તલવાર પેઠે શરીરથી વિભિન્ન છે;
હું શરીરથી વિભિન્ન છું એ જ્ઞાનબળ મુજને મળો, હે દેવ! તુજ કૃપા વડે અજ્ઞાન સૌ સત્વર ટળો ॥૨॥
સુખદુઃખમાં શત્રુમિત્રમા સંયોગમાં, કે વિયોગમાં, રખડું વને કાં રાજભુવને રાચતો સુખભોગમાં;
મુજ સર્વ કાળે સર્વ જીવમાં આત્મવત્ બુદ્ધિ બધી આ ભાવના રહેજો હૃદયમમા અરજ એ કરુણાનિધિ. ॥૩॥
તુજ ચરણકમળનો દીવડો રૂડો હૃદયમાં રાખજો, અજ્ઞાનમય અંધારનો આવાસ તુરત બાળજો,
તદ્રૂપ થઈ તે દીવડે હું સ્થિર થઇ ચિત્તબાંધતો, તુજ ચરણ-યુગ્મની રજ મહી હું પ્રેમથી નત્ય ડૂબતો. ॥૪॥
પ્રમાદથી પ્રયાણ કરતાં વિચરતા પ્રભુ અહીં તહીં, એકેન્દ્રયાદિ જીવને હણતા કદી ડરતો નહીં,
છેદી વિભેદી દુઃખ દઈ મેં ત્રાસ આપ્યા તેમને, કરજો ક્ષમા આ કર્મ હિંસક નાથ વિનવું આપને ॥૫॥
કષાયને પરવશ થઈ બહુ વિષયસુખ મે ભોગવ્યા, ચારિત્રના જે ભંગ વિભુ મુક્તિના વેરી થયા;
કુબુદ્ધિથી અનિષ્ટ કિંચિત્ આચરણ મેં આચર્યું, કરજો ક્ષમા સૌ પાપ આ મુજ રંકનુ જે જે થયું. ॥૬॥
મન વચન કાય કષાયથી કીધા પ્રભુ મેં પાપ બહુ, સંસારનાં દુઃખ બીજ સૌ વાવ્યાં અરે હું શું કહુ
આ પાપને આલોચના નિંદા અને ધિક્કારથી. હું ભસ્મ કરતો મંત્રથી જેમ વિષ જાતું વાદીથી ॥૭॥
મુજ બુદ્ધિના વિકારથી કે ઇન્દ્રિયોના જોરથી, બહુ દુષ્ટ દુરાચાર મે સેવ્યા પ્રભુ કુબુદ્ધિથી;
કરવું હતુ તે ના કર્યું પ્રમાદ કેરા જોરથી, આ દોષ મુક્તિ પામવા માગુ ક્ષમા હું પ્રેમથી ॥૮॥
મન મારું દોષિત થાય તો હું દોષ અતિક્રમ જાણતો, દોષિત થતું આચારમાં તો દોષ વ્યતિક્રમ માનતો
વિષયો તણી પ્રવૃત્તિમાં અતિચારી ધારતો, વિષયો તણી આસક્તિમા હું અનાચારી સમજતો ॥૯॥
ભાષા મહીં ઉચ્ચારમાં તલભાર ભૂલ જો થાય તો, વળી અર્થ માત્રા પદ મહી લવલેશ વધઘટ થાય તો;
યથાર્થ વાણી ભગનો દોષિત પ્રભુ હું આપનો, આપી ક્ષમા મુજને બનાવો પાત્ર કેવળ બોધનો ॥૧૦॥
પ્રભુવાણી તું મંગળમયી, મુજ શારદા હું સમજતો; જો ઇષ્ટ વસ્તુ દાનમાં ચિંતામણિ હુ ધારતો;
સુબોધને પરિણામ શુદ્ધિ સંયમને વર્ષાવતી, ગીતો સુણાવી સ્વર્ગનાં તુ મોક્ષ લક્ષ્મી અર્પતી ॥૧૧॥
સ્મરણ કરે યોગી જનો જેનુ ઘણા સન્માનથી, વળી ઇન્દ્ર નરને દેવ પણ સ્તુતિ કરે જેની અતિ,
એ વેદ ને પુરાણ જેનાં ગાય ગીતો હર્ષમા, તે દેવના પણ દેવ વહાલા સિદ્ધ વસજો હૃદયમાં ॥૧૨॥
જેનુ સ્વરૂપ સમજાય છે સદ્‌જ્ઞાન દર્શન યોગથી, ભંડાર છે આનંદના જે ચલિત નહી વિકારથી
પરમાત્માનીસંજ્ઞા વડે ઓળખાય એ શુભ ધ્યાનમા, તે દેવના પણ દેવ વહાલા સિદ્ધ વસજો હૃદયમાં ॥૧૩॥
જે કઠિન કષ્ટો કાપતાં ક્ષણવારમા સંસારના. નિહાળતાં જે સૃષ્ટિને જેમ બોરને નિજ હસ્તમાં,
યોગી જનો ને ભાસતા જે સમજતાં સૌ વાતમાં, તે દેવનાં પણ દેવ વહાલા સિદ્ધ વસજો હૃદયમાં ॥૧૪॥
જન્મ મરણનાં દુઃખને નહીં જાણતાં કદી જે પ્રભુ, જે મોક્ષપદ દાતાર છે ત્રિલોકને જોતાં વિભુ.
કલંકહીન દિવ્ય રૂપ જે રહેતુ નહીં પણ ચંદ્રમા, તે દેવના પણ દેવ વહાલા સિદ્ધ વસજો હૃદયમાં ॥૧૫॥
આ વિશ્વનાં સૌ પ્રાણી પર શુદ્ધ પ્રેમ નિસ્પૃહ રાખતાં, નહો રાગ કે દ્વેષ જેને જ્ઞાન સ્વરૂપ ભાસતા,
વિશુદ્ધ ઇન્દ્રિય શૂન્ય જે આનંદમય છે રૂપમા, તે દેવના પણ દેવ વહાલા સિદ્ધ વસજો હૃદયમાં ॥૧૬॥

ત્રિલોકમાં વ્યાપી રહ્યા છે સિદ્ધ ને વિશુદ્ધ જે, નહીં કર્મ કેરા બંધ જેને ધૂર્ત સમ ધૂતી શકે,
વિકાર સૌ સળગી જતાં મન મસ્ત થાતા ધ્યાનમાં, તે દેવના પણ દેવ વહાલા સિદ્ધ વસજો હૃદયમાં ॥૧૭॥
તિમિર કેરો સ્પર્શ તલભાર થાય નહીં, જેમ સૂર્યને, તેમ દુષ્કલંક કર્મનાં અડકી શકે નહીં આપને,
જે એક ને બહુરૂપ થઈ વ્યાપી બધે વિરાજતો તેવા સુદેવ સમર્થનું સાચું શરણ હું માંગતો ॥૧૮॥
રવિ તેજ વિણ પ્રકાશ જે ત્રણ ભુવનને અજવાળતો, તે જ્ઞાનદીપ પ્રકાશ તારા આત્મામાં શું દીપતો:
જે દેવ મંગળ બોધ મીઠાં મનુજને નિત્ય આપતો તેવા સુદેવ સમર્થનું શરણ હું માગતો ॥૧૯॥
જો થાય દર્શન સિદ્ધનાં તો વિશ્વ દર્શન થાય છે, જેમ સૂર્યના દીવા થકી અંધકાર ઊડી જાય છે;
અનંત અનાદિ દેવ જે અજ્ઞાન તિમિર ટાળતો, તેવા સુદેવ સમર્થનું સાચું શરણ હું માગતો ॥૨૦॥
જેણે હણ્યા નિજ બળ વડે મન્મથ તથા સૌ માનને, જેણે હણ્યાં આ લોકનાં ભય શોક ચિંતા મોહને;
વિષાદ ને નિદ્રા હણ્યાં જેમ અગ્નિ વૃક્ષો બાળતો, તેવા સુદેવ સમર્થનું સાચું શરણ હું માગતો. ॥૨૧॥
હું માગતો નહીં કોઈ આસન દર્ભ પથ્થર કાષ્ઠનું, મુજ આત્મના નિર્વાણ કાજે યોગ્ય આસન આતમનું,
આ આતમ જો વિશુદ્ધ ને કષાય દુશ્મન વિણ જો, અમૂલ્ય આસન થાય છે શુભ સાધવા સમાધિ તો. ॥૨૨॥
મેળા બધા મુજ સંઘના નહીં લોક પૂજા કામની, જગ બાહ્યની નહીં એક વસ્તુ કામની મુજ ધ્યાનની;
સંસારની સૌ વાસનાને છોડ વહાલા વેગથી, અધ્યાત્મમાં આનંદ લેવા આતમબળ લે હોંશથી ॥૨૩॥
આ જગતની કો વસ્તુમાં જો સ્વાર્થ મારો છે નહીં, આ જગતની પણ વસ્તુઓનો સ્વાર્થ મ રામાં નહીં;
આ તત્ત્વને સમજી ભલા તું બાહ્યનો મોહ છોડ જે, શુભ મુક્તિનાં ફળ ચાખવા શુદ્ધ આતમમાં તું સ્થિર થજે. ૨૪
શુદ્ધ આતમમાં એકાગ્રતા સ્થિરતા વળી શુદ્ધ આતમમા, અખંડ સુખને સાધવા લું આતમથી જો આતમમાં ॥૨૫॥
આ આતમ મારો એક શાશ્વત નિરંતર રૂપ છે, વિશુદ્ધ કેવળજ્ઞાનમાં રમી રહ્યો છે નિત્ય તે;
આ આતમ વિણ પર વસ્તુનો નિજ કર્મ ઉદ્ભવ થાય છે, કર્મો તણા નિમિત્તથી સંહાર તેનો થાય છે. ॥૨૬॥
જો આતમ જોડે એકતા આવી નહીં આ દેહની, તો એકતા શું આવશે સ્ત્રી પુત્ર મિત્રો સાથની;
જો થાય જુદી ચામડી આ શરીરથી ઉતારતાં, તો રોમ સુંદર દેહ પર પામે પછી શું સ્થિરતા ॥૨૭॥
આ વિશ્વની કો વસ્તુમાં જો સ્નેહ બંધન થાય છે, તો જન્મ મરણનાં ચક્રમાં ચેતન બહુ ભટકાય છે;
મુજ મન વચન ને કાયનો સંયોગ પરમાં છોડવો, શુભ મોક્ષના અભિલાષનો આ માર્ગ સાચો જાણવો ॥૨૮॥
સંસાર રૂપી વન મહીં જે અવનતિમાં લઈ જતી, વાસનાની જાળ પ્યારા તોડ સંયમ જોરથી:
વળી બાહ્યથી છે આતમ જુદો ભેદ મોટો જાણવો, તલ્લીન થઈ ભગવાનમાં ભવપંથ વિકટ કાપનો ॥૨૯॥
કર્મો કર્યાં જે આપણે ભૂતકાળમાં જન્મો લઈ, તે કર્મનું ફળ ભોગવ્યા વિણ માર્ગ એક છે નહીં,
પરંતુ કરેલું કર્મ જો પરિણામ આપે મુજને, તો મુજ કરેલાં કર્મનો સગવ્યય નહીં કંઈ અર્થ તે ॥૩૦॥
સંસારનાં સૌ પ્રાણીઓ ફલ ભોગવે નિજ કર્મનું, નિજ કર્મના પરિપાકનો ભોકતા નહીં કો આપણું,
ફળ લઈ શકે છે કોઈ નહીં આપી શકે છે કોઈ નહીં, પ્રભુ ધ્યાનમાં નિમગ્ન થાનું નિજ આત્મનો આશ્રય કરી ॥૩૧॥

શાર્દૂલવિક્રીડિત

પામી નાહીં શકાય પાર જ્હીએ જેના રૂડા જ્ઞાનથી તેવા ધીરશુદ્ધ અમિત ગતિને વંદુ ઘણા પ્રેમથી,
આવે શુભ અમિતજિન પ્રભુના મુજ આત્મામાં ભાવથી, સેવાને શુભ મોક્ષને બહુ કદી વાર કર્યા લાગતી ॥૩૨॥

દોહરો

બત્રીશ ચરણનું આ બન્યું મંગલ સુંદર કાવ્ય, ભણતાં એક ધ્યાનથી મોક્ષમાર્ગ [illegible] ॥૩૩॥

(१) नवकारसी का प्रत्याख्यान पाठ

उग्गए सूरे		सूर्य उदय से लेकर
नमोक्कारसहियं	:	¹मुहूर्त ,¹, दिन और एक नमस्कार
पच्चक्खामि	:	इतने काल तक पच्चक्खाण करता हूँ
चउव्विहं पि आहारं	:	चारों प्रकार के आहार
असणं, पाणं	:	अशन (अन्न, विगय) पानी (जल)
खाइमं, साइमं	:	खाद्य (फल, मेवा औषधि) और स्वाद्य (लौंग, इलायची आदि)
(पच्चक्खामि)	:	(का प्रत्याख्यान करता हूं ।)
अन्नत्थणाभोगेणं	:	प्रत्याख्यान की स्मृति न रहे या
सहसागारेणं	:	अकस्मात् मुंह में वर्षा की बूंद आदि चली जाय या कोई बलात मुंह में ठूंस दे ।
वोसिरामि	:	वोसिराता हूँ ।

(२) "पौरुषी" का प्रत्याख्यान पाठ

उग्गए सूरे	:	सूर्य उदय से लेकर
पोरिसिं (पौरुषी)	:	एक प्रहर अर्थात् $\frac{1}{4}$ दिन तक या
सड्ढ–पोरिसिं (सार्द्ध पौ.)	:	डेढ प्रहर अर्थात् $\frac{3}{8}$ दिन तक

पच्चक्खामि चउव्विहं पि आहारं–१. असणं २. पाणं ३. खाइमं ⁴साइमं ।
¹अन्नत्थणा-भोगेणं ²· सहसा-गारेणं

⁴दिसामोहेणं (दिशा मोह)	:	या अन्य दिशा में पूर्व दिशा की भ्रान्ति के कारण 'सूर्य बहुत ऊपर चढ गया' इस समझ से, या घडी आदि देखने में भ्रान्ति हो जाने से
⁵साहुवयणेणं (साधु वचन)	:	या प्रामाणिक पुरुष के कथन में भ्रान्ति रह जाने से या घडी आगे होने से काल का ज्ञान शुद्ध न होने पर काल से पहले आहार ग्रहण हो जाय तो आगार तथा
⁶महत्तरा-गारेणं	:	महत्तर-अर्थात् किये हुये प्रत्याख्यान से विशेष निर्जरा का अवसर उपस्थित होने पर महत्तर अर्थात् बडे की आज्ञा हो जाय, या
सव्वसमाहि-वत्तियागारेणं	:	शीघ्र प्राणनाशकारी विशूचिका (हैजा) आदि रोग या सर्पदंश आदि हो जाय, उसे मिटाकर समाधि पाने के लिये औषधि आदि लेना पडे (या अन्य किसी कारण से आहार करना पडे तो मेरा प्रत्याख्यान भंग नहीं होगा इस प्रकार मैं)
वोसिरामि	:	(अपनी आहार–आत्मा को) वोसिराता हूँ ।

(३) पूर्वार्द्ध का प्रत्याख्यान पाठ

उग्गए सूरे	:	सूर्य उदय से लेकर
पुरिमड्ढ. (पूर्वार्ध)	:	दो प्रहर अर्थात् $\frac{1}{2}$ दिन तक या

अवड्ढं (अपार्ध) : तीन प्रहर अर्थात् $\frac{3}{4}$ दिन तक

पच्चक्खामि—चउव्विहं पि आहारं—१. असणं २. पाणं ३. खाइमं ४. साइमं ।

[1]अन्नत्थणा-भोगेणं [2]सहसागारेणं [3]पच्छन्नकालेणं [4]दिसामोहेणं

[5]साहुवयणेणं [6]महत्तरा-गारेणं [7]सव्व-समाहि-वत्तिया-गारेणं । वोसिरामि

'पौरुषी' और 'पूर्वार्ध' के प्रत्याख्यान का पाठ प्रायः समान है। 'पूर्वार्ध' का प्रत्याख्यान विशेष काल का होने से, उसमें 'महत्तर-आकार' विशेष रक्खा है तथा 'पौरुषी' का काल अल्प होने से उसमें 'महत्तर-आकार' नहीं रक्खा है। 'नमस्कार सहित' का काल अति अल्प होने से उसमें 'प्रच्छन्न-कालादि' चार आगार भी नहीं रक्खे हैं।

(४) एकाशन का प्रत्याख्यान पाठ

एकासणं (एकाशन) : दोनों पुत (नितंब, कटि और जंघा के मध्य भाग) को बिना हिलाए एक आसन से एक बार भोजन उपरान्त

पच्चक्खामि । तिविहं पि आहारं—१. असणं २. खाइमं ३. साइमं (अथवा) चउव्विहं पि आहारं—१. असणं २. पाणं ३. खाइमं ४. साइमं । [1]अन्नत्थणाभोगेणं

[2]सहसागारेणं

[3]सागारियागारेणं (सागारिकाकार) : (साधु के लिए सभी गृहस्थ; तथा गृहस्थों के लिए क्रूर दृष्टिवाले, लोभी, जुगुप्सनीय आदि पुरुष; जिनके सामने भोजन नहीं किया जाता, उसके लिए स्थान परिवर्तन करना पड़े।

[4]आउंटण पसारणेणं (आकुंचन—प्रसारण) : दोनों पुतों के अतिरिक्त अंगों को सिकोड़ूं, पसारूं, हिलाऊँ

[5]गुरु अब्भुट्ठाणेणं (गुरु अभ्युत्थान) : (साधु के लिए बड़े या पाहुने साधु तथा गृहस्थ के लिये कोई भी) सामने आने पर उनके विनय के लिए उठना पड़े।

[6]पारिट्ठावणियागारेणं : लाया हुआ आहार बच जाय तो, परठने की विराधना को टालने के लिए उसे भोगना पड़े, तो आगार तथा

[7]महत्तरागारेणं [8]सव्व—समाहि—वत्तियागारेणं

वोसिरामि ।

(५) 'एकस्थान' का प्रत्याख्यान पाठ

एक्कासणं (एकाशन) एगट्ठाणं (एकस्थान) : भोजन के लिए हाथ और मुंह जितना हिलना है, उसके अतिरिक्त अन्य अंगों को हिलाये बिना एक बार भोजन उपरान्त

पच्चक्खामि । तिविहं पि आहारं—१. असणं २. खाइमं ३. साइमं । (अथवा) चउव्विहं पि आहारं—१. असणं २. पाणं ३. खाइमं ४. साइमं । १. अन्नत्थणाभोगेणं, २. सहसागारेणं, ३. सागारियागारेणं, ४. गुरु-अब्भुट्ठाणेणं, ५. पारिट्ठावणियागारेणं, ६. महत्तरागारेणं, ७. सव्वसमाहिवत्तियागारेणं वोसिरामि ।

'एकासन' और 'एकस्थान' का प्रत्याख्यान पाठ प्रायः समान है। [illegible] सिकोड़ने पसारने का आगार 'एकासन' में है और 'एकस्थान' में नहीं। [illegible] दोनों [illegible] में अन्तर है।

(६) 'आयंबिल' का प्रत्याख्यान पाठः–

आयंबिलं (आचाम्ल) लवण-मिर्च आदि संस्कार तथा दूध आदि-विगय रहित, एक अचित्त धान्य का एक बार भोजन उपरात

पच्चक्खामि · तीन या चारों आहार का 'एकाशन' या 'एकस्थान' सहित त्याग करता हूँ।

[1]अन्नत्थणाभोगेणं [2]सहसागारेण

[3]लेवा–लेवेणं (लेपालेप) पात्र, कुड़छी, हाथ, आदि, जो पहले लेप मुक्त थे, उन्हे निर्लेप करते हुए भी उनमे कुछ लेप रह जाय, ऐसे अल्प लेप वाले पात्रादि से दिया हुआ आहार करूँ

[4]उक्खित्त विवेगेण (उत्क्षिप्त-विवेक) · गुडादि के ऊपर या नीचे रक्खी रोटी आदि को गुडादि से भिन्न करके दे, उसमे गुड आदि का अल्प लेप रह जाय, वह आहार करूँ।

[5]गिहत्थ-ससट्ठेणं (गृहस्थ-संसृष्ट) गृहस्थ ने आहार बनाने के पहले या पीछे जिस आहार मे नमक आदि मिला दिया हो, या अति अल्प मात्रा मे विगय लगा दी हो, वह आहार करूँ, तो आगार तथा

६. पारिट्ठावणियागारेण ७. महत्तरागारेणं ८. सव्वसमाहिवत्तियागारेणं वोसिरामि।

(नीवी)

(७) 'निव्विगतिक' (नीवी) का प्रत्याख्यान पाठ

निव्विगइयं · १. पिण्ड या धार की या २. अवगाहिम (कड़ाई) की

(निर्विकृतिक) · पाचों विगय रहित या इच्छित विगय रहित एक बार भोजन उपरात

पच्चक्खामि : तीन या चारों आहार का 'एकाशन, या 'एकस्थान सहित' त्याग करता हूँ।

१. अन्नत्थणाभोगं २. सहसागारेण ३. लेवा–लेवेणं ४. गिहत्थ ससट्ठेण ५. उक्खित्त-विवेगेण

६. पडुच्च-मक्खिएण (प्रतीत्य–म्रक्षित) सर्वथा रुखी न रहे, इसलिये रोटी आदि पर साधारण लेप लगा हो, दाल मे छमका हो, शाक मे खटाई हो, उसका या छाछ आदि का आहार करू तो आगार तथा

७. पारिट्ठवाणिया–गारेण ८ महत्तरागारेण ९· सव्वसमाहिवत्तियागारेण वोसिरामि।

(८) 'उपवास' का प्रत्याख्यान पाठ

उग्गए सूरे सूर्योदय से लेकर

अभत्तट्ठ (अभक्तार्थ) चतुर्थ भक्त या उपवास

पच्चक्खामि। तिविह वि आहार १. असणं २. खाइम ३. साइम (अथवा) चउव्विहं पि आहार १. असण २. पाणं ३ खाइम ४ साइम।

१ अन्नत्थणाभोगेणं २ सहसागारेणं ३. पारिट्ठावणियागारेण ४ महत्तरागारेणं ५ सव्वसमाहि–वत्तियागारेणं वोसिरामि।

९. 'अभिग्रह' का प्रत्याख्यान पाठ

गंठिसहियं मुट्ठिसहियं : गांठ न खोलूं, मुट्ठी न खोलूं या अमुक द्रव्य, अमुक क्षेत्रमें, अमुक काल में, अमुक रीति से न मिले तब तक मन में निर्धारित समय तक

पच्चक्खामि । तिविहं पि आहारं–१. असणं २. खाइमं ३. साइमं (अथवा) चउव्विहं पि आहारं १. असणं २. पाणं ३. खाइमं ४. साइमं ।

१. अन्नत्थणाभोगेणं २. सहसागारेणं ३. महत्तरागारेणं ४. सव्वसमाहिवत्तियागारेणं वोसिरामि ।

(१०) दिवसचरम का प्रत्याख्यान पाठ

दिवसचरिमं : आहार पानी करने या पानी पीने के पश्चात् शेष रहे दिन के लिए

पच्चक्खामि । चउव्विहं पि आहारं– १. असणं २. पाणं ३. खाइमं [4]साइमं । [1]अन्नत्थणाभोगेणं २. सहसागारेणं [4]सव्वसमाहिवत्तियागारेणं वोसिरामि ।

प्रत्याख्यान पारने का पाठ

विधि :– एक नमस्कार मंत्र का उच्चारण करके जिस प्रत्याख्यान को पारना हो, उसका नाम बोलते हुए निम्न पाठ पढ़ें ।

...पच्चक्खाणं कयं : जो प्रत्याख्यान किया
तं पच्चक्खाणं : उस प्रत्याख्यान का
सम्मं काएणं : सम्यक् रूप में, काया से
[1]फासियं : (आरम्भ में प्रत्याख्यान का पाठ पढ़कर) स्पर्श किया
[2]पालियं : (मध्य में आहार छोड़कर) पालन किया
[3]सोहियं : (लगे हुये अतिचारों की आलोचना करके) शुद्ध किया
[4]तीरियं : (अन्त में नमस्कार मंत्र का उच्चारण करके तीर पर पहुँचाया
[5]किट्टियं : (गुण का) कीर्तन किया (इस प्रकार)
आराहियं : (यथाशक्य) आराधन किया
आणाए अणुपालियं : आज्ञा के अनुसार अनुपालन किया
भवइ : (फिर भी यदि कोई त्रुटि रही हो,
जाच न भवइ : और जो अनुपालन न हुआ हो, तो
तस्स मिच्छा मि दुक्कडं : उसका मिथ्या हो मेरा पाप ।

—जिनेन्द्र भानु जैन "शीतल"

પુસ્તકના અગાઉથી ગ્રાહક થયેલ તેમનાં શુભ નામોની યાદી

પુસ્તક	નામ	
૨૫	જ્યોતીન્દ્રભાઈ વી દોશી	બેંગલોર
૨૫	ચંદ્રકાંત દલપતરાય ખીમાણી	,,
૨૫	નરેન્દ્રભાઈ મુલચંદ દેસાઈ	,,
૧૨	સૌભાગ્યચંદ રણછોડભાઈ ટીમ્બડીયા	,,
૧૧	નેમચંદ અર્વાચળ પીપળીયા	,,
૧૧	મનસુખલાલ ગીરધરલાલ મહેતા	,,
૨૫	ભવરલાલ સકલેચા	,,
૧૧	વૃજલાલ કેશવજી તુરખીયા	,,
૨૫	શાંતીલાલ ભવાનભાઈ બાવીસી	ઘાટકોપર
૧૧	દીનેશકુમાર ખીમચંદ હડીયા	બેંગલોર
૨૫	ભાઈચંદ ત્રીભોવનદાસ રવાણી	ઘાટકોપર
૧૧	અરવિંદ ફૂલચંદભાઈ રવાણી	બોરીવલી
૧૧	રતીલાલ બેચરદાસ અજમેરા	બેંગલોર
૧૧	શ્રીમતી નવલબેન રતીલાલ અજમેરા	,,
૨૫	કેશવલાલ ટી. દામાણી	,,
૨૫	જયંતીલાલ ટી દામાણી	,,
૨૫	મધુકરભાઈ મહેતા	,,
૨૫	મહેન્દ્ર જે. મહેતા	,,
૧૫	પ્રવીણભાઈ સી. મહેતા (હ. મહેન્દ્ર જે. મહેતા)	,,
૧૧	કીરીટ સી મહેતા (,,)	મદ્રાસ
૧૫	પ્રવીણભાઈ	બેંગલોર
૧૫	મહેન્દ્રભાઈ સી મહેતા મુબઈ (,,)	મુંબઈ
૨૫	J M Mehta વિમલા બેન મુબઈ (,,)	મુબઈ
૨૫	સુરેશચંદ્ર છગનલાલ શાહ	બેંગલોર
૨૫	પ્રાણલાલ કેશવજી સંઘરાજકા	,,
૧૧	રોહીત બાબુલાલ કપાસી	,,
૧૧	નરેશ બાબુલાલ	,,
૨૫	નરોતમભાઈ ઉમેદલાલ શેઠ	મદ્રાસ
૨૫	જે ફુલચંદ એન્ડ કું	,,
૧૧	સવાઈલાલ નારણદાસ પારેખ	,,
૧૧	ફુલચંદ હીરાચંદ શેઠ	,,

૧૧	હરેશકુમાર નટવરલાલ શાહ.	મદ્રાસ
૧૧	કાન્તીલાલ લીલાધર ગાંધી	,,
૧૧	બાબુલાલ કે. શાહ	,,
૧૧	છગનલાલ લીલાધર દોશી	,,
૧૧	મનહરલાલ સી. દોશી	,,
૨૫	સુરેન્દ્રભાઈ મહેતા (બાપાલાલ કું.)	,,
૨૫	ચંદ્રકાંત છબીલદાસ બદાણી	,,
૧૧	ધીરજલાલ લીલાધર લાખાણી	,,
૧૧	ભાનુલાલ કુંવરલાલ	,,
૧૧	વાડીલાલ પ્રાણલાલ ખંઢેરીયા	,,
૩૦	શ્રીમતી કૃષ્ણાબાઈ ડાગા સુલ્લેપટાલમ	,,
૧૧	દીપચંદજી પ્રકાશચંદ	,,
૧૧	મદનલાલ વેદ	,,
૧૧	નંદલાલભાઈ કામદાર	,,
૧૧	નાથાલાલભાઈ બદાણી	,,
૨૫	પુષ્પા અગરબત્તી	બેંગલોર
૧૧	દીનેશચંદ્ર હરીલાલ શાહ	,,
૨૫	દીલીપભાઈ સંઘવી	માટુંગા
૧૧	કમલાબેન હેમંતલાલ બદાણી	બેંગલોર
૨૫	મનસુખલાલ ત્રીભોવનદાસ અવલાણી	,,
૧૧	ધીરજલાલ ડી. બદાણી	,,
૧૧	કનકકુમાર કેશવલાલ બીલખીયા	,,
૧૧	સુરેશભાઈ બગડીયા	,,
૨૫	ત્રંબકલાલ મગનલાલ તુરખીયા	,,
૧૧	ભરતભાઈ આર. પારેખ	,,
૧૧	શેરીન બી. કપાસી	,,
૧૧	ત્રંબકલાલ ઉમેદલાલ કોઠારી	,,
૧૧	મણીલાલ બાબુજી કપાણી	[illegible]
૧૧	મીનાક્ષી વજેશંકર મણીલાલ	,,
૧૧	મેસર્સ ઈન્ટર સ્ટેટ ટ્રેડર્સ	,,
૧૧	ચંદુલાલ મોહનલાલ કોઠારી	[illegible]
૧૧	[illegible]	[illegible]
૧૧	[illegible]	[illegible]
૨૫	[illegible]	
૧૧	[illegible]	

421
श्री साधुमार्गी जैन ... संघ गंगाशहर-भीनासर

૨૫	જયતીલાલ કે શાહ	મદ્રાસ
૧૧	રસીકલાલ સી પારેખ	,,
૧૧	શાન્તીલાલ ડુંગરશી તુરખીયા	,,
૧૧	મોહનલાલજી પોંગલીયા	,,
૧૧	બીપીન જ્વેલર્સ	,,
૧૧	હરીભાઈ વી સંઘવી	,,
૧૧	માવાણી બ્રધર્સ	,,
૧૧	રાણુલાલ કંવરલાલ ગોલેચ્છા	,,
૧૧	કેવલચંદજી ધર્મચંદજી ખરોડ	,,
૧૧	રસીકલાલ છબીલદાસ બદાણી	,,
૨૫	રજનીકાંત વૃજલાલ લાડીયા	બેંગલોર
૧૧	અમૃતલાલ છબીલદાસ કપાસી	,,
૨૫	સ્વ શીવલાલ કપુરચંદ કામદારના પરિવાર તરફથી	હૈદરાબાદ-બેંગલોર
૧૧	શીવલાલ લલ્લુભાઈ પારેખ	બેંગલોર
૧૧	સ્વ કાંતીલાલ કરશનજી મહેતાના પરિવાર તરફથી	,,
૧૧	વનેચંદ અમીચંદ બાટવીયા	,,

આભાર

આ પુસ્તક માટે બેંગલોર સંઘને સ્વ. હરિલાલ જેચંદ દોશી ના સ્મરણાર્થે તેમના પરિવાર તરફથી પાંચહજાર પ્લાસટીક કવર ભેટ મળેલ છે તે માટે શ્રી સંઘ તેમનો આભાર માને છે.